

BROWN BOOK

UNIVERSAL
LIBRARY

OU_200000

UNIVERSAL
LIBRARY

OSMANIA UNIVERSITY LIBRARY

Call No. K 83
J 49B Accession No. K1516

Author జే.ఎం. రెడ్డి.

Title భావ ప్రభాక-

This book should be returned on or before the date
last marked below.

ಭಾವ-ಪ್ರಭಾತ

ಕಲೆಗಾರರು:
ಹ. ಪಿ. ಜೋಶಿ ಬಿ. ಎ

Vol XIII Feb. 1937 No. II

ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಕಟನಾಲಯ
— ಧಾರವಾಡ —

ಪ್ರೇಮ

ತಲೆಸೂಲಿ

ಅಸ್ಪೀರೈನ್

ಉಪಯೋಗಿಸಿ

ಎದೆನೋವಿನಿಂದ

ಒಳಲಬೇಡಿರಿ

ಅಮೃತಾಂಜನ

ಎಲ್ಲ ನೋವು ಬಾಧೆಗಳನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸುತ್ತದೆ.

ಬೆಂಗಳೂರು ಶಾಖೆ— ಅಮೃತಾಂಜನ ಲಿ. ಕೃಷ್ಣ ಬಿಲ್ಡಿಂಗ್

ಅನನ್ಯ ರೋಡ ಬೆಂಗಳೂರುನಗರ

ವಿಚಾರಿಷಲವಕಾರವಿಲ್ಲ !

ತಡವಾದರೆ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ !!

ತಲೆಶೂಲಿ, ವಾತ, ಕಸವು, ಇನ್‌ಫ್ಲೂಯೆನ್ಸಾ, ಜ್ವರ,
ನೆಗಡಿ ಮುಂತಾದ ದೇಹಾಯಾಸಗಳನ್ನು
ಹೋಗಲಾಡಿಸಲು
ಅಪ್ರತಿಮ ಉಪಾಯ!

“ಕಾ ಪೆ ರಿ ನ್”

ಗುಳಿಗೆಗಳನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಗುಣ ಕೊಡುತ್ತವೆ.

ದುಷ್ಟರಿಣಾಮವನ್ನೇನೂ ಮಾಡುವದಿಲ್ಲ.

೨ ಗುಳಿಗೆಯ ೧ ಪಾಕೀಟಿಗೆ ೯ ಪೈ.

ಪೇಟಿಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಗೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಕರ್ನಾಟಕ ಕೆಮಿಕಲ್ ವರ್ಕ್ಸ್

ಗದಗ

—

—

ಮುಂಬಯಿ

ಸಾಲಾಮಿಶ್ರಿ ಹಲ್ವಾ

ಈ ಹಲ್ವಾ ಧನ್ಯಂತರಿ ವೈದ್ಯಗ್ರಂಥದಲ್ಲಿ ಪರಿಶೋಧಿಸಿ ದೀರ್ಘ ಕಾಲ ಪರಿಶ್ರಮದಿಂದಲೂ, ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದಲೂ, ತಯಾರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರುತ್ತೆ. ಇದರ ಸೇವನೆಯು ಅನೇಕ ವಿಧದಿಂದ ನಷ್ಟಹೊಂದಿದ ಸರಗಳ ನಿಶ್ಚಕ್ರಿಯನ್ನು ಹೋಗಲಾಡಿಸಿ ವೀರ್ಯಶಕ್ತಿಯನ್ನು ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತೆ. ಪಸೆ ಕೆಮ್ಮು, ಉಬ್ಬಸ, ಕೈಕಾಲು ಸೊಂಟದಲ್ಲಿ ಶಕ್ತಿಯಿಲ್ಲದಿರುವುದು ಮತ್ತು ಅನೇಕ ವಿಧವಾದ ಮೇಹವ್ಯಾಧಿ, ಇವುಗಳನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸಿ ಜೀರ್ಣ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಸಹ ಉಂಟು ಮಾಡುತ್ತೆ. ಇದನ್ನು ಸ್ತ್ರೀಯರು ಉಪಯೋಗಿಸುವುದರಿಂದ ಗರ್ಭ ಸಂಬಂಧವಾದ ವ್ಯಾಧಿಗಳನ್ನು ಗುಣಪಡಿಸಿ ಆರೋಗ್ಯವಾಗುತ್ತೆ.

ಬೆಲೆ ಡಬ್ಬಾ ರೂ. ೨ ೦ ೦ ೧ ೨ ೦ ಪೋಸ್ಟೇಜು ಪ್ರತ್ಯೇಕ.
ವಿಜಯಪುರ: ಆರ್. ಕೆ. ಕಬ್ಬೂರ ಕೊಪ್ಪೀಕರ ಬೋಡ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಕೆ. ಪಿ. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಮತ್ತು ಕಂಪನಿ ಧಾರವಾಡ

ಬೆಲೆ ಕಡಿಮೆ !

ಹೊಸ ಮಾಲು !!

ಒಂದೇ ಧಾರಣೆ !!!

ಶುದ್ಧವಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣ ಕಾಫೀವುಡಿ, ಕಾಫೀಬೀಜ, ಚಂಚಲ ಊದ ಬತ್ತಿ, ಹಲ್ಲುವುಡಿ ಶೋಕಾಗಿಯೂ ಚಿಲ್ಲರೆಯಾಗಿಯೂ ಸಿಗುತ್ತವೆ.

ಇವಲ್ಲದೆ ಅನೇಕ ಸಮೂಹಯ ದೇಶಿ ವಿದೇಶಿ ಹೇಅರ ಆಯಿಲ,

ಪೋಮೇಡ್ಸ್, ಸೋಪ್ಸ್, ಸೆಂಟ್ಸ್, ಮುಂತಾದವುಗಳೂ

ಮೈಸೂರ ಸೀಮೆಯ ಸುಗಂಧ ದ್ರವ್ಯಗಳೂ

ಯಾವಾಗಲೂ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

“ಹಿಮಾನಿ” ಗ್ಲಿ ಸರಿನ್ ಸೋಪ್, “ಹಿಮಾನಿ” ಸ್ನೋ

DRALLE Products also are available from us

K. P. KULKARNI & Co,

Merchants & Commission Agents

DHARWAR

ಇಲೆಕ್ಟ್ರನ್

ಒಂದು ಪ್ರಹಸನ. ಬರೆದವರು ಎನ್. ಕೆ. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಬಿ. ಎ.

ಬೆಲೆ ನಾಲ್ಕಾಣೆ

ಮಾನವೀಯ ಕರ್ತವ್ಯ

ಮ್ಯಾಜಿನಿಯ 'Duties of man' ದ ಭಾಷಾಂತರ
ಬರೆದವರು ವಾಮನರಾವ ಜೇರೆ ಬಿ. ಎ. ಬೆಲೆ ಎಂಟಾಣೆ

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯಾಖ್ಯಾನಮ್

ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯರ ಕಾವ್ಯಮಯ ಚರಿತ್ರೆ
ಬರೆದವರು; ಚಿದಂಬರಯ್ಯನವರು ಬೆಲೆ ನಾಲ್ಕಾಣೆ
ಸೋಲ ಎಜಂಟರು: ಮನೋಹರ ಗ್ರಂಥ ಭಾಂಡಾರ ಧಾರವಾಡ

ಅರವಿ ಅಂಗಡಿ, ಧಾರವಾಡ

ಉತ್ತಮ ಮಾಲು!

ಗ್ರಾಹಕರಿಗೆ ಸುಸಂಧಿ!!

ಸೋವೀ ದರ !

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸೊಲ್ಲಾ ಪುರ, ಮುಂಬಯಿ, ಮದ್ರಾಸ, ಅಹಮ್ಮದಾ
ಬಾದ ಮುಂತಾದ ಸ್ವದೇಶಿ ಗಿರಣಿಗಳಲ್ಲಿ ತಯಾರಾದ ಎಲ್ಲ ತರದ
ಕೋಟಿಂಗ, ಶರ್ಟಿಂಗ, ಧೋತರಗಳು, ಗಂಜೀಫ್ರಾಕ, ಕಾಲಚೀಲ
ಟಾವೆಲಗಳೂ ಯೋಗ್ಯ ಮಾಫಕ ದರದಿಂದ ಸಿಗುತ್ತವೆ. ಗ್ರಾಹಕರು
ಒಮ್ಮೆ ಮಾಲಿನ ಅನುಭವ ಪಡೆಯಬೇಕು.

ಕೆ. ಎ. ಸವದತ್ತಿ, ಅರಿವೆಗಳ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳೂ ಮತ್ತು ಎಜಂಟರು
ಜವಳೀಪೇಟೆ ಧಾರವಾಡ

ದಿ ಡೆಕ್ಕನ್ ಇನ್‌ವೆಸ್ಟ್‌ಮೆಂಟ್ ಆಂಡ್ ಕಮರ್ಷಿಯಲ್ ಕಂಪನಿ, ಲಿಮಿಟೆಡ್

ಹೆಡ್ ಆಫೀಸು:— ಮಡಿದುನ್ ಬಿಲ್ಡಿಂಗ್, ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ.

ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಕುಟುಂಬ ಸುರಕ್ಷಿತೆಯ ಸಲುವಾಗಿ ಹಣ ಕೂಡಿಸಲು ವಿವಾ ಇಳಿಸುವರು ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ಒಮ್ಮೆಲೇ ಶ್ರೀಮಂತರಾಗಬೇಕೆಂದು ಲಾಟರಿ ಟಿಕೆಟ್ ಕೊಳ್ಳುವರು. ಇವೆರಡೂ ಒಮ್ಮೆಲೇ ಸಾಧ್ಯವಾಗುವದು ದುಸ್ತರವು. ಯಾಕಂದರೆ, ಲಾಟರಿಯು ಕೇವಲ ದೈವದ ಮಾತು. ವಿನಿಯೊಂದರೆ ಕೇವಲ ಹಣವನ್ನು ಕಂತದ ಮೂಲಕ ಬಹು ದಿನದ ವೇಳೆ ವೇಳೆಗೆ ತಪ್ಪದೇ ಕೊಡುವದು.

ಒಮ್ಮೆಯೇ ೩. ೮ ೦ ಪುರ್ವೇಶ ಧನವನ್ನೂ ೨೦ ರೂ. ಗಳನ್ನೂ ಕೊಟ್ಟು ನಮ್ಮ “ದಿ ಗೋಲ್ಡನ್ ಜುಬಿಲಿ ಬಾಂಡ್”ನ್ನು ಕೊಂಡರಾಯಿತು. ನಿಮ್ಮ ದೈವ ತೆರೆದರೆ ೨೦೦೦ ರೂ. ಗಳ ವರೆಗೆ ಫಲವನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಪ್ರತಿಫಲವು ೧೫ ರೂ. ಗಿಂತ ಕಡಿಮೆ ಇರುವದಿಲ್ಲ. ಲಾಟರಿ ಹತ್ತದಿದ್ದರೂ ಹಾಕಿದ ಹಣವು ಬಡ್ಡಿ ಸಹಿತವಾಗಿ ಬಂದೇ ಬರುತ್ತದೆ.

ಹಿಂದುಸ್ತಾನದ ಪ್ರಸಿದ್ಧ ಆ್ಯಕ್ಚುಅರಿಗಳಾದ ಶ್ರೀ ಜಿ. ಎಸ್. ಮರಾಠೆ ಎಂ. ಎ., ಆರ್. ಎ (ಲಂಡನ್) ಅವರಿಂದ ತಂಜಾ ಪ್ರಶಂಸಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಲಾಭದಾಯಕವಾದ ಸರ್ವಸುಲಭವಾದ ಹೊಸ ಪದ್ಧತಿಯ ಯೋಜನೆ.

ಪ್ರಚಾರ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಸಮರ್ಥರಾದ ಎಜರಟರು ಎಲ್ಲಾ ಕಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಬೇಕಾಗಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶೇಷ ವಿವರಗಳಿಗಾಗಿ ಹೆಡ್ ಆಫೀಸಿಗೆ ಬರೆಯಿರಿ.

ನ್ಯಾಸೇಜಿಂಗ ಡೈರೆಕ್ಟರ

ವಚನಶಾಸ್ತ್ರ ರಹಸ್ಯ

ಲೇಖಕರು: ರಂಗನಾಥ ರಾಮಚಂದ್ರ ದಿನಾಕರ ಎಂ. ಎ. ಎಲ್. ಆರ್. ಬಿ.

ವೀರಶೈವ ವಚನಕಾರರ ವಚನಗಳ ಆಳವಾದ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ಕೆ ಅನುಕೂಲವಾದ ಪುಸ್ತಕ. ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಇಂಥ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಅತಿ ಸರಳ. ಶ್ರೀ. ದಿನಾಕರರು ಉಪಲಬ್ಧವಿದ್ದ ವಚನಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಅಭ್ಯಾಸಿ ಅವುಗಳ ಸಾರವನ್ನು ಈ ಹೆಬ್ಬಿತ್ತಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದಾರೆ ಡೆಮ್ಮಿತ್ತಿ ಆಕಾರದ ೬೪೦ ಪುಟಗಳು. ಬೆಲೆ ತೀರ ಸುಲಭ ರೂ ೩-೦-೦

ವಿ. ಪಿ. ಬೇಕಾದವರು ೧೦ ಆಣೆ ಟಿಕೀಟುಗಳನ್ನು ಮುಂಗಡ ಕಳಿಸಬೇಕು.

ಸಕಲರಿಗೂ ದೊರೆಯಬೇಕೆಂದು ಈ ಹೆಬ್ಬಿತ್ತಿಗೆಯ ಬೆಲೆಯನ್ನು ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ ಮಾತ್ರ ಇಟ್ಟಿದೆ.

ಶ್ರೀ. ದಿನಾಕರರ ಬೇರೆ ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕಗಳು

೧ ಉಪನಿಷತ್ಪ್ರಭಾವಲಿ	೦-೪-೬
೨. ಕರ್ಮಯೋಗ	೦-೧೨-೦
೩. ಅಂತರಾತ್ಮನಿಗೆ	೦-೧೦-೦
೪. ರಾಮಕೃಷ್ಣ ಚರಿತಾಮೃತ	೧-೧-೦

ವಿಳಾಸ: ಹೆ. ಭಿ. ಹೊಸೂರ
ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ

ನಮ್ಮ ಪ್ರಕಟನೆಗಳು

ಬೆಳದಿಂಗಳು

ಬೆಂಗಳೂರಿನ ಸುಪ್ರಸಿದ್ಧ ಸಾಹಿತಿಗಳಾದ ಜಿ. ಪಿ. ರಾಜರತ್ನಂ ರವರ ಬೆಳದಿಂಗಳು, ಕಾಣಿಕೆ, ಕರೆಯ ಕಂಬಳಿ, ಕೆಸರಿನ ಕಮಲ ಮೊದಲಾದ ಎಂಟು ಸರಸ ಕತೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ ಬೆಲೆ ಎಂಟು ಆಣೆ.

ಹುಚ್ಚಾಟಗಳು

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬೇಂದ್ರೆಯವರು ನಮ್ಮ ಸಮಾಜದ ಬಗೆಬಗೆಯ ಹುಚ್ಚಾಟಗಳನ್ನು ದೆವ್ವನಮನೆ, ಹಳೆಯ ಗೆಣೆಯರು, ತಿರುಕರ ಪಿಡುಗು ಮೊದಲಾದ ಈ ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿ ಬಹಳ ಮಾರ್ಮಿಕವಾಗಿ ಚಿತ್ರಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಲೆ ೧—೦—೦

ಕುಲಕರ್ಣಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಕೃತಿಗಳು

ಸಂಪಿಗೆ

ಸಲಿಗೆಯ ಹೃದಯದ ಸರಳ ಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೊರಹೊಮ್ಮಿದ ಹೊಚ್ಚ ಹೊಸ ಪ್ರಣಯಿಗಳ ಹುಚ್ಚಾಟಗಳೆವು ಹೊಸ ಮಾದರಿಯ ಹೊಸ ವುಸ್ತುಕ. ಬೆಲೆ ೬ ಆಣೆ

ಕಾಮದಹನ

ಪ್ರೊ. ಜಹಾಗೀರದಾರರ ಅನೇಕ ಉತ್ತಮ ನಾಟಕಗಳಲ್ಲಿಯ ಅಯ್ದ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳ ಸಂಗ್ರಹ. ನಾಟಕಗಳ ಜೀವಾಳವನ್ನರಿತು ಕೊಳ್ಳಲು ಶ್ರೀನಿವಾಸರ "ಶ್ರೀರಂಗರ ರಂಗಭೂಮಿ" ಎಂಬ ವಿಸ್ತೃತ ಮುನ್ನುಡಿಯೂ ಟೀಕು ಟಿಪ್ಪಣಿಗಳೂ ಅಡಕವಾಗಿವೆ. ಬೆಲೆ ಎಂಟು ಆಣೆ.

ಅಡಾಲ್ಫ್ ಹಿಟ್ಲರ್

ಮಹಾಯುದ್ಧದ ನಂತರ ರಸಾತಳಕ್ಕಿಳಿದ ಜರ್ಮನಿಗೆ ಹೊಸಜೀವ ಕಳೆಯನ್ನು ತಂದುಕೊಟ್ಟ ಅಡಾಲ್ಫ್ ಹಿಟ್ಲರನ ಜೀವನದ ಹುರುಳನ್ನು ಶ್ರೀನಿವಾಸರು ಸರಳಶೈಲಿಯಲ್ಲಿ ನಿರೂಪಿಸಿದ್ದಾರೆ. ಬೆಲೆ ೪ ಆ.

ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಂಡಾರ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಶಂಕರ ಕರ್ನಾಟಕ ಪುಸ್ತಕ ಭಾಂಡಾರ

(ಮುಂಬಯಿ, ಹಿಂದುಸ್ತಾನ ಸರ್ಕಾರ, ಮದ್ರಾಸ, ಯು. ಪಿ. ಮತ್ತು ಮೈಸೂರ

ಸರ್ಕಾರದ ಪ್ರಕಟನೆಗಳ ಮಾರಾಟದ ಹಕ್ಕು ಪಡೆದವರು)

ಮಾಳಮಡ್ಡಿ ಮತ್ತು ಕಾಮನಕೆಟ್ಟಿ ಧಾರವಾಡ

ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ ಒಬ್ಬ ಕನ್ನಡಿಗನಿಗೆ ಬೇಕಾಗುವ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಕನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಗಳು ಒತ್ತಟ್ಟಿಗೆ ದೊರೆಯುವವು. ಎಲ್ಲ ಶಾಲೋಪಯೋಗಿ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ನಕಾಶ ಚಿತ್ರಗಳೂ ಒರವಣಿಗೆಯ ಉಪಕರಣಗಳೂ ಕನ್ನಡ ಕಾಯಿದೆ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ವೈದ್ಯ ಜ್ಯೋತಿಷ್ಯ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ದೊರೆಯುವವು. ವ್ಯಾಪಾರಕ್ಕೆ ರಿಯಾಯತಿಯುಂಟು. ನಮ್ಮ ಬೆಲೆಪಟ್ಟಿಗಾಗಿ ೪ ಆಣೆ ಅಂಚೆ ತಿಕ್ಕೀಟುಗಳನ್ನು ಕಳಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ಪುಸ್ತಕ ಬೇಡುವವರು ಅರ್ಧ ಬೆಲೆ ಮುಂಗಡ ಕಳಿಸಿ ಬರೆಯಬೇಕು. ಮಾದರಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಕೆಳಗೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೇವೆ.

೧	ಕರ್ನಾಟಕ ಕವಿ ಚರಿತ್ರೆ ಸಂ. ೧, ೨, ೩,	೧೨	೦	೦
೨	ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯ ಸಂ. ೧ ೨,	೪	೮	೦
೩	ಕಥೆಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡ ಬೀರಬಲ್ಲನ ಚರಿತ್ರೆ	೧	೬	೦
೪	ಕರ್ನಾಟಕ ಸಿಂಹಾಸನ ಸ್ಥಾಪನೆ	೧	೦	೦
೫	ಮೊಗಲ್ವಾದಶಾಹಿ (ಪೂರ್ವಾರ್ಧ)	೦	೧೪	೦
೬	ಚರಿತ್ರ ಸಂಗ್ರಹ ಭಾಗ ೧	೧	೪	೦
೭	ಅಕ್ಷರ ಚಕ್ರವರ್ತಿ ಚರಿತ್ರೆ	೧	೪	೦
೮	ಮಾಲತೀ-ಮಾಧವ ನಾಟಕ	೧	೦	೦
೯	ಧರ್ಮಸ್ಥಾಪಕರೂ ಧರ್ಮ ಸುಧಾರಕರೂ	೦	೬	೦
೧೦	ರಾಸೆಲಾಸ	೧	೦	೦
೧೧	ಭಕ್ತಪತಿ ಶಿವಾಜಿ ವ. ಹಾರಾಜ	೨	೧೨	೦
೧೨	ಹಿಂದೀ ಭಾಷಾ ಪ್ರವೇಶದಾಯಿಸಿ	೧	೮	೦
೧೩	ಸ್ಕಂದ ಮಹಾವುರಾಣ (ಕೇದಾರಖಂಡ)	೧	೮	೦

ಶ್ರೀಪಾದ ರಾಮಚಂದ್ರ ದೇಶಪಾಂಡೆ ಬಿ. ಎಸ್. ಸಿ.

ವ್ಯವಸ್ಥಾಪಕರು

ಸಾ
ಕರ್ನಾಟಕ ಸಾ ಹಿ ತ್ಯ ಮಂದಿರ
ತ್ಯ

ಪ್ರಕಾಶಕರು, ಧಾರವಾಡ

ಕೆಆರ್‌ಎಫ್ ಉತ್ತಮ ಗ್ರಂಥಗಳು

ನನ್ನ ನಲ್ಲ : ಮಧುರಚೆನ್ನರ ಕವನ ಸಂಗ್ರಹ ೧-೧೦-೦

ಕಾಮನ ಬಿಲ್ಲು : ಸಂ ಅ ನ ಕೃಷ್ಣರಾಯರು ೧-೧೨-೦

(ವಿವಿಧ ಕತೆಗಾರರ ೨೪ ಕತೆಗಳ ಸಂಗ್ರಹ)

ಯಮನ ಸೋಲು : ಶ್ರೀರಂಗರ ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕ ೦-೪-೦

ಅಭಿನವ ಪಂಪ : ವಿವಿಧ ಪಂಡಿತರ ಲೇಖನಗಳು } ೧-೪-೦

(ಜಿ. ಎಂ. ಶ್ರೀ. ಯವರ ಮುನ್ನುಡಿ) } ೨-೦-೦

ನೇಮಿಚಂದ್ರ ವಿರಚಿತ } ಸಂ. ಕೆ. ಜಿ. ಕುಂದಣಗಾರರು

ಲಿಲಾವತಿ ಪ್ರಬಂಧ } ೯-೧೦ ಆಶ್ವಾಸಗಳು ೧-೧೨-೦

ಅಶಾಂತಿಪರ್ವ ಅನಂದಕಂದನು } ೧-೮-೦

} ೨-೮-೦

ಗತವೈಭವ ಅಲೂರ ವೆಂಕಟರಾಯರು ೧-೦-೦

೧೯೩೭ನೇ ಇಸ್ವಿಯಲ್ಲಿ ಆಗುವ ಮೈಸೂರ ಎಸ್. ಎಸ್. ಎಲ್. ಸಿ.

ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಪಠ್ಯ ಪುಸ್ತಕವಾಗಿದೆ.

ಎಲ್ಲ ವಾಚನಾಲಯಗಳಿಗೂ ಶಾಲೆಗಳಿಗೂ ಉಪಯೋಗ
ವಾಗುವ ಹೊಸಗನ್ನಡ ಹಳಗನ್ನಡ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಮತ್ತು
ಹಿಂದೀ ಪುಸ್ತಕಗಳೂ ಅಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲರ ಅಭಿರುಚಿಗೆ ಹೊಂದುವಂಥ
ಉತ್ತಮ ಪಾಂಟಿನ್ ಪೆನ್ನುಗಳೂ ಮತ್ತು ಸ್ಪೀಶನರಿ ಸಾಮಾ
ನುಗಳೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ರಿಯಾಯಿತಿ ದರದಲ್ಲಿ ಸಿಗುವವು.

ದಯವಿಟ್ಟು ಬಂಗಾರನರ್ತಿ ಬಂದು ನೋಡಿರಿ.

ಭಾವ-ಪ್ರಭಾತ

ಕತೆಗಾರರು:

ಹ. ಖೀ. ಜೋಶಿ ಬಿ. ಎ.

ಸೋಲಾ ಏಜಂಟು:

ಸಾಹಿತ್ಯ ಭಾಂಡಾರ

— ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ —

ಪ್ರಕಾಶಕರು:
ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೊಡ್ಲೇರ ಕುಲಕರ್ಣಿ
ನೋಹನ ಮುದ್ರಣಾಲಯ
ಧಾರವಾಡ

(All rights reserved by the author)

ಮುದ್ರಕರು:
ವೆಂಕಟೇಶ ಮಾಧವರಾವ್ ಜೋಶಿ
ನೋಹನ ಮುದ್ರಣಾಲಯ
ಧಾರವಾಡ

ಪ್ರೇಮ

(ಪಂಡಿತ ತಾರಾನಾಥರಿಂದ ಸ್ಥಾಪಿತವಾದುದು)

ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳೂ ಪ್ರಕಟವಾಗುವುದು

ಸಲಹೆಗಾರರ ಮಂಡಲ

ಪಂಡಿತ ತಾರಾನಾಥರಾಯರು

ಪ್ರೊ. ಆರ್. ವಿ. ಜಾಗರದಾರ ಎಂ. ಎ. (ಲಂಡನ್)

ಪ್ರೊ. ಎಸ್. ಎಸ್. ಮಾಳವಾಡ ಎಂ. ಎ.

ಪ್ರೊ. ಎ. ಜಿ. ಕುಲಕರ್ಣಿ ಎಂ. ಎ. ಎಲ್. ಎಲ್. ಬಿ.

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಮುಖರ್ಜಿ ಗೋವರ್ಧನರಾಯರು.

ಸಂಪಾದಕ:

ಕುಲಕರ್ಣಿ ಶೀನಿವಾಸ ಬಿ. ಎ.

ಸಂಪುಟ ೧೩

ಫೆಬ್ರವರಿ ೧೯೩೬

ಸಂಚಿಕೆ ೨

ನಾ. ಚ. ೩||]

ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಕಟನಾಲಯ
ಧಾರವಾಡ

[ಬಡ್ತಿ ೪೪೫]

ಉದಾರ ಹೃದಯರಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನಹ

ಪ್ರೇಮವು ಈ ವರೆಗೆ ಮಾಡುತ್ತ ಬಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಲಾಸೇವೆ ತಮಗೆ ವಿದಿತವೇ ಇದೆ. ಇದೇ ೧೯೩೩ರ ಜನವರಿಯಿಂದ ಪ್ರೇಮವು ಮಾಸಿಕ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟನೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಪ್ರಕಟನೆಯು ಕ್ರಾ. ಅ. ಆಕಾರದ ೧೨೦ ಪುಟಗೂ ಅಧಿಕವಿಲ್ಲ. ಶೀಘ್ರವೆಚ್ಚಿಸೇರಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷದ ಹನ್ನೆರಡೂ ಪ್ರಕಟನೆಗಳಿಗೆ ಚಂದಾ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ ಎಂಟುಣೆ ಮಾತ್ರ. ನಮ್ಮ ಈ ಸಾಹಸವು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗ ಬೇಕಾದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳು ನಮಗೆ ಉದಾರ ಹೃದಯದಿಂದ ನೆರವಾಗಬೇಕು.

ಸಂಪಾದಕ

‘ಆಪ್ತ ಮಿತ್ರರಿ’ಗೆ—

—ಗ್ರಂಥಕರ್ತ

ಉದಾರ ಹೃದಯರಲ್ಲಿ ಬಿನ್ನಹ

ಪ್ರೀಮವು ಈ ನರಗೆ ಮಾಡುತ್ತ ಒಂದ ಸಾಹಿತ್ಯ ಕಲಾಸೇವೆ ತಮಗೆ ವಿದಿತವೇ ಇದೆ. ಇದೇ ೧೯೩೨ರ ಜನವರಿಯಿಂದ ಪ್ರೀಮವು ಮಾಸಿಕ ಗ್ರಂಥ ಪ್ರಕಟನೆಗಳ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗುತ್ತಲಿದೆ. ಪ್ರತಿ ಪ್ರಕಟನೆಯು ಕ್ರಾ. ಅ. ಅಕಾರದ ೧೨೦ ಪುಟಗಾತ್ರವುಳ್ಳದ್ದು. '೨೦ಚೆ ವೆಚ್ಚ ಸೇರಿ ಪ್ರತಿವರ್ಷದ ಹನ್ನೆರಡೂ ಪ್ರಕಟನೆಗಳಿಗೆ ಚಂದಾ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ ಎಂತಾಣೆ ಮಾತ್ರ. ನಮ್ಮ ಈ ಸಾಹಸವು ಯಶಸ್ವಿಯಾಗ ಬೇಕಾದರೆ ಸಾಹಿತ್ಯಾಭಿಮಾನಿಗಳು ನಮಗೆ ಉದಾರ ಹೃದಯದಿಂದ ನೆರವಾಗಬೇಕು.

ಸಂಪಾದಕ

‘ಆಪ್ತ ಮಿತ್ರರಿ’ಗೆ--

—ಗ್ರಂಥಕರ್ತ

ಪರಿವಿಡಿ

೧. ಅವೂರ್ಣಾ
೨. ಕುಸುಮಾ
೩. ಅನಾಥ ರಕ್ಷಕ
೪. ರೋಷಿಣಿ
೫. ಗಾಯಹೊಂದಿದ ಹಕ್ಕಿ
೬. ಪ್ರಿಯತಮ
೭. ತಾಯಮ್ಮ
೮. ಡಾ. ರಂಗರಾಯರು ಹಿರೇಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುವರು
೯. ಕಿಚ್ಚಿನ ಕಾವಲು
೧೦. ಸೃತ್ಯಾಂಗನೆ
೧೧. ಕಡೇ ಆಟ
೧೨. ಕರ್ಪುರದ ಗೊಂಬೆ
೧೩. ಚಾಂದನ ಮಹಾಯಾತ್ರೆ
೧೪. ಭಾವ-ಪ್ರಭಾತ

ಭಾವ-ಪ್ರಭಾತ

ಮುಂದಿನ ಪ್ರಕಟನೆ

ಚಂದ್ರನಾಥ

ಶರತ್ಚಂದ್ರ ಚಟರ್ಜಿಯವರ ಕಾದಂಬರಿ

ಅನುವಾದಕರು:

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಗುರುನಾಥ ಜೋಶಿ

ಅಪೂರ್ಣಾ

೪೫

೪೫

೪೫

೪೫

೪೫

೪೫

ಎದುರಿಸ ಮನೆಯ ಹೊರಗಿನ ಕೋಣೆ. ಅದು ನನ್ನ ಆಯುಷ್ಯದಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ತಂತುವಾಗಿ ನನ್ನನ್ನಿನೂ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿದೆ. ಈಗ ನನ್ನ ವಯಸ್ಸು ೬೦ಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪ ಕಡಿಮೆಯಾಗಿರಬೇಕು. ದೃಷ್ಟಿಯೂ ಮಂದವಾಗಿ ನಾಲ್ಕೈದು ವರುಷಗಳಾಗಿರಬಹುದು. ನೆನಪೂ ಅಷ್ಟಕ್ಕಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಎಲ್ಲವೂ ಒಮ್ಮೆಲೆ ನೆನಪಾಗಿ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಚಿತ್ರಗಳ ಸಂತೆಯೇ ನೆರೆದಂತಾಗಿ ಎಲ್ಲವೂ ಮಸ್ಕಮಸ್ಕಾಗಿ ಹೋದಂತಾಗುವದು. ಅದೇನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೆ, -ಹೃದ-ನಮ್ಮ ಕೋಣೆ, -ಅಲ್ಲಿ, ನಮ್ಮ ಎದುರಿಸ ಮನೆಯ ಕೋಣೆ.

ನಾನು ಎಂಟು ವರುಷದಾಕೆ ಇದ್ದಾಗ ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೊ ಇಬ್ಬರು ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದೆರಡು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಪರಿಚಯವೂ ನನಗಾಯಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಅವರಿಗೆ ಕುಡಿಯಲಿಕ್ಕೆ ನೀರು ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಅವರು ತಮ್ಮ ಆಳುಮನುಷ್ಯನ ಕಡೆಯಿಂದ ಹೇಳಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ನಾನು ಅವರ ಕೋಣೆಯ ವರೆಗೆ ಹೋಗಿ ನೀರು ಕೊಟ್ಟು ಒಂದೆ. ಆ ದಿನ ಅವರು ನನಗೆ ನನ್ನ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದರು. ನಾನು ಹಾಗೆ ಓಡಿಬಂದುಬಿಟ್ಟೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಎರಡು ದಿನಗಳಾದವು. ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕ ಎದುರಿಸ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ನಾನು ಆಕೆಯನ್ನು ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬರಬೇಕೆಂದು

ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಆಕೆ ಯಾವಾಗಲೂ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ನಾನೂ ಮನೆಗೆ ಮರಳಿ ಬರುವಾಗ ಸಹಜವಾಗಿ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರಿದ್ದಾರೆಂದು ನೋಡಿದೆ. ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಆ ಇಬ್ಬರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬರೆ ಇದ್ದರು. ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ನಕ್ಕರು. ನಾನು ಪುನಃ ಓಡಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದೆ. ಆದರೆ ಹೇಗೋ ಏನೋ, ಅದೇ ದಿನ ಸಂಜೆಯೊಳಿಗಾಗಿ ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಪರಿಚಿತಳಂತೆ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದೆ.

ಮರುದಿನದಿಂದ ನಾನು ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನನ್ನ ವೇಳೆ ಕಳೆಯತೊಡಗಿದೆ. ಎರಡು ಹೊತ್ತು ಊಟ, ಶಾಲೆ, ಮಲಗುವುದು ಇವುಗಳಿಗಾಗಿ ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲಿಂದ ಅಗಲಿರುತ್ತಿದ್ದೆ.... ಅಕ್ಕ ಅತ್ತಿಯ ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕೈಗುಟಿಗೆಗೆ ನಾನೇ ಉಳಿದೆ. ಅದರೂ ಎಲ್ಲರ ಕಣ್ಣು ತಪ್ಪಿಸಿ ಆ ಕೋಣೆಗೆ ಹೋಗಿಬರದೆ, ನನ್ನ ಜೀವ ಗಮಿಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ.

ಸಾಲಾಹರು ವರುಷ ಹೀಗೇ ಹೋದವು. ತಂದೆಯವರು ನಮ್ಮ ಶಾಲೆಯ ಹೆಡ್-ಮಾಸ್ತರರಾಗಿದ್ದರು. ಅವರ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ನನ್ನ ಕಲಿಯುವಿಕೆಯು ವ್ಯವಸ್ಥಿತವಾಗಿ ನಡೆದು, ನಾನು ಮುಲ್ಕಿ (ಸ್ಕೂಲ್ ಫೈನಲ್) ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಯೋಗ್ಯಳಾದೆ. ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಪ್ಪಿತವಾಗಿ ಯಶಸ್ವಿಯಾಗುವೆನೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದರೆ ನಾನು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂಡಲಿಲ್ಲ....ನನ್ನ ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂಡದಿದ್ದುದಕ್ಕಾಗಿ ನನ್ನ ಮನಸಿಗೆ ಕಚ್ಚೆನಿಸಿತು. ಆ ಕೋಣೆಯವರು ಇನ್ನೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ನನ್ನ ಮನಸಿಗೆ ನಾಚಿಕೆಯನಿಸಿತು. ನಾನು ಪರೀಕ್ಷೆಗೆ ಕೂಡದಿರುವ ಕಾರಣವು ಅವರಿಗೂ ತಿಳಿದದ್ದರಿಂದ ನಾನು ಅವರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಜೀಳದಂತಾದೆ.

ತುಸು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ಕರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದರು. ನಾನು ಹೊರಟುಹೋದೆ. ಆ ಮೇಲೆ ಎರಡು ವರುಷ ನಾನು ಬರಲಿಲ್ಲ. ತಿರುಗಿ ತವರುಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಆ ಕೋಣೆಯವರು ಬಿಟ್ಟುಹೋಗಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ನನಗೆ ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ಹಳವಂಡವೆನಿಸದೆ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ. ಮರುಕ್ಷಣವೇ ಆ ಮಾತು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟಿ.

ದೈವಗೇಡಿಯಾಗಿ ಎರಡು ಮಕ್ಕಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಾನು ತಂದೆಯವರ ಕೊಠಳಿಗೆ ಬಂದುಬಿದ್ದೆ. ನನ್ನ ಮಕ್ಕಳು-ನನ್ನ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಸುಕಿದ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಮನುಗುವ ಬೆಳಕು-ಛೇ ! ಅದಂದಿನ ಮಾತೋ !

ದಿನಾಲು ಸಂಜೆಗೆ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಾಗ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಆ ಕೋಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು.ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯವೆಲ್ಲ ನನಗೆ ಕಣ್ಣೆದುರಿಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಇಬ್ಬರೂ ನನ್ನ ಅಪ್ಪರಲ್ಲ. ಎನೊ ನಾಲಕ್ಕಾರು ವರುಷ ಅಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದ ರಾದುದರಿಂದ ಪರಿಚಿತರಾಗಿದ್ದರು.... ಈಗ ಅವರ ಸ್ಥಿತಿಗತಿ ಹೇಗಿದ್ದೀತೆಂಬ ವಿಚಾರ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಬಾರದಿರಲಿಲ್ಲ.... ನನ್ನ ದೈವಗೇಡಿತನದ ಸುದ್ದಿ ಅವರಿಗೆ ಹತ್ತಿದ್ದೀತೆ ಎಂಬುದೊಂದು ವಿಚಾರ....ಅವರಿಗೆ ಹೇಗೆ ತಿಳಿಯಬೇಕು ! ತಿಳಿದರೂ ಅವರ ಮನಸಿಗೇಕೆ ವಿಷಾದವೆನಿಸಬೇಕು !.... ಆದರೂ ಅವರಿಗೆ ವಿಷಾದವೆನಿಸಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂಬ ವಿಚಾರ ನನ್ನನ್ನು ತೊಂದರೆಗೊಳಿಸುತ್ತಿತ್ತು.

ಈಗ ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ....ನನ್ನ ಬಾಲ್ಯದ ನೆನಪಾದ ಕೂಡಲೆ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಆ ಕೋಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತೋ, ಅಥವಾ ನನ್ನ ದೃಷ್ಟಿ ಅತ್ತ ಹೋದ ಕೂಡಲೆ ಬಾಲ್ಯದ ನೆನಪಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಹೇಳಲಾರೆ.... ಆ ಬರಿಯ ಕೋಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ಶೂನ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಕೂಡುವದೊಂದು ವ್ಯವಸಾಯವಾಯಿತು ನನಗೆ.

ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿಯ ೯ ಗಂಟೆಗೆ ಯಾರೊ ಆ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲ ತೆರೆದರು. ಯಾರೊ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ದೀಪ ಹಚ್ಚಿದರು. ನಾನು ಹೆದರಿ ಒಳಗೆ ಓಡಿದೆ. ಸತ್ತವನ ಜೀವ ತಿರುಗಿ, ಮೃತದೇಹದಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಣ ಸಂಚಾರವಾಗಿದ್ದರೂ ನನಗೆ ಅಷ್ಟು ಅಂಜಿಕೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ರಾತ್ರಿ ನನಗೆ ನಿದ್ರೆಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ಎದ್ದು ನೋಡಿದಾಗ ಕೋಣೆಗೆ ಕೀಲಿ ಇತ್ತು. ಸುಳ್ಳೆ ಭಾಸವಾಗಿರಬಹುದೆಂದು ಮನಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ.

ನನಗೆ ಭಾಸವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ಕೋಣೆಗೆ ಯಾರೊ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದೆ ನಿಜ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಇದ್ದ ಆ ಇಬ್ಬರಲ್ಲ. ಯಾರೊ ಒಬ್ಬರು.

ನಾನು ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟೆ. ಆ ಕೋಣೆಯು ದೂರವಾದಂತೆನಿಸಿತು. ಅಲ್ಲಿ ವೇದಲಿನವರೆ ಬಂದಿದ್ದರೆ ಅವರಿಗೆ ಈ ಸುಟ್ಟ ಮೋರೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ತೋರಿಸಲೆಂಬುದೊಂದು ಸಂಕಟ. ಯಾರೂ ಇಲ್ಲದಾಗ ಆ ಕೋಣೆಯು ಕಳೆಯಿಲ್ಲದಂತಿತ್ತು. ಈಗ ಅಲ್ಲಿ ಜೀವದ ಸುಳಿವು ಆಡಿದರೆ,—ನನಗೇಕೆ ಎಪಾದವೆನಿಸಬೇಕೋ !

ಕೋಣೆಗೆ ಬಂದವರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ನಾನು ಜೀವದಿದ್ದರೂ ಅವರು ಯಾರು ಎಂಬ ಕುತೂಹಲವು ಮಾತ್ರ ಹೆಚ್ಚುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಎಂಟು ದಿನಗಳಾದರೂ ನನ್ನ ಇಚ್ಛೆ ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ನಸುಕಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಜಾಗಿಲ ತೆರೆದೆ. ಆ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಯಾರೊ ಹೊರ ಬಿದ್ದರು. ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿಕೊಂಡೆ. ಮೊದಲಿನವರಲ್ಲ— ಆದರೂ ಮೋರೆ ಪರಿಚಯದ್ದು. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿರಬಹುದೆಂಬ ಸಂದೇಹ.

ಆ ದಿನ ಯೋಚಿಸಿಯೆ ಯೋಚಿಸಿದೆ. ಕೊನೆಗೆ ನೆನಪಾಯಿತು. ನನ್ನ ಮದುವೆಗೆ ಆ ಸತ್ಸದಿಂದ ಒಂದ ಒಬ್ಬ ಹದಿನಾರು ಹದಿನೇಳು ವರುಷದ ಹುಡುಗನನ್ನು ನಾನು ಎಷ್ಟೊ ದಿನ ನೆನಪಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದೆ. ಆತನ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಹುಡುಗತನದ ಕಳೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಯಾರ ಕಡೆಯಿಂದಲೂ ಉಡುಗೆಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿಸುವಾಗ ಗಂಡಸರಿಗೆ ಆತನು ಉಡುಗೆಯ ಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ನಮ್ಮಿಬ್ಬರ ತಲೆಯ ಮೇಲೆ ಮಂಗಲಾಕ್ಷತೆಗಳನ್ನು ಪಾಕಿ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚಿದನು. ನನಗೆ ಕುಂಕುಮ ಹಚ್ಚುವಾಗ ನಾನು ಆತನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದೆ. ಆತನ ಮೈಯೆಲ್ಲ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆತನು ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ನಿಶ್ಚಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದ. ನಾನು ತತ್‌ಕ್ಷಣ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿದೆ. ಈಗ ಅದೆ ದೃಷ್ಟಿ,—ಅದೆ ನೋಟ ಗುರುತು ಕೊಟ್ಟಿತು. ನಾನು ಹಾಗೇ ಹಿಂದೆ ಸರಿದುಬಿಟ್ಟೆ. ಆತನಿಗೆ ನನ್ನ ಗುರುತು ಸಿಕ್ಕಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ.... ಆತನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಹತ್ತಿರವೆ ಇರಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದದ್ದು ಕೇವಲ ಯೋಗಾಯೋಗವಿರಬಹುದೆಂದು ಮಾತ್ರ ನಾನು ನಂಬದಾದೆ.... ಹಾಗಿದ್ದರೆ ಆತನ ಉದ್ದೇಶ?...ಮನಸು ಹೇಸಿತು. ಒಂದು ಮಾತ್ರ ನಿಶ್ಚಯ ಮಾಡಿದೆ....ನನ್ನ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಗೊತ್ತಾಗುವಂತೆ

ಮಾಡಬೇಕು. . ಕಾರಣವಿಲ್ಲದೆ ಗಾಳಿಗೋಪುರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿದರೆ ಬರುವ ದೇನು ಎಂದುಕೊಂಡು ನಾನು ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ.

ಆತನಿಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ನಾನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಆತನ ನಡೆ-ನುಡಿಯ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯವಿಟ್ಟೆ. ಆತನ ಉದ್ಯೋಗವೇನಿತ್ತೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಬಹುಶಃ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಿದ್ದೇ ಇಲ್ಲ. ಇದ್ದಾಗಲೂ ಆತನ ಸುಳುವು ಇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಬರಬರುತ್ತ ಇದೊಂದು ಹೊಸ ಉದ್ಯೋಗ ನನಗೆ ಹತ್ತಿತ್ತು. ನಾನು ವಿಧನೆ. ಸಂಸಾರದ ಸುಖಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಉಂಡವಳು. ಎರಡು ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿ.... ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದವರನ್ನು....ಅವರ ಹೆಸರು ಕಡಿಸುವದೆ!....

ನಾನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಆತನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದೆ.... ನನ್ನ ಮನಸು ಚಂಚಲವಾಯಿತು.....ನಾನು ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಿಲ್ಲದ ಬಾಲವಿಧವೆ ಯಲ್ಲ.... ಅಂಥವಳಿಗೆ ಎನೊ ಮದುವೆಯನ್ನು ವಷ್ಟರಲ್ಲಿಯೆ ವೈಧವ್ಯದ ಧಗೆಯಲ್ಲಿ ಬೀಳಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ.... ನಾನು ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಸಂಸಾರ ಮಾಡಿದ್ದೆ....ಎರಡು ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿ....ಮನಸು ಬಿಗಿಹಿಡಿದೆ....ಇನ್ನು ಶ್ಯಾಮ ರಾಮ ಇವರಿಬ್ಬರೇ ನನಗೆ ಗತಿ....ಅವರನ್ನು ಬೆಳೆಸಿ ದೊಡ್ಡವ ರನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬೇಕು...ಶ್ಯಾಮ ರಾಮ....ಜಯ ವಿಜಯರಂತೆ ಹುಟ್ಟಿ ದ್ದರು....ಹಾಗೇ ಬೆಳೆಯಲಿ....ಆಯಿತು. ನಾನು ಅವರ ಬೇತದ ಆಳಾಗಿ ದುಡಿಯುತ್ತಿದೆ. ಇಬ್ಬರೂ ಹಟವಾರಿಗಳು. ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಸುತ್ತಿ ದ್ದರು. ಅವರಾದರೂ ಏನು ಮಾಡಿಯಾರು! ನಾನು ಅವರನ್ನು ಹಡೆದವರ ಕೈಹಿಡಿದಿದ್ದೆ!....ಬೇಸತ್ತೆ....ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದವರೇನು ಅಷ್ಟು ಕಾಡಿಸು ತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಬಂಸು ದಿನ ಶ್ಯಾಮ ರಾಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಲಿಲ್ಲ. ಹೊರಗೆ ಬಂಸು ನೋಡುತ್ತೇನೆ, ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಹದಟಿ ನಡೆಸಿದ್ದರು. ನನಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂತು. ಮೆಲ್ಲನೆ ಹೋಗಿ ಹಣಕಾಸುಕಾಫಿ ಕಾಫಿ ಕುಡಿಯತೊಡಗಿದ್ದರು ತಿರುಕರ ಹುಡುಗರು!—ಮರಳಿ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟೆ.

ಶ್ಯಾಮ ರಾಮ ನನ್ನ ಕೈಗೆ ಹತ್ತುದಾದರು. ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಿಸು ವುದು ತಪ್ಪಿತು. ನನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಚಂಚಲತೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಧರ್ಮದ ಕಡೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದೆ....ಮೊದಲು. ಹಾಗೆ ಆಗಬೇಕು:... ಶ್ಯಾಮ ರಾಮ ಎದೆ ಒಡಕೊಂಡರೆ? ಮನಸ್ಸು ಗಟ್ಟಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡೆ....ಹಾಗೆ ಆಗಬಾರದು. ಹೊರದೋರಿಕೆಯ- ಧರ್ಮ ನನಗೇಕೆ ಬೇಕು! ಮನಸೊಂದು ಸ್ವಚ್ಛವಿದ್ದರೆ ತೀರಿತು. ನಾನು ಪುರಾಣ ಪುಣ್ಯಕಥೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದವರ ಘಾಯಾಚಿತ್ರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಅಧರ ಪೂಜೆಯಲ್ಲಿ ಮುಗ್ಧಳಾದೆ. ಮನಸ್ಸು ಶಾಂತವಾಯಿತು.... ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಕನಸು ಬಿತ್ತು. ದಟ್ಟವಿಯಲ್ಲಿ ಹಾದಿ ತಪ್ಪಿ ಸಡೆದಿದ್ದೆ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಅವರು ಬಂದು ನನ್ನ ಕೈಹಿಡಿದು ನನಗೆ ಮಾರ್ಗ ತೋರಿಸಹತ್ತಿ ದರು. ನಾನು ಎಚ್ಚತ್ತು ನೋಡಿದಾಗ ಬೆಳಗಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ಕಣ್ಣು ಗಳೆರಡೂ ತೊಯ್ಯು ತಪ್ಪಡಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಶ್ಯಾಮ ರಾಮ ಮಲಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ಮುತ್ತಿಟ್ಟು ಮೆಲ್ಲನೆ ಎದ್ದು ಒಳಗೆ ಹೋದೆ. ನನ್ನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಹುರುಪು ಹುಟ್ಟಿತ್ತು. ಆ ದಿನ ಮೊದಲು ದೇವರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆ. ಒಂದು ಪರಿಮಳವು ಮುಸುಕಿದಂತಾಯಿತು.

ಒಂದು ದಿನ ಆ ಕೋಣೆಯಿಂದ ಫೆಂಗಸರ ಧನಿ ಕೇಳಬಂತು. ಚಕಿತಳಾದೆ. ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತೆ ಚಂಚಲವಾಯಿತು. ಯಾರಿರಬಹುದೆಂಬ ಕುತೂಹಲ....ಅವರು ಹೊರಗೆ ಬಂದರು. ಆಕೆ ಒಬ್ಬ ಪ್ರಾಯದ ಹುಡುಗಿ. ಆ ಸಲಿಗೆ ಗಂಡವೆಂದಿರದಲ್ಲ....ನಾನು ಸ್ವಸ್ಥಳಾದೆ. ಅದೇಕೊ—ಆತನ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತೋ? ಇನ್ನೂ ಆಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ....ಆಕೆ ತಂಗಿಯೆ ಇರ ಬಹುದು....ಮುಂದೆ ಅವರನ್ನೆ ನೋಡತೊಡಗಿದೆ....ಆಕೆ ಊರು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದವಳು....ಊಟಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಿದ್ದರು.

ಒಂದು ದಿನ ಆಕೆಯೊಬ್ಬಳೆ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ನಾನು ಆ ದಿನ ಆಕೆಯನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ನೋಡಿದೆ. ಹುಡುಗಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಜೆಲುವೆ. ತಂಗಿಯೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕು....ಆಕೆ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಎದ್ದು ಬಂದಳು....ನಮ್ಮ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆಯೆ ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತವು. ಆ

మాతిన కడిగి నన్న లక్ష్మ్యవే ఇరల్లిల్ల....కేళిబీకు ఆకేయన్నే,—
అదే విచార. కేళిదే. ఆకే మాతాడదే నక్కళు!....ననగి తిళియ
బారదే? ఆ ఎరడు దిన ననగి సిద్దే హత్తుల్లిల్ల. కణ్ణుగళు తోయ్యు
హోగుత్తద్దవు.

ముందే నాల్కొద్దు దిన అవరబ్బరన్నా కాణల్లిల్ల. ఒందరడు
సల ఆకేయన్ను కండంతాయెతు. ఎసో గడబిడియల్లద్దళో
ఎసో....అదే రాత్రి ఆతన తందే ఒందరు. కేళిణేయల్లి ఎసో
భయంకర..నాను ఆ విచారవన్నే మనసిసల్లి బరగొడల్లిల్ల. దేవ
రగి మాత్ర బీడికొండ.

ననుకిసల్లి ఒందు ఆత్మధ్వసియాయెతు. ననగి హాహారి
దంతయెతు. అంతూ దేవరు కిడిగేడి. నానూ అళుత్తు కుళితే,
కణ్ణల్లి సీరిరల్లిల్ల.

ఆ దిన మధ్యాహ్నాకే ఆతన తందే ఆకేయన్ను కరకొండు
హోదరు. ఆకేయ మోళయ కడిగి నన్నింద నోడవదే
ఆగల్లిల్లు. ఆకేయూ నన్నంతే విధవే..ననగి ఎరడు వుక్కళాదరూ
ఇరుత్తవే. ఆకే.. ఆకేగి మంగళవెత్తో ఎసో!

నాను పరిపూర్ణళల్ల. ఈగళూ నన్న కృపిడిదవర భాయా
శిత్తవన్ను పొడిసుత్తేసే....ఆతను మాత్ర ఇన్నూ కణ్ణేదురిగి కట్టి
దంతదే. అయుష్షవంతూ ముగియుత్తు ఒందిరువదు. ఎసో,
కాల హాకువదు. ఆతన బిట్టియ ఆశీ...ఇల్ల..నన్న కృపిడిదవరు
అల్లి నన్న దారి కాయుత్తురువరు.

ಕುಸುಮಾ

೨೦

೨೧

೨೨

ಕುಸುಮೆಯನ್ನು 'ಚಂಡಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುವವರು ದುಷ್ಟತನ ದಿಂದಲೇ ಹಾಗೆ ಕರೆಯುತ್ತಿರಬೇಕು. ಆಕೆಯು ಓಣಿಯಲ್ಲಿಯೆ ಚಿಕ್ಕ ವರ ದೊಡ್ಡವರ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ವರ್ಚಸ್ಸನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ಮತ್ಸರವೆನಿಸಿ ಅವರು ಹೀಗೆನ್ನವ ಪರಿಪಾಠ ಬುದ್ಧಿರಬೇಕು. ಆಕೆಯ ಅಜ್ಜ ಉಮಾಪತಿಭಟ್ಟರು ಆಕೆಯನ್ನು 'ಸುಮ್ಮಿ' ಎಂದು ಕರೆಯುವರು, ಅದು 'ಕುಸುಮೆ' ಎಂಬುದರ ಲಘುರೂಪವೆಂದು 'ಲಘುಸರಿಭಾಷೆ' ಎಂದು 'ಶೇಖರ'ದಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ನಿರ್ಧರಿಸಬೇಕು. ಅಥವಾ 'ಸುಮ್ಮಿ' ಎಂಬುದು 'ಗುಮ್ಮಿ' ಎಂಬುದರ ಪ್ರಾಸಪದ (!)ವೆಂಬುದು 'ಭಂಡಶಾಸ್ತ್ರ' ಬಲ್ಲವ ರಿಗೆ ಗೊತ್ತಾದ ಮಾತು. ಇನ್ನೂ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರೆ, ವೈದ್ಯಕ, ಗಣಿತ, ಜ್ಯೋತಿಷ, ಪದಾರ್ಥವಿಜ್ಞಾನ, ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಆಧಾರದಿಂದಲೂ ಆ ಹೆಸರನ್ನು ಸಿದ್ಧ ಮಾಡಬಹುದು. ಹೆಸರಿನ ವಿಷಯವು ಇಷ್ಟು ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಕೊನೆಗಂಡರೂ 'ಸುಮ್ಮಿ'ಯದು ಮಾತ್ರ ಅಷ್ಟು ಸುಸೂತ್ರವಾದ ಬೇವನವದಿಲ್ಲ. ಉಮಾಪತಿಭಟ್ಟರ ಬೇವನದಲ್ಲ ದೊಂದು ತೊಡಕು.

ಒಬ್ಬನೆ ಒಬ್ಬ ಮಗ ಗಣೇಶ ಮತ್ತು ಸೊಸೆ, ತುಸು ದಿನಗಳ ಅಂತರದಿಂದ ತೀರಿದ ನಂತರ ತಾಯಿಯ ಕೈಯಿಂದ ಕಳಚಿ ಬಿದ್ದ ವರ

ದೇಶಿಯಾದ 'ಸುಮ್ಮಿ'ಯು ಭಟ್ಟರ ಉಡಿಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದಳೆಂದು ಹೇಳುವ ಕಾರಣವಲ್ಲ. ಭಟ್ಟರ ಕುಟುಂಬ ತೀರಿಕೊಂಡಾಗ ಗಣೇಶ ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಕೂಸು. ಅದೆ ಕೂಸನ್ನು ಎತ್ತಿ ಬೆಳೆಯಿಸಿ ದೊಡ್ಡದನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿ ಎದ್ದು ಕಲಿಸಿ ನೋಸೆಯನ್ನು ಮನೆಗೆ ತಂದು ಹೀಗೆ ಹುಶ್ ಎಂದು ಕೂಡುವಷ್ಟು ರಲ್ಲಿಯೇ ಬಡಗಿಲ್ಲು ಬಂದು ಬಡಿಯಿತು. ಪುನಶ್ಚ ಅದೆ ಮಂತ್ರದ ಪುರಶ್ಚರಣೆ. ಗಂಡುಮಕ್ಕಳನ್ನು ಸಾಕುವದು ಸುಲಭ. ಶಾಲೆಯ ಸೆಳವಿಗೆ ಒಮ್ಮೆ ಬಿದ್ದು ವೆಂದರೆ ಕೈಗೇ ಹತ್ತುವದಿಲ್ಲ. ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳ ಮಾತು ಬೇರೆ. ಭಟ್ಟರು ಒಂದುದನ್ನೇ ಕುಲದವರು. ಆದರೆ ಇದು ಒಮ್ಮೆ ಗಾಯ ತಾಗಿದಲ್ಲಾದ ಇನ್ನೊಂದು ಗಾಯ. ಅಂತೂ ಸುಮ್ಮಿಯನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲಹುವ ಭಾರವು ಮೈಮೇಲಂತೂ ಬಿದ್ದಿತು. ಹಗಲಿರುಳು ಅದೇ ವಿಚಾರ.

ಸುಮ್ಮಿಯು ಈಗ ೯-೧೦ ವರ್ಷದವಳಾಗಿದ್ದಳು. ಹುಟ್ಟುವಾಗ ಹಟವಾರಿತನದ ಹರಿವಾಣವನ್ನೇ ಹೊತ್ತುಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದಳೊ ಏನೊ. ಇಡಿ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬುದ್ಧಿ ಕಲಿಸುವ ಭಟ್ಟರು ಅವಳು ದನಿ ತೆಗೆದಳೆಂದರೆ ಹೌಹಾರಿದಂತಾಗಿದ್ದರು. ಅವಳು ರಾಮನಂತೆ ಚಂದಪ್ಪನನ್ನು ಬೇಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅಷ್ಟೆ, ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ೨-೩ ಗಂಟೆಗೆ 'ಪೆಪ್ಪರಮಿಂಟು' ಇಲ್ಲವೆ ಕಿತ್ತಳೆ ಹಣ್ಣು. ಭಟ್ಟರು ಅದಷ್ಟು ತಮ್ಮ ಸಿದ್ಧತೆಯಲ್ಲಿ ಇದ್ದೆ ಇರುತ್ತಿದ್ದರು. ತಲೆಗಿಂಜಿಗೆ ಅವಳು ಬೇಡಬಹುದಾದ ಪ್ರತಿಯೊಂದನ್ನೂ ಇಟ್ಟುಕೊಂಡು ಮಲಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದೊಂದು ದಿನ ಯೋಗಾಯೋಗವೆ ಹಾಗೆ ಒದಗಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ದಿನ ಅದಾವದೂ ಬೇಕಾಗದೆ ಅವಳಿಗೇ ತಿಳಿಯದಾದ ಯಾವದೊ ಏನೊ ಬೇಕಾಗಿ ಹಟಮಾಡಬೇಕೆಂದೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ನಿದ್ರೆ, ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಊಟ ಸಿಕ್ಕೇತೆಂಬ ಮಾತು ಸುಳ್ಳು.

ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಮಾಡಿ ಸುಮ್ಮಕ್ಕನ ಸುಖದಲ್ಲಿ ಸಮಾಧಾನ ಹೊಂದಿ ದಿನ ಕಳೆಯಬೇಕೆಂದರೆ ಮತ್ತೊಂದು ಪಾಪಿ ಸರದೇಶಿ ಅವರ ಪಾಲಿಗೆ ಬಂದು ಬೀಳಬೇಕೆ! ಅವರ ಅಕ್ಕನ ಮೊಮ್ಮಗ-ಮಗಳ ಮಗ-

ಶ್ರೀನಿವಾಸ, ತಂದೆ-ತಾಯಿಗಳನ್ನಿಬ್ಬರನ್ನೂ ಕಳಕೊಂಡು ನಡುನೀರಿನಲ್ಲಿ ನಿಂತುಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಆಯಿತು. ಇದೂ ಒಂದು ಬೇವವು ಅವರ ಕೊರಳಿಗೆ ಸುತ್ತಿಕೊಂಡಿತು. ಎರಡೂ ಪರದೇಶಿ ಹುಡುಗರನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ದಿನ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು.

೨

ಆ ದಿನ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ತನ್ನ ನಿತ್ಯದ ಓದಿನಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ. ಹತ್ತರ ಸುಮ್ಮಿಯು ಒಂದು ಕತ್ತರಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕ ಕಾಗದ ವನ್ನು ಚೂರುಚೂರಾಗಿ ಮಾಡತೊಡಗಿದ್ದಳು.

“ ಶೀನಣ್ಣಾ — ”

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾಗೆ ಓದುತ್ತ ಕುಳಿತ.

“ ಎ-ಶೀನಣ್ಣಾ — ”

ಉತ್ತರ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮಕ್ಕು ಆತನ ಲಕ್ಷ್ಯ ತನ್ನ ಕಡೆಗೆ ಸೆಳೆದು ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಕತ್ತರಿಯಿಂದ ‘ಚಕ್ ಚಕ್’ ಮಾಡಿದಳು. ಇನ್ನು ಇಲ್ಲಿಂದ ಎಳುವುದೆ ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದು ಆತನು ಸ್ಥಲವನ್ನೆ ಬಿಟ್ಟುಹೊರಟನು.

ಸುಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ಸಿಟ್ಟುಬಂತು. ಅವಳು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ತನ್ನದೊಂದು ಹೊಸ ಪುಸ್ತಕವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೋಗಿದ್ದನು. ಅದನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಅದರ ಕೆಲವು ಪುಟಗಳನ್ನು ಕತ್ತರಿಯ ಬಾಯಿಗೆ ಕೊಟ್ಟಳು.

“ ನೋಡು — ” ಅವಳ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಗೆಲುವಿನ ನಗೆ ಮೂಡಿತು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನೋಡಿದ.

“ ಎ × × ಇಡದನ್ನ — ” ಸುಮ್ಮಿಯ ಕಿವಿಗಳು ಮಂದವಾಗಿದ್ದವೊ ಎನೋ—ಅವಳು ಸಹಜವಾಗಿ ಕತ್ತರಿಯ ಕೈ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿದಳು. ಪುಟಗಳು ತುಂಡಾಗಿ ಬಿದ್ದವು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹಾಗೆ ಓಡಿ ಬಂದ.

“ ಎ × × ಬಂಡೆ ನಿಂದು — ” ನಾಲ್ಕು ಎಟು ಹೊಡಕೊಂಡ. ಆತನು ಹತ್ತರ ಬರುವ ಮೊದಲೆ ಸುಮ್ಮಕ್ಕನ ದನಿ ಎರಿತ್ತು.

“ಅಜ್ಜಾ, ನೋಡು ಹೋಡೀತಾನ—” ಆ ಆರ್ತಧ್ವನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಓಡಿ ಬರದವನು ಕಟುಕನೆ ಇರಬೇಕು. ಭಟ್ಟರು ತಮ್ಮ ಪೂಜೆಯ ಸಾಹಿತ್ಯ ಮಾಡುವದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಸುಮ್ಮಕ್ಕನ ದನಿ ಕೇಳಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಅವರು ಹೊರಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟರು.

“x x x ಹುಡುಗಿನ್ನು ಕೊಲ್ಲಬೇಕಂತ ಮಾಡಿಯೊ ಏನು ಮತ್ತೆ—”

ಭಟ್ಟರ ಸಿಟ್ಟು ತಲೆಗೆ ಏರಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಮೇಲೆ ಎಟುಗಳ ಸುರಿ ಮಳೆಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಆತನು “ಇಲ್ಲೊ ಅಜ್ಜಾ — ಆಕೇನು ನನ್ನ ಪುಸ್ತಕಾ ಹರದಲ್ಲೂ -” ಎಂದು ಕೂಗಿಯೇ ಕೂಗಿಕೊಂಡ. ಕೇಳುವವರಾರು! ಭಟ್ಟರ ಆ ರುದ್ರಾವತಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ಸುಮ್ಮಕ್ಕನೂ ನಡುಗಿದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಆ ಪಟಿನ ಪೆಟ್ಟು ತಾಳಲಾರದೆ ಬದ್ದಾಡುವದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳಿಗೆ ಪಶ್ಚಾತ್ತಾಪವೆನಿಸಹತ್ತಿತು.

“ಒಳಗೆ ಕೂಳಿಗಾರನ ಬಾ - ಕಾಲ ಮುರದ ಕಳಸ್ತೇನಿ” ಎಂದು ಅಂಜಿಸಿಬಿಟ್ಟರು! ಒಳಗೆ ಸೇರಿದರು. ಅವರು ಮರೆಯಾದ ಕೂಡಲೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಕಸುವು ಒಟ್ಟುಗೂಡಿಸಿ ಒಂದು ಬಿಗಿದ. ಸುಮ್ಮಕ್ಕನ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲು ಕಂಡಿತು. ಆದರೂ ಅವಳು ಪಿಟ್ ಎಂದು ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಆ ದಿನದ ಊಟದ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಧರ್ಮರಾಜ್ಯ. ಮಾತೇ ಇಲ್ಲದ ಮೇಲೆ ಕಲಿ ಪ್ರವೇಶಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವೆಲ್ಲಿಯದು! ಶ್ರೀನಿವಾಸ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ನಾಲ್ಕು ತುತ್ತು ಉಂಡು ಎದ್ದ. ಸುಮ್ಮಕ್ಕನೂ ಎದ್ದುಬಿಟ್ಟಳು. ಊಟವಾದ ಕೂಡಲೆ ಸುಮ್ಮಕ್ಕನ ಸಂಗ್ರಹದಿಂದ ಅಡಿಕೆಯ ಹೋಳು ಸಿಗದಿದ್ದರೆ ಆತನಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ಊಟವಾದ ಕೂಡಲೆ ಶಾಲೆಯ ದಾರಿ ಹಿಡಿದ. ದಿನದ ರೂಢಿ ತಪ್ಪಿದ್ದರಿಂದ ಸುಮ್ಮಕ್ಕನ ಜೀವಕ್ಕೆ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ತಾನೂ ಶಾಲೆಗೆ ನಡೆದಳು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನ ಸೂಟಿಯಲ್ಲಿ ಮನೆಗೆ ಬಂದವಳು ತಿರುಗಿ ಹೋಗಲಿಲ್ಲ.

ಸಂಜೆಯಾಯಿತು. ಇಂಗ್ರೇಜಿ ಶಾಲೆ ಬಿಟ್ಟು ಒಂದು ತಾಸಿನ ಮೇಲಾಯಿತು. ನೆರೆಮನೆಯ ಹುಡುಗರು ಬಂದರು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಯ ಎದೆ ಒಡೆದು ನೀರಾಯಿತು. ಅಳುವೋರೆಗೆ ಬಂದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ದೂರದಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕಾಣಹತ್ತಿದ. ಆತುರದಿಂದ ಮನೆಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಬಂದು ನಿಂತಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣೆತ್ತಿ ಸಹ ನೋಡದೆ ಒಳಗೆ ನಡೆದು ಬಿಟ್ಟ. ಸುಮ್ಮಕ್ಕನ ಅಭಿಮಾನ ಜಾಗೃತ ವಾಯಿತು. ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೀರು ಉಕ್ಕಿದವು. ಆದರೂ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳಬಾರದೆಂದು ನೆರೆಮನೆಯ ಹುಡುಗರ ಕೂಡ ಆಡಲಿಕ್ಕೆ ನಡೆದಳು. ಜೀವ ಗಮಿಸಲಿಲ್ಲ. ಹಾಗೆ ದೀಪ ಹಚ್ಚುವ ವರೆಗೆ ತಡೆದು ಮನೆಗೆ ಬಂದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಎಂದಿಲ್ಲದೆ ಈವೊತ್ತು ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ. ದಿನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡು ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಕೂಡ ಸುಳ್ಳೊಂದು ಸೊಟ್ಟೊಂದು ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕಣ್ಣು ಜಡ ಆಗುವ ವರೆಗೆ ಗೊಂದಲ ಹಾಕುವದು, ಆ ಮೇಲೆ ಭಟ್ಟರು ಇಬ್ಬರನ್ನೂ ಕೈಹಿಡಿದು ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಹಾಕುವದು, ಹೀಗೆ ಕ್ರಮ ವಿತ್ತು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಸಂಧ್ಯಾವಂದನೆ ಮುಗಿಯಲಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮಕ್ಕನ ಕಣ್ಣುಗಳೂ ಜಡವಾದವು. ಎಚ್ಚರಾದಾಗ ಬೆಳಗಾಗಿತ್ತು.

ಚಹಾ ಮುಗಿದ ಕೂಡಲೆ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಓದುವದಕ್ಕೆಂದು ಹೊರಟ. ಸುಮ್ಮಕ್ಕನ ಪಾಟಿ ಈವೊತ್ತು ಸಿಗಬಾರದೆ !

“ ನನ್ನ ಪಾಟಿ ಎಲ್ಲಿದ್ದು— ” ಸುಮ್ಮಕ್ಕ ಆತನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡದೆ ಕೇಳಿದಳು. ಆಕೆಯ ಕಣ್ಣು ತುಂಬ ನೀರು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಪಾಟಿಯು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹೋಗಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ಗೊತ್ತು. ನಿನ್ನೆಯಿಂದ ಆತನ ಜೀವವು ಚಡಪಡಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆದರೂ ಅಭಿಮಾನ. ಅವಳ ಈಗಿನ ಮನಸ್ಥಿತಿ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿತ್ತು.

“ ನನಗೇನು ಗೊತ್ತು. ನಮ್ಮ ಸಾಲಕ್ಕಾಗಿ ಪಾಟಿ ಮ್ಯಾಲ ಬರದರ ಮಾರ್ಕಸ್ ಕೊಡೂದಲ್ಲಾ. ” ಅಷ್ಟೆ, ‘ ಇಲ್ಲ ’ ಎನ್ನುವದಕ್ಕೆ ಬದಲಾಗಿ ಈ ಉದ್ದ ಎವರಣೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ಸುಮ್ಮಕ್ಕ ತಿಳಕೊಂಡಳು.

“ಅಹಾಹಾ! ಗೊತ್ತದ” ಎಂದು ಕೈ ತಿರುವಿದಳು.

“ಎನು ಗೊತ್ತದ!” ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವದನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಕೆಳಗೆ ಕುಳಿತ.

“ಪಾಟಿ ಮ್ಯಾಲ ಬರದರ ಮಾರ್ಕಸ್ ಕೊಡೊದುಲ್ಲಾಂತ—” ಸುಮ್ಮಕ್ಕೆ ತನಗೆ ತಿಳಿಯದೆ ಆತನ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು.

ಒಪ್ಪಂದವಾಯಿತು.

ಆ ದಿನ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಊಟಕ್ಕೆ ಕುಳಿತಾಗ ಆಕೆಯ ಮೇಲೆ ಭಂಡಿಯ ಮೇಲೆ ಭಂಡಿ ಎರಿಸಿದರೂ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ ಯಾತರ ಅರಿವೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ.

೩

ಸುಮ್ಮಕ್ಕನ ಕಿಡಿಗೇಡಿತನಕ್ಕೆ ಸುಮಾರು ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಭಟ್ಟರೂ ಒನ್ನೊಮ್ಮೆ ಮನಸು ಕಠೋರ ಮಾಡಿಬರೆ ಅವರಿಗೂ ಸುಮಾರು ಉಳಿ ಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ದಿನ ಸುಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ಏನೊ ವಿಚಾರ ಬಂದು ಅವಳು ತನ್ನ ಮುಂಗುರುಳು,—ಇಲ್ಲ, ತನ್ನ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಸಮವಾಗಿ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕತ್ತರಿಸಿಕೊಂಡಳು. ಭಟ್ಟರಿಗೆ ವಾಗತ್ಯವೆನಿಸು ವದು ಸಹಜ. ಇಂಥ ಅವಿಚಾರತನವು ಅವರಿಗೆ ಸೇರೀತೆ! ಅವಳಿಗೆ ಒಳ್ಳೆಯ ಏಟು ಕೊಟ್ಟು ಊಟವಿಲ್ಲದೆ ಒಂದು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಹಾಕಿ ಕೀಲಿ ಹಾಕಿದರು. ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟವಿಲ್ಲ. ಸಂಜೆಯ ಊಟವಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ಎಲ್ಲ ಕಡೆಯೂ ಸ್ತಬ್ಧವಾದಾಗ ತಾವೆ ಕೋಣೆಯ ಕೀಲಿ ತೆಗೆದು ಒಳಗೆ ಹೋದರು. ಸುಮ್ಮಕ್ಕ ಅತ್ತು ಅತ್ತು ದಣಿದು ಈಗ ಅವಳಿಗೆ ಗಾಢ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳನ್ನೆಬ್ಬಿಸಬೇಕೆಂದು ಅವರ ಮನಸು ಹವಣಿಸಿತು. ಆದರೂ ಬಿಗಿಹಿಡಿದು ಒಂದು ಥಾಲಿಯಲ್ಲಿ ಹಾಲು ಇಟ್ಟು ಮತ್ತೆ ಕೋಣೆಯ ಬಾಗಿಲ ಮುಚ್ಚಿಕೊಂಡರು.

ಮರುದಿನ ಅವರಿಗೇ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಅವಳನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದೆಬ್ಬಿಸಿ ತಿನ್ನ ಲೆಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟು ಅವಳ ಸಮಾಧಾನ ಮಾಡುವ ತನಕ ಸಾಕುಬೇಕಾಗಿ ಹೋಯಿತು.

೪

ಹುಡುಗಿ ದೊಡ್ಡವಳಾದಂತೆ ಮದುವೆಯ ಚಿಂತೆಯೂ ಬೆಳೆಯುವದು. ಭಟ್ಟರದೂ ಸಂಪನ್ನ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಸ್ಥಳಗಳನ್ನು ನೋಡಿದರು. ಕನ್ಯಾ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದವರು ತಿರುಗಿ ಮುಂದಿನ ಮಾತುಕಥೆಗೆ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ ದಿನವೂ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರತಕ್ಕವರಿದ್ದರು. ವರನೇನೋ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುತ್ತಿದ್ದನಂತೆ.

ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವವರು ಯಾರೆ ಇರಲಿ, ಗೃಹಸ್ಥಧರ್ಮವನ್ನು ಪಾಲಿಸಲಿಬೇಕು. ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದ ದಿನ ಅವರು ಬಂದರೆ ವರಪಕ್ಷದವರ ಮರ್ಯಾದೆಗೆ ಬಾಧೆ ಬರುವದೋ ಎನಿಸಿ. ಆ ದಿನ ಹಾದಿ ನೋಡಿದ್ದಾಯಿತಷ್ಟೆ.

ಸಾಧಾರಣ ಗೋಧೂಳಿ ಮುಹೂರ್ತ...ಅಲ್ಲ, ಆ ಮುಹೂರ್ತ ಮದುವೆಗೆ ಸಾಗುವದು. ಇದು ವಧೂಪರಿಕ್ಕೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಮುಹೂರ್ತವು ಗೋಧೂಳಿಯಂತೆ ಶುಭವಿದ್ದು ಅದರಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶವೂ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಇರಬೇಕು. ವಧುವಿನಲ್ಲಿಯ ಮೈಗುಣ್ಯಗಳು ಸೂರ್ಯ ಪ್ರಕಾಶದಂತೆ,—ಅಥವಾ ಸೂರ್ಯಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ನಿಚ್ಚಳವಾಗಿ ಕಾಣಲೇಬೇಕು.

ಪರಿಕ್ಷಕರ ಮಂಡಲ ಸರಿಯಾಗಿ ಹೇಳಿಕಳಿಸಿದ ವೇಳೆ ತಪ್ಪಿಸಿ ಬಂತು. ವರನೂ ಬಂದಿದ್ದಿರಬೇಕು. ಈ ವರವುರುಷನು ಛದ್ಮವೇಷದಿಂದ ಬಂದು ವಧೂಪರಿಕ್ಕೆ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುವ ಪರಿಪಾಠವುಂಟು. ಬಂದ ಪರಿವಾರದಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ವರನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅರ್ಧಾರ್ತ ವರನೂ ಬಂದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕೆಂಬುದಕ್ಕೆ ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿನ ತರ್ಕಶುದ್ಧ ಪ್ರಮಾಣ ಬೇಕಿಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಯಥೋಚಿತ ಸ್ಥಾನಗಳನ್ನಲಂಕರಿಸಿದರು.

ಮೊಟ್ಟಮೊದಲು ಮಾಮೂಲಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳೆಲ್ಲ ತೀರಿದವು. ಕನ್ನಡ, ಮರಾಠಿ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಓದಿಸಿಕೊಳ್ಳುವದಾಯಿತು. ಇನ್ನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿ ಓದಿಸಿಕೊಳ್ಳದೆ ಪರಿಕ್ಷೆ ಮುಗಿಯುವದೆ ಇಲ್ಲ.

“ ತಂಗಿ, ಇಂಗ್ಲೀಷಿ ಓದಲಿಕ್ಕೆ ಬರತದೇನು ನಿನಗ—” ಯಾರೋ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಕೇಳಿದಂತೆ ಸುಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ಕೇಳಬಂತು.

ಅವಳ ಎದೆ ಹಾರಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಅವಳು ಧೈರ್ಯಗೊಂಡು ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಳು.

“ ಇಪ್ಪತ್ತಾರು ಅಕ್ಷರ ಅಷ್ಟು ಬರತಾವ—” ಪರೀಕ್ಷಕ ಮಂಡಲ ದಲ್ಲಿ ಸ್ವಲ್ಪ ವಿಸೋದದ ಗಾಳಿ ಸುಳಿದು ಸ್ವಲ್ಪ ಚರ್ಚೆಯೂ ಆದಂತಾಯಿತು.

“ ತಂಗಿ, ನಿನ್ನ ಹೆಸರೇನು!” ಒಬ್ಬ ಮಧ್ಯಮ ವಯಸ್ಸು ಕೇಳಿದ.

“ ಕುಸುಮಾ!”

“ ಓಹೋ! ಎಂಥಾ ಛಂದದ ಹೆಸರು. ಅಂತೂ ಭಟ್ಟ, ನೀವೂ ಹೊಸ ಸೆಳವಿಗೆ ಬಿದ್ದಿ. ತಂಗಿ, ಸುಮ ಅಂದರ ಏನವ್ವಾ?” ಆ ಕಕ್ಕುಲತೆಯಿಂದ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿರುವ ದನಿಯನ್ನು ಕೇಳಿ ಸುಮ್ಮಕ್ಕನ ಮನಸು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಯಿತು.

ಅವಳಿಗೀಗ ತನ್ನ ಅಜ್ಜನ ಕೂಡ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಬರುವಷ್ಟು ಧೈರ್ಯ ಬಂತು. “ ಹೂ—”

“ ಹೂ— ಭಲೆ, ಹೌದು ನೋಡ್ತಿ ಭಟ್ಟ, ಹುಡುಗರೊಂದರ ಹೂವು ಮತ್ತೆ—”—ಒಂದು ನಿರ್ವಿಕಾರ ನಗೆ—“ ತಂಗಿ, ‘ಕು’ ಅಂದ ರೇನು ಹೇಳು ನೋಡೋಣ.”

ಈಗ ಸುಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ಪೃಥ್ವಿಯು ಇಬ್ಬಾಗವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಆಧಾರ ಹೋದಂತೆನಿಸಿತು. ಮೇಲಕ್ಕೆ ನೋಡಿದಳು. ಆ ಎದುರಿನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ವತ್ಸಲತೆ. “ ಹೂ— ಹೇಳು ಅಂಜಬ್ಯಾಡಾ.” ಏನೂ ತಿಳಿಯದಂತಾಗಿ ಅಜ್ಜನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಭಟ್ಟರು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿದ್ದರೂ ಸುಮ್ಮಕ್ಕನ ಕಡೆಗೆ ವಿಷಾದದಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈಗವಳಿಗೆ ವುನಃ ಧೈರ್ಯ ಬಂತು. ನಿರ್ಭಯತೆಯಿಂದ ಒಮ್ಮೆ ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿ, “ ಅರ್ಥಾಪಾರ್ಥ ನನಗ ಯಾರೂ ಕಲಿಸಿಲ್ಲ—” ಎಂದು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಳು.

ಮಂಡಲದಲ್ಲಿ ಹಾಹಾಕಾರವೆದ್ದಂತೆ ತೋರಿತು. ಆಯಿತು. ಪರೀಕ್ಷೆ ಸಮಾಪ್ತಿಗೇ ಬಂತು.

“ನಾವು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ತಿಳಿಸ್ತೇವಿ, ಭಟ್ಟ— ಎಧಿ ಸಂಕಲ ಇದ್ದರ ಆಗಿಹೋಗಲಿ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಆ ಮಧ್ಯಮ ಪಯಸ್ಕ ಗೃಹಸ್ಥ ಹುಡುಗಿಯ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಮಿಠಾಯಿಯ ಪುಡಿಕೆಯನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಎದ್ದು ಉಳಿದವರೂ ಎದ್ದು ಬಿಟ್ಟರು.

ಭಟ್ಟರು ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಪತ್ರದ ದಾರಿ ಕಾಯ್ದರು. ಪತ್ರ ಬಂತು. ಹುಡುಗನ ಮದುವೆ, - ಆ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿದ್ದ ಉಪವಧುವಾದ ವರನ ಮದುವೆ ಮುಂದೆ ಬಿದ್ದಿತಂತೆ. ಆತನ ಕಕ್ಕ— ಬಹುತರವಾಗಿ ಆ ಮಧ್ಯಮಪಯಸ್ಕ ಗೃಹಸ್ಥ, ಮೊನ್ನೆ ಮೊನ್ನೆ ವಿಧುರನಾಗಿದ್ದನಂತೆ— ಭಟ್ಟರು ಒಪ್ಪಿದರೆ ಆ ಗೃಹಸ್ಥನೆ— ಅಂತೂ ಪತ್ರದ ಮುಖತಾರ್ಥ ತಿಳಿಯಿತು. ಇದೊಂದೆ ಅಲ್ಲ, ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೋ ಇಂಥ ವಿಚಿತ್ರ ಅನುಭವ ಪರಂಪರೆಯು ಈ ವರಾರ್ಥಯಾತ್ರೆಯಲ್ಲಿ ಭಟ್ಟರಿಗೆ ಬಂದು ಕೊನೆಗೆ ಬೇಸತ್ತರು.

ಮೈಶಾಖ-ಮಾಘಮಾಸಗಳ ಮುಹೂರ್ತಗಳೆಲ್ಲ ತೀರಿದವು. ಒಂದು ದಿನ ಮೈಕುಂಠಪತಿಯ ದರ್ಶನಕ್ಕೊಂದು ಗಿರಿಗೆ ಹೊರಟು ಬಿಟ್ಟರು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಆ ಸರ್ವಸಾಕ್ಷಿಯ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಲ್ಲೇ ಒಂದು ಗೋರಬ ಮುಹೂರ್ತಕ್ಕೆ ಸುಮ್ಮನನ್ನು, ‘ಧರ್ಮೇ ಚ ಅರ್ಥೇ ಚ ಕಾಮೇ ಚ’ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ನಿಗೆ—ಮೈಕುಂಠಪತಿಗಲ್ಲ— ಸಮರ್ಪಿಸಿ ಕೃತಾರ್ಥರಾದರು.

ಗಿರಿಯಿಂದ ಮರಳಿ ಬಂದು ಈಗ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಭಟ್ಟರು ಎಲ್ಲಿಯೂ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ಸುಮ್ಮನಕ್ಕೆ ಏನೂ ಒಂದು ಪುಸ್ತಕವನ್ನೋದುತ್ತ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಹೊರಗೆ ಹೋದವ ತಿರುಗಿ ಬಂದಿದ್ದ. ಭಟ್ಟರು ಊರಿಗೆ ಹೋದದ್ದು ಗೊತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಅವರು ಮನೆಯಲ್ಲಿಲ್ಲವೆಂಬುದು ತಿಳಿದುಬಂತು. ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಿದ. ಸುಮ್ಮನನ್ನೂ ಒಬ್ಬಳೇ ಇರುವಳೆಂಬುದು ಕಂಡು

ಬಂತು. ಆತನು ಮೆಲ್ಲನೆ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶಿಸಿದ. ಮದುವೆಯಾದ ಮೇಲೆ ಇದೇ ಮೊದಲನಲ ಭೆಟ್ಟಿ.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮನೆಗೆ ಬಂದದ್ದು ಸುಮ್ಮಕ್ಕನಿಗೆ ಗೊತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದದ್ದು ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಅವಳು ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಮೋರೆಯನ್ನೆತ್ತಿ ಸಹ ನೋಡಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಒಳ್ಳೆಯ ಪೇಚಿನಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ. ತಾನೆ ಮಾತಿಗೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬೇಕೆಂದರೆ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಸಂಕೋಚವೆನಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಆತನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅಂಗವಿಕ್ಷೇಪದ ಕಡೆಗೆ ಸುಮ್ಮಕ್ಕನ ಲಕ್ಷ್ಯವಿತ್ತು. ಅದರೂ ಆತನೆ ಮಾತಾಡಿಸದೆ ತಾನು ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಬಾರದೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ನಾಲಗೆ ಜಡವಾದಂತೆ - ಬಾಂಧ್ಯಿಂದ ಶಬ್ದಗಳು ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ತಡೆದು ಕೊನೆಗೆ ಹೊರಗೆ ಹೊರಟ.

“ಇಲ್ಲೆ ಕೇಳತೀರೇನು !-” ಸುಮ್ಮಕ್ಕ ತಾನೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿ ದಳು. ಈ ಒಂದುವಚನದ ಪ್ರಯೋಗದಿಂದ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಚಕಿತನಾಗಿ ನೋಡಿದ. ಅವಳ ದನಿಯು ಸ್ವಲ್ಪವಾಗಿ ಉದ್ಗಮಿಸಿತು, ಮುಖದ ಮೇಲಿಂದಾಯಿತು ಅವಳ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ನಡೆದ ವಿಚಾರದ ಕಲ್ಲೋಲವು ತಿಳಿಯು ವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಅವಳ ಮೋರೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹಾಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತ.

“ಗಿರಿಗೆ ಹೇಗೋ ಮುಂಚೆ ಮದುವೆ ಮಾತು ಗೊತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ ನಮಗ?—”

ನ್ಯಾಯಾಧೀಶರ ಎದುರು ಆರೋಪಿತನ ಸ್ಥಿತಿಯಾದಂತೆ ಈಗ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಸ್ಥಿತಿಯಾಗಿತ್ತು. “ಅಜ್ಜ ನನ್ನೆದುರಿಗೇನೂ ಮಾತಾಡಿ ದಿಲ್ಲ” ಎಂದು ತಡವರಿಸುತ್ತ ಉತ್ತರ ಕೊಟ್ಟ.

ಸುಮ್ಮಕ್ಕನ ಮುಖ ಕೆಂಪೇರಿತು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕೊಟ್ಟ ಉತ್ತರವು ತೀರ ಸುಳ್ಳುರಬಹುದೆಂದು ಅವಳ ತಿಳಿವಳಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ಹೇಗ ಲಾಡಿಸುವವರು ಯಾರು ! ಆ ಮಾತು ಅಶಕ್ಯವೆಂದು ತಿಳಿದು ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಸುಮ್ಮನಿದ್ದ.

೫

ಆ ಮಾತಿಗೀಗ ೬-೭ ತಿಂಗಳುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಲೌಕಿಕಾಚಾರಗಳೆಲ್ಲ ಜಗತ್ತಿನ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಸಾಂಗವಾಗಿದ್ದರೂ ಆ ಗಂಡವೆಂಡಿರ ನಡುವೆ ಭಾಷಣವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಸುಮ್ಮಕ್ಕೆ ಕೇವಲ ಯಂತ್ರದ ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಶ್ರೀನಿವಾಸ I. Sc. ಪರೀಕ್ಷೆಗಾಗಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ. ಪರೀಕ್ಷೆಯ ದಿನ ಸಮೀಪ ಬಂದ ನೆವಮಾಡಿ ಮನೆ ಜಟ್ಟಿ ಕಾಲೇಜಿನ ಹೊಸ್ಟೆಲಿನಲ್ಲಿ ಇರಹತ್ತಿದ, ಪರೀಕ್ಷೆಯಾಯಿತು. Excursion - ಸುಖಪ್ರವಾಸದ ಹೂಲಿ ಎದ್ದಿತು. ತಿರುಗಿ ಬಂದ ಮೇಲೆ ತುಸು ದಿನಗಳಲ್ಲಿಯೆ ಪರೀಕ್ಷೆಯ ಪರಿಣಾಮ ತಿಳಿಯಿತು. ಒಳ್ಳೆಯ ಮೇಲ್ತರಗತಿ ಹೊಂದಿದ್ದ. ಮುಂದಿನ ಅಭ್ಯಾಸಕ್ರಮಕ್ಕಾಗಿ ಆದೆ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಇರಬಹುದಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಭಟ್ಟರ ಮನವೊಲಿಸಿ ಪುಣೆಯ ಎಂಜಿನೀಯರಿಂಗ್ ಕಾಲೇಜಿಗೆ ಹೊರಟ. ಈ ಸುದ್ದಿಯಿಂದ ಸುಮ್ಮಕ್ಕನ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಏನೂ ಬದಲಾಗಲಿಲ್ಲ.....

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪುಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದು ಈಗ ಒಂದು ವರ್ಷವಾಯಿತು. ಸನ್ ೧೯೩೫ರ ಡಿಸೆಂಬರ ತಿಂಗಳು. ಪುಣೆಯ ಯೂಥ ಲೀಗದ ಉತ್ಸಾಹಿ ತರುಣರು ಜಾಬು ಸುಭಾಷಚಂದ್ರ ಬೋಸ ಅವರ ಅಧ್ಯಕ್ಷತೆಯ ಕೆಳಗೆ ತಮ್ಮ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ಜರುಗಿಸಿದರು. ಉತ್ಸಾಹವು ಸಾವಿರ ಮುಖದಿಂದ ಉಕ್ಕಿ ಚಿಲ್ಲಹತ್ತಿತು. ಜನೆವರಿ ತಿಂಗಳಲ್ಲಿ ಮಹಾತ್ಮಾಜಿ ಮೊದಲಾದವರು ದುಂಡುಮೇಚಿನ ಪರಿಷತ್ತನ್ನು ತೀರಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದ ನಂತರ ಕಾಂಗ್ರೆಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯಪೀಠಿಕೆಗಳ ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು ಬೆಳೆದು ದೇಶವು ತನ್ನ ಪುಣ್ಯಬಲವನ್ನೆಲ್ಲ ಆ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಬೈಲಿಗಿಟ್ಟಿತು. ಯೂಥ ಲೀಗದ ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಗಳು ಒಬ್ಬರ ಹಿಂದೆ ಒಬ್ಬರು ಕಾರಾಗೃಹವನ್ನು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರು. ಸರ್ವಾಧಿಕಾರಿಗಳ ಮಾಲಿಕೆಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಹೆಸರು ಐದನೆಯದಾಗಿ ಬಂದಿತು. ಯಥಾಕಾಲ, ಯಥಾವಿಧಿ ಆತನ ಮೇಲೂ ಸರಕಾರಿ ವಿಚಾರಣೆ ನಡೆಯಿತು.

೭

ಖಟ್ಟಿಯ ಕೆಲಸನೆಲ್ಲ ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯತಕ್ಕದ್ದಿತ್ತು. ಭಟ್ಟರು ಸುಮ್ಮಕ್ಕನನ್ನು ಸಂಗಡ ಕರಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದರು. ಇನ್ನೂ ಎರಡು ವಾರ ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಪೋಲೀಸರ ಆಧೀನತೆಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕವನಿದ್ದ. ಆತನ ಕ್ಷಮೆಯ ಏರ್ಪಾಟಿಗಾಗಿ ಸರಕಾರಿ ಅಧಿಕಾರಸ್ಥರ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೂ ನಡೆದಿದ್ದವು. ಭಟ್ಟರು ಅವರ ಸೆಳವಿಗೆ ಬಿದ್ದರು.

“ಸೀನಾ, ಯಾಕ ಬೇಕು ನಿನಗಿದೆಲ್ಲ ಕಾರಭಾರ. ಕಲಿಯೋದು ಮುಗಿತಂದರ ದೇಶೀಯಾರ ಮಾಡು, ಪರದೇಶೀಯಾರ ಮಾಡು.” ಭಟ್ಟರು ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೇಡಿಕೊಂಡರು. ಕೊನೆಯ ಆಸ್ತ್ರವೆಂದು ಆತ್ಮ ಹತ್ಯೆಯ ಅಂಜಿಕೆ ಹಾಕಿದರು. ಗುಳಿಗೆ ನಾಟಿತು. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಕ್ಷಮೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡ.

ಇಂಥ ಸುದ್ದಿ ಹೊರಬೀಳದೆ ಹೋಗುವದಿಲ್ಲ. ಸುತ್ತಲೂ ಧಿಕ್ಕಾರದ ಧ್ವನಿಯೇ ಕೇಳಬರಹತ್ತಿತು. ಅದರಲ್ಲಿ ಪ್ರಾಂತೀಯ ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಅಂಧರಾದ ಅಸಮಂಜಸರು ‘ಕಾನಡಿ ಅಪ್ಪಾ’ ಎಂದು ಹೀಯಾಳಿಸಿ ಮಾತಾಡಹತ್ತಿದರು.

ಸುಮ್ಮಕ್ಕ ಆದ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿಯನ್ನು ನೋಡುತ್ತಲೇ ಬಂದಿದ್ದಳು. ಶ್ರೀನಿವಾಸನು ಭಟ್ಟರ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಮರಣ ಪ್ರಾಯ ದುಃಖವೆನಿಸಿತು. ತನ್ನ ಅಭಿಮಾನ ತಿರಸ್ಕಾರಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಬದಿಗಿಟ್ಟು ಕ್ಷಮೆ ಕೊಡಬಾರದಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದಳು. ಸಂಧಿಸಿಗಲಿಲ್ಲ.

ಆ ದಿನ ಪುಣೆಯಲ್ಲಿ ಅದೇ ಒಂದು ವಿಷಯ. ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಪರಮ ಸ್ನೇಹಿತರಿಗೂ ಆತನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಸಾಶಂಕವೃತ್ತಿ ಹುಟ್ಟಿತ್ತು.

ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಕಾಲಿಡುವದಕ್ಕೆ ಸಹ ಸ್ಥಳವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅರೋಪಿಯನ್ನು ಕೋರ್ಟಿಗೆ ಒಯ್ಯುವ Van - ಗಾಡಿಯು ದಾರಿಗುಂಟ ನಡೆದಾಗ ‘Shame! Shame!’ದ ವರ್ಷಾವವಾಯಿತು. ಕಲ್ಲು ಬಿದ್ದವು.

ಕೋರ್ಟಿಗೆ ತಂದ ಮೇಲೆ ಆತನು ಪೊಲೀಸರ ಸಂರಕ್ಷಣೆಯಲ್ಲಿದ್ದ. ಹೊರಗೆ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಚೀತ್ಕಾರ ಕೇಳಿಸುತ್ತಲಿತ್ತು.

ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು ಬಂದ ಬಳಿಕ ಕೋರ್ಟು ಪ್ರಾರಂಭವಾಯಿತು. ಪ್ರಾಸ್ತಾವಿಕ ಪ್ರಶೋತ್ತರಗಳಾದ ಮೇಲೆ ಆರೋಪಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸನ ಚಿಕ್ಕ ವಯಸ್ಸು ನೋಡಿ ಮ್ಯಾಜಿಸ್ಟ್ರೇಟರು ಕನಿಕರಪಟ್ಟರು.

“ You are very young. Better you should finish your career. Are you willing to tender your apology ? ”

ಎಲ್ಲರ ದೃಷ್ಟಿ ಆತನ ಕಡೆಗೆ ಇತ್ತು. ಆತನು ಸುತ್ತಲೂ ನೋಡಿದ. ಎದುರಿಗೊಂದು ಕುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಸುಮ್ಮಕ್ಕನನ್ನು ನೋಡಿದ. ಅವಳು ಆತನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನಿಶ್ಚಲವಾದ ಒಂದು ಪ್ರತಿಮೆಯಂತೆ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು.

ಆತನ ಮುಖದಿಂದ ಒಮ್ಮೆಲೆ ಹೊರಟಿತು-“No, Your Honour.”

ಜಯಭೇರಿಯಂತೆ ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ಗಲಭೆ ಎದ್ದಿತು. ಸುಮ್ಮಕ್ಕ ಮೂರ್ಛಿತಳಾಗಿ ಬಿದ್ದದ್ದು ಕೆಲವೊತ್ತು ಯಾರ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೂ ಬರಲಿಲ್ಲ.

೭

ಶ್ರೀನಿವಾಸನಿಗೆ ಮೂರು ವರ್ಷ ಪಶ್ರಮ ಕಾರಾಗೃಹವಾಯಿತು. ಶಿಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿಯೂ ೩ ತಿಂಗಳುಗಳು ಕಳೆದಿದ್ದವು. ಭಟ್ಟರು ಭೆಟ್ಟಿಗೆಂದು ಹೋದಾಗ ಸುಮ್ಮಕ್ಕನನ್ನೂ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಭೆಟ್ಟಿಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಭಟ್ಟರು ಕಾರಕೂನನ ಕೂಡ ಮಾತಾಡುವ ಭರದಲ್ಲಿ ಹೊರಗೆ ಹೋದರು.

ಇಬ್ಬರೆ ಉಳಿದರು.

ಸುಮ್ಮಕ್ಕ ಮೃದುವಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು “ ಇನ್ನೆಷ್ಟು ದಿನ ಉಳಿದ್ದಾಂಗ ಆತು ? ”

ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಚಕಿತನಾಗಿ ನೋಡಿದ.

ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಅವಿರತ ಅಶ್ರುಪ್ರವಾಹ ನಡೆದಿತ್ತು.

ಅನಾಥರಕ್ಷಕ

+

+

+

+

+

ಗಂಗಾಪ್ರಸಾದರು ಎಲ್ಲರಿಗೆ ಬೇಕಾದವರು. ಉತ್ತರ-ಹಿಂದುಸ್ಥಾನ ದಿಂದ ಎಂದೋ ಒಂದು ದಿನ ದಕ್ಷಿಣಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಬಂದದ್ದು ಕೇವಲ ಒಂದು ರೇಲ್ವೆ ಕಂಪನಿಯ ಎಂಜಿನಿಯರರಾಗಿ. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ವರಿಷ್ಟರ ಕೂಡ ಸಾಗದಂತಾಗಿ ಅವರು ಕೆಲಸಕ್ಕಂತೂ ಶರಣು ಹೊಡೆದರು. ಆದರೆ ತಮ್ಮ ದೇಶಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಹೋಗದೆ ತಮ್ಮ ಸ್ವಂತದ ಪತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕಟ್ಟಿಗೆಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ನಡೆಯಿಸಿದರು. ಕಂಪನಿಯ ಕೆಲಸದ ಮೇಲಿದ್ದಾಗ ಅಡವಿ ಅಡವಿ ತಿರುಗಿ ಗಳಿಸಿಟ್ಟ ಅನುಭವವು ಈಗ ಕೈಕೊಟ್ಟಿತು. ಲಕ್ಷ್ಮಿಯೂ ಒಂದು ದಿನ ಅವರ ಕಡೆಗೆ ಒಲಿದಳು. ಆ ಮಾತಿಗಿದೀಗ ೨೦ ವರ್ಷಗಳಾದವು. ಮೈಭವದ ಅಂತಸ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಅಂತಸ್ತು ಏರಿತು.

ಒಂದು ದಿನ ಅತಿ ಶ್ರಮದ ನೆವವಾಗಿ ಜ್ವರ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿತು. ದಿನಗಳು ಸಾಗಿದವು. ಜ್ವರ ಸರಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಲುಪ್ತಜ್ವರವೆಂದು ಡಾಕ್ಟರರ ಕಾಯಾಸವಾಯಿತು. ಒಂದಕ್ಕೆ ನಾಲ್ಕರ ಮೇಳ ಕೂಡಿತು. ಒಂದು ದಿನ ಅವರೂ ನಿರಾಶರಾದರು. ಈಗಂತೂ ಗಂಗಾಪ್ರಸಾದರು ಆಸನ್ನ ಮರಣರಾಗಿ ಬಿದ್ದಿರುವರು.

ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಲೆಕ್ಕವಿಲ್ಲದ ಆಳುಹೋಳು. ಅವರ ಪರಿಚಯೆಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಒಬ್ಬ ಸ್ತ್ರೀಯು ಕೈಕಟ್ಟಿ ಸಿಂತಿರುವಳು. ಈಗ ಮೂರು ದಿನಗಳಿಂದ—ಡಾಕ್ಟರರು ತಮ್ಮ ವಜ್ರಲೇಪ ನಿರ್ಣಯವನ್ನು ಹೇಳಿದಂದಿನಿಂದ—ಅವಳು ಅವರನ್ನು ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ಬಿಟ್ಟಿರಲಿಲ್ಲ.

ರೋಗಿಗಳಿಗೆ ರಾತ್ರಿಯೆಂದರೆ ಕಾಲರಾತ್ರಿಯೆ. ಒಂದು ಬೆಳಗು ಕಂಡರೆ ಪುನರ್ಜನ್ಮವನ್ನೇ ಕಂಡಂತೆ.

ರಾತ್ರಿಯ ಎರಡು ಘಂಟೆಯಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದು. ರೋಗಿಗೆ ಈಚಿನ ಧ್ಯಾನವಿರಲಿಲ್ಲ. ಪರಿಚಾರಕಳು-ಆ ಸ್ತ್ರೀಯು, ಅವರ ಕಡೆಗೆ ಕಣ್ಣಿಟ್ಟು ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ಕಣ್ಣೀರಿನ ಧಾರೆ ಒಂದೇ ಸವನೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ಒಂದೊಂದು ನೆನಪಾಗುತ್ತಿತ್ತು. —ಅವಳೂ ಒಬ್ಬ ಗೃಹಸ್ಥನ ಹೆಂಡತಿ ಚಿಕ್ಕವಳಿದ್ದಾಗ ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಯವರನ್ನು ವವರು ಅವಳ ತಂದೆತಾಯಿಗಳೊಡನೆ ಜಗಳ ಹೂಡಿದರು. ಒಮ್ಮೆಯೆ ಏನೋ, ಅತ್ತೆಯ ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಹೊಡೆದು, ಒಡೆದು, ಉರಿಸಿ ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿದರು. ಆಗವಳು ೧೨-೧೩ ವಯಸ್ಸಿನವಳಾಗಿದ್ದಿರಬಹುದಷ್ಟೆ. ತವರುಮನೆ ತಪ್ಪಿದ್ದಲ್ಲ. ಮರಳಿ ಬಂದಳು. ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಆಧಾರ ಹೆಚ್ಚಿನದು. ನಾಲ್ಕು ದಿನ ಸುಖವಾಗಿ ನಡೆದವು ಸಮವಯಸ್ಕ ಗೆಳತಿಯರ ಸಂಸಾರ ನೋಡಿ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಏನೋ ವಿಕಾರಗಳು ಹುಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದವು. ಗಾಳಿಯ ಸುಳಿ, ಎಲ್ಲಿಯೋ ಮಾಯವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ದಿನ ತಂದೆತಾಯಿಗಳ ಆಸರ ತಪ್ಪಿತು. ಆ ಭತ್ರವೂ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು. ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಒಬ್ಬ ಕಕ್ಕನ ಮಗನು ಬಂದು ಇದ್ದ ಚೂರು ಚಾರು ಅಸ್ತಿಯನ್ನು ಕೈಸೇರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವಳನ್ನು ಗಂಡನ ಮನೆಗೆ ತಂದುಬಿಟ್ಟು, ತಾನು ನಡೆದುಬಿಟ್ಟನು. ಅತ್ತೆ ಅಗ ತೀರಿದ್ದಳು. ಮಾವನಿಗೂ ಸಂಸಾರವು ತಿಕ್ಕಿಮುಕ್ಕಿದಂತಾಗಿ ಆತನು ಮಗನ ಮೇಲೆ ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ತಾನು ಕಾಶಿವಾಸ ಮಾಡಿದ್ದನು. ಅವಳಿಗೆ ಗಂಡನ ಆಸರವಂತೂ ಸಿಕ್ಕಂತಾಯಿತು. ಆದರೆ ಆ ಸರಕಯಾತ್ರೆಯ ಒಂದೊಂದು ಅನುಭವವು ತೀವ್ರವೆ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಮನೆಯ ಉದ್ಯೋಗ ಮಿಠಾಯಿ

ಮಾರುವದು. ಮನೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಆ ಉದ್ಯೋಗ. ಮನೆಗೆ ಬರುವದೆ ಸ್ಥಿತಿವಲ್ಲ... ಮನೆಯ ಹತ್ತರವೆ ಸರಾಯಿಯ ಅಂಗಡಿಯಿತ್ತು. ಗಂಡ ಅಲ್ಲಿಯೆ ಹಗಲಿರುಳು ಕಾಲ ಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ನಾಲ್ಕು ಏಟು ಬಡಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಂದಲೋ ಸುಖದ ಗಾಳಿ ಸುಳಿಯುತ್ತಿತು. ಬಂದೆರಡು ದಿನ ಗಂಡ ಸುಸೂತ್ರವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತಿದ್ದ. ಅವಳಿಗಾಶ್ಚರ್ಯ. ಒಂದು ದಿನ ಪ್ರೀತಿಯ ಮಾತು-ಕಥೆ ನಡೆದಾಗ ಗುಟ್ಟು ಹೊರಬಿದ್ದಿತು. ಸರಾಯಿಯಂಗಡಿಯ ಮಾಲಕನ ಕಣ್ಣಿಗೆನೋ ಅವಳು ಬಿದ್ದಳಂತೆ. ಸಂತಾಪ ತಲೆಗೆರೆ ಬಾಯಿ ಹರಿಬಿಟ್ಟಳು. ಮಾತಿಗೆ ಮಾತು ಬೆಳೆಯಿತು. ಆತ ಅವಳನ್ನು ಹೊಡೆ ಕೊಂಡ—ದಿನಕ್ಕಿಂತ ನಾಲ್ಕು ಏಟು ಹೆಚ್ಚು..... ಜೀವ ಬೇಸರ ವಾಯಿತು. ದಿನ ನಡೆದವು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವಳಿಗೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸರಾಯಿ ಕುಡಿಯಬೇಕೆಂದೆನಿಸುತ್ತಿತ್ತು.....ನರಕ ವಾಸದ ಅರಿವಾದರೂ ಕ್ಷಣ ಹೊತ್ತು ಮರೆಯಾದೀತು, ಇದೇ ಆಶ. ಅವರಿವರ ಮುಖಾಂತರ ಸರಾಯಿ ತರಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ಗಂಡನು ಅದನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡನು. ಒಂದು ದಿನ ಹೊತ್ತು ಸಾಧಿಸಿ ಸರಾಯಿಯಂಗಡಿಯ ಮಾಲಕನನ್ನು ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದುಬಿಟ್ಟ. —ಮನಸ್ಸಿನ ಮರ್ಯಾದೆ ಮುರಿಯಿತು. ಇದೊಂದು ಆಯುಷ್ಯಕ್ರಮ.....ಆ ದಿನ ಗಂಡ ಊಟಕ್ಕೂ ಬಂದಿರ ಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿಯಾಯಿತು. ಆ ಇನ್ನೊಬ್ಬನೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಒಂಟಿಗತನವು ಬೇಡವಾಯಿತು. ಏನೂ ಒಂದು ವಿಚಾರ ಬಂದು ಮನೆ ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೆ ಬಂದುಬಿಟ್ಟಳು. ಎದುರಿಗೆ ಕಂಡ ದಾರಿ ಹಿಡಿದಳು. ಸರಾಯಿಯ ಮಬ್ಬು ಇನ್ನೂ ಇಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ, ಗಾಳಿಗೆ ಚೇತರಿಸಿಕೊಂಡಂತಾಯಿತು. ಪುನಃ ಮಬ್ಬು. ಹಾಗೆ ನಡೆದಳು.... ಅವಳನ್ನೆಲ್ಲಿಯೂ ತಂದು ಬಿಟ್ಟಂತೆನಿ ಸಿತು. ಒಂದು ಉತ್ಕೃಷ್ಟ ಮಂಚದ ಮೇಲೆ ಮಲಗಿಸಿತ್ತು. ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡಿದಳು. ವಿಶ್ವಾಸವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ. ಮತ್ತೆ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದಳು. ಏನೂ ಸಪ್ನವಾದಂತೆನಿಸಿ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದು ನೋಡಿದಳು. ಒಬ್ಬ ಮಧ್ಯಮ ವಯಸ್ಸಿನಾದ ಗೃಹಸ್ಥ ಚಿಂತಾಕ್ರಾಂತನಾಗಿ ಅವಳ ಕಡೆಗೇ ನೋಡು ತಿದ್ದ. ಏಳತೊಡಗಿದಳು. ಹಾಗೇ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿ ಹೊರಟು

ಹೋದ. ಎಷ್ಟೋ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದಳು. ಮೋರೆಯ ಗುರುತು ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಇದುವರೆಗಂತೂ ನೋಡಿದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಎದ್ದು ಕುಳಿತಳು. ಆಳು ಬಂದು ಮೋರೆಗೆ ನೀರು, ಚಹಾ ತಂದಿಟ್ಟು ಹೋದ. ಎದ್ದು ಮೋರೆ ತೊಳೆದುಕೊಂಡು ಚಹಾ ಮುಗಿಸು ವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆಳುಗಳು ಸಾಮಾನು ಕಟ್ಟುವದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದರು. ಹೊರಗೆ ಒಂದು ಭವ್ಯವಾದ ಮೋಟರು ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಎನೂ ತೋಚ ದಂತಾಗಿ ನಿಂತಳು. ಆ ಗೃಹಸ್ಥನೆ ಒಂದು ತನ್ನ ಹಿಂದೆ ಬರುವದಕ್ಕೆ ಕೈಮಾಡಿದ. ಅವಳು ಹೊರಟಳು. ಆತನು ಮುಂದೆ ಹೋಗಿ ಮೋಟರಿನ ಬಾಗಿಲ ತೆರೆದು ನಿಂತನು. ಅವಳು ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಒಳಗೆ ಕುಳಿತಳು. ಆತನು ತಾನು ಇನ್ನು ಒಳಗೆ ಕೂಡುವವನು ಎನೋ ವಿಚಾರ ಮಾಡಿ ಬಾಗಿಲ ಮುಚ್ಚಿ ಮುಂದಿನ ಬದಿಗೆ 'ಶೋಫರ'ನ ಹತ್ತರ ಕುಳಿತನು. ಮೋಟರು ಹೊರಟಿತು. ಗಿಡಗಳ ಸಾಲುಗಳು ಹಿಂದೆ ಉಳಿಯಹತ್ತಿದವು. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಒರಗಿಕೊಂಡಳು. ಮೋಟರು ಸಂತಾಗ ಹೊತ್ತು ಏರಿಹೋಗಿತ್ತು. ಅವರಿಗೆ ಬಂದದ್ದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ಬಂಗ್ಲೆಯ ಎದುರಿಗೆ. ಆಳುಗಳು ಓಡಿಬಂದು ಬಾಗಿಲ ತೆರೆದರು. ಆ ಗೃಹಸ್ಥ ಕೆಳಗಿಳಿದು ಮೋಟಾರಿನ ಬಾಗಿಲ ತೆರೆದು ಹಿಡಿದ. ಕೆಳಗಿಳಿದು ಆತನ ಬೆನ್ನ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಒಳಗೆ ಹೋದಳು.....ಆ ಮಾತಿಗೀಗ ೧೨ ವರ್ಷಗಳಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದವು. ಮೊದಮೊದಲು ಯಾರಾದರೂ ಹುಡುಕಲಿಕ್ಕೆ ಬರುವರೊ ಎನೋ ಎಂಬ ಅಂಜಿಕೆಯಿಂದ ಹೊರಗೇ ಬರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅಂಜಿಕೆಯೂ ಮುರಿಯಿತು. ತುಸು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಆ ಗೃಹಸ್ಥನು ದೊಡ್ಡ ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥನಿದ್ದು ಆತನ ಹೆಸರು ಗಂಗಾಪ್ರಸಾದ ಎಂದು ತಿಳಿದುಬಂದಿತು. ಗೃಹಸ್ಥನ ವ್ಯಾಪಾರ ದೊಡ್ಡದು. ಆಡವಿ ಆಡವಿ ತಿರುಗುವುದು,—ಹೊತ್ತಿಗೆ ಊಟವಿಲ್ಲ. ಮಳೆಗಾಲದಲ್ಲಿ ವಿಶ್ರಾಂತಿ. ಸುಖದಿಂದಂತೂ ಇದ್ದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಈ ಜಡ್ಡು ಬಂದಿತು. ಅವರ ಜೀವಕ್ಕೇನಾದರೂ ಆಪಾಯವಾದರೆ ಪುನಃ ಬೀದಿ. ಒಮ್ಮೆ ದಿಕ್ಕಿಲ್ಲದಾಗ ದಿಕ್ಕು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಈಗ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿದರೆ.....ಹತ್ತು ಹನ್ನೆರಡು ವರ್ಷ ಗಳಲ್ಲಿ ಅವರ ಆಪ್ತರೂ ಯಾರೂ ಒಂದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳೂ

ಕೇಳಲಿಲ್ಲ. ಈಗ ಕೈಮೀರಿ ಬಂದಾಗ ಕೇಳಿಸೋಡಿದಳು. ಅದೇ ಉತ್ತರ. ಆಸ್ತರೇ ಇರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅವಳಿಗಿರಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲ. ಅವರ ಆಸ್ತಿಗೆ ಅನೇಕರಾಗ ಬಹುದು. ತನ್ನ ಗತಿ ಏನು!....ಮೈ ಅದುರಿತು.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ—

‘ಹೀರಾ,—’ ರೋಗಿಯು ಕೂಗಿದ.

‘ಜೂಪ್ ಬೇವ್ ಪಡ ರಜೊ. ನೀಂದ ಪಡೇಗಿ. ಅಚ್ಚೇ ಹೋಗೆ.’
ಪ್ರೇಮದಿಂದ ಆತನ ಮೈಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿದಳು.

‘ಗಯೆ!’ ಕಕ್ಕಾ ಎಕ್ಕಿಯಾಗಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಹತ್ತಿದ.

‘ಕ್ಯಾ ದೇಖತೇ ಹೋ!’ ಅವಳು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು.

‘ಸಾಧ ಆನೇ ಮಾಂಗತೇಧೆ. ತೇರೆ ಲಿಯೆ, ಹೀರಾ, ಮೈ ಯಹೀ ರಹೂಂಗಾ’ ಆತ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಮಾತಾಡಿ ಮುಗಿಸಿದ. ಆದರೂ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಸ್ಥವಾದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಗ್ಲಾಸಿಯೂ ಹೆಚ್ಚು ತ್ತ ನಡೆದಿತ್ತು.

ಅವಳು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ ನೋಡಿದಳು. ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಪುನಃ ರೋಗಿಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಆತನಿಗೆ ಗಾಢನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿತ್ತು.

* * * * *

ಗಂಗಾಪ್ರಸಾದರೂ ಗುಣವಾಗಿ ಮತ್ತೆ ತಮ್ಮ ವ್ಯವಸಾಯದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವರು. ಅವಳೂ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಳು.

ರೋಹಿಣಿ

ಅ ಅ ಅ ಅ ಅ ಅ

“ರಾಮಡು, ನದಿಗೆ ಹೋಗೋಣ?” ರೋಹಿಣಿಯು ಏನೋ ಒಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡುತ್ತ ನುಡಿದುಕೊಂಡಳು. ರಾಮಡು ತಯಾರಾಗಿ ರೋಹಿಣಿಯ ವೋರೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತ. ಈ ದಿನ ಹೊರ ಹೊರಡುವಾಗ ರೋಹಿಣಿಯದೇನೂ ಪರಿಷ್ಕಾರವಿದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೆ ರಾಮಡುವಿನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಆತನಿಗೆ ಏನೋ ಹೇಳಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದಳು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ವಿಚಾರ ಬದಲಾಗಿ ಏನೂ ಮಾತಾಡದೇ ಹೊರಬಿದ್ದಳು.

ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ನದಿಗೆ ಒಂದು ಮುಟ್ಟಿದ ಕೂಡಲೆ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಶಿಲಾಖಂಡದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಗಾಳಿ ಬೀಸಿ ಬೀಸಿ ಮುಂಗುರಗಳು ಹಾರಹತ್ತಿದವು. ಒಂದೆರಡು ಸಲ ಕೂದಲುಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಯತ್ನ ಮಾಡಿದಳು. ಆ ಪ್ರಯತ್ನ ಸಾಧ್ಯವಾಗದಿದ್ದರಿಂದ ಹಾಗೇ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ಒರಗಿ ಕೊಂಡಳು. ರಾಮಡು ಹತ್ತಿರ ಹೋಗಿ ಅವಳ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು, “ರೋಹಿ, ತಲೆ ನೋಯಿಸ್ತದ?” ಎಂದು ಕರುಣ ಸ್ಪರದಿಂದ ಕೇಳಿದ. ರೋಹಿಣಿಯು ಮಲಕೊಂಡಲ್ಲಿಯೇ “ಉಂ-

ಹುಂ-!" ಎಂದು ಮೊರೆ ತಿರುವಿ ಗಾಳಿಗೆ ಮೈಯೊಡ್ಡಿದಳು
ರಾಮನು ಹತ್ತರದಿಂದಿದ್ದು ತುಸು ದೂರ ಕುಳಿತ.

“ರಾಮನು-”

“ಎನು ಬೇಕು ನಿನಗೆ, ರೋಹಿಣಿ!”

“ಜಂಕ ಇದ್ದಾನೇನು ನೋಡು.”

“ಜಂಕ”ನೆಂದರೆ ಅಂಬಿಗರ ವೆಂಕ. ರಾಮನು ಆತನನ್ನು ನೋಡ
ಲಿಕ್ಕೊಂದು ಹೊರಟ. ರೋಹಿಣಿಯೂ ಎದ್ದು ಆತನ ದಾರಿಯ ಕಡೆಗೇ
ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಳು.

ಚಂದ್ರೋದಯವಾಯಿತು. ಚಂದ್ರಬಿಂಬವು ನೀರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರತಿ
ಬಿಂಬಿಸಿ ನೀರಿನ ತೆರೆಗಳ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ದೊಂದು ತರವು ಇಟ್ಟುಬಿಟ್ಟಿತು.

ಯಾರೊ ಗೊಗ್ಗರ ದನಿಯಿಂದ ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ರೋಹಿಣಿಗೆ
ಗುರ್ತು ಸಿಕ್ಕಿತು.

“ಜಂಕಾ-” ರೋಹಿಣಿಯು ಕೂಗಿದಳು.

“ಬಾಸಾಯ-” ಜಂಕ ದೂರದಲಿ ಪ್ರತ್ಯುತ್ತರ ಕೊಟ್ಟ. ಹತ್ತರ
ಬಂದ ಕೂಡಲೆ “ವೋಗಾನ್!” ಎಂದು ಕೇಳಿದ. ಅವಳು ಆತನ
ಗುಡಿಸಲಿನ ದಿಕ್ಕಿಗೆ ನೋಡಿದಳು. ರಾಮನು ತಿರುಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ.
ಆತನನ್ನು ನೋಡಿ ಜಂಕ ನಕ್ಕು, “ಸಲಾಮ ಸಾಯಬ್ರಾಂ-” ಎಂದು
ಸಮ್ಮತಿ ಕೇಳಿದಂತೆ ಮಾಡಿದ. ರೋಹಿಣಿಯೂ ತನ್ನ ಸ್ಥಳವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು
ಎದ್ದಳು. ಜಂಕನ ನಾವು ಚಟ್ಟಿಗೆ ಹತ್ತಿತು. ರೋಹಿಣಿಯು ಒಮ್ಮೆ
ರಾಮನುನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ನಾವಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಳು. ಹಿಂದಿನಿಂದ
ಆತನೂ ಬಂದು ಅವಳ ಹತ್ತರ ಕುಳಿತ. ಜಂಕ “ತುಜಾನ್ ಮಾಗಾ
ಚಂದಿರವಾಳಾ ೨ ರ ೨ ರ ೨ ರ ೨” ಎಂದು ಏನೇನೋ ಹಾಡುತ್ತ ಹಗ್ಗ
ಉಚ್ಚಿದ. ನಾವು ಪ್ರವಾಹದ ಬೆನ್ನ ಹತ್ತಿತು.

ನದಿಯ ಮಧ್ಯಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ ರೋಹಿಣಿಯು ಜಲ-ಚಂದ್ರನ ಕಡೆಗೆ
ಸ್ಥಿರದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ “ರಾಮನು, ನಿನಗೆ ಈಸಲಿಕ್ಕೆ ಬರತದಾ?”

ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು. ರಾಮನು ಗಾಬರಿಯಾಗಿ “ಯಾಕೆ? ಬಂತದ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಏನೂ ಮಾತನಾಡುವವನಿದ್ದ. ರೋಹಿಣಿಯು “ಯಾಕೆಲ್ಲ—” ಎಂದು ಸಕ್ಕುಬಿಟ್ಟಳು. ದೂರದಿಂದ ಯಾರೊ ಸಕ್ಕಂತೆ ಕೇಳಬಂತು. ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯಿದ್ದರಬೇಕು. ತಾನೊತ್ತು ‘ಸೆಪೆಲ’ ಮಾಡಿ ತೀರಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ಚಂದ್ರನು ಎಷ್ಟೊ ಮೇಲಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ.

ಮನೆಗೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ರೋಹಿಣಿಯು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಕೊಂಡಳು. ಅಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳಿಗೆ ಗಾಢನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿತು. ರಾಮನು ಅವಳ ಹಣೆಯ ಮೇಲೆ ಕಯ್ಯಾಡಿಸಿ ನೋಡಿದ. ಕಾಯ್ದು ಬಿಂಕಿ ಆಗಿತ್ತು.

೨

ರೋಹಿಣಿಯು ರೂಪಸಂಪನ್ನೆಯಾದ ಒಬ್ಬ ಬಾಲವಿಧವೆ. ನುಡುವೆಯಾದ ಒಂದು ವರ್ಷದಲ್ಲಿಯೇ ಅವಳ ಇತಿಶ್ರಿಯಾಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಹೃದ್ರೋಗದಿಂದ ತೀರಿಕೊಂಡರು. ಅವಳ ಮಾವ ತನ್ನ ಮಗನ ದುಃಖದಿಂದ ಒಳಲಿ ಬಳಲಿ ಸತ್ತುಹೋದ. ಸಾಯುವಾಗ ತನ್ನ ಸೊಸೆಯ ಯೋಗಕ್ಷೇಮಕ್ಕಾಗಿ ಹತ್ತುಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಬ್ಯಾಂಕಿನಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದ.

ಈಗ ಅವಳ ಪಾಲಕನೆಂದರೆ ಅವಳ ಅಣ್ಣ. ಸ್ವಚಂದ ಮೂರ್ತಿ. ಮೊದಲ ಸದ್ವಿಗೇ ರೋಹಿಣಿಯ ವಸ್ತ್ರಬಡನೆಗೆ ಕೈಪಾಕಿದ. ಅಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿ ವ್ಯಾಪಾರದ ನೆವ ಮಾಡಿ ದುಡ್ಡು ಮುಗಿಲಿಗೆ ತೂರಿದ. ವ್ಯಾಪಾರದಲ್ಲಿ ದೈವಬಲವೂ ಬೇಕೆಂದು ಪೇಳುತ್ತಾರೆ! ಇನ್ನೊಂದು ಬ್ಯಾಂಕಿನ ಹಣ. ರೋಹಿಣಿಯು ಪ್ರಬುದ್ಧ ವಯಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದದ್ದರಿಂದ ಅಣ್ಣನ ಆಟ ಸಾಗಲಿಲ್ಲ. ಹಣದ ಒಡ್ಡಿ ಮಾತ್ರ ಎಂದೂ ರೋಹಿಣಿಯ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬೀಳುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಣ್ಣನ ಸಂಸಾರಕ್ಕೆ ತಂಗಿ ಸಾಪಾಯ್ಕೆ ಮಾಡದೆ ಮತ್ತಾರು ಮಾಡುವವರು! ಅಣ್ಣನ ಹೆಂಡತಿಯ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ನಾಮಾವಳಿಯಲ್ಲಿ ಅವಳಿಗೆ “ಪೀಡೆ” ಎಂಬ ಶಬ್ದವಿತ್ತು. ಅದರೂ ಅವಳು “ಬಂಗಾರ ಮಳೆ”ಗರೆಯುವ “ಇಂದ್ರಾಣಿ” ಅಥವಾ “ಅಲ್ಲಾದಿನನ ದೀಪ” ಎಂದಾಗಿ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದರೆ ಚಿಂತೆ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಈ “ಇಂದ್ರಾಣಿ,” ಈ

“ ದೀಪ ” ಮನೆಯ ಕಾರಭಾರದಲ್ಲಿ ಕೈಹಾಕದೆ ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ಕೊಂಡಿದ್ದರೆ ಯಾರು ಬೇಡೆನ್ನುವರು! ಆದರೂ ಸಣ್ಣಾಗಿ ಕಾಡುವುದು ಹೇಗೆಂಬುದು ಗೊತ್ತಿದ್ದರೆ ಯಾಕೆ ಬಡಬೇಕು!

ರಾಮು ನೆರೆಮನೆಯ ನಾರಾಯಣಪ್ಪನ ಮಗ. ರಾಮನು ಇದು ಆತನ ಗೆಳೆಯರಿಟ್ಟ ಪ್ರೀತಿಯ ಹೆಸರು. ಒಳ್ಳೆಯ ರಸಿಕ. ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಓದುತ್ತಿದ್ದ. ರೋಹಿಣಿಯು ಆತನಿಗಿಂತ ಒಂದೆರಡು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಹಿರಿಯಳಾಗಿರಬಹುದಷ್ಟೆ. ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಕೂಡಿದ್ದವರು. ಅವರ ನಡುವೆ ಸಂಕೋಚದ ತೆರೆ ಎಂದೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ.

ಮ್ಯಾಟ್ರಿಕ್ ಪರೀಕ್ಷೆ ಪಾಸಾಗುವ ವರೆಗೆ,—ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ವರ್ಷ ಕಳೆಯುವ ವರೆಗೆ ತನ್ನಲ್ಲಾದ ವಯಸ್ಸಿಗನುರೂಪವಾದ ಬದಲು ಆತನಿಗೆ ಕಂಡುಬರಲಿಲ್ಲ. ರೋಹಿಣಿಗೆ ಎಷ್ಟೊ ವಯಸ್ಸಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂದು ಹೇಳಬಹುದು. ಅವಳ ವಯಸ್ಸಿನ ಗಡಿಯಾರವೆ ನಿಂತು ಹೋಗಿತ್ತೋ ಎನ್ನೋ. ಎಂದಿನಂತೆ ಅವರ ಹಾಸ-ವರಿಪಾಸಗಳು ನಡೆದೇ ಇದ್ದವು. ರಾಮುವಿನ ಎಷ್ಟೊ ಸ್ನೇಹಿತರು ಅವಳ ಕೂಡ ನಿಕಟವಾಗಿ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ರಾಮು ಅವಳ ಬೇವದ ಗೆಳೆಯ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆತನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ಎನ್ನೋ ಒಂದು ಎಚ್ಚರ ಹೊಳವು ಇಣಕಿ ನೋಡಿ ನೋಡಿ ಮರೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ರೋಹಿಣಿಯ ಮನಸಿನಲ್ಲಿ ಎನ್ನೋ ವಿಚಾರ ಹುಟ್ಟಿ ಚಲ ವಿಚಲವಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

ಅವಳ ಅಣ್ಣನಿಗೆ ಅವಳ ಹೆಸರಿಲ್ಲದ್ದು ಹಣ ಇನ್ನೂ ಕನ್ನಡಿಯಲ್ಲಿಯ ಪ್ರತಿಬಿಂಬದಂತೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕಂಡರೂ ಕೈಗೆ ಬಾರದ್ದಾಗಿತ್ತು. ಸಾವಿರ ಹೊಂಚು ಹಾಕಿ ನೋಡಿದ. ಎನ್ನೋ ತೋಚಲಿಲ್ಲ. ಹೆಂಗಸರಲ್ಲಿಯೂ ವ್ಯವಹಾರ ಚಾತುರ್ಯವಿರುವುದಂತೆ. ಹೆಂಡತಿ ಒಂದು ವಿಚಾರ ಸೂಚಿಸಿರುಳು. ಗಂಡನೂ ಒಪ್ಪಿದ.

ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿಯ ಒಂಬತ್ತರ ಸಮಯಕ್ಕೆ ರಾಮನು ನಾಟಕ ಕ್ಕಿಂದು ಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟಿದ್ದ. ಗೇಟಿಗೆ ರೋಹಿಣಿಯು ನಿಂತಿದ್ದಳು.

“ರಾಮಡು, ಬರತೀ ನನ್ನ ಸಂಗತಿ?”

“ಎಲ್ಲೆ!” ರಾಮಡು ಆಶ್ಚರ್ಯದಿಂದ ಕೇಳಿದ.

“ನಡಿ-ಹೇಳತೇನಿ-” ಎಂದು ಆತನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದು ಕರಕೊಂಡು ನಡೆದಳು.

ಮರುದಿನ ರಾಮಡು ಆಯಿತು, ರೋಹಿಣಿ ಆಯಿತು ಊರಲ್ಲಿ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ರೋಹಿಣಿಯ ಅಣ್ಣ ಬಾಂಕಿನಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ಕೇಳಿದ. ಹಣ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆ ಮಾತಿಗೀಗ ಆರೆಂಟು ತಿಂಗಳುಗಳಾಗಿರಬಹುದು.

೩

ರಾಮಡು ರೋಹಿಣಿಯರು ಊರೂರ ತಿರುಗಿ + x x ಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದ್ದರು. ರಾಮಡುವಿಗೆ ಯಾವ ಊರಿಗೆ ಹೋದರೂ ಒಂದು ಅಂಜಿಕೆ, ಯಾರಾದರೂ ತನ್ನನ್ನು ಗುರ್ತಿಸುವರೊ ಏನೊ ಎಂದು. ಆತನ ಗುರುತಿನ ಜನರೇ ಬಹಳ! ಆತನು ಹಗಲು ಎಂದೂ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೊರಗೇ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ರೋಹಿಣಿಯಂತೂ ಹೆಣ್ಣುಮಗಳು.

ರೋಹಿಣಿಯು ಮೊದಮೊದಲು ರಾಮಡುವಿನ ಕೂಡ ವಿನೋದ ಮಾಡಿ, ಒಮ್ಮೆ ಧೈರ್ಯದ ಮಾತು ಹೇಳಿ, ಒಮ್ಮೆ ಅಸಮಂಜಸ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ, ಆತನ ಬೆದರಿದ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಸಮೋಹನದ ಮದ್ದು ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅವಳ ಮನಃಸ್ಥಿತಿಯೇ ಅಸ್ಥಿರವಾದ್ದರಿಂದ ಅವಳ ಸ್ವಭಾವವೇನೇನೊ ಒಂದು ತರದಾಯಿತು. ಸಂಜೆಗೆ ನದಿಗೆ ಹೋಗಿ ಜಂಕನ ನಾವಿನಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ತಾಸೆರಡು ತಾಸು ಕಳೆದರೇ ಅವಳ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಕೆಲದಿನ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಯಾತರಿಂದ ಸಮಾಧಾನವಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಅದೂ ತಿಳಿಯುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ದಿನ ರಾಮಡು ಅವಳನ್ನು ಸಿನೇಮಾ ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಬೇಕೆಂದ. ರೋಹಿಣಿಗೆ ಹಿಗ್ಗು. ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆ ಯಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಪರಿಷ್ಕಾರ ಮಾಡಿಕೊಂಡಳು. ರಾಮಡುವಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗದ ಬಾಗಿಲು ತೆರೆದಂತಾಯಿತು.

ಜಟಕಾದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ರೋಹಿಣಿಗೆ ಏನೊ ನೆನಪಾಗಿ ಮನೆಗೆ ತಿರುಗಿದಳು. ರಾಮನು ದಾರಿ ನೋಡಿದ. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹೋಗಿ ನೋಡಬೇಕೆಂದು ಒಂದ. ರೋಹಿಣಿಯು ಹೊಸ್ತಲಕ್ಕೆ ಕಾಲೂರಿ ಹೊರಗಿನ ಕತ್ತಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ಏಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಳು.

“ ರೋಹಿಣಿ- ” ರಾಮನು ಹತ್ತಿರ ಬಂದು ಅವಳ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟ. ರೋಹಿಣಿಯು ಆತನ ಕೈ ದೂರ ಸರಿಸಿ, “ ನಾ ಒಲ್ಲೆ. ನೀನು ಹೋಗತಿದ್ದ ಹೋಗು ” ಎಂದು ಹೇಳಿ ಒಳಗೆ ಹೋಗಿಬಿಟ್ಟಳು. ರಾಮನು ವಿಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂದು ಆತನು ಜಟಕಾದವನನ್ನು ಕರೆದು ಒಂದು ರೂಪಾಯಿ ಕೊಟ್ಟು ಕಳಿಸಿದ. ತನ್ನ ಟೊಪ್ಪಿಗೆಯನ್ನು ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಯೂ ಬೀಸಾಡಿಬಿಟ್ಟ.

ಒಳಗೆ ರೋಹಿಣಿಯು ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಉಡಿಗೆ-ತೊಡಿಗೆ ಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಡದೆ ಹಾಗೇ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ರಾಮನು ಒಂದು ಖುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತು ಆ ರಾತ್ರಿ ಕಳೆದ.

೪

ಮರುದಿನ ರಾಮನು ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲಾದದ್ದು ಕಂಡು ಬಂತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಆತನು ಕೂಡುವದೂ ಏಳುವದೂ ಮನೆಯ ಪಡಸಾಲೆಯಲ್ಲಿಯೇ ನಡೆಯಿಸಿದ. ಯಾರು ಬಂದರೂ ಹೊರಗೆ ಬಂದು ಅವರ ಎದುರಿಗೆ ನಿಂತು ಅವರನ್ನು ಚನ್ನಾಗಿ ಮಾತಾಡಿಸಿ ಕಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ಒಂದು ದಿನ ರಾತ್ರಿಯ ಊಟ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ರಾಮನು ರೋಹಿಣಿಗೆ “ ನಡಿ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಹೋಗೋದದ ” ಎಂದು ಹೇಳಿದ. ಅವಳು ಒಲ್ಲೆ ಎಂದೆನ್ನುವ ಸಂಧಾನದಲ್ಲಿದ್ದಳು. ಆತನ ಮುಖಮುದ್ರೆ ನೋಡಿ ಸುಮ್ಮನಾದಳು.

ಧಿಮೇಟರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ನಾಟಕಕ್ಕೆ ಇದೇ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿರ ಬೇಕಷ್ಟೆ. ಆದರೂ ತಡಮಾಡಿ ಬಂದ ಈ ಇಬ್ಬರನ್ನು ನೋಡಿ ಪ್ರೇಕ್ಷಕರ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಕುತೂಹಲ ಹುಟ್ಟದೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ರಾಮನು ಮುಂದಿನ ಸಾಲಿನಲ್ಲಿದ್ದ ನಡುವಿನ ಸೋಫಾದ ಟೆಕೀಟ ತೆಗೆದಿದ್ದ.

ಧಿಯೇಟರಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶ ಮಾಡಿದ ಕ್ಷಣದಿಂದ ರಾಮಡುವಿನ ದೃಷ್ಟಿ ರಂಗಭೂಮಿಯ ಕಡೆಗೆ ಹತ್ತಿತ್ತು. ರೋಹಿಣಿಯ ಮನಸ್ಥಿತಿಯು ಅಷ್ಟೇನು ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಒಂದು ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ರಂಗ ಸ್ಥಲದ ಮೇಲೆ ನಡೆದ ಪ್ರಸಂಗದಲ್ಲಿ ಸುಮರಸವಾಗುತ್ತಿತ್ತು, ಮತ್ತೊಂದು ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ರಾಮಡುವಿನ ಅಂತರಂಗವನ್ನು ಹುಡುಕತೊಡಗುತ್ತಿತ್ತು. ಎಷ್ಟೊ ಸಲ ಅವಳು ಓರೆಗಣ್ಣಿನಿಂದ ಆತನ ಮೋರೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಏನೊ ಒಂದು ವಿಕಾರ ಒಡಮೂಡಿತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳ ಹೃದಯವು ನಡುಗಿತು.

ನಾಟಕ ಮುಗಿದದ್ದು ಇಬ್ಬರೆಗೂ ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ಕಥಾಂಶವಾದರೂ ತಿಳಿದು ಬಂತೊ ಇಲ್ಲವೊ!

ಧಿಯೇಟರಿನ ಹೊರಗೆ ಒಂದು ರಾಮಡು ಒಂದು ಬಟಕಾ ಬಂಡಿಯನ್ನು ಗೊತ್ತುಮಾಡಿದ. ರೋಹಿಣಿಯು “ಊಂ-ಹೂಂ, ನಡಕೋಶ ಹೋಗೋಣ” ಎಂದು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದಳು. ರಾಮಡು ಬಂಡಿಯ ವಿಚಾರವನ್ನೆಲ್ಲ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಟ್ಟು ಅವಳ ಹಿಂದಿನಿಂದ ನಡೆದ. ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಹಾಸ್ಯರೇಖೆ ಮೂಡಿ ಮರೆಯಾಯಿತು.

೫

ರಾಮಡುವಿನ ಈ ಮುಂದಿನ ಚರಿತ್ರವೆಂದರೊಂದು ಸ್ವರಾಚಾರ ಕಾಂಡ. ಅಭಿಕ್ಷೇಪ-ಭಕ್ಷಣ, ಆವೇಯ-ಪಾನ ಇವೆರಡೂ ಅನಿಚ್ಛೆನ್ನ ವಾಗಿ ನಡೆದವು. ಹಗಲೆಲ್ಲ ಓಣಿಗಳೇನೂ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿ ಪಶುವಿಗಿಂತ ಪಶು. ಹೊಡೆಯುವುದೂ, ಬಡೆಯುವುದೂ ಇನ್ನೂ ಅನೇಕ ಅತ್ಯಾಚಾರಗಳು ರೋಹಿಣಿಗೆ ಅತಿ ಪರಿಚಯದ ಮಾತುಗಳಾಗಿದ್ದವು. ನಿರಂತರ ಸಂಶಯದ ಗುರಿಯನ್ನೊಂದಿಟ್ಟರೆ ಕಲ್ಪನೆಯ ಜಾಣಗಳು ಅಲ್ಲಿಯೆ ಹೋಗಿ ತಟ್ಟುತ್ತವೆ. ಇತ್ತ ರೋಹಿಣಿಯಾದರೂ ತನ್ನ ಬಾಯಿ ಹರಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದಳು. ಒಂದಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಮಾತು.

ಒಮ್ಮೆ ಏನೊ ಎದುರುತ್ತರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ರಾಮಡು ಅವಳ

ಕೈಗೆ ಚೂರಿಯಿಂದ ಹೊಡೆದ. ಅವಳು ಆ ಬಿಸಿ ಬಿಸಿ ರಕ್ತದ ಪ್ರವಾಹವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸದೇ ಅದರ ಕಡೆಗೆ ನಿಶ್ಚಲ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತು ಕೊಂಡಿದ್ದಳು.

೬

ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ಊಟ ಮುಗಿದಿತ್ತು. ರಾಮನು ರೋಹಿಣಿ ಮಾತನಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮನೆಯ ಮುಂದೆ ಒಂದು ಜಟಕಾ ಬಂದು ನಿಂತಿತು. ಮೋರೆ ಎತ್ತಿ ನೋಡುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಒಳಗೆ ಯಾರೊ ಬಂದೇಬಿಟ್ಟರು. ರಾಮನು ಜಿಪ್ಪಿನಾಗಿ "ವಾಸು!" ಎಂದು ಭಿರಿಭಿರಿ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತ. ರೋಹಿಣಿಗೆ ಗುರುತು ಹತ್ತುಲ್ಲ. ಆದರೂ ಎಂದೊ ನೋಡಿರಬೇಕೆಂದೆನಿಸಿತು.

"ರಾಮನಾ, ನಡಿ ಇನ್ನು. ಅಲ್ಲೆ ನಾನಣ್ಣಗೆ ಒಡ್ಡಾಗೇದ, ನಡಿ. ಸೂಕಿನ್ನು ಸಿನ್ನ ವಿಚಾರ." ರಾಮನು ಹಾಗೇ ನಿಂತ. "ಹಂ—ಕೃಷ್ಣ ಬಂದಾನ ಬರತಾನ ನಿನ್ನ ಸಂಗತಿ—". ಆ ದನಿಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರದ ದರ್ಪವಿತ್ತು. ರಾಮನು ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಹತ್ತಿದ.

ಕೃಷ್ಣ ಬಂದ. ರಾಮನು ವಿನಯದ ಸಾಮಾನು ಬಂದಿಯಲ್ಲಿ ವಿರಿಸಿದ. ರಾಮನು ಕರುಣದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಆತನ ಬೆನ್ನುಹತ್ತಿ ಹೋದ.

೭

ವಾಸು ಖುರ್ಚಿಯ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ರೋಹಿಣಿಯು ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ನಿಂತಿದ್ದಳು.

"ನೀ ಹೀಗ ಯಾಕ ಮಾಡಿದಿ?"

ರೋಹಿಣಿಗೆ ಅನಂತ ಯಾತನೆಗಳಾಗಹತ್ತಿದವು. ದುಃಖವೇಗವು ಮಿತಿಮೀರಿ ಬಿರುಗಾಳಿಗೆದುರಾದ ಘರದಂತೆ ಹೊಯ್ದಾಡಿ ಆತನ ಕಾಲಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಬಿಕ್ಕಿಬಿಕ್ಕಿ ಅಳಹತ್ತಿದಳು. ಅವಳ ದೇಹವೆಲ್ಲ ನಡುಗಿ ನಡುಗಿ ಒಳಗಿನ ಅಸ್ಥಿಪಂಜರ ಮುರಿದು ಬೀಳುವದೊ ಏನೊ ಎಂದೆನಿಸಿತು

ವಾಸು ಅವಳನ್ನೆತ್ತಿ, ಅವಳ ತಲೆಯನ್ನು ತನ್ನ ತೊಡೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಬೆನ್ನಮೇಲೆ ಕೈಯಾಡಿಸಿದ. ಬಿಕ್ಕುವದು ಕಡಿಮೆಯಾಗುತ್ತ ನಿಶ್ಚಲತೆ ಬರಹತ್ತಿತು. ಎಷ್ಟೊ ಹೊತ್ತಿನ ವರೆಗೆ ಅವಳು ಗಾಢನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿದಂತೆ ಹಾಗೇ ಬಿದ್ದುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಅತನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ಮಾತ್ರ ನೀರು ಧಾರೆಯಾಗಿ ನಡೆದೇ ಇತ್ತು.

* * * * *

ಈಗ ರೋಹಿಣಿಯು ಒಂದು ಅನಾಥಾಲಯದಲ್ಲಿ ಪರಿಚಾರಿಕೆಯಾಗಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಳು.

ಗಾಯ ಹೊಂದಿದ ಹಕ್ಕಿ ++ ++ ++

ಈಗ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಒಣಿಯೊಳಗೆ ಒಂದೇ ಚರ್ಚೆ ನಡೆದಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ಮನೆಯ ಬಾನಗತ್ತಿ ಭೀಮವ್ವ ಓಡಿ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಆಕೆ ಹೋದರೆ ಇನ್ನೊಬ್ಬಾಕೆ. ಕೆಲಸವೇನೂ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಭೀಮವ್ವ ಹೋದಿದ್ದೆ ಮೊದಲು ಅಶ್ವಯು. ಹಾಗೆ ನೋಡಿದರೆ ಆಕೆಯ ವಯಸ್ಸು ನಾಲ್ಕತ್ತಕ್ಕೆ ಸಮೀಪಿಸಿತ್ತು. ನೋಡಲಿಕ್ಕೂ ಏನು ಚೆಂದ ಹೆಣ್ಣಲ್ಲ. ನಗು ಬರುವ ಮಾತೆ ಆದದ್ದು ಮಾತ್ರ ನಿಜ.

ಆಕೆ ಈಗ ನಾಲ್ಕೈದು ವರ್ಷಗಳಿಂದ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಮಕ್ಕಳಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಅದೊಂದು ಪದ್ಧಗಂಡ. ಹೆಂಡತಿಯ ಬೆನ್ನು ಬೆನ್ನು ಹತ್ತಿ ತಿರುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೆಲಸವಿಲ್ಲ ಬೊಗಸೆಯಿಲ್ಲ. ಆಕೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಮನೆಗಳಿಗೆ ಆಕೆಯ ಜೊತೆಗೆ ಹೋಗಿ ಮನೆಯವರು ಆಕೆಗಾಗಿ ಮುಚ್ಚಿಟ್ಟ ಅನ್ನದಲ್ಲಿ ಪಾಲುಗೂಡಿ ಬಾಳುವೆ ಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು ಸೈ. ನಾಯಿಯ ಬಾಳುವೆ. ಆಕೆಗೆ ಗಂಡನೆಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೂ ನಾಚಿಕೆ. ಹಿಡಿಸ್ ಫಿಡಿಸ್ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಸಹ್ಯಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬೈಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆ ಪ್ರಾಣಿಗೇನು ಖಬರರಿಲ್ಲ. ತಿಳಿವಳಿಕೆಯೇ ಇರಲಿಲ್ಲವೆನ್ನಿರಿ.

ನಮ್ಮ ರಾಣೀಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಭೀಮವ್ವಾ ಎಲ್ಲಿಂದ ಸಿಕ್ಕಳೋ-ಆಕೆ

ಯೆಂದರೆ ಅವರ ಜೀವದ ಗೆಳತಿಯೆ ಆಗಿದ್ದಳು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಏನಾದರೂ ವಿಶೇಷವಿದ್ದರೆ ಭೀಮವ್ವನಿಗೆ ಬಡಿಸಿಕೊಡುವುದಲ್ಲದೆ ಕೂಡಿಸಿ ಊಟಕ್ಕೆ ಹಾಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಹಳೆಯ ಸೀರೆಗಳಿಗೆ ಈಗ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ಭಾಂಡಿ ಸುಸರಿಯ ಸಾಮಾನುಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲವೋ ಏನೋ-ಭೀಮವ್ವನ ಮೈಮೇಲೆ ಆ ಸೀರೆಗಳು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದವು. ಭಾಂಡಿ ಮಾರುವ ಮಣಿಗಾರರು ಭಿದ್ರ ಕೋರಿಯಾದ ಸೀರೆಗೆ 'ಎನ್ನೆತೆ ಇದರಾಗ ಬಾಯಿಸಾಬ—ಸೀರೆ ಹರನ್ನೆತೆ' ಎಂದರೆ ಮೂಗ ಮುರಿಯುವ ನಮ್ಮ ರಾಣೀಸಾಹೇಬರು ಇನ್ನೂ ಗಟ್ಟಿಯಿದ್ದ ಸೀರೆಗೆ "ಬಾಯಾರ, ಹಳೇದಾತು ಈ ಸೀರಿನ್ನ—" ಎಂದು ಭೀಮವ್ವಾ ಹೆಸರಿಟ್ಟರೆ ಸುಮ್ಮನಿರುತ್ತಿದ್ದರಷ್ಟೆ ಅಲ್ಲ ಆಕೆಗದನ್ನು ದಾನ ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು.

ಭೀಮವ್ವಾ ನಮ್ಮ ಪುಟ್ಟವ್ವನ ಮೇಲಂತೂ ಜೀವಪ್ರಾಣ. ಆತ ಹುಟ್ಟಿದಂದಿನಿಂದ ಆತನನ್ನು "ಗಂಡ ಗಂಡ" ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದಳು. "ಸೀನ ನೋಡು ನನ್ನ ಗಂಡ, ನನ್ನ ಹಡದಪ್ಪಾ. ಎಲ್ಲೆ ಕುಂತಿತ್ತೋ ಆ ಖೋಡಿ—ಯಾ ಹಡದಪ್ಪಾ ಹಡದಿಟ್ಟಿದ್ನೋ ನನ್ನ ಪಾಲಿಗೆ" ಎಂದು ಪುಟ್ಟವ್ವನನ್ನು ಆಡಿಸುವಾಗ ಆಕೆಯೆನ್ನುತ್ತಿದ್ದಳು. ನಮ್ಮ ರಾಣೀಸಾಹೇಬರು ತಮ್ಮ ಈ "ಸೊಸೆ"ಯ ಹಿಂದಿನ ಆ "ಗಂಡ"ನ ಕಾಟವನ್ನು ತಪ್ಪಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಒಳ್ಳೆ ಹುರುಪುಗೊಂಡು ಸಾಹಾಯಕರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಮ್ಮೆ ಭೀಮವ್ವನನ್ನು ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಸಿಟ್ಟು ಆಕೆಯ ಗಂಡನನ್ನು ಹೊರಗೆ ಹಾಕಿಸಿದ್ದರು. ಭೀಮವ್ವ ಓಡಿಹೋದದ್ದು ಸಿಟ್ಟಿ ತವಾಯಿತು. ಓಡಿ ಹೋದವಳು ತಿರುಗಿ ಯಾಕೆ ಬರುತ್ತಾಳೆ? ತಿರುಗಿ ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಆಕೆಗೆ ಹಿಂದೆ ಮಕ್ಕಳ ಒಂಧನೆವಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆಕೆಗೆ ಆ ಇಳಿವಯಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ 'ರೋಮಾನ್ಸ' ನೆನಪಾದದ್ದು ನೋಡಿ ನನಗೆ ನಗು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ನಮ್ಮ ರಾಣೀಸಾಹೇಬರು ಆಕೆಯ ಮಾತು ಹೊರಟ ಕೂಡಲೆ ಕಿಟ್ಟದ ಗೊಂಬೆಯಂತೆ ಭಾವನಾಶೂನ್ಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡತೊಡಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರನ್ನು ರೇಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನನಗೊಂದು ಹೊಸ ವಿಷಯ ಸಿಕ್ಕಂತಾಯಿತು.

ರಾಣೀಸಾಹೇಬರು ಆಗ ಎರಡು ದಿನ ಒಳ್ಳೆಯ ಆರ್ಜವವನ್ನು ತೋರಿಸತೊಡಗಿದ್ದರು. ಏನೊ ಬೇಕಾಗಿದೆ—ಏನೊ ಖರ್ಚಿನ ವಿಷಯ—ಏನೊ ನಮ್ಮ ಬೇಬಿನ ತಳಕ್ಕೆ ಕತ್ತರಿಯು ಪ್ರಯೋಗವಿದ್ದೀತೆಂದು ನಿರ್ಧರಿಸಿಕೊಂಡು ಸುಮ್ಮನಾದೆ. ನಮ್ಮ ನಡುಮನೆಯ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೊ ಉಳಿದುಕೊಂಡಿರುವರೊ ಏನೊ ಎಂದು ನನಗೆ ಸಂಶಯ ಬಂದಿತು. ಎರಡು ದಿನಗಳ ವರೆಗೆ ಯಾತರ ಸುಳುವೂ ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಒಮ್ಮೆ ಮಂಜಾನೆ ಚಹಾ ಕುಡಿಯುತ್ತ ಕೂತಿದ್ದೆ. ಯಾರೊ ನಡುಮನೆಯ ಬಾಗಿಲ ತೆರೆದು ಹೊರಬಿದ್ದರು. ನೋಡಿದೆ—ಭೀಮವ್ವ!

* * * * *

ಭೀಮವ್ವ ನಮ್ಮ ಓಣಿಯ ಸಾಮಾಜಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಕೊಂಡಳು. ಆಕೆ ಓಡಿಹೋಗಿದ್ದಳೆಂಬುದನ್ನು ಎಲ್ಲರೂ ಮರೆತರು. ಮೊದಲಿನಂತೆ ಆಕೆ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದಳು. ನನಗೆ ಮಾತ್ರ ಈಗೊಂದು ಮಾತು ತಿಳಿದಾಯಿತು. ಈಗ ಆಕೆ ತಾನೇ ಜೊತೆಗೆ ತನ್ನ ಗಂಡನನ್ನು ಕರೆಕೊಂಡು ಬರುತ್ತಿದ್ದಳು. ಆತನಿಗೆ ತಿಸಿಸು-ಉಣಿಸುಗಳಲ್ಲಿ ಕಡಿಮೆಯಾಗಗೊಡುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಒಂದು ದಿನ ಪಿತ್ತಲಲ್ಲಿ ತುಲಸಿ ದಳಗಳನ್ನು ಹರಿಯುತ್ತಿದ್ದೆ. ಭೀಮವ್ವ ಆಕೆಯ ಗಂಡ ಭಾಂಡಿ ತಿಕ್ಕುತ್ತಿದ್ದರು. ಏನೊ ಕಾರಣದಿಂದ ಭೀಮವ್ವ ಒಳಗೆ ನಡೆದಿದ್ದಳು. ನಾನು ಆಕೆಯನ್ನು ಸಹಜವಾಗಿ ಮಾತನಾಡಿಸಿದಂತೆ ಕೇಳಿದೆ. “ಯಾಕೆ ಭೀಮವ್ವಾ, ಹೋದವ್ಯಾಕೆ ತಿರುಗಿ ಬಂದವ್ಯಾಕೆ ಏನೂ ತಿಳೀಲಿಲ್ಲ ನೋಡು ನಮಗೆ!” ಆಕೆ ತತ್ತರಿಸಿದಳು. ಆದರೂ ನನ್ನ ದಸಿಯಲ್ಲಿಯ ಆಶ್ವಾಸನದಿಂದ ಆಕೆಯ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಸ್ಥವಾಯಿತು.

“ಅದ್ಯಲ್ಲಾ ಏನ್ನೇಳ್ಳಿ ಅಣ್ಣಾವ್ರ—ಈ ಮೂರಾಯನ ಕಾಟಾ ತಸ್ಪಸಾಕ ಮಾನಾ ಮರೇದಿ ಬಿಟ್ಟು ಓಡಿಹೋದ್ನಿ—ನಾನೂ ಒಬ್ಬನ ಮನಿ ಹೊಕ್ಕಿದ್ದಿ-ಅವೆಂಥಾ ಪಿಶೀನಿ-ದುಡ್ಯಾಣಿಲ್ಲಾ ಬರೆ ಕುಡ್ಯಾಣ ಕುಡ್ಯಾಣ—ಮನ್ಯಾಣಿಗ ಹ್ಯಾಣ್ತಿದ್ದಿರಿ—ಆಕೆನೂ ಗರ್ತಿಗಂಗಾ ದೇವತಿ ನೋಡ್ತಿ-

ಸತ್ತ ಸುಣ್ಣಾಕ್ಕಿದ್ದು ಆತನ ಕಾಲಾಗ—ದುಡದು ತರತಿದ್ದು—ನಾನೂ ದುಡದ್ದಿ—ಆ ಬಾಗ್ಯಕ್ಕ ಹೊರಗ ಬಬ್ಬಾಕಿನ್ನು ಇಟ್ಟಿದ್ದಂತ್ರಿ—ಆಕೆ ಹ್ಯಾಣ್ತಿ ಪಿಟ್ ಆಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ—ಹೊಡೀತಿತ್ತು ಬಡೀತಿತ್ತು—ಹಾಗ ಸುಮಾ ಕಿರತಿದ್ದು—ನನಗೂ ಹೊಡ್ಯಾಕ ಒಂದಿದ್ದ—ಕೈ ಹಿಡದ್ದಿ—ನನಗ ಸರಿ ಬರಾಣಿಲ್ಲ ಇದೆಲ್ಲಾ—ಚೀ ಎಳು ಮಂಗಾ ಅಂದು ಎದ್ದು ಬಂದುಬಿಟ್ಟಿ.” ಆ ಮೇಲೆ ತನ್ನ ಗಂಡನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿ ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ನಕ್ಕು “ ಇವನೂ ಹೊರಗಿನವ ಅಲ್ರಿ—ನಮ್ಮ ಚಿಗವ್ವನ ಅಣ್ಣನ ಮಗ—ನಾ ಇನ್ನೂ ಈಟ ಇದ್ದಿರಿ ಲಗ್ಗಿದಾಗ—ನಾವೂ ಕೂಡಿ ಆಡಿದವರಿ—”.

ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಪುಟ್ಟು ಬಂದು ಆಕೆಯನ್ನು ಎರಡೇಟ ಹೊಡ ಕೊಂಡು ಓಡುತ್ತಿದ್ದ. ಆಕೆ ಆತನ ಕೈ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಹಿಡಿದು “ ಬಾರೊ ಬಾ. ಎಲ್ಲೆ ಹೋಕ್ಕಿ ನನ ಗಂಡಾ—ಇವನ್ನ ಬಿಟ್ಟು ನಾ ಹೋಗೇನೆ ಎಲ್ಲಾಂರ ಜಲಮಿರೂತಂಕಾ” ಎಂದು ಮುತ್ತಿಟ್ಟಳು. ಆಕೆ ಕಣ್ಣೊರಿಸಿ ಕೊಂಡಳೊ ಎನೊ ನನಗೂ ಸಂತಯ. ಪುಟ್ಟನನ್ನು ಮಾತ್ರ ಎತ್ತಿ ಕೊಂಡು ಒಳಗೆ ನಡೆದಳು.

ನಾನು ತಲೆ ಎತ್ತಿ ನೋಡಿದೆ. ಭೀಮವ್ವನ ಗಂಡ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಭಾಂಡಿ ಬೆಳಗುತ್ತ ಕೂತಿದ್ದ.

ಪ್ರಿಯತಮ

ವೃದ್ಧ ತಪಸ್ವಿಯು ಎದುರಿಗಿಗೊಂಡು ತಾಡಾವಲಿಯನ್ನಿಟ್ಟು ಕೊಂಡು ಎನೊ ಒಂದು ಗಣನೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದ. ಅಂಕಿಗಳ ಸಾಲುಗಳು ಬೆಳೆಯುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದವು. ಮೋರೆಯ ಮೇಲಿನ ವಿಷಾದದ ಛಾಯೆ ಕ್ಷಣ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ದಟ್ಟಾಗುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ದೀರ್ಘವಾಗಿ ನಿಟ್ಟುಸಿರು ಬಿಟ್ಟ. ತಂದ್ರೆಯ ಜಾವವು ಇನ್ನೂ ಹರವಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ.

“ ವತ್ಸೇ,——”

“ ಗುರುದೇವ,——” ವೀಣೆಯ ಝಂಕಾರವಾಯಿತು. ಈ ವರೆಗೆ ಮೆಟ್ಟಲಾಚೆಗೆ ತಡೆದು ನಿಂತ ಉಷಾದೇವಿಯೊಬ್ಬಳು ಅಧೋಮುಖಿಯಾಗಿ ಒಂದುನಿಂತಳು.

“ ವತ್ಸೇ, ನಾನು ಗಣಿತ ಮಾಡಿ ನೋಡಿದೆ. ನೀನು ಕೇಳಿದ ಪ್ರಶ್ನೆಗಿಂತೂ ಉತ್ತರ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ಅವನ್ನಿ ರಾಜಕುಮಾರನ ಜೀವಿತ ಕ್ಷೇನೂ ಆಸಾಯವಿಲ್ಲ. ಸದ್ಯಕ್ಕೆ ಆತನ ಮೇಲೆ ಬಂದ ಸಂಕಟಪರಂಪರೆಯ ಕಲ್ಲುನೆ ನನಗಿಂತೂ ಮೀರಿದ್ದಾಗಿದೆ. ರಾಜನಂದಿನಿ, ಜಗತ್ತು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಿರುವದು. ನಿನಗೆ ಅನುರೂಪರಾದ ರಾಜಕುಮಾರರೂ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ. ಆ ಉಳಿದ ಯಾರನ್ನಾದರೂ ವರಿಸು.”

“ಗುರುದೇವ, ನನ್ನ ಆಶೆಯ ನೌಕೆಯೇ ನನ್ನನ್ನು ಯಾವದಾದ ರೊಂದು ತೀರಕ್ಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸಬಹುದು.”

ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ನಿಶ್ಚಯದ ನಿಷ್ಕರತೆ ಒಡಮೂಡಿತು. ತಪಸ್ವಿಯು ಏನೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಲು ನೊಂದುಕೊಂಡ. ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವಳು ಆಗಿನ ಆ ಭೆಟ್ಟಿಯ ಪ್ರಯೋಜನ ಮುಗಿಯಿತೆಂದು ಸೂಚಿಸಿ ಆತನ ಅನುಜ್ಞೆ ಪಡೆಕೊಂಡು ಆಶ್ರಮದಿಂದ ಹೊರಬಿದ್ದಳು.

ಹೊರಗೆ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳು ಅವಳ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಆತುರತೆಯಿಂದ ಕೇಳಿದಳು “ಏನಾಯಿತು?”

“ಜಗತ್ತು ವಿಸ್ತೀರ್ಣವಿರುವದು! ರಾಜಕುಮಾರರ ಕೊರತೆಯಿಲ್ಲ!” ಎಂದು ಮೊದಲಿನವಳು ಶುಷ್ಕವಾಗಿ ನಕ್ಕಳು. ಆ ನಗೆಯು ಸುತ್ತಲಿನ ಕತ್ತಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೂಡಿಕೊಂಡಿತು. ಅವಳ ಅಂತರಂಗದಲ್ಲಿ ಮುಸುಕಿದ ಕತ್ತಲೆಯ ಪ್ರತಿಧ್ವನಿಯು ಆ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಕೇಳಬರಲಿಲ್ಲ.

* * * * *

ಶಿಷ್ಯಾಗಮನೇ ಅನಧ್ಯಾಯಃ. ಅನಧ್ಯಾಯ, ಗೋವತೀ ತೀರದ ಮೇಲಿನ ಒಂದು ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ. ಶಿಷ್ಯ, ಆ ದಿನ ಆಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಆಶ್ರಮದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಒಬ್ಬ ಹುಚ್ಚ. ಬಟುಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ನಿರಾಗಸ ಕ್ರೀಡೆಯ ಉನ್ನಾದ. ಆತನಿಗೇತರದೊ! ಆತನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಎಂದೂ ಅಳಿಯದ ಸ್ಥಿತ.

ಬಟುಗಳು ಆತನಿಗೆ ಧೂಲಿಯಿಂದ ಅಭ್ಯಂಗಸ್ನಾನ ಮಾಡಿಸಿ ಆತನನ್ನು ಒಂದು ಶಿಲಾಖಂಡದ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ ಎಲೆಬಳ್ಳಿಗಳಿಂದ ಆತನ ಸರ್ವಾಂಗವನ್ನೆಲ್ಲ ಮುಚ್ಚಿ ಚೀತ್ಕಾರದ ಜಯಭೇರಿ ಹೊಡೆದರು. ಆ ನಿನಾದವು ದಿಗಂತದಲ್ಲಿ ಹಬ್ಬಿತು. ಸ್ಥಿತಕ್ಕೆ ಒಂದು ವುಟವೇರಿತು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದಲೊ ಒಂದು ಭಯಾನಕ ಹಾಸ್ಯದ ಝುಂಝುನಾತವು ಅವರ ಕಿವಿಗೆ ಒಂದು ತಟ್ಟಿತು. ಎಲ್ಲರೂ ಭಯಚಕಿತರಾಗಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಹತ್ತಿದರು.

ಬಬ್ಬ ಭೀಷಣಾಕಾರ ಉನ್ಮಾದಿನಿಯು ಅವರಿದ್ದೆಡೆಗೇ ಬರಹತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಕೇಶವಾರವು ಸ್ವೈರವಾಗಿ ಹಾರಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಮೈ ಮೇಲೆ ಬೇರ್ಣ ವಸ್ತ್ರಗಳಡೊಂದು ಪರ್ವತನೇ ಒಟ್ಟಿತ್ತು. ಅವಳು ಬಾಲಿಕೆ ಇರಬಹುದು. ತರುಣಿಯೂ ಇರಬಹುದು. ನೋಡುವವರು ಮಾತ್ರ ಅವಳ ಗೋಜಿಗೆ ಹೋಗುವಂತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಈಗನಳೊಂದು ಗೀತವನ್ನು ಹಾಡುವದರಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾಗಿದ್ದಳು.

“ ಕಥೆಯ ಹೇ ನಾಥ ! ಸಂಪ್ರತಿ
ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಂ ಕಥಂ ತ್ವಯಿ ಸ್ಥಿತಂ ”
“ ಮಲ್ಲಿಕಾ — ಸ್ನೇಹ — ಪಂಜರೇ
ವಿಧಿ ಮಾಂ ವಿಧ್ವಂಸೇವರಂ-
ಭೀರು ! ಸಾ ತ್ವದೀಯ ರೂಪತಾ
ಮಾಧತೇ — ತ್ವಂ ತದೀಯತಾ ! ”

ಗೀತದ ಅರ್ಥವಾರಿಗೆ ಬೇಕು ! ಎಲ್ಲರೂ ಆ ಮಧುಸಂಗೀತದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತರು. ಹಾಡುತ್ತ ಹಾಡುತ್ತ ಉನ್ಮಾದಿನಿಯು ಕುಣಿಯತೊಡಗಿದಳು. ಪ್ರಲಯ ತಾಂಡವದಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಸಂವೋಹನದ ಸೆಳವಿರುವದಂತೆ. ಹುಚ್ಚನಂತೂ ಏಕದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವಳ ಕಡೆಗೇ ನೋಡಹತ್ತಿದ್ದ. ಅವಳು ಹೆಜ್ಜೆಯಿಡುತ್ತ ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರ ಹತ್ತರ ಹೋದಂತೆ ಮಾಡಿದಳು. ಬಟುಗಳು ದೂರ ಸರಿದರು. ಅದೇ ಆನೇಶದಲ್ಲಿ ಅವಳು ಹುಚ್ಚನನ್ನು ಕೈಹಿಡಿದೆಬ್ಬಿಸಿ ಆತನನ್ನು ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಕರೆದೊಯ್ದು ಮಾಯವಾದದ್ದು ಅವರಿಗೆ ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಸಾಪ, ಅವರಿನ್ನೂ ಆ ಸ್ವಪ್ನದಿಂದೆಚ್ಚತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ !

* * * * *

ಒಂದು ನಿರ್ಜನವಾದ ಲತಾಕುಂಜ. ಹುಚ್ಚ ಒಂದು ಶಿಲಾಸನದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಆತನ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಈಗಲೂ ಆ ಎಂದೂ ಅಳಿಯದ ಸ್ಮಿತ- ಉನ್ಮಾದಿನಿಯು ಆತನೆದುರಿಗೆ ಅನಿಮಿಷಲೋಚನದಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದಳು.

“ ಪ್ರಿಯತಮ !—”

ಹುಚ್ಚನು ಹಾಗೇ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ.

“ ತಮಗೇನು ಬೇಕು ? ”

“ ಹಾಡು—” ಇಷ್ಟೇ ಒಂದು ಶಬ್ದ ಆತನ ಬಾಯಿಂದ ಅಸ್ಫುಟವಾಗಿ ಹೊರಬಿತ್ತು.

ಉನ್ನಾದಿನಿಯು ಬಾಹ್ಯಶೂನ್ಯಳಾಗಿ ಹಾಡಹತ್ತಿದಳು.

ಕಥೆಯ ಹೇ ನಾಥ ! ಸಂಪ್ರತಿ

ಪ್ರಾಪ್ತಿಯಾಂ ಕಥಂ ತ್ವಯಿ ಸ್ಥಿತಿಂ—

ಬರಬರುತ್ತ ಅವಳ ಧನಿ ಏರಿತು. ಹುಚ್ಚನಿಶ್ಚಲನಾಗಿ ಎತ್ತೋರಿ ನೋಡುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದ. ಉನ್ನಾದಿನಿಗೇ ಬೇಸರಬಂದು ಹಾಡುವದನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿದಳು.

“ ಪ್ರಿಯತಮ!—”

ಹುಚ್ಚನು ಅವಳ ಕಡೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ತಿರುಪಿದ.

“ ನೀವು ಯಾರು ? ”

“ ಪ್ರಿಯತಮ. ”

ಅವಳು ನಿರಂತರಳಾಗಿ ಆತನ ಕಡೆಗೆ ಕರುಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಳು. ಯಾರಿಗೂ ತಿಳಿಯದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ಆತನು ಮುಳುಗಿದ್ದ ರಬಹುದು.

* * * * *

ಹುಚ್ಚನಿಗೆ ಕಾಲಗಣನೆಯ ಕಲ್ಪನೆಯಿರುತ್ತಿದ್ದರೆ ಆತನಿಗೆ ಆರು ವರುಷ ಉನ್ನಾದಿನಿಯ ಸಾಸಿಧ್ಯದಲ್ಲಿ-ಅವಳ ಪ್ರಣಯದ ಶೀತಸ್ಪರ್ಶಿಯಾದ ಪ್ರಕಾಶದಲ್ಲಿ ಕಾಲಕಳೆಯುತ್ತಿದ್ದ. ಅವಳಿಗಾತನು “ ಪ್ರಿಯತಮ ” ಆತನಿಗವಳು “ ಭೀರು. ” ಆ ನಿರ್ಜನ ವನಸ್ಪದೇಶದಲ್ಲಿ ಅವರಿಬ್ಬರ ಹೊರತು ಇನ್ನಾರೂ ಇದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗಾದರೂ ಅದೆಲ್ಲಿ ಬೇಕಿತ್ತು ?

“ ಭೀರು—”

“ ಪ್ರಿಯತಮ—” ಅವಳ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಅಸರ್ವಜನೀಯ ಪ್ರೇಮವೇ ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿತ್ತು.

“ ಭೀರು ! ನಿನಗೇನು ಬೇಕು ? ”

ಅವಳ ಅನಂದಕ್ಕೆ ಎಣೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಇದೇ ಆ ಕ್ಷಣ. ಏನು ಕೇಳಬೇಕು! ಏನು ಕೇಳಬಾರದು! ಅವಳ ಆಶೆಗೆ ದೃಷ್ಟಿ ಹುಟ್ಟಿತು!

“ ಪ್ರಿಯತಮ! ನನಗೆ ಇರಲಿಕ್ಕೊಂದು ಪ್ರಾಸಾದ ಬೇಕು.”

ಹುಚ್ಚನಿಗೆ ‘ಪ್ರಾಸಾದ’ವೆಂದರೇನೆಂಬದು ಗೊತ್ತಿದ್ದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಹಾಗೇ ಅವಾಕ್ಕಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ. ಅವಳ ಗುರಿ ತಪ್ಪಿತು.

“ ಅವನ್ನಿ ನಿಮ್ಮ ನೆನಪಿಗೆ ಬರುವದಿಲ್ಲವೇ!”

“ ಆತನು ಯಾರು! ” ಎಂದು ಹುಚ್ಚ ಕೇಳಿದ.

ಈ ಪ್ರಶೋತ್ತರ ಕ್ರಮವು ಹೀಗೇ ನಡೆಯುವದು ಶಕೃವಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆತನ ಬಾಲಭಾವವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳಿಗೆ ಕೌತುಕವೆನಿಸಿತು. ಪ್ರೇಮಭರದಿಂದ ಆತನನ್ನು ಬಿಗಿದಿಟ್ಟುಕೊಂಡಳು.

* * *

ಈ ದಿನ ಹುಚ್ಚನಿಗೆ ಅಕಲ್ಪಿತವಾದ ಅನಂದವಾಗಿತ್ತು, ಆತನು ಆ ಭರದಲ್ಲಿ ಹಾಡತೊಡಗಿದ.

ಮಲ್ಲಿಕಾ--ಸ್ನೇಹ- ಸಂಜರೇ

ಬಿದ್ದಿ ಮಾಂ ವಿಧ್ವಂಸಕೇಸರಂ—

ಭೀರು! ಸಾ ತ್ವದೀಯರೂಪತಾ

ಮಾಧತ್ತೇ-- ತ್ವಂ ತದೀಯತಾ !

ಹರ್ಷದ ಏಕತಾನತೆಯಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೇನೋ ಮಿಂಚಿನಂತೆ ಹೊಳೆದಂತಾಯಿತು. ಒಂದೊಂದು ನೆನಪಾಗಹತ್ತಿತು-ಒಂದೊಂದು ಮರೆಯಹತ್ತಿತು. ಅವನ್ನಿ! ತನ್ನ ಜನ್ಮಭೂಮಿ! ರಾಜಪ್ರಾಸಾದ, ತಂದೆತಾಯಿಗಳು, ಇಷ್ಟಮಿತ್ರರು— ಎಲ್ಲವೂ ಎಲ್ಲವೂ ಸ್ಮೃತಿಫಲಕದ ಮೇಲೆ ಮೂಡಹತ್ತಿತು. ಆದರೂ ಈ ಗೀತವೆಲ್ಲಿಯದು! ಶಬ್ದ-ಪ್ರತಿಶಬ್ದವೂ

ಸ್ಮೃತಿಪಟದ ಮೇಲೆ ಬರೆದಿಟ್ಟಿತ್ತು. ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಒಂದೊಂದು ಶಬ್ದವನ್ನು ಉಚ್ಚರಿಸಿ ನೋಡಿದ.

ಮಲ್ಲಿಕಾ -- ಸ್ನೇಹ - ಪಂಜರೇ
ವಿದ್ಧಿ ಮಾಂ ವಿದ್ಧಿ ಕೇಸರಂ
ಭೀರು! ಸಾ ತ್ವದೀಯ ರೂಪತಾ
ಮಾಧತ್ತೇ — ತ್ವಂ ತದೀಯತಾ!

ವಿಚಾರದ ಭರದಲ್ಲಿ ಧ್ವನಿಯು ಉಚ್ಚವಾಯಿತು.

‘ಭೀರು’ ಆ ಮಾಧುರ್ಯದಿಂದ ಮುಗ್ಧಳಾದಳು. ಅವಳು ಕಾಲು ಸಪ್ಪಳ ಮಾಡದೆ ಮೆಲ್ಲಮೆಲ್ಲನೆ ‘ಪ್ರಿಯತಮ’ನ ಹತ್ತರ ಬಂದು ನಿಂತಳು. ಆತನು ತನ್ನ ಗೀತದ ಸ್ವರಲಹರಿಯಲ್ಲಿ ಅಲೆಯುತ್ತ ತಲೆ ತಗ್ಗಿಸಿ ಕುಳಿತಿದ್ದ.

ಗೀತ ಮುಗಿಯಿತು. ಕಂಪಿತ ಹೃದಯಕ್ಕಾಗಿ ಆತನನ್ನೆಚ್ಚರಿಸಿದಳು. “ ಪ್ರಿಯತಮ! ”

ತಲೆಯೆತ್ತಿ ನೋಡಿದ.

‘ಭೀರು’ ಭಯಭೀತಳಾದಳು. ಈಗವಳ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದವ ಅವಳಿಗೆ ಅಪರಿಚಿತ. ಚಿಟ್ಟನೇ ಚೀರಿ ಮೂರ್ಛಿತಳಾದಳು ?

* * * * *

ಅವನು ಪುರದಲ್ಲಿ ಒಂದು ದಿನ ಹರ್ಷದ ವೃಷ್ಟಿಯಾಯಿತಂತೆ. ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಸದ್ದಿಲ್ಲದೇ ಇಲ್ಲದಂತಾದ ರಾಜಕುಮಾರನು ಒಂದು ದಿನ ಮರಳಿ ಬಂದನಂತೆ. ಬರುವಾಗ ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಅಲಕಾ ವತಿಯು ರಾಜನ ಮಗಳಾದ ಅಲಕನಸ್ಥೆಯನ್ನು ಕರಕೊಂಡು ಬಂದಿದ್ದ. ಆ ಪತಿಪತ್ನಿಯರ ಸೌಖ್ಯಕ್ಕಿಂತೂ ಸೀಮೆಯಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಅಲಕನಸ್ಥೆಗೆ ಇನ್ನೂ ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ “ ಪ್ರಿಯತಮ ”ನ ನೆನಪಾಗಿ ಅವಳ ಮನಸ್ಸು ಬಿನ್ನವಾಗುತ್ತದೆ.

ತಾಯಮ್ಮ

— — — — —

ಪಂಡಿತ ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರ ಮನೆತನವು ಬಹು ಪ್ರಾಚೀನವಿದ್ದು, ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಮೂಲವುಳ್ಳದಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪುರಾತನ ವೃಕ್ಷದ ಟೊಂಗೆಗಳು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹರಡಿರಲಿಲ್ಲವಾದಾಗ್ಯೂ ಅದರ ಇತಿಹಾಸವು ಅತ್ಯದ್ಭುತವೂ ಮನೋರಂಜಕವೂ ಆಗಿತ್ತು.

ಈ ಮನೆತನದ ಮೂಲಪುರುಷರಾದ ಈಶ್ವರಸ್ವಾಮಿಗಳು ಮಹಾ ಪ್ರತಾಪಶಾಲಿಯಾದ ಯದುರಾಯನ (?) ಕುಲಪುರೋಹಿತರು. ಇವರ ಅಚಲವಾದ ನಿಷ್ಠೆಗೆ ಮೆಚ್ಚೆ ದೇವಾಧಿದೇವನಾದ ಈಶ್ವರನು ತನ್ನ ಜ್ಯೋತಿರ್ಮಯವಾದ ಲಿಂಗವನ್ನು ಕೊಟ್ಟನು. ಈ ಲಿಂಗವೆಂದರೆ ಒಂದು ವಜ್ರದಲ್ಲಿ ಕೆತ್ತಿದ ಪಿಂಡಿಕೆಯು. ಈ ತೇಜೋಮಯ ಲಿಂಗವನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ದೇಶದಿಂದ ಭಾವಿಕರು ಬಂದು ತಮ್ಮ ವಾಂಛಿತ ಫಲವನ್ನು ಪಡಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ಹೊರ್ತಾಗಿ ಒಂದು ವಜ್ರಮಯವಾದ ಬೋರ್ಜಗುಲಿ, ಬಂಗಾರದ ತೇರ., ಮುತ್ತಿನ ಬೇಸಣಿಕೆ, ವೇದಾಕ್ಷರಗಳಿಂದ ಯುಕ್ತವಾದ ಅಭಿಷೇಕ ಪಾತ್ರೆ ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ನೋಡತಕ್ಕ ವಸ್ತುಗಳು ದಿಕ್ಕುದಿಕ್ಕುಗಳಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆ ಪ್ರಾಂತಿಯನ್ನು ಹೊಂದಿದ್ದವು. ಅಚಲವಾದ ಕೀರ್ತಿಯಂತೆ ಚಂಚಲಳಾದ ಲಕ್ಷ್ಮಿಯು ಸಹ ಈ ಮನೆತನದ ಪುರುಷರು ತನ್ನ

ಚೊಚ್ಚಲ ಮಕ್ಕಳೆಂದೇ ಭಾವಿಸಿದ್ದಳು. ಇತ್ತು ಯದುರಾಯನಾದರೂ ಬಹು ನಿಷ್ಠಾವಂತನು. ಪುರೋಹಿತರ ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದ ಜ್ಯೋತಿರ್ಲಿಂಗಕ್ಕೆ ನೈವೇದ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸದೆ ಅವನು ಎಂದಿಗೂ ಊಟಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಕಳ್ಳರು ಬಂದು ಆ ಲಿಂಗವನ್ನೇ ಎಬ್ಬಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋದರು. ತಿರುಗಿ ಅದು ದೊರೆಯಲಿಕ್ಕೆ ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳು ಬೇಕಾದವು.

‘ಹದಿನೈದು ದಿನಗಳಿಂತು ಜೋರರ ಗೇಹದೋಳ ವಾಸಿವ ಈಶ್ವರಂಗಿ-’ (ಕೇರಳ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯಕೃತ * ಲಿಂಗರಾಜ ಮಹಿಮೆ) ಅವನು ಅನುಗ್ರಹವನ್ನೇ ಮಾಡಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಆ ಕಳ್ಳರೆಲ್ಲರು ರಕ್ತ, ಕಾರಿ ಸತ್ತು ಹೋದರು; (ಇದಕ್ಕೆ ತಂಜಾವೂರದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕ ಒಂದು ಮರಾಠಿ ಬಖರಿಸ ಆಧಾರ.) ಮತ್ತು ಲಿಂಗವು ಮನೆಗೆ ಬಂದಿತು ಯದುರಾಯನಿಗೆ ಸಹ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗುತ್ತೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಆಗಿರಬಹುದು. ಅವನು ಅಷ್ಟು ನಿಷ್ಠಾವಂತನಲ್ಲವೆಂದು ನಾನಾದರೂ ಹೇಗೆ ಹೇಳುವುದು !

* ಈ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಇ. ಸ. ೧೫೪೨ ಜನವರಿ ತಿಂಗಳ ೪ ಅಥವಾ ೮ನೇ ತಾರೀಖಿನ ದಿನಸ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ನಂತರ ೨ ಹೊಡೆದು ೧೩ ಮಿಸಿಟಿ ೫೦೦೦ ಸಿ ಗೆ ಹುಟ್ಟಿರಲಿಕ್ಕೆ ಬೇಕೆಂದು ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ ವಂಡಿತರ ಮತವಿದೆ. ಹಲವರು ಈ ಗ್ರಂಥದ ಕಾಲವು ಇ. ಸ. ೧೫೭೨ ಆಗಸ್ಟ್ ತಿಂಗಳೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಅಂದರೆ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಬರೆದಾಗ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರೇ ಇನ್ನೂ ಹುಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬದಾಗಿ ಅರ್ಥವು ಹೊರಹುಟ್ಟಿದೆ. ಇ. ಸ. ೧೫೨೨ರಲ್ಲಿ ಗ್ರಂಥಕರ್ತರು ಹುಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲವೆಂಬದಕ್ಕೆ ಆಧಾರವು ಸಿಕ್ಕಿರುವುದು. ಇವರ ತಂದೆಯವರ ವ್ರತಬಂಧವು ೧೫೦೮ ರಲ್ಲಿ ಆಯಿತೆಂದು ಒಂದು ವ್ರತದಲ್ಲಿ ಉಲ್ಲೇಖವಿರುವುದು. ಏನೇ ಆಗಲಿ ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯರು ಹದಿನಾರನೇ ಶತಮಾನದ ೨ನೇ ಪಾದದಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿರಬಹುದೆಂದು ನನ್ನ ಅಭಿಪ್ರಾಯ. ಇವರು ಬರೆದ ಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಇಂದೊಂದೇ ಗ್ರಂಥವು ಉಪಲಬ್ಧವಿರುವುದು. ಇದರಲ್ಲಿ ಅಪೂರ್ಣಾವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ದೋಷಗಳು ಅಸ್ತಂಗತವಾಗಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿರತಕ್ಕ ಗುಣಗಳು ಉದಯೋನ್ಮುಖವಾಗಿವೆ. ಈ ಕಾರಣಗಳಿಂದ ಈ ಗ್ರಂಥವನ್ನು ಸುಬ್ರಹ್ಮಣ್ಯರು ಸಂಕ್ರಮಣ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿರಲಿಕ್ಕೆ ಸಾಕು!

ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಯದುರಾಯನು 'ಎಲ್ಲರ ಮಾರ್ಗ'ವನ್ನು ಹಿಡಿದನು. ಇದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಲಿಂಗವಾದರೂ ಜೋತಿರ್ವಿಲೀನವಾಗಿರಬಹುದು. ಯಾಕೆಂದರೆ, ಈ ಮುಂದೆ ಅದರ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮನೆತನದ ಇತಿಹಾಸದಲ್ಲಿ ಸಹ ಮಾತು ಬಂದಿಲ್ಲ! ಮೇಲಾಗಿ ಲಿಂಗ, ಬೋರ್ಜಗುಲಿ, ತೇರು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಸಹ ಈಗ ವಿಸ್ತೀರ್ಣಶಾಸ್ತ್ರಿಯವರ ಕಡೆಗೆ ಇಲ್ಲ. 'ಆ ಸರ್ವಂ ಮರೆಯಾದರಾರವಶದಿಂದಾಕಾಲಗೀ ಪಂದನಂ!'

ಈ ಮನೆತನದ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮತ್ತೊಂದು ದಂತಕಥೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದು ಅವಶ್ಯವಿದೆ. ಯಾಕೆಂದರೆ ಅದು ಈ ಮನೆತನದ ವಿಷಯವಾಗಿಯೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಈ ಮನೆತನದ ಓರ್ವ ಕನ್ನಿಕೆಯು ವೇದ ಪಠಣವನ್ನು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಸೂತ್ರಪುರದ ಬ್ರಹ್ಮವೃಂದವು ಅವಳನ್ನು ಗಣಿಕೆಯೆಂದು ಭಾವಿಸತಕ್ಕದ್ದೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಿದರು. ಅವಳ ತಂದೆತಾಯಿಗಳೂ ಅವಳ ಗಂಡನೂ ಅವಳನ್ನು ಮನೆಯಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡರೆ ಅವರು ಬಹಿಷ್ಕೃತರಾಗುವರೆಂತಲೂ ನಿರ್ಣಯವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಪರಿಯಾಗಿ ಓರ್ವ ಕನ್ನಿಕೆಯ ಮಹದಪರಾಧಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಎರಡು ಮನೆಗಳು ಸಂಕಟದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದವು. ಮುಂದೆ ಅವರೂ ಒಂದು ಪೀಠದ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಸೂತ್ರಪುರಕ್ಕೆ ಬಂದಾಗ್ಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಪ್ರಾಯಶ್ಚಿತ್ತವನ್ನುಕೊಟ್ಟು ಬಹಿಷ್ಕಾರವನ್ನು ತೆಗೆದು ಹಾಕಿದರು. ಮತ್ತು ಆ ಕನ್ನಿಕೆಗೆ ವೇದಾಕ್ಷರಗಳನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡಲಿಕ್ಕೆ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡಿದರು. ಅಂದಿನಿಂದ ಸೂತ್ರಪುರದ ಎರಡೂ ಮನೆತನಗಳಿಗೆ 'ಪಂಕ್ತಿಪಾವನ'ರೆಂದು ಹೆಸರು ಬಿದ್ದಿರುವದು. ಇದೇ ಒಂದು ಕುಂದು ! ಈ ಹೊರ್ತಾಗಿ ಮತ್ತಾವ ದೋಷವೂ ತಪ್ಪಿರುವದಿಲ್ಲ. ವಿಸ್ತೀರ್ಣ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಪಿತಾಮಹರಾದ ನಂಜುಂಡ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ತುಸುಮಟ್ಟಿಗೆ ವಿಲಾಸಲೋಲುಪರಾದರೂ ಮಡಿಮೈಲಿಗೆ ಮುಂತಾದ ಕರ್ಮಕಾಂಡಗಳನ್ನು ಬಳ್ಳಿ ಆಸ್ತೆಯಿಂದ ಪರಿಸಾಲಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ಇಂಥ ನಿಷ್ಪ್ರಾಣಂತರ ಮನೆತನವಿದು.

ಮತ್ತೊಂದು ಮೈತಿಷ್ಠ್ಯವೆಂದರೆ ಇವರ ವಂಶಪರಂಪರೆಯೂ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯೂ ಒಂದೇ ಆಗಿದ್ದವು. ಅಂದರೆ ತಂದೆಯೇ ಮಗನಿಗೆ ಗುರು.

ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸಕ್ಕಾಗಿ ಹೆರವರಿಗೆ ಕೈ ಜೋಡಿಸುವ ಪ್ರಸಂಗವೇ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಈ ಪರಂಪರೆಯು ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಸ್ವಲ್ಪನುಟ್ಟಿಗೆ ಮುರಿದಂತಾಯಿತು. ಗೋವಿಂದಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳು (ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ತಂದೆಗಳ ಹೆಸರು) ಸತ್ತಾಗ ಅವರು ೧೪ ವರ್ಷದವರಿದ್ದರು. ಪ್ರಪಂಚದ ಕೆಲಸವು ಮೈಮೇಲೆ ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದು ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವೇನೂ ಆಗಲಿಲ್ಲ. ಸಾಂಪತ್ತಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಾದರೂ ಅಷ್ಟಕ್ಕೆ ಅಷ್ಟೇ ಉಳಿಯಿತು. ಇದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಇಂಗ್ಲೀಷಿ ಶಿಕ್ಷಣವು ಪ್ರಬಲವಾದುದರಿಂದ ಎಲ್ಲ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆತನಗಳೂ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ಬಿದ್ದವು. ಆಗಿನಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಯು ಬಹುತರವಾಗಿ ಅಡಕಲದಲ್ಲಿ ಸಿಲುಕಿಕೊಂಡಂತಾಯಿತು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮದುವೆಯು ತಡವಾಗಿ (ಅವರ ೨೬ನೇ ವರ್ಷ) ಆಯಿತು. ಅವರ ಹೆಂಡತಿಯಾದ ಮೀನಾಕ್ಷಿಯಮ್ಮನವರು ಬಹಳ ಗುಣವಂತರಾಗಿದ್ದರು. ನೆರೆಹೊರೆಯವರ ಮೇಲೆ ಉಪಕಾರವನ್ನು ಮಾಡುವದೇ ಅವರ ವ್ಯವಸಾಯ. ಅವರ ಚೊಚ್ಚಲ ಮಗನು ೧೮ ವರ್ಷಗಳ ವರೆಗೆ ಬಾಳಿ ಅಕಸ್ಮಾತ್ತಾಗಿ ಗಂಟುಬೇನೆಯಿಂದ ಸತ್ತನು. ಆ ಮೇಲೆ ೨ ವರ್ಷಗಳ ನಂತರ ಒಬ್ಬ ಮಗಳಾದಳು. ಮೊದಲೆ ಪುತ್ರ ಶೋಕದಿಂದ ಹಣ್ಣಾದ ಪುತ್ರವತ್ಸಲ ಮಾತೆಗೆ ಪ್ರಸೂತಿ ಶ್ರಮವು ಮಿಕ್ಕಿಮೀರಿ ಅಪಳಾದರೂ ಮಗನ ಮಾರ್ಗವನ್ನೆ ಹಿಡಿದಳು.

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಎಲ್ಲ ಮಾಯಾವಾಶವು ಹರಿದು ಹೋದಂತೆಯೇ ಆಗಿತ್ತು. ಒಂದು ಮಿಕ್ಕ ಚುಂಗುಮಾತ್ರ ಉಳಿದಿತ್ತು; ಅದಾವು ದೊರೆ ಮಾತೃಹೀನಳಾದ ಮಾಯಾವತಿಯು. ಇದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಅವರ ಪರಮ ಸ್ನೇಹಿತರಾದ ಜಯರಾಯರು ತಮ್ಮ ಮಗನಾದ ಮಧುಸೂದನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಪರಲೋಕಕ್ಕೆ ಹೋದರು. ಇದು ಮೇಲೆ ತಮ್ಮ ಸ್ನೇಹಿತನ ಮಗುವನ್ನು ಪರಿಪಾಲಿಸುವ ಭಾರವನ್ನಾದರೂ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳೇ ವಹಿಸಬೇಕಾಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದ ಮಧುಸೂದನನು ಮಾಯಾವತಿಯ ಬಾಲಸ್ನೇಹಿತನಾಗಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಹತ್ತಿರ ಇರಹತ್ತಿದನು.

ಮಧುಸೂದನನ ವಿದ್ಯಾಭ್ಯಾಸವು ಕ್ರಮವಾಗಿ ನಡೆಯಿತು.

ಇತ್ತ ಮಾಯಾವತಿಯು ಸಹ ಸಾವಕಾಶವಾಗಿ ಕನ್ನಡ ಸಂಸ್ಕೃತ ವಸ್ತುಕಗಳನ್ನೂ ಓದುತ್ತಿದ್ದಳು. ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಾದರೂ ಅವರಿಬ್ಬರ ವಿನೋದಿಕಾಸವನ್ನು ನೋಡುತ್ತ ದಿನಗಳೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಸೂತ್ರಪುರದ ಬೀದಿಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಭಿಕ್ಷೆಗಾಗಿ ತಿರುಗಾಡುತ್ತಿರುವ ಅಂಬಿಯ ಗಣಸಿಯು ಮಾಸವಕ್ಕೋಟೆಯಲ್ಲೇನಾಗಲಿಲ್ಲವೂ, ಅಂಬಿಯಿಂದರೆ ಒಬ್ಬ ಕಿರಟ ಗಿಡ್ಡ ಹುಡುಗಿ. ಅವಳ ಮುಖಮುದ್ರೆಗಳನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ಎಲ್ಲರೂ ಅವಳು ಹುಚ್ಚಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವಳ ಕಣ್ಣುಗಳು ದೂರದೂರವಾಗಿದ್ದು ಕಿವುಕಡೆಗೆ ಹರಿಹರದು ಹೋಗುವಂತೆ ತೋರುತ್ತಿದ್ದವು. ಅವಳು ನೋಡುವಾಗ ಗೋಣು ನೋಟವಾಡುತ್ತಿದ್ದಳಾದ್ದರಿಂದ ಜನರು 'ಅವಳಿಗೆ ತಿರಸಂಗಣಿಯ ಅಂಬಿಯೆಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವಳ ಮೂಗು ಸರಳವಾಗಿ ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೆ ಮೇಲ್ಕುಟೆಯು ಕೆಚ್ಚಿಗೆ ಮುಂದೆ ಬಂದಿದ್ದರಿಂದ ಮೋರೆಯ ನೊಡಲಿನೇ ದೃಷ್ಟಿ ಸಾತಕ್ಕೆ ಕುರೂಪವಾಗಿ ಕಾಣುತ್ತಿತ್ತು. ಸೂಕ್ಷ್ಮದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುವವನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಆ ಮೋರೆಯು ಅಶ್ಚರ್ಯಭಯ ಮೂಡಿಸುವ ಅನೇಕ ವಿಕಾರಗಳನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತಿತ್ತು. ಅವಳ ವಯಸ್ಸು ೧೩-೧೪ ಆಗಿದ್ದರೂ ಅವಳು ಗಿಡ್ಡಿಯಾದುದರಿಂದ ೧೦ ವರ್ಷದವಳೇ ಎಂದು ಗೃಹಿಕೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು.

'ಅಂಬೆ! ಜಗದಂಬೆ! ಭವಾಸಿ! ತಾಯಮ್ಮ! ' ಅನ್ನುತ್ತಾ ಸುತ್ತು ಬರುವ ಅವಳಿಗೆ ತಾಯಮ್ಮನೆಂದೇ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಜೇಷ್ಟ್ರಗಂಧೂ ಸೀಮೆಯೇ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಊರೊಳಗಿನ ಮುಸಲ್ಮಾನ ಹೂಗಾರನು "ಬಂದಿಗೀ ಬೇಗವಾ ಸಾಪೇಬಾ! ಹುಬೂರಕೇಲಿಯೆ ಮೇ ಇಧರ ಖಡಾ ಹೂ. ಬೋ ಕುಚ್ ಹೋನಾತೊ ಯಹ ಬಂದೇಕೂ ಫರ ಮಾಯಿಯೆ " ಎಂದು ಬೋಗ್ಯ ಅಭಿವಾದನವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಸುತ್ತಮುತ್ತ ಕುಳಿತ ಜನರೆಲ್ಲ ಹೀ! ಹೀ ಎಂದು ನಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವಳು ಫೇಡೆ ಮಾರುವ 'ಸರದೇಶಿ'ಯ ಅಂಗಡಿ ಮುಂದಿನಿಂದ ಹಾದು ಹೋದರೆ "ಫುಲವಾಲೇ ತೂ ಕಹಾ ಜಲೀ? ಸೀತಮ ದೇಖನೇಕೂ?"

ಎಂದು ಕೂಗಿ ಕಣ್ಣು ಹಾರಿಸುತ್ತ ಹಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಯಾರೂ ಅವಳ ಗೋಷ್ಠಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಒಣಿಯೊಳಗಿನ ಹುಡುಗರಿಗೇನು ಆ ಮಾತು? ಅವರು ತಮ್ಮಷ್ಟೇ ನಿರುದ್ಯೋಗಿಯಾದ ನಾಯಿಗಳನ್ನು ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ಅವಳ ಹಾದಿಯನ್ನು ಕಟ್ಟುತ್ತಿದ್ದರು. ಅಣಕಿಸಿ ತೋರುವದು, ಮಣ್ಣು ತೂರುವದು, ಕಣ್ಣು ಹೊಡೆಯುವದು; ಅವಳು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದರೆ ಬೊಬ್ಬೆಕುಟ್ಟಿ ಕೂಗಿ ಅವಳನ್ನು ಮತ್ತಷ್ಟು ಸಿಟ್ಟಿಗೆಬ್ಬಿಸುವದು ಇವೇ ಮುಂತಾದ ಕೆಲಸಗಳಲ್ಲಿ ವಿಜಯೋಲ್ಲಾಸದಿಂದ ಹುಡುಗರು ಮಗ್ನರಾಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಸಂಜೆಯ ಸಮಯಕ್ಕಂತೂ ಈ ಗದ್ದಲಕ್ಕೆ ದೊಡ್ಡ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಸ್ವರೂಪವು ಬಂದು ಹಾದಿಯಿಂದ ಬರಹೋಗುವವರಿಗೆ ತೊಂದರೆಯೊಂಟಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ದಿನ ಒಬ್ಬ ಉಚ್ಚೈಂಖಲ ತರುಣನು ಅವಳಗೂಡ ಅಸಭ್ಯವರ್ತನವನ್ನು ಮಾಡಿದನು. ಅದೇ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಮಧುಸೂದನನು ಅದೇದಾರಿಯಿಂದ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದನು. ಅವಳ ದುರವಸ್ಥೆ ನೋಡಿ ಕಸಿಕರಬಟ್ಟು ಆ ತರುಣನನ್ನು ದಂಡಿಸಿ ಅವಳನ್ನು ತನ್ನೊಡನೆ ಮನೆಗೆ ಕರೆದುಕೊಂಡು ಬಂದನು. ಅಂದಿನಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರೀಗಳ ಮನೆಯ ಪಡಸಾಲೆಯ ಬಂದು ಮೂಲೆಯು ತಾಯವ್ವನ ವಸತಿಕ್ಕಾಗುವಾಯಿತು.

* * * * *

ಆ ಮೇಲೆ ತಾಯವ್ವನ ವ್ಯವಸಾಯವೆಂದರೆ ಉಂಟೆನಿಸುವದು ಮನಸ್ಸಿಗೆ ಬಂದರೆ ಎರಡು ಕೆಲಸ ಮಾಡುವದು ಇಲ್ಲದೆ ಇದ್ದರೆ ಮುಸುಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವದು. ಈ ಪ್ರಕಾರ ಅವಳು ಮಲಗಿಕೊಂಡಳೆಂದರೆ ಕೇಳುವವರಾರು ? ಆ ಮೇಲೆ ಕೆಲಸದ ಮಾತಾದರೂ ಬರುವದು ಹೇಗೆ ? ಈ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಮಧುಸೂದನನು ಬಂದು ಕೆಲಸವನ್ನು ಹೇಳಿದರೆ ತಾಯಮ್ಮನು ತತ್ಪಕ್ಷಗವೇ ಎದ್ದು ಅವನ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಕೆಲಸವು ತೀರಿದ ಕೂಡಲೆ ಮತ್ತೆ ಮಲಗಿಕೊಳ್ಳುವ ವಿಚಾರವೇ. ಸರ್ಕಸ್ಸಿನ ಪರಿಭಾಷೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕಾದರೆ ಮಧುಸೂದನನು ತಾಯಮ್ಮನಿಗೆ 'ರಿಂಗಮಾಸ್ಟರ್'ನಾಗಿದ್ದನು. ಅವನು

ಮನೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ತಾಯಮ್ಮನು ಮೇಣದಂತೆ ಮೆತ್ತಗುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅವನ ಮೋರೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುವ ಸಾಹಸವು ಅವಳಲ್ಲಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಬಾಗಿಲ ಸಂದಿಯಲ್ಲಿ ಸಂತುಕೊಂಡು ಸತ್ಯಸ್ಥ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಅವನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ತನ್ನನ್ನೇ ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದಳು. ಇದು ಅವಳ ಕೃತಜ್ಞತೆಯಿರಬಹುದು.

ಒಂದು ದಿನ ಮನೆಯ ಒಳ ಅಂಗಳದಲ್ಲಿ ಗುಬ್ಬಿಗಳು ಅಲ್ಲಿ ಬಿದ್ದ ಬೋಳದ ಕಾಳುಗಳನ್ನು ಆರಿಸುತ್ತಿದ್ದವು. ಅದನ್ನು ನೋಡಿ ತಾಯಮ್ಮನು ಒಳಗಿನಿಂದ ಬೊಗಸೆ ತುಂಬ ಬೋಳವನ್ನು ತಂದು ಸೂರೆಮಾಡಿ ಬಿಟ್ಟಳು. ಒಂದಾಯಿತು, ಎರಡಾಯಿತು, ಮೂರಾಯಿತು; ಈ ಪ್ರಕಾರ ಕ್ರಮವೇ ನಡೆಯಿತು. ಮಾಯಾವತಿ ಒಂದು ನೋಡುತ್ತಾಳೆ— ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕಸಬರಿಗೆಯನ್ನು ತಾಯಮ್ಮನ ಕಡೆ ಬಗೆದಳು. ಅವಳು ಮಾಯಾವತಿ ಕಡೆಗೆ ಬಮ್ಮೆ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ನೋಡಿ ಮತ್ತೊಂದು ಬೊಗಸೆ ತುಂಬ ಬೋಳವನ್ನು ಸೂರೆಮಾಡಿದಳು. ಮಾಯಾವತಿಯು ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದು ಜೈಯ— ಎಂದು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಮಧುಸೂದನನು ಬಂದನು. ಅವನನ್ನು ಕಂಡು ತಾಯಮ್ಮನು ತನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಹೋಗಿ ಮುಸುಕು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ಮಲಗಿಕೊಂಡಳು.

“ನನು ನಡೆದಿದೆ? ತಾಯಮ್ಮ ಇತ್ತೆಬಾ.” ಅವನ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವಳು ಚಟ್ಟನೆ ಎದ್ದು ಅಪರಾಧಿಯಂತೆ ಸಂತುಕೊಂಡಳು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಇಂಥ ಕೆಲಸವನ್ನು ಮಾಡಲಾಗದೆಂಬ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಳು. ಆದರೆ ಮಾಯಾವತಿಯ ಕಾಲು ಬೀಳೆಂದಾಗ ಮೋರೆಯನ್ನು ತಗ್ಗಿಸಿ ಸ್ವಸ್ಥವಾಗಿ ನಿಲ್ಲುವ ಅವಳ ಮನೋರಥವು ಕಂಡು ಬಂದಿತು.

:

:

:

:

:

ಒಂದು ದಿನ ತಾಯಮ್ಮನು ಕಸ ಹೊಡೆಯುವಾಗ ಎಸೊ ಒಂದು ಎಚಾರವು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂತು. ಕಸಬರಿಗೆಯನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿಟ್ಟು ಜೊಂಕದ ಮೇಲೆ ಕೈಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಅವಳು ಹಾಡುತ್ತಿದ್ದಳು.

ಮಾಧವನೇ ಬಾ | ಮಧುಸೂದನ ಬಾ

ಮಾಧವ ಮಧುಸೂದನ ಬಾರೋ ||

ತುಸು ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸ್ವರವು ಉಜ್ಜ್ವಲವಾಯಿತು; ಮತ್ತು ಆ ಸ್ವರದ ತುದ್ರಿಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನಳಾಗಿ ತಾಳದಂತೆ ಕುಣಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಈ ಅವೂರ್ವ ಪ್ರಸಂಗವನ್ನು ನೋಡಲಿಕ್ಕೆ ಮಧುಸೂದನನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದನು. ಅವನಿಗೆ ನಗೆ ಹಿಡಿಸಲಾರದಷ್ಟಾಗಿ "ಯಾಕೆ? ನಾನು ಇಲ್ಲಿ ಬಂದಿರುವೆನು, ಏನಪ್ಪಣೆ?" ಎಂದು ಕೇಳಿದನು. ತಾಯಮ್ಮನು ಓಡಿಹೋದಳು.

ಶಾಸ್ತ್ರಗಳಿಗೆ ಮಧುಮೇಹವಿತ್ತು. ಅವರು ಶರೀರಬಲದಿಂದ ಸಣ್ಣಂದಿನಿಂದ ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದರೂ ವಯಸ್ಸಾದಂತೆ ಈ ರೋಗವು ವೆಲ್ಲನೆ ತಲೆಯೆತ್ತುತ್ತಿತ್ತು. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಕ್ಷೀಣರಾಗಿ ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದರು. ಈ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಮಾಯಾವತಿಯು ಮತ್ತು ಮಧುಸೂದನನು ಇವರಿಬ್ಬರೂ ಒಂದು ಪರಿಯಾಗಿ ಇವರ ಶುಶ್ರೂಷೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು.

ಈ ಸಮಯಕ್ಕೆ ತಾಯಮ್ಮನಾದರೂ ತುಸು ಶ್ರಮಬಡಲಿಲ್ಲ. ರಾತ್ರಿಯ ವೇಳೆಯಲ್ಲಿ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಒಂದು ಒದಿಗೆ ಮಾಯಾವತಿಯು ಮತ್ತೊಂದು ಬದಿಗೆ ಮಧುಸೂದನನು - ಈ ಪರಿಯಾಗಿ ಶುಶ್ರೂಷೆಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು; ಮಧ್ಯರಾತ್ರಿಯಲ್ಲಿ ತಾಯಮ್ಮನು ಒಂದು ಅಂಜುತ್ತ "ಒಡತೀ, ನಾನು ತುಸು ಹೊತ್ತು ಕೂಡಲೇ?" ಎಂದು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಜೋಡಿಗೆ ಮಾಯಾವತಿಯು ಇದ್ದರೆ ಅವಳಿಗೆ ತಪ್ಪದೆ ನಿದ್ರೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಜೋಡಿಗೆ ಮಧುಸೂದನನು ಇದ್ದರೆ ಅವಳು ಮಲಗುವದಾದರೂ ಹೇಗೆ?

ಮರಣವು ಸಮೀಪಿಸಿತೆಂದು ತಿಳಿದು ಶಾಸ್ತ್ರಗಳು ತೀವ್ರವೇ ಜಯರಾಯರ ಅಪ್ಪೋಷ್ಯರನ್ನು ಕರೆತಂದು ಏನೋ ಒಂದು ಯೋಚನೆಯನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ಮರುದಿನದಿಂದ ಶಾಸ್ತ್ರಗಳ ಮನೆಗೆ ಸುಣ್ಣ, ಬಣ್ಣ, ತೇರು ತೋರಣಗಳಿಂದ ಹೊಸ ಶೋಭೆಯೇ ಬರಹತ್ತಿತ್ತು. ಏನಿರಬಹುದು? ಇದೆಲ್ಲ ಗದ್ದಲದಲ್ಲಿ ತಾಯಮ್ಮನು ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ, ಅವಳ

ಹಾಸಿಗೆಯೂ ಕಾಣುವದಿಲ್ಲ; ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ಮನೆಯಿಂದ ಅವಳು ಹೊರ
ಟಂತೂ ಹೋಗಿರುವಳು. ಊರೊಳಗೆ ನ ಚರರು ಮಾಯಾವತಿ ಮಧು
ಸೂನರ ಮದುವೆಯ ಮಾತೇ ಆಡುತ್ತಿರುವರು. ಇಂಥ ಶುಭ ಪ್ರಸಂಗ
ದಲ್ಲಿ ತಾಯಮ್ಮನೆಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರುವಳು ? ಎಸಿರಬಹುದು ?

* * * *

ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ ದೇಹಾವಸಾನವಾಗಿ ಈ ಹೊತ್ತಿಗೆ ನಾಲ್ಕುತಿಂಗಳು
ಗಳಾದವು. ಈ ಹೊತ್ತು ಮಧುಸೂದನನು ಎಲ್ಲರ ಮೇಲೆ ಸಿಟ್ಟಿಗೆದ್ದನು.
ಅವನ ಬಳಿಯಲ್ಲಿದ್ದ ಚಯರಾಯರದೊಂದು ತಸಬೀರು ಸಿಗದಂತಾ
ಗಿತ್ತು. “ತಾಯಮ್ಮನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೋಗಿಲ್ಲವಷ್ಟೇ !”
ಮಾಯಾವತಿಯು ನಕ್ಕಳು.

ಕಡೆಗೆ ಅದೇ ತಸಬೀರನ ಮತ್ತೊಂದು ಪ್ರತಿ ಶಾಸ್ತ್ರಿಗಳ
ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿತ್ತು. ಅದನ್ನು ನೋಡಲಾಗಿ ಅದು ಸಿಕ್ಕಿತು. ಚಯರಾಯರು
ಈ ತಸಬೀರನ್ನು ತಮ್ಮ ತಾರುಣ್ಯದಲ್ಲಿ ತೆಗೆದಿದ್ದರು. ಪಿತೃಪುತ್ರರ
ನಡುವೆ ಬಹಳ ಸಾಧ್ಯಶ್ಯವಿದ್ದುದರಿಂದ ತಸಬೀರು ಮಧುಸೂದನನ
ದೆಂದೆ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು.

* * * *

ಅದೇ ಪೆಟ್ಟಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಪತ್ರವು ಸಿಕ್ಕಿತು.

ಮಗಳೇ, ಶಾಕುಂತಲದಲ್ಲಿಯೆ ಆ ಪ್ರಸಂಗವು ನನ್ನ ನೆನಪಿಗೆ
ಬರುವದೋ ? ಭಗವಾನ್ ಕಾಶ್ಯಪನು ಶಕುಂತಲೆಗೆ-

ತನಯಮಚಿರಾತ್ಪ್ರಾಚೀವಾರ್ಕಂ ಪ್ರಸೂಯಚ ಪಾವನಂ

ಮಮ ಖರಪಜಾಂ ನತ್ವ ವತ್ಸೇ ಶುಚಂ ಗಣಯಿಷ್ಯಸಿ ||

ಎಂದು ಹೇಳುವನು. ನಾನಾದರೂ ನಿನಗೆ ಅದೇ ಹೇಳಬೇಕಾಗಿದೆ.
ನಿನಗಾಗಿ ನಾನು ಮಾಡತಕ್ಕ ಎಲ್ಲ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನೂ ಮಾಡೇ
ಇರುತ್ತೇನೆ. ಇನ್ನು ತಾಯಮ್ಮನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ.
ಅವಳಿಗಾಗಿ ನಾನು ೫೦೦ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ತೆಗೆದಿಟ್ಟಿರುವೆನು.

ಇವುಗಳನ್ನು ಅವಳಿಗಾಗಿ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡು. ಒಬ್ಬ ಅನುರೂಪ ವರಸನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳನ್ನು ಮದುವೆ ಮಾಡಿಕೊಡು. ಆ ದಾಂಪತ್ಯವು ನಿನ್ನ ಹತ್ತಿರ ಇರುವಂತೆ ಮಾಡು. ಇದಕ್ಕೂ ಹೆಚ್ಚಿಗೆ ಏನು ಹೇಳುವದು ?

ವಿಶ್ವೇಶ್ವರ

* * * * *

ವರ್ತಮಾನಸಾರ- “ ವೊನ್ನೆ ಪಂಥರವುರದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಒಂದು ಅನಾಥ ಪ್ರೇತವು ಸಿಕ್ಕಿರುವದು. ಈ ಪ್ರೇತವು ಹೆಂಗಸಿನದಿದ್ದು ಮರಣದ ಕಾರಣವು ಉಪವಾಸವೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರೇತದ ಹತ್ತಿರಿದ್ದ ಜೋಳಿಗೆಯಲ್ಲಿ ಎರಡು ದುಡ್ಡು, ನಾಲ್ಕು ಭಕ್ಕರಿ ತುಣುಕುಗಳು, ಒಂದು ಎಣ್ಣೆಯಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದ ತಸಬೀರು ಇಷ್ಟೇ ಇದ್ದವು. ಆ ತಸಬೀರಿನ ಗುರುತು ಹತ್ತಲಿಲ್ಲ.”

ಡಾ. ರಂಗರಾಯರು ಹಿರೇಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೋಗುವರು

ಡಾ. ರಂಗರಾಯರು ತಮ್ಮ ಊರಾದ ಹಿರೇಹಳ್ಳಿಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಈಗ ಮೂವತ್ತು ನರುಷಗಳಾಗಿದ್ದವು. ಪರೀಕ್ಷೆ ಕೊಟ್ಟಮೇಲೆ ಒಂದೆರಡು ನರುಷ ಸರಕಾರಿ ನೌಕರಿ ಮಾಡಿ ಆ ಮೇಲೆ ಸ್ವತಂತ್ರ ದವಾಖಾನೆ ತೆಗೆಯಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದಾಗ ಅವರಿಗೆ ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಿಯ ಕಾಲೇಜಿನಲ್ಲಿ ಕೆಲಸ ಮಾಡಬೇಕಾಯಿತು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿಯ ಒಬ್ಬ ವಕೀಲರ ಮಗಳನ್ನು ಮದುವೆಯಾದರು. ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಮೊದಲೆ ತೀರಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಇನ್ನಾರೂ ಹೆತ್ತವರೂ ಹೊಂದಿದವರೂ ಊರಲ್ಲಿ ಉಳಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಊರಿಗಾದರೂ ಹೋಗಿ ಮಾಡುವದೇನು !- ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಿಯ ದವಾಖಾನೆಯನ್ನು 'ತೆಗೆದು ವ್ಯವಸಾಯವನ್ನು ಅಲ್ಲಿಯ ಪ್ರಾರಂಭಿಸಿದರು.

ಪ್ರತಿದಿನ ಬೆಳಿಗ್ಗೆ ದವಾಖಾನೆಗೆ ಹೋಗುವದು, ರೋಗಿಗಳ ಬೇನೆಯ ಪುರಾಣ ಕೇಳುವದು, ಔಷಧ ಯೋಜನೆ ಮಾಡುವದು, ರೋಗಿಗಳಲ್ಲಿ ವಿಶೇಷ ಬದಲು ಕಾಣಬರದಿದ್ದರೆ—ಪ್ರತಿದಿನಕ್ಕೆ ಅದೇನು ಬದಲು ಕಾಣಬೇಕು. !- et mixt (ನಿನ್ನೆಯ ಔಷಧವನ್ನೇ ಸಾಗಿಸಿರಿ)

ಎಂದು ಒರೆಯುವದು - ಅದೇ ಅದೇ ಔಷಧ, ಅದೇ ಅದೇ ಅನುಪಾಸ - ಅಂತೂ ಅವರ ದಿನಚರಿಯಲ್ಲಿ ಬದಲು ಎಂಬುದರ ಸುದ್ದಿಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಚಿಕ್ಕ ಮಕ್ಕಳಿಗಾಗಿ ಅವರು ಕೆಲವು ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದರು. ಯಾವದಾದರೊಂದು ಮಗು "ಡಾಕ್ಟರ್, ಹೊಟ್ಟೆ ಕಡೀತದರಿ" ಎಂದು ಬಂದರೆ "ಕಡೀತದ ? ಯಾಕ ? ಹುಚ್ಚ ಹಿಡದದೇನು ಅದಕ್ಕ ?" ಎಂದು ಅವರನ್ನು ರೇಗಿಸುತ್ತಿದ್ದರು. ದೊಡ್ಡವರು ಯಾರಾದರೂ ಆಗ್ನಿ ಮಾಂದ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಔಷಧ ಬೇಕೆಂದು ಬಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಔಷಧ ಕೊಟ್ಟು "ಈ ಔಷಧ ತಗೊಂಡಾರೆ ನೋಡ್ಲಿ. ನಾಳೆ ಧೇಟರಿನ್ಯಾಗ ಸಿಮ್ಮ ಕಡಿಂದ ಕಾಜು, ಮಳೆ ತಿನಿಸಿ ತೋರಸ್ತೇಸಿ !" ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ಪಥ್ಯ-ವಿಚಾರವಂತೂ ಅವೂರ್ವವತ್ತು. ವರ್ಜ್ಯಪದಾರ್ಥಗಳಲ್ಲಿ ತಗನೆ, ಚಿಕ್ಕಾಡ, ಕಟ್ಟಿಗೆ, ಮಣ್ಣು ಮುಂತಾದವುಗಳಿರುತ್ತಿದ್ದವು. ಶಾಲೆ ಕಾಲೇಜುಗಳಲ್ಲಿ ಕಲಿಯುವ ಹುಡುಗರಿಗೆ "ಪುಸ್ತಕ ತಿನಬ್ಯಾಡ್ಲಿಃ" ಎಂದು ಹೇಳುವದು ನಿತ್ಯದ್ದಾಗಿತ್ತು. ರೋಗಿಗಳು ಸಿರಿವಂತರೆ ಇರಲಿ ಬಡವರೆ ಇರಲಿ ಎಲ್ಲರನ್ನು ಒಳ್ಳೇ ಆಸ್ಥೆಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಸದಾ ನಗೆವೊಗ. ರೋಗಿ ಜನರಿಗೆ ಒಂದು ವಿಶ್ವಾಸ ಹುಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು ಅವರಲ್ಲಿ.

ಒಂದು ದಿನ ಈ ನಿತ್ಯಕ್ರಮ - ಈ ಎಂದೂ ಬದಲಾಗದ ದಿನಚರಿ-ಎಲ್ಲವೂ ಬೇಡವಾಯಿತು. ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ಎನ್ನೋ ಎಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಹೋಗಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಹವಣಿಸಿತು ಜೀವ. ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕು ? ತಮ್ಮೂರಲ್ಲಿ ಆಪ್ತೇಷ್ಟರು ಯಾರಾದರೂ ಇರುವರೋ ಎನ್ನೋ ಎಂದು ನೋಡಿದರು. ಕೊನೆಗೆ ನೆನಪಾಯಿತು. ಒಬ್ಬ ಸೋದರತ್ತೆಯಿದ್ದಳು. ಈಗ ಜೀವದಿಂದಿರಬಹುದೋ ಇಲ್ಲವೋ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಹೋಗಿ ಬಂದರಾಯಿತು - ಮೊದಲು ಒಬ್ಬರೆ ಹೋಗಬೇಕು - ಮುಂದೆ ಎಂದಾದರೂ ಮನೆಯವರನ್ನೆಲ್ಲರನ್ನೂ ಕರಕೊಂಡು ಹೋದರೆ ಬಂದೀತಂತೆ ಎಂದು ವಿಚಾರ ಮಾಡಿದರು.

ಡಾಕ್ಟರರು ವಿಶ್ರಾಂತಿಗಾಗಿ ಹಿರೇಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೊರಟರು. ರೋಗಿಗಳ ವೋರೆ ನಾಲ್ಕು ದಿನಗಳ ಮುಟ್ಟಿಗಾದರೂ ತಸ್ಪೀತೆಂಬ ಆಶೆ ಬರುವುದು !

* * * * *

ಸ್ವೇಶನ್ನಿನ ಊರಿನಿಂದ ಹಿರೇಹಳ್ಳಿ ಸುಮಾರು ೪-೫ ಹರದಾರಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು. ಊರ ಹತ್ತರದಿಂದ ದಿನಾಲು ಹೋಗುವ ವೋಟಾರು ಸಿಲ್ಲುವ ಸ್ಥಳವೆಂದರೆ ಸುಂಕದ ಕಟ್ಟೆ. ಅಲ್ಲಿಂದ ಕಾಲದಾರಿಯಿಂದ ಒಂದು ಮೈಲು, ಕಲ್ಲು ಮುಳ್ಳು ತುಳಿಯುತ್ತ ಹೋಗಬೇಕು. ಈ ಪ್ರವಾಸ ಮಾಡುತ್ತ ಡಾಕ್ಟರರ ಉತ್ಸಾದನನ್ನು ಕುಗ್ಗಿಸಲಾರಂಭಿಸಿತು. ಮುಂಬೈಯಲ್ಲಿ ಮನೆಯಿಂದ ದವಾಖಾನೆ ನಾಲ್ಕೇ ಹೆಜ್ಜೆ, ಅದರೂ 'ಕಾರಿ'ಲ್ಲದೆ ಆಡ್ವಾದಿದವರಿಲ್ಲ. ಈಗ ಈ ಕಲ್ಲು ಮುಳ್ಳು ಎಂದರೆ ಅದೇನೂ ಗರುಡ ಪುರಾಣದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾರಲ್ಲ ಅಂಥ ದಾರಿಯಾಯಿತು.

ಊರು ಯಾವ ರಾಮರಾಜನ ಕಾಲದಲ್ಲೋ ಧರ್ಮರಾಜನ ಕಾಲದಲ್ಲೋ ರಾಜಧಾನಿಯಾಗಿದ್ದೀತು. ಈಗ ಹಾಳೂರು. ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ ಆಗಸೆಗಳು, ಜಿದ್ದು ಗೋಡೆಗಳು.

ಅಂತೂ ಡಾಕ್ಟರರು ಊರಿಗೆ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದರು. ಇನ್ನು ಮುಟ್ಟಬೇಕಾದ ಮನೆ, ಕಾಣಬೇಕಾದ ಜನ. ಅವರ ಸೋದರತ್ತೆ ಒಳ್ಳೇ ಹಣ್ಣಾದ ಮುದಿಕೆ. ಆಕೆಯ ಮಗ- ವಯಸ್ಸು ೪೦; ಇಷ್ಟು ಹೇಳಬಹುದಾದ ಸಂಗತಿ. ಆತನ ಹೆಂಡತಿ- ಏಳು ಮಕ್ಕಳ ತಾಯಿ- ಇದೇನು ನಾವು ಹೇಳುತ್ತೇವೆ ! अनिर्वर्णनीयं नाम परकलत्रम् ।- ಪಾತ್ರ ಪರಿಚಯವು ಇಷ್ಟಕ್ಕೆ ಸಾಕು. ಕೆಳಗಿನಂತೆ ಸಂಭಾಷಣೆ ಏನೂ ಆಗಿರಬೇಕು.

ಮನೆಯ ಮುದುಕೆ:- ಹೂಂ- ಮಲಗಿನ್ನು - ಆತನು ಇಲ್ಲೊ ಕೂಳು ? - ಇನ್ನಾಕೆ ಆಶಾ !- ಬೋಡಿಗೆಯೊಳು ಮನಾಳಗ ಏನಾದರ ಮಾಡಿತೊಂದ್ರ ಕಣ್ಣಾಗಿಟ್ಟು ಹೀರತಾವ. ಏ ಕ್ರಿಷ್ಟೀ, ನೀ ಈಗ ಸಣ್ಣಾಕಿ ಅಲ್ಲ. ಹೋಗು- ಹಾಸಿಗೀ ಹಾಸಿ ಕೆಡವಿವನ್ನ ಎಲ್ಲಾ ದಂಡು-(ಹೊರಗೆ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾರೊ ಬಂದಂತೆ ಸಪ್ಪಳ) ಯಾರ ಬೇಕರೆಪ್ಪಾ

ನಿಮಗ ? / ಅಡಗಿವುನೆ ಸುಲ್ಲೆಯ ಕೈದೀನಿಗಿದುನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಹೊರಗೆ ಬರುವಳು.)

ಬಂದವರ :- (ತಡವರಿಸುತ್ತ) ಅಂಕ-ಯಾಕೆ ತುಂಗತ್ತಿ, ಗುರ್ತು ಸಿಗಬಲ್ಲೇನು ? (ಬಂದು ಮುಗುಳ್ಳೆಗೆ. ಮುದಿಕೆಗೆ ಮುತ್ತಷ್ಟು ದಿಗಿಲು ಬಿಳುವದು.)

ಮುದಿಕೆ:- ಸಿಗಬಲ್ಲದಿಡಿ ಗುರ್ತು. (ದಿಟ್ಟಿಸಿ ನೋಟ)

ಬಂದವರು:- (ನಕ್ಕು) ಯಾಕೆ ? ನಾನು ನಿಮ್ಮ ದತ್ತಪ್ಪನ ಮಗ-

ಮುದಿಕೆ:- (ನಿನ್ನಪಮಾಡಿಕೊಂಡು) ರಂಗ !- ಹೌದಲ್ಲೊ-ಬಾ. ಅಲ್ಲಾಕ್ಷ ಸಂತಿ !- ಲಕ್ಷ್ಮಿಂಬಾಯಿ, ಎರಡು ತಂಜಿಗೆ ನೀರ ತೆಗೆಯಿತ್ತು ಬಾ— ಭೀಮಾ, ರಂಗ ಬಂದಾನು ನೋಡು. (ಮುದುಕೆಯ ಮಗ-ಮನೆದು ಯಜಮಾನ ಬಂದು ಬಂದವರ ಪೋರೆಯನ್ನು ನೋಡುವನು. ಹುಡುಗರು ಮಲಗಲುಕ್ಕೆ ಹೊರಟಿದ್ದರು. ಹೊರಗೆ ಅಜ್ಜಿಯ ಸುತ್ತಲೂ ನಿಲ್ಲುವಳು. ಎಲ್ಲರ ಪೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಆಶ್ಚರ್ಯ. ಎರಡು ತಂಜಿಗೆ ಗಳನ್ನು ಇಟ್ಟ ಸಪ್ಪಳ. ವಾತ್ಸರ್ಯ ಮೊಂದೆಯ ಮೇಲೆ ಗುರ್ತು ಸಿಕ್ಕ ಕಳೆ.ತೆರೆ)

ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದ ನಾಟ್ಯದಂತೆಯೇ ಎಲ್ಲವೂ ಬರುಗದಿದ್ದರೂ ಡಾಕ್ಟರರ ಸೇವಕರತ್ತಲೂ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಆ ರಾತ್ರಿ ಸುಮಾರು ಅದೇ ಪ್ರಕಾರವಾಗಿರಬೇಕು. ಪ್ರವಾಸದ ಶ್ರಮ, ಉಟ ಮುಗಿದ ಮೇಲೆ ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ ತಬ್ಬನೆ ನಿದ್ರೆಹತ್ತಿತು.

::

ಮ.ರುದಿನ ಪ್ರಾತರ್ವಿಭಾಗಾಗಿ ಆ ಊರ ಜನರಂತೆಯೇ ಡಾಕ್ಟರರು ನದಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು. ಹೊರಗೆ ತುಂಗಾಳಲ್ಲಿ ಮುದಿಕೆ ನಿಂತಿತ್ತು. ಬಬ್ಬಿಬ್ಬಿ ನೆರಪೊರೆಯ ಹಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳು ನಿಂತಿದ್ದರು. ಮುದಿಕೆ ಹೇಳಿ ತೊಡಗಿದ್ದಳು “ ನಮ್ಮ ದತ್ತಪ್ಪನ ಮಗ ರಂಗ—ಅಲ್ಲಿ ಮುಂಬೈಯಾಗ ಡಾಕ್ಟರ ಇದ್ದಾನೆ—ದೊಡ್ಡ ಕೆಲಸವನ್ನು—ಉಪ ಭಗಿಸಿತು. ಒಂದು ಸಾವಯು ತರತಾನ—ಗೋರಾ ಡಾಕ್ಟರನೂ ಇವನು ಕೆಳ ದಿವಧ ಕೊಡತಾನ—”

ಡಾಕ್ಟರರಿಗೂ ಈ ಎಲ್ಲ ಸಂಗತಿ ಪೊಸದಿತ್ತು. ಅವರು ಮುಗುಳ್ಳಿಗೆ ನಗುತ್ತ ನದಿಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದರು.

ಎಷ್ಟೋ ವರ್ಷಗಳನಂತರ ಅವರು ತಮ್ಮ ಹುಟ್ಟಿದೂರಿಗೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಹಳ್ಳಿಯ ಜೀವನದಲ್ಲಿಯೂ, ಹಳ್ಳಿಯ ಸಮಾಜದ ಮನಃಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳ ಆಳವೂ ಅವರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅದರೂ ನಿಸರ್ಗದ ಈ ನಿಕಟ ಸಾನ್ನಿಧ್ಯದಿಂದ ಮನಮುಗಿಸುವಷ್ಟು ಸಾಗಿದವರಿಲ್ಲ. ತುಸು ಹೇತು ನದಿಯ ದಂಡೆಯ ಮೇಲೆ ಅತಿಶಯ ಕಳೆದು ಮನೆಗೆ ಬಂದರು.

ಮನೆಯ ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಅವರ ಭಟ್ಟಿಗಾಗಿ ೭.೫ ಜನ ಬಂದಿದ್ದರು. ಒಳಗೆ ಹಾದಾದ ಪರಿಷ್ಕಾರ ನಡೆದಾಗ ಒಬ್ಬಬ್ಬ ಹೆಣ್ಣು ಮಕ್ಕಳೂ ಬಂದಿದ್ದರು. ಮುದಿಕೆ ಹೇಳಿದಳು "ರಂಗಣ್ಣಾ, ನಮ್ಮ ಭಾಗವನ್ನ ಸೇಸಿ-ಪೋಟಿ ಮದುವಾಗಲೇದಾಗಲೇದ ಮೈಯ್ಯಾ ಹಿಡ ಬಲ್ಲು— ಅಷ್ಟ ನೋಡ್ತೀಯಾ?"

ಡಾಕ್ಟರರು ಸ್ವಭಾವದಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯವರು. ಅವರು ಮುದಿಕೆಯ ಬಂದು ಮಾತಿಗೆ 'ನನ್ನ ಮನೆಯನ್ನು ಕಂಡುಕೊಂಡು ಬರಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳಿದರು. ಅಕೆ ಎಂದಳು. ಡಾಕ್ಟರರು ಅಕೆಯ ಪ್ರಕೃತಿ ನೋಡಿದರು. ಏನೋ ಅಂಥಾ ಉಪಕಾರಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದರು. ಅಕೆಯ ನಂತರ ಮತ್ತೊಬ್ಬಳಿಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಳು. ಅಕೆ ಅಲ್ಲಿಯ ವರದರಲ್ಲಿರುವ 'ಚಂದ್ರಕೃಷ್ಣ ಮಗಳೂ.' ಆಯಿತು. ಮುದುಕಿಯ ಬಳಗ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ನಡೆಯಿತು. ಮಕ್ಕಳೊಂದಿಗಿತ್ತೆಯೂ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲದವರೂ ಮುದುಕಿಯಾಗದ ಹುಡುಗಿಯೂ ಏಳೆ ಮಕ್ಕಳೂ ಹಾಗೇ ಬಬ್ಬರ ಹಿಂದೆ ಬಬ್ಬರು ಬರತೊಡಗಿದರು. ಎಷ್ಟುಕರದ ರೋಗಗಳು!— ಆ ಎಲ್ಲ ರೋಗಗಳು ಡಾಕ್ಟರರು ಬರುವ ವಾತುಮನ್ನೇ ಕಾರ್ಯಾತ್ಮ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದವೆ ಎನಿಸಿತು! ಡಾಕ್ಟರರು ಬೀಸುತ್ತ ಬೀಜಾರಾದರು. ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಕ್ಕಳು ತಮ್ಮ ರೋಗಗಳ ಅತಿಮಾಸದಲ್ಲಿ ಹೇಳುವ ಸಂಗತಿಗಳಲ್ಲಿ 'ದೆವ್ವ', 'ಭೂತ', 'ಘಾತಿ' ಮುಂತಾದ ಅನೇಕ ಮಾಣಿಗಳು ಬರುತ್ತಿದ್ದರೂ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ ವಿಷಯಗಳೇ ಹೇಳಾಗಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದವು ಅವರು ಹಾಗೇ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು, ಡಾಕ್ಟರರು ಕೇಳಿಯೇ ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಬ್ಬ ಕುಸ್ತು ಕುಸ್ತು

ಮುದಿಕೆ ಬಂದಳು— ಕಣ್ಣು ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ, ಎಡವುತ್ತ ಮುಗ್ಧತೆ ಬಂದಳು “ ಹಯ್ಯೋ !- ನಮ್ಮ ದತ್ತಪ್ಪನ ಮಗ ಡಾಕ್ಟರಾಗಿ ಬಂದಾನಂತ- ಆತ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ ಹೇಳಬಾರದ ನಮ್ಮವ್ವಗೋರಾ-”

ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ ಒಳ್ಳೆ ಮೋಜಿನಿಸಿತು. “ ಯಾಕ ? ಅಜ್ಜಿ, ನಾ ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದೇನಿ.”

“ ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದೀಯಾ ನಮ್ಮವ್ವಾ— ಅದೇನೊ ಭಾಳ ಭಾಳ ಕಲ್ತು ಒಂದಿ ಅಂತ— ನೋಡು ನಂದೂ ಅಷ್ಟು ಪ್ರಕೃತೀನ-”

“ ಸಾಕಲ್ಲ ಇನ್ನ ಅಜ್ಜಿ-ವಯಸಾಗೇದ- ದೇವರು ಇನ್ನ ಸುಖ ದಿಂದಷ್ಟು ಒಯ್ಯಲಿಂತ ಬೇಡಿಕೊಂಬೋದು ಬಿಟ್ಟು—”

“ ಅದ್ಯಾಕ ? ನಾಯಾಕ ಹೋಗಲಿ ? ಹೋದವರೇನು ಕಂಡಾರ ?- ನಿಂದರೆ ಚಿಟಗಣೇರಪ್ಪ, ಮದಲ ನನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿ ನೋಡಿ ” ಎಂದು ಮುದಿಕೆ ಎಲ್ಲರನ್ನೂ ಸರಿಸಿ ತಾನು ಮುಂದೆ ಬಂದಳು.

ಡಾಕ್ಟರರು ನಗುತ್ತ ಪ್ರಕೃತಿ ನೋಡಿದರು. “ ಏನಾಗೇದ ? ಇನ್ನೂ ಹತ್ತಿವ್ವತ್ತ ವರ್ಷ ಏನೂ ಆಗೋದಿಲ್ಲ ” ಎಂದು ನಕ್ಕರು.

“ ನೀವೆಲ್ಲಾ ಒಂದೆ ಮಾತು ಮಾಡಿಕೊಂಡೀರಿ— ಮುದಕೀ ಅಂದರ ನಿಮಗ ಹೀಗಿರತ ಅನಸ್ತದ. ” ಎಂದು ವಟವಟಗುಡುತ್ತ ಕುಳಿತಳು.

ಜೀವದಾಸೆ!— ರೋಗಜಂತುಗಳ ಚಿರಂತನ ಜೀವನ ಕಲಹ!- ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನೋಡಿ ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ ಉಚ್ಚಾಟನೆ ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಅಂತೂ ದವಾಖಾಸೆ ತಪ್ಪಿಲ್ಲ. ನೋಡರತ್ತೆಯ ಮಾತಿಗೊಪ್ಪಿಕೊಂಡು ‘ಭಾಗ ವ್ವನ ಸೊಸೆ’ ಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ ತಪ್ಪಾಯಿತೆಂದೆನಿಸಿತು.

ಕೆಲವರಿಗೆ ಅಲ್ಲಿಯೆ ನಿಗುವ ಗಿಡಮೂಲಿಕೆ, ಸಾಸಿವೆ, ಹಮೀಜ ಮುಂತಾದ ನಿತ್ಯೋಪಯೋಗಿ ಸಾಮಾನುಗಳನ್ನೇ ಔಷಧಕ್ಕಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದರು. ರೋಗಿಗಳ ಸಮಾಧಾನವಾದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮನಸು ತ್ರಸ್ತವಾಯಿತು. ಆ ಮುಂದೆ ಡಾಕ್ಟರರು ಯೋಚಿಸಿದ ಅನುಪಾಸ ಪತ್ರಿಕೆಗಳೆಂದರೆ ಅವರ ಕಲ್ಪನಾಶಕ್ತಿಯ ಪರಿಕ್ಷೆಯೆ ಆಗಿತ್ತು.

ಪಾಶ್ಚಾತ್ಯ Materia Medica (ಸುಶ್ರುತ) ದಲ್ಲಿಯ ದ್ರವ್ಯಗಳನ್ನು—
ವಿಷಗಳನ್ನು ಸಿರಂಕುಶವಾಗಿ ಉಪಯೋಗಿಸಲ್ಪಟ್ಟ ಅನೇಕ ಮಿಶ್ರಣ
ಗಳು ಅವರ ಪತಿಭಾಲಹರಿಯಿಂದುದ್ಭವಿಸಿದವು. ಪುತ್ಯುಕ್ತಧನ್ಯಂತರಿಯು
ಅವತಾರ!— ತಾವು ಯಮರಾಜನ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯಾಗಿ ಬಂದಿಲ್ಲವೆಂದು
ಡಾಕ್ಟರರಿಗೆ ತಟ್ಟನೆ ನೆನಪಾಯಿತು. ಅವರು ಆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅನುಪಾನ
ಪತ್ರಿಕೆಯ ಮೇಲೆ “ ಮಿಶ್ರಣವು ತಯಾರಾದ ಮೇಲೆ ಪ್ರತಿ ೪ ತಾಸಿಗೆ
ಒಂದೊಂದು ಭಾಗವನ್ನು ಹೊರಗೆ ಚೆಲ್ಲಬೇಕು. ” ಎಂದು ಬರೆದು
ಬಿಟ್ಟರು.

—ಅದೇ ಸಂಚಿಗೆ ಡಾಕ್ಟರರು ಮರಳಿ ಮುಂಬೈಗೆ ಹೊರಟರು.

* * * * *

ವಿಡ್ವಾಂಸನಾದ ಟರ್ನಾಪ್ಪನಿಂದ ಡಾಕ್ಟರರು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿ
ಮುಟ್ಟಿದಾಗ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗರು ಶಾಲೆಗೆ
ಹೋಗಿರಬೇಕು. ಅವರ ಶ್ರೀಮತಿಯವರು ತವರು ಮನೆಗೆ ಹೋಗಿರುವ
ರೆಂದು ಅಡಿಗೆಯವನು ಹೇಳಿದನು. ಅವರು ಚಹಾ ತೆಗೆದುಕೊಂಡು
ಅಲ್ಲಿಯೇ ಮೇಜಿನ ಮೇಲೆ ಕೈಯೂರಿ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಕೂತರು. ಪಾವಟಿ
ಗೆಯ ಸಪ್ಪಳವಾಯಿತು. ಎದುರಿಸಿಂದ ಒಂದು ದಂಡು—ರೋಗಿಗಳು
ಸಾಗಬಂದಂತಾಯಿತು. ತ್ರಸ್ತರಾಗಿ ಕೇಳಿದರು —“ ಹಂ-ಜಡ್ಡು
ಸಿಮಗಾಗೇದೊ ಕೂಸಿಗಾಗೇದೊ! ನಿಮ್ಮ ಹೆಸರು, ವಯಸ್ಸು—”
ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ಅನುಪಾನ ಪತ್ರಿಕೆಯನ್ನು ಬರೆಯ ತೊಡಗಿದರು.

“ ಇದೇನು ಸೋಗು ” ಎಂದು ಮುಗುಳ್ಳಿಗೆ ನಗುತ್ತ ಯಾರೊ
ಬಳಿಗೆ ಬಂದರು. ಡಾಕ್ಟರರು ಕಣ್ಣು ತಿಕ್ಕಿಕೊಂಡು ನೋಡಿದರು.
ಅವರ ಶ್ರೀಮತಿಯವರು! ತಮ್ಮ ತಪ್ಪು ತಿಳಿದ ಕೂಡಲೆ ಅವರಿಗೆ ಹಿಡಿಸ
ಲಾರದಷ್ಟು ನಗೆ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿತು. ಅವರು ನಕ್ಕುಬಿಟ್ಟರು. ಮನಸು
ಹಗುರಾಯಿತು. ಅವರಿಗೆ ಬೇಕಾದ ವಿಶ್ರಾಂತಿ ಸಿಕ್ಕಿತು.

ಕಿಚ್ಚಿನ ಕಾವಲು

+

+

+

+

ವೆಂಕಪ್ಪ ದೇಸಾಯರೂ ಮುದ್ದೂರಾಯರೂ ಚಿಕ್ಕಂದಿನಿಂದ ಕೂಡಿ ಆಡಿದವರು. ಬುದ್ಧಿ ಬಲ, ಚುರುಕು, ಗರಡಿಯಾದರೂ ಒಂದೇ. ಆಯಾ ಕಾಲದಿಂದ ಕೋಟುಕಜೇರಿಗಳಲ್ಲಿ ನಲಿದಾಡುತ್ತಿರುವ ಪ್ರತಿಶಂ ನ್ಯಾಯದೇವತೆಯನ್ನು ಕುಣಿಸುವುದು ಅವರ ಕೈಯೊಳಗಿನ ಮಾತು. ಊರಲ್ಲಿಯ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ತಂಡಗಳ ಮಂಜಗಳನ್ನು ಹುರಿದುಂಬಿಸಿ ಕಾದು ಬಿಡುವದೂ, ಸೋಲು ಗೆಲುವಿನ ಆಟಕ್ಕೆ ತಾವು ಹೊಣೆಯಾಗದೇ ಪಾರಾಗುವದೂ, ಬಚ್ಚಿದ ಕೈಗಳನ್ನು ಮೆಚ್ಚಿಸಿಂದ ಮುಚ್ಚಿಸುವದೂ ಆ ವೆಂಕಪ್ಪನಿಗೇ ಗೊತ್ತು, ಆ ಮಧ್ವಮಾನಿಗೇ ಗೊತ್ತು. ಮಹಾರಾಯರ ಮಾಟಕ್ಕೆ ಮರುಳಾಗದವರೇ ಇಲ್ಲ. ಒಬ್ಬ ಪೊಲೀಸನುಳಿಯ ಲೆಲ್ಲ, ಒಬ್ಬ ವಕೀಲನುಳಿಯಲ್ಲ ಕೈಗೆ ಬಂದದ್ದೇ ಸದ್ದು, ಹೂಂ !

ಒಮ್ಮೆ ದೇಸಾಯರ ದೊಡ್ಡ ರೈತ, ಅವರ ಪರಮ ಶಿಷ್ಯ ರಾಚಯ್ಯ, ಒಂದು ಭಯಂಕರ ಕೊಲೆಯ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿದ್ದ. ಆತನ ದೇಸೆಯಿಂದ ದೇಸಾಯರು ಸ್ವತಃ ಮುಂಬಯಿಗೆ ಹೋಗಿ ಜ್ಯಾರಿಸ್ಪರನ್ನು ಕರತಂದಿದ್ದರು. ಮುದ್ದೂರಾಯನಂತೂ ಇದ್ದೇ ಇದ್ದ. ಆ ಮೇಲೆನು ಕೇಳುವುದವರ ಕೈಚಳಕದ ಕಸರತ್ತು ! ಜಿಡುಗಡೆಯಾಯಿತು. ಜಜ್

ಸಾಪೇಬರು "There were surely giant brains, behind the scene, to work out minutely each detail in this ghastly crime, which still elude the deft arm of law" - "ಕಾಯದೆಯ ಕೈಯೆಳೆತವನ್ನಿನ್ನೂ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಈ ಭಯಂಕರ ಪ್ರಕಾರದ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಇಕ್ಕಟ್ಟನ್ನು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ಯೋಚಿಸಿದ ವಿಶಾಲಬುದ್ಧಿಯುಳ್ಳವರಾರೋ ಈ ಪ್ರಕರಣದ ಒಡದಲ್ಲಿದ್ದರಬೇಕು" ಎಂದು ತಮ್ಮ ನಿರ್ಣಯದಲ್ಲಿ ಬರೆದಿದ್ದರು. ಸಮ್ಮ ಮೂಕ ವಿಶ್ವವಿದ್ಯಾಲಯಗಳಿಗೆ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪತ್ರಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವದೇ ಗೊತ್ತಿಲ್ಲ.

ಕಾಲದೊಂಥ ಚಮತ್ಕಾರ! ಕೂಡಿದ ಬುಗವು ಬಿಟೆಯಾಗಬೇಕೆ! ದೇಸಾಯರೂ ಮದ್ದೂರಾಯರೂ ಅಂದಿಗೆ ಅಂದಿಗೆ ಕೂಡಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದವರು. ಒಂದು ಸಣ್ಣ ಮಾತಿಗಾಗಿ ಬಡಿದಾಡಿದರು. ಎಸೆಯ ಸಣ್ಣದು, ಮಾತು ದೊಡ್ಡದಾಯಿತು. ಮದ್ದೂರಾಯನ ಆಪ್ತನೊಬ್ಬನಿಗೆ ಸಾಲ ಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಆತನು ಸಾಲದ ಹೊಣೆಗಾಗಿ ಬೇಕಾದ ಹೊಲ ಬರ ಕೊಡಲಿಕ್ಕೆ ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದ. ಹೊತ್ತೇ ಅಂತಹದು ಬಂದಿತ್ತು. ಆಪ್ತ ಸ್ವಕೀಯರಲ್ಲಿ ಸಾಲದ ಸೂಕ್ಷ್ಮ ಸಂಬಂಧವಿರಬಾರದೆಂಬದೊಂದು ಮದ್ದೂರಾಯನ ವ್ಯವಹಾರಸೂತ್ರ. ಸಾಲ ತಾನು ಕೊಟ್ಟರೂ ಮೋರೆ ಬದಲು ಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಹೆಸರು ದೇಸಾಯರದು ಹೇಳಿದ; ಅವರ ಹೆಸರಲೇ ಹೊಲ ಬರಿಸಿದ. ಮುಂದೆ ಆ ಸಾಲ ಬಯ್ಯ ಪುಣ್ಯವಂತ ಸಾಲ ವನ್ನೂ ತೀರಿಸಲಿಲ್ಲ; ಹೊಲವನ್ನೂ ಕಬ್ಬಾ ಮಾಡಿಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಬಡ್ಡಿ ಮಾತ್ರ ಬೆಳೆಯುತ್ತ ಬಂತು. ಸಾಮಾನ್ಯಗಳ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಕಾರ ಗಳಾಗಿ ಹೋದವು. ಮಧ್ಯಸ್ಥರ ಪುಣ್ಯ ಬೆಳೆಯಿತು ಪುಣ್ಯಾತ್ಮ ಹಣೆಯಲ್ಲಿ. ಮೂರೂ ಕೋರ್ಟಿನ ಮೆಟ್ಟಿಲುಗಳು ಸುಡವು. ಹೊಲದ ಕಬ್ಬಾ ಅಂತೂ ಬಂದಿತು. ರೊಕ್ಕದ ಸ ರಿಸುಕೆ ಮಾತ್ರ ಆಯಿತು. ದೇಸಾಯರೇ ಎಲ್ಲ ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದರು.

ದೇಸಾಯರೂ ಮದ್ದೂರಾಯರೂ ತಮ್ಮತಮ್ಮೊಳಗೆ ಒಂದು ಕರಾರು ಮಾಡಿಕೊಂಡಿದ್ದರು. ವೆಚ್ಚ ಮಾಡಿದ ಹಣ ವೇದಲು ಮದ್ದೂ

ರಾಯರು ದೇಸಾಯರಿಗೆ ಕೊಡಬೇಕು ಮತ್ತು ದೇಸಾಯರು ತಾವು ಹಾಕಿದ ಹಣಕ್ಕಂತೂ ಆಯಿತು ಮಾಡಿಸಿದ ಶ್ರಮಕ್ಕಂತೂ ಆಯಿತು ಹೊಲದಲ್ಲಿ ಐದಾಣೆಯಷ್ಟು ಪಾಲು ತಮಗಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಉಳಿದ ಹನ್ನೊಂದಾಣೆಯಷ್ಟು ಪಾಲು ಮದ್ದೂರಾಯರಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಕೊಡಬೇಕು.

ಒಮ್ಮೆ ಮದ್ದೂರಾಯ ಎನ್ನೋ ಒಂದು ಲಹರಿಗೆ ಬಿದ್ದು ಹೊಲದ ಬಗ್ಗೆ ಕೇಳಿದ. ದೇಸಾಯರು ತಮ್ಮ ಹಣ ಕೇಳಿದರು. ಮೂರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳ ವಿಷಯ, ಇಂಥ ಎಷ್ಟು ಮೂರು ಸಾವಿರ ರೂಪಾಯಿಗಳನ್ನು ಅವರಿಬ್ಬರೂ ಹಾಳು ಮಾಡಿದ್ದರೋ! ದೇಸಾಯರು ಹಣ ಕೇಳ ಬಾರದಾಗಿತ್ತು. ಮದ್ದೂರಾಯರಾದರೂ ವ್ಯವಹಾರದಲ್ಲಿ ಚೊಕ್ಕಾಗಿ ರಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಎರಡೂ ಉಕ್ಕಿನ ಒರೆಗಳು. ಸರಿದು ಮಾತಾಡುವವ ರಾರು !

ವೈಮನಸ್ಯವಂತೂ ಹುಟ್ಟಿಯೇ ಬಿಟ್ಟಿತು. ಒಮ್ಮೆ ದೇಸಾಯರು ಒಂದು ದತ್ತಕ ಪ್ರಕರಣದಲ್ಲಿ ಸಾಕ್ಷಿಗೆ ಹೋದಾಗ ಅವರು ಸುಳ್ಳು ಹೇಳಿದ ಅಪರಾಧಕ್ಕಾಗಿ ಎಂದು ಐದು ನೂರು ರೂಪಾಯಿ ದಂಡವಾ ಯಿತು. ಮದ್ದೂರಾಯರ ಲೀಲಾಕೌತುಕ ! ಮುಂದೆ ತುಸು ದಿನ ಗಳಲ್ಲಿ, ಮದ್ದೂರಾಯರಿಗೆ ಆರು ತಿಂಗಳ ವಿಸಾಪೂರ ಸಹವಾಸ ವಾಯ್ತು.

ಊರೊಳಗಿನ ಸಣ್ಣ ಪುಟ್ಟ ತಂಡಗಳೆಲ್ಲ ಮುರಿದು ಎರಡೇ ಎರಡು ತಂಡಗಳು ಕಾಣಹತ್ತಿದವು. ಹೊಲದ ಮಾತಿನನ್ನೂ ಮುಗಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮದ್ದೂರಾಯ ಕೋರ್ಟಿನ ಕಚ್ಚಿ ಹತ್ತುವನೆಂದು ಸುದ್ದಿ ಬಂದಿತು. ಶ್ರೀವಿಠಲೇಶ ಆದಿಬುನಾದಿಯಿಂದ ದೇಸಾಯರ ಕುಲದೇವರು. ದೇಸಾ ಯರಿಗೆ ಬಲು ದಿನದಿಂದ ಆತನಿಗೊಂದು ಹರಕೆ ಮುಟ್ಟಿಸಬೇಕಾಗಿತ್ತು. ಯೋಗ್ಯ; ಕುಲದೇವರ ಹರಕೆ ಮೊದಲು ಮುಟ್ಟಿಸತಕ್ಕದ್ದು. ದೇಸಾ ಯರು ವ್ಯಾಜ್ಯದ ಹೊಲವನ್ನು ಆ ವೈಕುಂಠ ಪತಿಗೆ ಸಮರ್ಪಿಸಿ ತಾವು ಸರಿದುಕೊಂಡರು. ಶ್ರೀಹರಿಗೇ ತನ್ನ ಚಿಂತೆ.

ಕೋರ್ಟಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಕರಣ ನಡೆದು ತ್ರಿಸ್ಥಲದ ಯಾತ್ರೆ ಸಂಪೂರ್ಣ

ವಾಯಿತು. ಹಾಗೆ ಕೋಟಿ-ಸಾವರು ಎರಡೂ ದಂಡೆಗಳ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು, ಮದ್ದೂರಾಯ ದೇವಾಯಿಗೆ - ಅಂದರೆ ಈಗ ಶ್ರೀ ವಿಠ್ಠಲೇಶನಿಗೆ, ಕೊಡತಕ್ಕ ಹಣಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ಆದರೆ ಈತನಿಗೆ ಹೊಲ ದಿಂದ ಬಂದ ಲಾಭವನ್ನು ಮೂರು ರಕಮಿನಲ್ಲಿ ಮೂಲಿಯಬೇಕು; ಕಬ್ಬಾ ಶ್ರೀ ವಿಠ್ಠಲೇಶನದು; ಮದ್ದೂರಾಯ ವರ್ಷ ವರ್ಷಕ್ಕೆ ಒಂದ ವಸೂಲಿನಲ್ಲಿ ಹಾಲುಗಾರ. ಅಂತಹ ಉಪರೂಪ ಗೆದ್ದಂತಾಗಲಿಲ್ಲ, ಸೋತಂತೂ ಆಗ ಲಿಲ್ಲ.

ಹಾಯಕೋಟಿ ಸಾವರು ಬಾರು ದಿನವೇ ಮದ್ದೂರಾತ್ರಿಯ ಸಮಯಕ್ಕೆ ಮದ್ದೂರಾಯನ ಮನೆಗೆ ಬಂತಿತ್ತು. ಅದು ಸಲಸವಾಸ ವಾಯಿತು. ಶ್ರೀ ವಿಠ್ಠಲೇಶನ ಕೋಟಿರಬೇಕು. ಮದ್ದೂರಾಯ ಊರಲ್ಲರಲ್ಲವಂತೆ. ಆದರೆ ಮದ್ದೂರಾಯನು ಮನೆಗೆ ಮೋಗಿದ್ದಳು. ಮನೆಗೆ ಕೀಲಿಯೇ ಇತ್ತು.

ದಿನ ಎರಡು ದಿನ ಅಸ್ತುತ್ವ ಆರಂಭಿಸಿ ಈಗಲೇ ಅವಧಿ ಯಾಯಿತು. ಮದ್ದೂರಾಯ ಮರಳಿ ಬಂದಿಲ್ಲ. ಅನನ್ಯವೆಂದೇ ಬಂದೂ ಯಾಗೂ ಗೊತ್ತಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಜನ ಸಂಖ್ಯೆ ದಿನ ಮಾತಾಡು ತ್ತಿತ್ತು. ಮೂರನೆ ಮರತು ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು.

* * * * *

ದೇವಾಯರ ಮನೆಯ ಕಡೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಬೆಳಗಿನಲ್ಲಿ ಯಾರೋ ಒಂದು ತಿಂಗಳ ವಯಸ್ಸಿನ ಕೂವಳು, ಜಿಬ್ಬು ಹೊಗಿದ್ದರು. ಯಾವ ಮಕ್ಕಳಿಂದಾಗಿತ್ತೆಂದು ತಿಳಿಯಲಿಲ್ಲ ! ವಾಸ ! ಮುಂಜಾನೆ ತಂಗಾ ಳಿಗೆ ಅರೆಪುಟ್ಟು ಅದರ ಮೈ, ಮೇಲ್ಮರೆಯಂತೆ ನಡುಗುತ್ತಿತ್ತು. ಗಂಡನೂ ಹೆಂಗಸರೂ ಚಿಕ್ಕವರೂ ಮೂರುಕರೂ ಓಣಿಯೊಳಗಿನ ಹೊಂಗೆಬರುವವರೂ ಹಾಗೆ ನೆರೆದುಕೊಂಡಿದ್ದರು. ಕೂವು ಮಾತ್ರ ಶಾಂತನಾಗಿ ನಿಂತು ನೋಡುತ್ತಿತ್ತು.

ಕೂವು ಯಾರದು? ಕೇವಲ ತಕ್ಕದಿರಬೇಕು ಮಾತ್ರ ಗೊತ್ತಾಗು ವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಲ್ಲಿ ಕೂಡಿದ್ದ ಹವಿಸೈದ್ವ ಹವಿನಾರು ವಯಸ್ಸಿನ ಬಾಳ

ವಿಧನೆಯರನ್ನು ನೋಡಲೊಂಡು, ಎಷ್ಟತ್ತು ಎಂಬತ್ತು ವಯಸ್ಸಿನ ಮುಸ್ಲಿಮ ವಿಧನೆಯರ ವರೆಗೆ ಎಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮೊಳಗೇ ಒಬ್ಬರನ್ನೊಬ್ಬರು ಸಂತಯ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಹತ್ತಿದ್ದರು. ಪೋಲೀಸರು ಬಂದು ಪಂಚನಾಮೆಯನ್ನೇನೋ ಮಾಡಿದರು.

ಕೂನು ಹೆಣ್ಣು. ಹುಟ್ಟಿ ತಿಂಗಳಾಗಿರಬಹುದಷ್ಟೇ. ಹೊಯ್ತಾಲು ಣಿಸಿ ಜೀವಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿ ಸಾಕುವವರೇರು ! ಊರೊಳಗಿನ ಕಲಾಪತಿಯರಲ್ಲೊಬ್ಬರ ಮನಸ್ಸು ಕದಗಿತು. ಪೋಲೀಸರು ಕೂನನ್ನು ವರಿಗೊಪ್ಪಿಸಿದಂತೇ ಆಗಿತ್ತು. ದೇಸಾಯರದಕೊಪ್ಪಲ್ಲಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೂ ಮಕ್ಕಳಿರಲಿಲ್ಲ. ಮನೆಗೊಬ್ಬ ಮಗಳಾದಳು.

*

*

*

*

*

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಬಾಳಮ್ಮನ (ದೇಸಾಯರ ಸಾಕ ಮಗಳು) ಹೊರ ತಾಗಿ ದೇಸಾಯರ ಹೆಜ್ಜೆಯೇ ಸಾಗುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಗಲಿರಳು ಬಾಳಮ್ಮ, ಬಾಳಮ್ಮ ಬೇರೆ ಮಾತೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಉಂಡುಟ್ಟ ಜೀವಕ್ಕೆ ಅಮೃತ ಪೊಂದು ಸಿಕ್ಕಂತಾಗಿತ್ತು. ಬಾಯಿಯವರು (ದೇಸಾಯರ ಹೆಂಡತಿ) ತೀರಿಕೊಂಡ ನೇಲಂತೂ ಕೇಳುವ ಕಾರಣವೇ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಅವರಾದರೂ ಬಾಳಮ್ಮನನ್ನು ತಮ್ಮ ಅಂಗೈ ಆಲೆಯಂತೆ ಬೋಪಾನ ಮಾಡಿದ್ದರು. ದೇಸಾಯರ ಮೇಲೆ ಅವಳನ್ನು ಸಾಕಿ ಸಲಹುವ ಭಾರವಂತೂ ಬಿದ್ದೇ ಇತ್ತು. ಈಗ ಅವಳ ಮದುವೆಯ ಚಿಂತೆ. ಬಾಳಮ್ಮನ ಜನ್ಮದಿತಿಹಾಸ ಎಲ್ಲರಿಗೂ ಗೊತ್ತಾದದ್ದು. ಸಂವತ್ಸ ಮನೆತನಗಳೇನೂ ಕಡಿಮೆಯಿರ ಲಿಲ್ಲ. ದೇಸಾಯರ ಸಂಪತ್ತಿನ ಮೇಲಾಳೆಯಿದ್ದರೂ ಸಂಬಂಧ ಮಾಡಿ ಕೊಳ್ಳುವದು ಸ್ವಲ್ಪ ಕಠಿಣವಾಗಿತ್ತು. ಬಾಳಮ್ಮನ ಬೆಳೆಗೆಯಂತೆ ದೇಸಾಯರ ಚಿಂತೆ ದೊಡ್ಡದಾಗಹತ್ತಿತ್ತು. ಬರಿ ವಿಚಾರದಿಂದೀ ಮಾತು ಮುಗಿಯುವಂತಿರಲಿಲ್ಲ. ಹತ್ತಿಂಟು ಕಡೆಗೆ ಯತ್ನಮಾಡಿ ನೋಡಿದರು. ಎಲ್ಲರೂ ಮೂಗು ಮುರಿಯುವವರೇ. ಒಬ್ಬಿಬ್ಬರಂತೂ ಬಾಳಮ್ಮನ ಜಾತಿ ಯಾನದೊಂದು ಪ್ರಶ್ನೆ ಮಾಡಿದರು. ದೇಸಾಯರು ರೇಗಿದರು. ಬಾಳಮ್ಮ ನಿಗೆ ತನ್ನ ಜನ್ಮದಿತಿಹಾಸ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲವಾದರೂ ತನ್ನ ಮದುವೆಯ

ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಏನೋ ತೊಂದರೆ ಬರುತ್ತಿರುವದೆಂಬುದು ಇತ್ತೀಚೆ ಅವಳ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬರಹತ್ತಿತ್ತು. ದೇಸಾಯರ ಮೊರೆಯ ಮೇಲೆ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚುತ್ತಿರುವ ಸಿರಾಶೆಯನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳ ಎದೆ ಒಡೆದು ಸೀರಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ದಿನ ಅವರು ರೊಚ್ಚಿಗೆದ್ದು “ಯಾವ ಹಾವೀರೋಗೋ ಕಳ್ಳ ಬರವಲ್ಲವ್ಯಾಕೂ. ಕೊಟ್ಟುಬಿಡ್ತೇನಿ” ಎಂದು ಸ್ವಲ್ಪ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿಯೇ ನುಡಿದುಕೊಂಡರು. ಬಾಳಮ್ಮ ಹತ್ತರ ನಿಂತಿದ್ದು ಅವರ ಲಕ್ಷ್ಯಕ್ಕೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಅವಳು “ಇದಕ್ಕೂ ಭಾವವಾಗಿ ಯಾಕೆ ನನಗೇನೋದಿಲ್ಲ?” ಎಂದು ಕೇಳಿ ಕರಣ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡಿದಳು. ದೇಸಾಯರ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಕತ್ತಲೆಯೇ ಕಾಣಹತ್ತಿತು.

*

*

✽

✽

✽

ದೇಸಾಯರ ಮನೆಯೆಂದರೆ ದೊಡ್ಡ ಧರ್ಮಶಾಲೆ— ಅನ್ಯಭಕ್ತ. ಊರಿಗೆ ಬಂದ ಪರಸ್ಥರು, ದೇಶಾವರಿಯವರು, ಹರಿದಾಸರು, ಕೈಲಾಸದ ನಿಮಿತ್ತ ಬಂದವರು ಎಲ್ಲರೂ ಇಲ್ಲಿಯೇ ಇಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಪರಿಣಿತ. ಸಮಾರಾಧನೆ ಹಾಗೇ ನಡೆದಿರುತ್ತಿತ್ತು. ದೇಸಾಯರಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಯಾವ ಸುದ್ದಿಯೂ ಗೊತ್ತಿರುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಬಾಯಿಯವರದಾಗಿ ಎಲ್ಲ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಅವರೇ ನೋಡಿಕೊಂಡು ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಅವರ ನಂತರ ಬಾಳಮ್ಮನಾದರೂ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ನಡೆಯಿಸಿದ್ದಳು. ಅವಳ ಮದುವೆಯ ಮಾತಿನೂ ನೆನಗುದಿಗೇ ಬಿದ್ದಿತ್ತು.

ಒಂದು ದಿನ ಒಬ್ಬ ಮುದುಕ ಬಾವಾ ಬಂದು ಅವಳ ಕೈ ನೋಡಿ ಏನೇನೋ ಹೇಳಿದ ಆಯಿತು. ಅಂದಿನಿಂದವಳು ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನಿರಕ್ತ. ಭಾವದಿಂದಲೇ ವರ್ತಿಸುತ್ತಿದ್ದಳು. ತನ್ನ ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಕಾಲ ಕಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಳು. ಬಾವಾ ಬಂದರೆ ಆತನನ್ನು, ಮನೆಯಿಂದ ತುಸು ದೂರದಲ್ಲಿದ್ದ ಮಾನಿನ ತೋಪಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದು, ಅಲ್ಲಿ ಆತನ ಸಂಗಡ ತಾಸು ತಾಸು ಮಾತಾಡುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಹೀಗೇ ನಡೆಯಿತು ಕೆಲದಿನ. ಒಂದು ದಿನ ಸಂಜೆಗೆ ಮನೆಬಿಟ್ಟು ಹೋದವಳು

ಮನೆಗೇ ಬರುತ್ತಲ್ಲ. ಎಲ್ಲರೂ ಗಾಬರಿಪಡುವರು. ಕೆರೆ ಬಾವಿಗಳನ್ನು ಹುಡುಕಿಸಿರು. ರಾವ್ರಿ ಗಲುತ್ತ. ದೇವರಾದರೂ ತಣತಣನೆ ಬಣಕೊಂಡರು.

ರಾತ್ರಿಯ ಹತ್ತು ಹನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯ ಸಮಯ. ದಾಟಯಲ್ಲಿ ಯಾರೂ ಸುಳಿದಾಡುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ಒಬ್ಬ ಬಾವಾ ನಡೆದಿದ್ದ. ಹಿಂದಿಸಿಂಪೊಬ್ಬ ಪೆಣ್ಣು ಮಗಳು.

“ ಸನ್ನೆಲ್ಲಿ ಕರಕೊಂಡು ಹೂಂಟೀನೇ ! ”

“ ಮುನ್ನೋಡು ನಡೆ— ” ಬಾವಾ ಗುರಗುಟ್ಟಿದ.

ಪೆಣ್ಣು ಮಗಳು ಅಳುತ್ತ ಸಿರಿತುಕೊಂಡಳು.

“ ಹೂಂ—ಯಾಕು— ”

ಅವಳು ಮತ್ತೆ ಮುಂದುವರಿದಳು. “ ಸಮ್ಮಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ಹೋಗ್ತೀನಿ— ”

“ ಅದ್ಯಾವ ಸಮ್ಮಪ್ಪ-ನಾನು ಸಮ್ಮಪ್ಪ-ಹೂಂ— ಮುಚ್ಚು ಬಾಯಿ. ”

“ ಸಮ್ಮಪ್ಪನ ಕಡೆಗೆ ಸತ್ ಕಳಿಸು— ”

“ ಅವ ಸಮ್ಮಪ್ಪನ ಮನೆ ಹಾಕಿ ಹಾಕಿ ಹೂಂ— ಮುಚ್ಚು ತೀಸಿ ಬಾಯಿ. ”

“ ನುಳ್ಳು—ಅವನ ಕಡೆಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗ್ತೀನಂತೀನಿ— ” ಅವಳು ಅಳುವದನ್ನು ಕೇಳುವವರಾರು ! ಬಾವಾ ಸಿಟ್ಟಿನಿಂದ ಅವಳ ಕೈ ಹಿಡಿದು ತಿರುಗಿದ ಬಿಡಿದಳು; ಉರುಳಿ ಬಿದ್ದಳು. ಅವಳು ಮೇಲೆ ಕೈಳುಹಾಕಿ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಬಾವಾ ಅವಳ ಮೇಲೆ ದುರುತಿ, ಕುತ್ತಿಗೆಗೆ ಕೈಹಾಕಿದ. ಒಲು ಬದ್ಲಾಡಿದಳು. ಕೊನೆಗೊಮ್ಮೆ ದೇಹದಿಂದ ಬೀಳದ ಬದುಗಡೆ ಯಾಯಿತು. ಬಾವಾ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಕುತ್ತಿಗೆ ಆತು ದಣುವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡ. ದೂರದಲ್ಲಿ ಗಸ್ತಿಯವರ ಕೂಗು ಕೇಳಬಂತು. ನಡು ನಡುವೆ ನಾಯಿಗಳು ಜೊಗಳಿದ್ದು ಕೇಳಿಸಿತು. ಬಾವಾ ಕೂಗಿಕರದಿಂದ

ಎಷ್ಟು ಅಲ್ಲವೋ ಬಂದೂ ಹ.ಳು.ವ.ನಿಗೆ ಬಳಿದೊಮ್ಮೆ ದೊಳಗಿಯೊಂದೊಂದು ಕಂದಿಲಿರುವುದು ತಿಳಿದು, ಆ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯ ಭಿಕ್ಷು ಭಿಕ್ಷು ಮಾತು ತೊಡಗಿದ. ಎನ್ನೋ ದೊಡ್ಡನವರಿಗೆ ಒಂದು ಕೆಲಸವಲ್ಲ ಮಗನೊಂದಿಗಿದ್ದ. ಕಾಣಿಗಳೆಷ್ಟೆತ್ತವು. ಅತನು ಜೊಳ್ಳೆನಿಸಿದ್ದ. ಬೆದರಿ ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಿ ಕಗ್ಗುತ್ತಲಿದ್ದು ನುನಾಯ ನಾವು.

ಪಾಠ್ಯವನ್ನು ಇಲ್ಲಿದಂತಾದಂತಿವೆಂದ ದೇವ.ಯರು ಎದೆ ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು
ಹಾಸಿಗೆಯನ್ನೇ ಹಿಡಿದರು. ಮನೆ ಕೈಮೀರಿತು. ಹೇಳುವುದನ್ನೆಲ್ಲ
ಪೂಗೇ ತುಂಬಿಕೊಂಡು ದೇವ.ಯರು ಇಂದು ಏನ ನಡೆಸರು. ಸ್ವಶಾಸನ
ಯಾತ್ರಿ ನೂಲಿಸುಕೊಂಡಾಯಿತು. ದೇವತೆವರು, ಯಾಲಿಗೆ ಬೇಕಾಗಿರ
ಲಿಲ್ಲ ! ಎಲ್ಲರೂ ಈ ಹೊತ್ತ ಭೇದಗಳನ್ನು, ಬುದ್ಧಿ, ಬುದ್ಧಿವಂತಿಕೆಯನ್ನು ಹಿಡಿದುಕೊಂಡು
ದರು. ಮನೆ ಬಿಡುವುದಕ್ಕೇ ಮೂರು ಪಂದಿಯಾಗಿತ್ತು. ಸುತ್ತಮುತ್ತ
ಲಿನ ಹಳ್ಳಿಯವರೂ ಸ್ವಶಾಸನಕ್ಕೇ ಬಂದು ನಿಟ್ಟುಬಿಟ್ಟರು. ಅಗ್ನಿ ಸಾಧನೆ
ಯಾಗಿ ಜಿತ್ತಿಗೆ ಬೆಂಕಿ ಸತ್ತ ಬೇಕಾದರೆ ವಾತ, ಪುರಮೇ ಬಂದಿತು.
ಆವ್ತರೂ ಇಷ್ಟರೂ ಬಂದೊಂದು ಉರಬಲನನ್ನು ಜಿತ್ತಿಗೆಲಿಸುವ ಸಿದ್ಧಿದರು.
ರಾಚೆಯು ಬಂದಿದ್ದು. ಆತನೂ ಮರಳು ಉರಬಲನುಗಳನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ
ಹಿಡಿದುಕೊಂಡಿದ್ದು. ಮನ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು.
“ ನಾನೂ ಈ ಕೆಚ್ಚು ಇಡಬೇಡಿ ! ” ಎಂದು ನಡೆಗೂಡ ದನಿಯಿಂದ
ಕೇಳಿದ.

“ ರಾಂ-ಈಗ್ಲ ಮುಟ್ಟಿಬಿಟ್ಟವಲ್ಲ - ” ಎಂದು ರಾಸುಬಿಟ್ಟರು
ವಸಗುಟ್ಟಿದ್ದರು

“ నువ్వున్నా, భట్ట! నువ్వూ సోమ్యమని దూర దేశాలయిరి.
అందిగే ఇందిగే రావడమి-అందుక-... నీవ శుశ్రూషియు దేశా
యిరు. మూల- అనుసానా కుక్కల కిట్టగల్గితర వట్టెలు? ఇల్లు
ఒందనున్నా ఎల్లాను దేశమి-”

“ దేవనాథుడగు బ్రాహ్మణుడు కనుక్కితీర్తి” యనగా ఆ
అందుచేతను. రాజుయ్య భక్తి అనువదన భక్తి ముందు అంగేక

ಭಾವನೆಗಳ ಸೆಳವಿನಲ್ಲಿಯೇ ಚಿತ್ತೆಯ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ “ವಾರಾಯಣ, ನೀನು ನನಗೆ ಮಂಣ್ ಕೊಟ್ಟೀ ಅಂತ ಮಾಡಿದ್ದಿ ” ಎಂದು ಆರ್ತ ಸ್ವರ ದಿಂದ ಕೂಗಿ ಉರುವಲುಗಳನ್ನೇರಿಸಿದ. ಅಗ್ನಿನಾಯಣನು ಮೆಲ್ಲ ಮೆಲ್ಲನೆ ತನ್ನ ಉಗ್ರಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತೋರಹತ್ತಿದನು. ಎಲ್ಲರೂ ಹಿಂದೆ ಸರಿದು ಗುಂಪು ಗುಂಪಾಗಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡರು. ಎಲೆ ಅಡಿಕೆ ಸಿಗರೇಟು ಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಾಯಿತು. ಆ ಮಾತು ಈ ಮಾತು ನಡೆದವು.

“ ನಾರಾಯಣಾ, ಬಾಳಾ, ಇಲ್ಲೆ-ಚಹಾದ್ದೇನಾರು ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಆಗ್ತದೇನು ನೋಡತೀಯಾ? ” ಒಂದು ಗುಂಪಿನೊಳಗಿನ ಬಕ್ಕತಲೆಯ ಮುದುಕ ಕೇಳಿದ.

“ ಇಲ್ಲೇನು ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಆಗಬೇಕಿ! ನಮ್ಮ ಮನೀಸು ಇದು? ” ಎಂದು ಗುರಗುಟ್ಟಿ ನಾರಾಯಣ ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದ. “ ಯಾರಿದ್ದೀ ರಪ್ಪಾ ದಕ್ಷಿಣೀಯವರು! ” ಎಂದು ಕೂಗಿದ.

ಯಾಚಕರ ದಂಡೇ ಇತ್ತು. ನಾರಾಯಣ ಕೈಗೆ ಬಂದ ನಾಣ್ಯ ವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದ. ಯಾಚಕರು ತುಂಬಾ ಸಂತೋಷದಲ್ಲಿ ಮುಳುಗಿದರು. ಈವೊತ್ತು ಸತ್ತ ಮಹಾವುರುಷ ದಿನವೊಂದಕ್ಕೆ ಸಾಯಲೆಂದು ಪರವೇಶ್ವರನನ್ನು ಪ್ರಾರ್ಥಿಸಿದರು. ಈ ದಂಡಿನಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ ಫಕೀರ ಚಿತ್ತೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ಸಂತಿದ್ದ. ನಾರಾಯಣ ಆತನಿಗೂ ಒಂದು ನಾಣ್ಯ ಕೊಡಬೇಕೆಂದು ಕೈಚಾಚಿ “ ಓಯ್ ಫಕೀರಸಾಬ್ ” ಎಂದವನನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸಿದ.

“ ಯಹ್ ಕೌನ್ ಧರ್ಮಾತ್ಮಾಥಾ! ” ಫಕೀರನು ಕೈಯೊಡ್ಡುತ್ತ ಕೇಳಿದ. ಒಡ್ಡಿಯೊಳಗೆ ನಾಣ್ಯಬಿದ್ದಿತು. ಪ್ರಶ್ನೆಗೆ ಉತ್ತರ ಸಿಗಲಿಲ್ಲ. ನಾರಾಯಣ ಯಾವದೋ ಒಂದು ಗುಂಪಿನಲ್ಲಿ ಆಗಲೇ ಸೇರಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಮಾದರ ಕರಿಯಾ ಏನೇನೋ ಹೇಳತೊಡಗಿದ. ಫಕೀರನಿಗೆ ಆತನು ಹೇಳಿದ್ದು ತಿಳಿಯತೋ ಬಿಟ್ಟಿತೋ !

ಕಿಚ್ಚಿಸ ಬೆಂಕಿಯು ಉಕ್ಕೇರಿ ಹೊರಚಲ್ಲಹತ್ತಿತು. ಫಟ್ ಫಟ

ಎಂದು ಸಪ್ಪಳವೂ ಕೇಳಬಂದಿತು. ಕೂಡಲೆ "ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೂ ಆತು. ಆಚಾರ್ಯ ನಡೀರಿನ್ನ ಮನೀಗೆ." ಯಾರೋ ಕೂಗಿದರು.

" ನೀವು ನಡೀರಿ " ಆಚಾರ್ಯರು ಒಂದು ಕಳಗವನ್ನು ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ಕಿಚ್ಚಿನಲ್ಲಿ ಚುಚ್ಚುತ್ತ ಸುತ್ತಲೂ ತಿರುಗಾಡಹತ್ತಿದರು.

" ಮಹಾರಾಯನ ಕಡೇಯ ಸೇವಾ- ಇಷ್ಟರಬಹಳ- " ಎಂದು ಆಚಾರ್ಯರೂ ಜೊರಟರು. ಕರಿಯಾ ಕೇಳಿದ, " ಕರ್ಮಾ ಯಾರ ಹಿಡಿದುವರಿ?—"

" ನಮ್ಮ ರಂಗಪ್ಪನ ಮಗ ಇಲ್ಲ, ಆ ಚಿಕ್ಕಪ್ಪಾ-ದೇಸಾಯರಿಗೂ ಮಗನ " ಎಂದು ಯಾರೋ ಹೇಳಿದರು.

ಎಲ್ಲರೂ ಹೋದಂತಾಯಿತು. ಫಕೀರ ನಿಂತೇ ಇದ್ದ. ಎಲ್ಲ ಸದ್ದು ಇಲ್ಲದಂತಾದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ ಚಿತೆಯ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ನಿಂತ. ಮೃಣ್ಮಯ ದೇಹವು ಈಗ ಬೆಂಕಿಯಲ್ಲಿ ಬೆರೆತು ಕುಸಿಬೀಳಹತ್ತಿತ್ತು. ಉರಿಯ ಚಿಗುರುಗಳು ಅಲ್ಲಲ್ಲಿ ಕಣಿಯುತ್ತಿದ್ದವು. ಎಷ್ಟೋ ಹೊತ್ತಿನ ಮೇಲೆ ಕಿಚ್ಚು ಶಾಂತವಾಗಬಂದಿತು. ಗಾಳಿಯ ಸುಳಿವಿಗೆ ಬೂದಿ ಹಾರಹತ್ತಿತು. ಫಕೀರನು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಬಿದ್ದ ಕಳಗವನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಕಿಚ್ಚಿನ ಬೆಂಕಿಯನ್ನು ಸರಿಮಾಡಿ ಅದನ್ನು ಕಿಚ್ಚಿನಲ್ಲಿಯೇ ಒಗೆದುಬಿಟ್ಟ. ಬೆಂಕಿಯು ಉರಿಗಟ್ಟಿತು. ಫಕೀರ ಅದರ ಕಡೆಗೆ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ.

ನೃತ್ಯಾಂಗನೆ

೧೧ ೨೨ ೩೩ ೪೪ ೫೫

ಚಿತ್ರ ಬರೆಯುವುದರಿಂದಲೇ ಆತನ ವ್ಯಕ್ತಿಯು, ಆತನ ಕೀರ್ತಿಯು ಈ ಸರಂಗತನ ರಾಜಕುಲಿಯ ಮೆಟ್ಟಿಲನ್ನು ಕೂಡ ದಾಟಿರಲಿಲ್ಲ. ಹಬ್ಬ ಹುಣ್ಣಿಮೆಯ ದಿನ ಮಕ್ಕಳಿಗೂ ನಾಲ್ಕು ದೇವದೇವತೆಗಳ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನು ಬರೆದು ಹರಿದಿದರೇ ಆತನ ಬಹುಜೊಪುಕ ಸಾಗುವಂತಿತ್ತು.

ಚಿತ್ರ ರಾಲೆಯಲ್ಲೂ ಈ ದಿನ ಬಂದು ಚಿತ್ರವನ್ನು ಬರೆಯುತ್ತ ಕೂತಿ ದ್ದನು. ಚಿತ್ರವು ಮುಗಿಯಿತು ಬಂದಿತ್ತು. ಒರೆಬರೆಯುತ್ತ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ನೋಡಿ ಬಂದು ಮೆಚಿತ್ತು ಕಲ್ಪನೆಯು ಬಂದು ಆತನು ತ್ರಸ್ತನಾದನು. ಅಯ್ಯೋ! ಈ ಶೈಕ್ಷಣಿಕ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವಾಗಲೇ ನಾಗುವ ಹಂಚಿಕೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಚಿಟ್ಟಿನೇ ಎಂದು ಗವಾಕ್ಷದ ಮತ್ತರ ಹೊಗೆ ಹೊರಗೆ ಕಾಣುತ್ತಿರುವ ರಾಜಕುಲಿಯ ಕಡೆಗೆ ರೂಪದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದನು. ಬೀದಿಯಲ್ಲಿ ಹಿಡಾಡುತ್ತಿರುವ ಅಸಂಖ್ಯ ಜನಸಂಘವು ಆತನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟಿದ ಶಂಕೆ ಕುತಂಕಗಳಿಗೆ ಸಮಾಧಾನವೆನಿಸುವಂತೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ಪುನಃ ಚಿತ್ರದ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದನು. ಕುಂಚವನ್ನು ಬಣ್ಣದಲ್ಲಿಟ್ಟಿದ್ದಾಯಿತು. ಬಣ್ಣವು ಕುಂಚದ ಮೇಲೇ ಬಣಗಿತು.

ಕ್ಷಣ ಮೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ವ್ಯದುವಾಗಿ ಪದಶಬ್ದವು ಕೇಳಬಂದಿತು. ಆತನು ಮಚ್ಚೆಗೆ ತ್ರಸ್ತನಾಗಿ, "ನಡೆ. ಈಗ ನನ್ನನ್ನು ಕಾಡಬೇಡ" ಎಂದು ನುಡಿದನು. ಈಗ ಬಂದವಳು ಒಬ್ಬ ಹದಿನಾಲ್ಕು ಹದಿನಾರು ವರ್ಷದ ಜಾಲಕಿ. ಅವಳು ಆತನೊಡನೆ ಬಂದು "ಯಾಕೆ! ನನಗಿಂತ ಈ ನನ್ನ ನಿರ್ಜೀವ ಚಿತ್ರದ ಸಹವಾಸವೇ ಬೇಕಾಯಿತಲ್ಲವೇ!" ಎಂದು

ನುಡಿದು ನಕ್ಕಳು. ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಕರಗಲಿಲ್ಲ. ಕೇವಲ ಯಂತ್ರಯೋಜನೆಯಂತೆ ಆತನು ಅವಳನ್ನು ಕೈ ಹಿಡಿದು ಹತ್ತಿರಳಿದನು. ಬಾಲಿಕೆ ಗಷ್ಟೇ ಸಮಾಧಾನವಾಗಿ ಅವಳು ಆತನ ಕೈಯಲ್ಲಿದ್ದ ಕುಂಚವನ್ನು ಲೀಲೆಯಿಂದ ಕಸಿದೊಗೆದು ಅದೇ ಕೈಯನ್ನು ತನ್ನ ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟು ಕೊಂಡಳು. ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಸ್ಥಿರವಾದದ್ದನ್ನು ಕಂಡು ನಸು ನಕ್ಕು ತಾನು ಬಂದ ಕಾರಣವನ್ನು ಹೇಳತೊಡಗಿದಳು. “ಆಂತೂ ನನಗೆ ರಾಜಸಭೆಗೆ ಹೋಗುವ ಸುಸಂಧಿಯೊದಗಿ ಬಂದಿತು. ನಾಳೆ ಯುವರಾಜರ ವೃದ್ಧಿಮಂಗಳವಂತೆ. ನಾಳೆ ಸಾಯಂಕಾಲಕ್ಕೆ ಮಹಾರಾಜರ ಆಂತರಂಗದ ಸ್ನೇಹಿತರ ಆಗ್ರಹಕ್ಕಾಗಿ ನಾನಸರೆದುರಿಗೆ ನನ್ನ ನೃತ್ಯಕೌಶಲ್ಯವನ್ನು ತೋರಿಸುವಳಿದ್ದೇನೆ.”

ಈ ಸುದ್ದಿಯಿಂದ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಸ್ವಲ್ಪ ಶಾಂತವಾದದ್ದೇನೋ ಸಿಜ. ಆದರೆ ಅವಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ಏನೋ ಸಂಶಯವುಂಟಾಗಿ ತಿರಸ್ಕಾರದಿಂದ ನೋಡಹತ್ತಿದನು. ಅವಳಾದರೂ ತಾನು ಈ ಸುದ್ದಿಯನ್ನು ಹೇಳಬಾರದಾಗಿತ್ತೆಂಬ ಮುದ್ರೆಯಿಂದ ತಲೆತಗ್ಗಿಸಿ ಮಾತಾಡದೆ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಳು.

* * * *

ಆತನು ದರಿದ್ರ. ಅವಳಾದರೂ ದರಿದ್ರಳೇ. ಏನೋ ಕಲೆಯ ಪ್ರೀತಿ-ಸುಲಭವಾದ ಪರಿಚಯ. ಕಾಲಾಂತರದಿಂದ ಈ ಪರಿಚಯಕ್ಕೆ ಮನೋವಿಕಾರದ ಸುಂಕವುಂಟೆಕೊಂಡು ಸಂಪಂಧವು ಹೆಚ್ಚು ನಿಕಟವಾಗಿತ್ತು. ಭವಿಷ್ಯತ್ತಾದ ಬಗ್ಗೆ ಇಬ್ಬರೂ ಅಷ್ಟೇ ಅನಿಶ್ಚಿತ. ಒಬ್ಬರಿಗೊಬ್ಬರು ಧೈರ್ಯಕೊಡುತ್ತ ಮಾರ್ಗಸ್ಥರಾಗಿದ್ದರು.

* * * *

ಮರುದಿನ ಮೊದಲು ಗೊತ್ತುಪಡಿಸಿದಂತೆ ಅವಳ ನೃತ್ಯವಾಯಿತು. ಕೂಡಿದ ಜನರು ತುಂಬಾ ಸಂತುಷ್ಟರಾದರು. ಮಹಾರಾಜರಂತೂ ಬೆಲೆಯುಳ್ಳ ಪಾರಿತೋಷಕಗಳನ್ನು ಕೊಟ್ಟು ಅವಳನ್ನು ಸನ್ಮಾನಿಸಿದರು. ಮಾರನೆಯ ದಿನ ಅವಳು ಮೊದಲಿನಂತೆ ಚಿತ್ರಶಾಲೆಗೆ ಬಂದಳು. ಆದರೆ

ಅವಳ ಮುಖದಿಂದ ತಪ್ಪಿ ಸಹ ರಾಜಸಭೆಯ ಸುದ್ದಿ ಹೊರಡಲಿಲ್ಲ. ಆತ ನಾದರೂ ಕೇಳಲಿಲ್ಲ.

ಆ ಮುಂದೆ ಅವಳು ಚಿತ್ರಶಾಲೆಗೆ ಮೊದಲಿನಂತೆ ಬರುವದನ್ನೇನೂ ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಉದಾಸೀನತೆ ಮಾತ್ರ ಒಡೆದು ಕಾಣ ಹತ್ತಿತು. ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಮೊದಲಣ ಸರಲಭಾವವಿರಲಿಲ್ಲ. ಸ್ವಲ್ಪ ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳು ಯುವರಾಜರ ವಿಲಾಸದಾಸಿಯಾಗಿ ಅವರ ವಿಶಾಲ ಅಂಚುಪುರ ವನ್ನು ಸೇರಿದಳೆಂದು ಕೇಳಬಂದಿತು. ಜೀವಿಯಲ್ಲಿಯ ಮನೆಯು ಮೊಡ್ಡ ವರ ಕೋಶಾಗಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಗೃಹೀತವಾಯಿತು.

* * * * *

ಆತನ ಭವಿಷ್ಯವನ್ನೂ ಸ್ಥಿರವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಒಂದು ದಿನ ಆತನಿಗೆ ಅರ ಮನೆಯಿಂದ ಆಮಂತ್ರಣ ಬಂದಿತು. ಅರಮನೆಯ ಕೆಲವೊಂದು ಭಾಗ ವನ್ನು ಚಿತ್ರಿಸುವ ಕೆಲಸವಂತೆ. ಈ ಮಹತ್ವದ ಕೆಲಸದ ಭಾರವನ್ನು ವಹಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಈ ಮೊದಲು ರಾಜರ ಕೈಗೆ ಪಾತ್ರರಾದ ಅನೇಕ ಚಿತ್ರಕಾ ರರು ಅಯೋಗ್ಯರೆಂದು ನಿರ್ಣಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿರಂತೆ. ಆತನಿಗೆ ಈ ಕೆಲಸ ವನ್ನು ಒಪ್ಪಿಸಿದ್ದಾಯಿತು. ಕೀರ್ತಿವೀಗಿಷ್ಟೊಂದು ಬೇಕಿತ್ತು !

* * * * *

ಹತ್ತು ವರ್ಷದ ಕಾಲಾವಧಿಯಲ್ಲಿನಾಗಲಾರದು ! ಮೊದಲಣ ಚಿತ್ರಶಾಲೆ ಹೋಗಿ ಅಲ್ಲಿ ಈಗೊಂದು ಚಿತ್ರಭವನ ಕಂಡು ಬಂದರಾಶ್ಚ ರ್ಯವೇ ! ಆತನದೇ ಈ ಪ್ರಾಸಾದತುಲ್ಯವಾದ ಮಂದಿರ.

ಒಂದು ಸಾಯಂಕಾಲ ಅರಮನೆಯಿಂದ ಹೊರಟ ಒಂದು ಪಲ್ಲ ಕಿಯು ಈ ಚಿತ್ರಭವನದೊಳಗೆಯಿತು. ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಿಂದೋರ್ವ ಸೌಂದ ರ್ಯಶಾಲಿನಿಯು ಹೊರಬಿದ್ದಳು. ಆತನು ಮನೆಯಲ್ಲಿರಲಿಲ್ಲ. ಸೇವಕರು ಅವಳ ಪರಿವಾರವೈಭವವನ್ನು ನೋಡಿ ಸನ್ಮಾನದಿಂದಗಳನ್ನು ಮನೆ ಯೊಳಗೆ ಕರೆದೊಯ್ದರು, ಒಳಗೆ ಹೋದಕೂಡಲೆ ಅವಳು ತಾನು ಹೊದ್ದುಕೊಂಡ ಜವನಿಕೆಯನ್ನು ದಾಸಿಯ ಕಡೆಗೆ ಕೊಟ್ಟು ಚಿತ್ರಶಾಲೆ ಯೆಂಬ ವಿಭಾಗದ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದಳು,

ಅಲ್ಲಿಯ ವೈಭವವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳಿಗೆ ಸಂತೋಷವಾಯಿತು. ಚಿತ್ರಶಾಲೆಯಲ್ಲಿಯ ಆ ಚಿತ್ರಸಂಗ್ರಹವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳ ರಸಿಕತೆಯು ತಲೆದೂಗಹತ್ತಿತು. ಎಷ್ಟೋ ಚಿತ್ರಗಳು ಇನ್ನೂ ಅಪೂರ್ಣವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದವು. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಕೂಡ ಆತನ ಕೌಶಲ್ಯವು ತಲೆದೋರದಿರಲಿಲ್ಲ. ಮೂಲೆಯಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣವಸ್ತ್ರದಿಂದ ಹೊಚ್ಚಿಟ್ಟಿದ್ದೊಂದು ಚಿತ್ರವಿತ್ತು. ಕುತೂಹಲದಿಂದ ಅವಳದರ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ಆ ಹೊದಿಕೆಯನ್ನು ದೂರ ಮಾಡಿದಳು. ಅಹುದು. ಇದು ಅವಳದೇ ಭಾವಚಿತ್ರ. ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಾಚೆಗೆ ಈ ಚಿತ್ರವನ್ನೂ ಅಪೂರ್ಣವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ನೋಡಿದ್ದು. ಈವೊತ್ತದು ಪೂರ್ಣವಾಗಿತ್ತು. ಈ ಹತ್ತು ವರ್ಷಗಳಲ್ಲಿ ಅವಳಲ್ಲಿ ಒಡೆದು ಕಾಣುವಂತೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದ ಬದಲೂ ಕಂಡು ಒರು ತ್ತಿದಿರಲಿಲ್ಲ. ಆಗಿದ್ದರೆ ದೇಹವು ಸ್ವಲ್ಪ ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿರಬಹುದು-ಗತಿಯು ಮದಾಲಸ್ಯದಿಂದ ಮಂದವಾಗಿರಬಹುದು-ದೃಷ್ಟಿಯು ವಿಲಾಸದಿಂದ ಚಡವಾಗಿರಬಹುದು.

ಚಿತ್ರದಲ್ಲೋರ್ವ ನರ್ತಕಿಯು ನರ್ತನದ ಒಂದು ವಿಶಿಷ್ಟವಾದ ನೃತ್ಯವನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿದ್ದಳು. ಅಹುದು. ಅದೇ ಸೌಂದರ್ಯ! ಅದೇ ಪ್ರವಾಣಬದ್ಧತೆ! ಅದೇ ತಾರುಣ್ಯದ ಉನ್ನತ! ಅವಳು ಭಾವವಶಳಾಗಿ ಕೌತುಕದಿಂದ ಆ ಚಿತ್ರದ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಹತ್ತಿದಳು. ನೋಡುತ್ತ ನೋಡುತ್ತ ಅವಳ ಎದೆಯು ಧಡಧಡ ಹಾರಹತ್ತಿತು. ಚಿತ್ರಗತಳಾದ ನರ್ತಕಿಯ ಕಣ್ಣುಗಳಲ್ಲಿ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಕಾಮನಿಕಾರದ ತಾಂಡವ ನೃತ್ಯವೇ ಚಿತ್ರಿತವಾಗಿತ್ತು! ಆ ಭಯಾನಕ ದೃಶ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳು ತಟ್ಟನೆ ಚಿತ್ರಶಾಲೆಯ ಹೊರಗೆ ಬಿದ್ದು ದಾಸಿಯಿಂದ ತನ್ನ ಜವನಿಕೆಯನ್ನು ಸಹ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳದೆ ದ್ರುತಗತಿಯಿಂದ ಒಂದು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತು ಕೊಂಡಳು. ವಾಹುಕು ಪಲ್ಲಕ್ಕಿಯನ್ನು ತೆಗೆದುಕೊಂಡು ಪ್ರಾಸಾದದ ದಾರಿ ಹಿಡಿದರು.

ಅಮೇಲವಳೆಂದೂ ಪ್ರಾಸಾದದ ಹೊರಗೆ ಬೀಳಲಿಲ್ಲ.

ಕಡೇ ಆಟ

÷ ÷ ÷ ÷ ÷

‘ ಅಚಲಾದೇವಿ ’ ಯು ಕಂಪನಿಯವರು ಇಳಿದುಕೊಂಡ ಮನೆಗೆ ಬಂದಾಗ ಹೊತ್ತು ಏರಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ಆಗ ಎಲ್ಲೆಯೋ ಬಬ್ಬೊಬ್ಬರೆ ಹಾಸಿಗೆ ಬಿಟ್ಟು ಏಳತೊಡಗಿದ್ದರು. ಇನ್ನೂ ಪ್ರಾತರ್ವಿಧಿ ಮುಗಿಯ ಬೇಕು— ಚಹಾ ಮುಗಿಯಬೇಕು. ತಾಳೀವಿ.ಗೆ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಬೇಕಾದರೆ ಎಲ್ಲವೆಂದರೂ ಒಂದು ತಾಸಿನ ಅಗಲ. ಬಬ್ಬೊಬ್ಬರಂತೆ ಕೂಡ ಬೇಕು, -ಕಂಪನಿಯ ಕೆಲಸ. ತಾಸಿನ ಮುಳ್ಳಿಗೆ ಬೋತುಬಿದ್ದು ಅದು ಯಾರು ಮುಂದಾದವರು ! ತಾಳೀವಿ.ಗೆ ಯಾರು ಬಂದಿದ್ದರೂ ಕವಿಗಳಿ ಗದುಬಿಡದ ಕರ್ಮ-ಬರದೆ ಇದ್ದವರ ಮಾತು ಕವಿಗಳ ಪಾಲನವು.

“ ಇದೆ ದಿನದ ಘಾಡು ” ಎಂದೆನ್ನುತ್ತ ‘ ಅಚಲಾದೇವಿ ’ ಯು ಮ್ಮಾನೇಜರ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನ ಕೋಣೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದುಬಿಟ್ಟಳು. ಅಲ್ಲಿ ಕವಿ ಗಳೂ ಇದ್ದರು. ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಮತ್ತು ಅವರು ಎಸೊ ಒಂದು ಮಹತ್ವದ ಮಾತಿನ ಚರ್ಚೆ ನಡೆಸಿದಂತಿತ್ತು. ಆಕೆ ಬಂದಕೂಡಲೆ ಆ ಮಾತು ಅಲ್ಲಿಗೇ ಬಿಟ್ಟು ತಿಮ್ಮಣ್ಣ “ ರಂಗಾ, ಒಂದಿಯಾ ! ಬಾ. ಯಾಕ ಲಗೂನ ಬಂದಿ ಈವತ್ತು ? ” ಎಂದು ನಕ್ಕು ಸ್ವಾಗತಿಸಿದ.

“ ತಡಾಮಾಡಿ ಬರಬೇಕು, ನಿಮ್ಮ ಕಡಿಂದ ದಂಡಾ ಕಟ್ಟಿ ಸಿಗೋ ಬೇಕು. ಯಾರ ಹೇಳಿದ್ದು ? ”

“ ಹೋದೀತು ಬಂದು ಬಿವಸದ ಪಗಾರ. ಬಾನಾಬೇಸ ” ಎಂದು ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ದೊಡ್ಡದಸಿಯಿಂದ ಸಕ್ಕ ಮೋರೆಯ ಮೇಲಿನ ಏಷಾದವನ್ನು ಮರೆಮಾಡುವದಕ್ಕಾಗಿ ಈ ಯತ್ನವಿತ್ತಿತ್ತು. ಅದು ಸಫಲವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಇನ್ನೊಂದು ಯತ್ನವೆಂದು “ ಯಾಕೆ ಚಹಾ ತಗೊಂಬೆಯೇ ಇಲ್ಲೋ. ಏ ಯಾವದ್ದೀರೋ? ಮೂರು ಕಪಾ ಚಹಾ ಬೇಕು ಇಲ್ಲ ” ಎಂದು ವಾತಾವರಣದ ಸೇವಿಗೆ ಓರೆ ಕೊಟ್ಟ.

“ ಮುತ್ತಾಕ ಚಹಾ?— ನಾ ಮನಸ್ಸಿಗೆ ತಗೊಂಡದ್ದೆ ಬಂದೇಸಿ.” ರಂಗಾ ಕಾಲೊಳಗಿನ ಮೆಟ್ಟುಗಳನ್ನು ಕಳೆದುಬಿಟ್ಟು ಬಾಗಿಲಿಗೆ ಕೈಯೊಳಿಸಿತ್ತಲ್ಲಿಯೆ ಮಾತನಾಡಿದಳು.

“ ಹೊರಗ ಸಂತದ ಮಾದಾಡತಿ ಅಲ್ಲ. ನಮ್ಮದೂ ಚಹಾ ಆಗೇದ. ಈಗ ನಿನ್ನ ಸವಮಾಡಿ ನಮ್ಮ ಕೂಟೀಯೇಕಂತಾಯಿ. ಆದೂ ನಿನ್ನಿಂದ ನೋಡೋಣಾಗ ಎಲ್ಲಾ— ಯಾಕು ಕೂಗು?” ತಮ್ಮ ಣ್ಣ ಕೂಗನ್ನು ಕೇಳಿದ. ಅವರು ಸಕ್ಕ ಸಮ್ಮತಿಸಿದರು.

ರಂಗಾ ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕೂತಳು.

ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಕೋಚ, ಸ್ವಲ್ಪ ಮೈಮರೆತುತ್ವ ಆ ಅಂಗವಿಕ್ಸೇನದಲ್ಲಿ. ಎದ್ದು ಸಿಂರಾಗ ಬಿಟ್ಟು ಬಿವಸದ ಪಗಾರ. ಈಗ ಕೂರಾಗ ಅವಳಲ್ಲಿ ಸ್ವಾಭಾವಿಕವಾಗಿದ್ದ ಬರಣದ ಮೂಲಕ ಅದ್ದೆಲ್ಲಾ ಅಡಗಿಹೋಗು ತ್ತಿತ್ತು. ಅದರೂ ಆಗಲಿರುವ ಎತ್ತರವಾದ ಆ ಹಣೆ, ನೀಲದ ಆ ಮೂಗು, ಧಾಳವಾದ ಆ ಕಣ್ಣುಗಳು— ಬಿಟ್ಟರೆ ಆಕೆಯ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಉಯ್ಯಾಲೆಯಾದುವ ಬಂದು ಲಭಿತವೂವಾಗುವ ತೇಬನ್ನು ನೋಡುವವರ ಮನಸ್ಸು ಸೆಳೆದು ಬಿಡುತ್ತಿತ್ತು. ಆಕೆಯ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಬಾಸಾಗಲೂ ಗಾಂಭೀರ್ಯ, ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ನಿಶ್ಚಲತೆ ನಿಲಿಸಿ ದ್ದುವು. ಕಂಪನಿಯ ಮಾಲಕರಾದ ಬಸರಾಪುರು ತಮ್ಮ ಜಾಹಿರಾತು ಗಳಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ವಸರು ‘ ಅಚಲಾದೇವಿ ’ ಎಂದು ಪ್ರಸಿದ್ಧಿಸಿದ್ದರು. ಕಂಪನಿಯ ವಸರು ಆಕೆಯನ್ನು ‘ ಅಚಿ ’ ಹೆಸರು ಕರೆದುವ ವರಿಸಾ ರವೂ ಇತ್ತು.—ಆಧಾರ್ತಾ ಅದು ತನ್ನ ತಪೋಳಿಗೆ. ‘ ರಂಗಾ ’ ಎಂದು

ಕರೆಯುವ ಅಧಿಕಾರ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನದೊಬ್ಬನದೆ ಆಗಿತ್ತು. ಉಳಿದವರು 'ರಂಗೂಬಾಯಿ' ಎಂಬ ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು.

ಚಹಾ ಒತ್ತು. ಆಕೆಯು ಒಳಗೆ ಬಂದಾಗಿನಿಂದ ಕವಿಗಳೂ ಸ್ವಲ್ಪ ಸಂಕೋಚದಿಂದ ಸರಿದು ಕುಳಿತಿದ್ದರು. ಅಲ್ಲಿಯ ಇಲ್ಲಿಯ ಮಾತು ಕಥೆಗಳನ್ನು ನಡೆದವು. ಆಕೆ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನ ಕೂಡ ಮಾತಾಡುವಾಗ ಕವಿಗಳು ತಪ್ಪಿ ಕೂಡ ಬಾಯಿ ಬಿಚ್ಚಲಿಲ್ಲ. ಅವರ ಈ ಸಂಕೋಚದ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳಿಗೆ ನಗು ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಈಗ ಅವರನ್ನು ಮಾತಿ ನಲ್ಲಿ ಎಳೆಯಬೇಕೆಂದು ಮಾಡಿದಳು.

“ ಮೂರನೇ ಅಂಕಿನ್ಯಾಗ ನನಗ ಪದಾ ಆವ ಅಂತ ಗುಣಾ. ಮಾತು ಎಲ್ಲಾ ಮರತನ ಹೋಗತಾವ. ಅದು ಕಡೀವೇನೊ ಅದಲ್ಲಾ 'ನಾಸು ವಿಧವೆ' ಅಂತೇನೇನೋ, ಅದನಕಾ ಎಷ್ಟು ಪಾಠ ಮಾಡಿದರೂ ಸಾರಿಸಿದ್ದಾಂಗ ಆಗೇದ ನೋಡ್ಲಿ. ” ಈಗಲೂ ಆ ಮಾತು ಮರತೆ ಹೋಗಿತೊ ಎನೋ!

ಕವಿಗಳಿಗೆ ತಮ್ಮ ನಾಟಕದ ವಿಷಯವೆಂದರೆ ಪ್ರಿಯ. ಅವರ ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ರಂಗೂಬಾಯಿಗೆ ನಾಯಕಿಯ ಕೆಲಸವಿತ್ತು. ಅವರು ಈಗ ನೂರಾ ಒಂದನೆಯ ಸಲ, ಮೊದಲಿನ ದಿನ ಹೇಳಿ ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಂತೆ ಹೇಳ ತೊಡಗಿದರು. “ ಕಠಿಣ ಏನದ ಅದರಾಗ? ಟುಕುಟುಕು ಬೇವಿವದಾಗ ಜಸವಂತಸಿಂಹನು ತರತಾರ ಆಕೆ ಮುಂದ - ಆತನ ಸ್ಥಿತಿ ನೋಡಿ ಯಶೋಮತಿಗೆ ದುಃಖ ತುಂಬಿ ಬಂದು ಆ ಮಾತು ಹೊರಡತಾವ. 'ನಾಸು ವಿಧವೆ!- ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಹೆಗ್ಗುರುತಾದ ಸಂನ್ಯಾಸ,- ಅಸಂಖ್ಯ ಭೋಗಗಳನ್ನು ತಡಿಸಿ ಭಗವಾನ್ ಎಕಲಿಂಗ ಜಿಯ ಪದಾರವಿಂದದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವ ಯೋಗ! ನಾಸು ಧನ್ಯಳು! ' ಮುಂದ ಆ ಪದಾ ಅದ. ' ಪಾರ್ಥಿವಕೆ ಪರಮಪದ ' ಅಂತ ಆಕೆ ಮನ ಸಿಗೆ ಸಮಾಧಾನಾ ಹೇಳಿಕೊತಾಳ. ನೋಡ್ಲಿ. ಆ ಮಾತು ಈವತ್ತು ಮರತರೀಂದ್ರ ಯಲ್ಲಾ ಮಣ್ಣುಗೂಡಿತು. ” ಕವಿಗಳು ಆಕೆಯ ಜವಾಬುದಾರಿಯನ್ನು ಹೇಳಿ ಎಚ್ಚರಕೊಟ್ಟರು. ಆಕೆಯ ಲಕ್ಷ್ಯ ಅವರ

ಮಾತಿನ ಕಡೆಗೆ ಇರಲಿ ಇಲ್ಲ. “ರಾಯರ ಪತ್ರ ಬಂದದೇನು?” ಆಕೆ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುಗಿ ಕೇಳಿದಳು. ಆಗ ಕವಿಗಳೆಂದರೆ ಈಪದಾರ್ಥ! ಕಿವಿಗೆ ಹಿಡಿದ ‘ಕಿರಿಕಿರಿ’ ಎಂದೆನಿಸಿರಬೇಕು ಆಕೆಗೆ.

“ನಿನ್ನೆ ಸಂಜೆಗೊಂದು ಪತ್ರ ಬಂದದ. ಈವತ್ತು ಸಂಜೀತನಕ ದಾರಿ. ‘ನಾಟಕಾ ಅಂತೂ ಸಾಗಿಸಿರಿ-ನಾ ಎಲ್ಲಾ ತಜವೀಜಿ ಮಾಡೇನಿ’ ಅಂತ ಬರದಾತ.” ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ರಾಯರ ಪತ್ರವನ್ನು ಕೈಯಲ್ಲಿ ತೆಗೆದು ಕೊಂಡು ನೋಡಿ ಹೇಳಿದ.

“ತಜವೀಜಿ ಅಂಪರನ ರೊಕ್ಕದ ತಜವೀಜಿ ಬೇಕು.” ರಂಗೂ ಬಾಯಿ ಒಂದು ಠೋಕ ಮಾತು ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟಳು.

“ಅದ ಸುತ್ತು. ರಾಯರ ಕೂಡ ಅಪ್ಪಾರಾಯರೂ ಬರತಾರ. ಕಂಪನಿ ಬರಿಸಿಕೊಂಡು ಅವರೇನೊ ರೊಕ್ಕಾ ಕೊಡೋವರಿದ್ದಾರೆಂತ. ಈಗಿನ ಹೊಸ ನಮೂನೇದ ಸಿನೇಮಾದಂಥ ಒಂದೆರಡು ನಾಟಕಾನೂ ಮಾಡಿಕೊಬೇಕು-ಪಡದೇನೂ ಬರಸಬೇಕು ಹೀಂಗಂತಾರಂತ ಅಪ್ಪೂ ರಾಯರು.”

“ನಾಟಕಾತೂ, ಪಡದೆ ಆತು, ನಾಟಕಾ ಆಡೋರಾತು. ನಾಟಕಾ ನೋಡೋ ಜನಾಂತ ಕೂಳ್ಳಿದ ಸಾವತಾವಂತ. ತಾನು ಬೆಣ್ಣೆ ಕಾಣದ್ದು ಕೂಸಿಗೇನು ಉಣಿಸೀತಂತ ಅಂಬೋದಿಲ್ಲ!- ರೊಕ್ಕಾ ಹಾಕೋದು ಹಾಕತಾರ, ಇನ್ನಷ್ಟು ಹಾಕಿ ಒಂದು ಸಿನೇಮಾಸರೆ ತಗಿ ಬೇಕು.”

“ಅಪ್ಪಾರ ಹಾಕತಾರ! ಈಗಿನ ದಿನಮಾನಾ. ಹಾಕಿದ ರೊಕ್ಕ ತಿರಿಗಿ ಬಂದ್ರ ಪುಣ್ಯ-ಅಪ್ಪಾರಾಯರೂ ಹುಟ್ಟಾ ಈ ಧಂದೇದಾಗ ಬಿದ್ದ ವರಲ್ಲ. ತಮ್ಮ ಮನ ಆತು ತಾವಾತು, ಇಂಥ ಜನ ಅದು- ರಾಯರ ಮಾತಿಗೆ ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡದ್ದು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಮತ್ತೆ.”

“ಮುಂದ ಯಾವೂರಿಗೆ ಹಾಕಬೇಕಂತೀರಿ ಕಂಪನಿ?” ಎನ್ನೊ ಒಂದು ಕಲ್ಪನೆ ಒಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ಎಲ್ಲೆಂತೇನು ಹೇಳಲಿ? ಬೆಂಗಳೂರಿನಂಥ ಊರಾಗ ಬಂದು

ಕೂಳಿಲ್ದ ನಾವತೀವಿ ಈಗ ಈಗ ಎರಡು ತಿಂಗಳಾತು, ಆ ಗುಬ್ಬಿ ಧೇಟರ ಹಿಡಕೊಂಡ ಮಹಾರಾಯಾ ಕಾಡಿದ ನಮ್ಮನ್ನ. ಯಾವದದು ನಾಟಕಾ-
' ಕುಂತಿಯ ಮಕ್ಕಳು ' ಆ ಕುಂತೀ ಮಕ್ಕಳು ನಮಗ ಮಾತ್ರ ವನ ವಾಸಾ ಮಾಡಿಸಿದು. " ತಿಮ್ಮಣ್ಣನ ನಗೆಯಲ್ಲ ಬಂದು ತೀವ್ರ ನಿರಾಶೆ ಬಡಮೂಡಿತು.

" ಹಾಂಗಾರ ಈವತ್ತಿನ ನಾಟಕಾನ್ತ ಕಟೀದು-" ರಂಗಾ ಚಡ ವಾದ ದಸಿಯಿಂದ ಕೇಳಿದನು. ತಿಮ್ಮಣ್ಣನಿಗೆ ಆ ಮಾತು ಕೇಳಬಂದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಲಕ್ಷ್ಯವೆಲ್ಲೆತ್ತ ಅದರ ಕಡೆಗೆ !

" ಈಗತ್ತಿನ ನಾಟಕಾ ! ನಡದಲ್ಲ ಮತ್ತೆ. ಸಿನಿನ ನಾಟಕಾನ್ತ ಈವತ್ತೆ. ರಂಗಾ, ಈ ಮೂನತ್ತು ಮೂತ್ತೈದು ಮಂದಿ ಗೋಳು ನೋಡಲಾರೆ. ಸಣ್ಣ ಸಣ್ಣ ಹುಡುಗರು- ತುಸಾ ದುರ್ವಿತಾವನ ಕೆಲಸ ಬಿದ್ದಾಗ? - ಆತನಿಗೆ ಎಂಬೆಂಬಿನ ಸಿದ್ಧಿಲ್ಲಾ ನೀರಟಕಿಲ್ಲಾ. ಹಾಂಗನ ನಾಟಕಾನ್ತ ನಾಟಕಾ- ಇಷ್ಟು ಹಚಿಗೊಂಡು ಮಾಡಿದ್ದಕ್ಕ ಹೊಟ್ಟೆ ತುಂಬ ಕೂಳ ಹಾಕೇಸಿ, ತಿನಸೇಸಿ, ಉಣಸೇಸೀಂದ್ರ ಗತಿ ಇಲ್ಲ ನಮಗ " ತಿಮ್ಮಣ್ಣನ ಕುತ್ತಿಗೆ ಬಗಿದು ಬಂದು ನುಮ್ಮನಾದ. " ಆ ಕಾಶಾ, -ಆತಗ ಬಹಳ ಬಡ್ತಾಗೆಂದ. ಸಿನ್ನೆ ಘಾಲಮೇಲೇನನ ಇತ್ತಂತ "

" ಕಾಶಾ? ಯಾವ ಕಾಶಾ " ರಂಗಾ ಚಕಿತನಾಗಿ ಕೇಳಿದಳು.

" ಮತ್ತೆ ಯಾವ ಕಾಶಾ. ನಮ್ಮ ರಂಗಪಾಟೀನ ಹುಡುಗ- ಸಣ್ಣಾಗಿ ಜ್ವರಾ ಬರತಿದ್ದವಂತ ಆತಗ-ನಡನ ಸಿಂತಿದ್ದವ. ಮತ್ತೇನು ತಿಂತೊ ಏನೊ ಮರಕಳಿಸಿತು. " ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಅಳುನದಷ್ಟು ಉಳಿದಿತ್ತು.

ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಎಂದೂ ಈ ರೀತಿ ಮನಸ್ಸಾಸ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವನಲ್ಲ. ಇಂದು ಆತನಿಗೂ ಎಲ್ಲವೂ ವಿವಾಹ ಬಿತ್ತು. ರಂಗಾ ಎದ್ದಳು. ಕವಿಗಳು ಯಾವಾಗಲೂ ಎದ್ದು ಹೋಗಿದ್ದರು.

ರಂಗಾ ಅಥವಾ 'ಆಚಲಾದೇವಿ' ಶಿವರಾಯರ ಕಂಪನಿಯನ್ನು ಸೇರಿ ಆರಂಭ ತಿಂಗಳುಗಳಾಗಿದ್ದವಷ್ಟೆ. ಆಕೆ ಯಾರು, ಎಲ್ಲಿಯಾಕೆ

ಎಂಬುದು ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆಕೆಯ ಪೂರ್ವ ಚರಿತ್ರೆ ವಸ್ತುತಃನಂತೆ ಹರಟೆ ಹೊಡೆಯುವ ಪುಣ್ಯವಂತರ ಕೊರತೆಯಿರಲಿಲ್ಲ. ಯಾರು ಆಕೆ ಗಂಡನ ಮನೆಯಿಂದ ಓಡಿ ಬಂದ ಗೃಹಾಳಿಯೆಂದು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು; ಯಾರು ಆಕೆ ಕುಲಗಟ್ಟೆ ವಿಧವೆಯೆಂದು ಪ್ರತಿಜ್ಞಾ ಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದರು; ಆಕೆ ಕೆಟ್ಟ ನಡತೆಯಾಕೆ ಇದ್ದಿರಬೇಕೆಂದು ಎಲ್ಲರೂ ಎನ್ನುತ್ತಿದ್ದರು. ಎಲ್ಲರ ಕೂಡ ಆಕೆಯ ವರ್ತನವು ಮನುಷ್ಯದಾದಾಗಿದ್ದು. ಸಲಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಯಾರ ಕೂಡ ಬೆಳೆದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಶಿವರಾಯರ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆ ಬರಬೇಕಾದರೆ ತಿಮ್ಮಣ್ಣನೇ ಕಾರಣನಾಗಿದ್ದ. ಅವರಿಬ್ಬರ ಪರಿಚಯವೆಲ್ಲಿಯಾದೆಂಬುದೂ ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಅವರಿಬ್ಬರ ನಡೆನುಡಿಯಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲದ ತರ್ಕಕ್ಕೆ ಆಸ್ಪದವಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕಂಪನಿಯು ಬೆಂಗಳೂರಿನ ತುಳಸಿತ್ತೋಟ ಥೇಟರಿನಲ್ಲಿ ತಳವೂರಿ ಸುಮಾರಾಗಿ ಎರಡು ತಿಂಗಳಾಗುತ್ತ ಬಂದಿತ್ತು. ಒಳ್ಳೆ ಸುಕಸಾಸ ಬಡೆ ದುಕೊಂದು ಕೊಡೊತೊಗೊಳ್ಳುವ ವ್ಯವಹಾರದ ಸೂತ್ರ ದಿನದಿನಕ್ಕೆ ಹೆಚ್ಚೆಚ್ಚಾಗಿ ಬಿಗಿಯಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ತಲೆಕೆಟ್ಟು ಏನಾದರೂ ರೊಕ್ಕದ ವ್ಯವಸ್ಥೆ ಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಶಿವರಾಯರು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿದ್ದರು. ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಗಟ್ಟಿಗನೆಂದೆ ಎಲ್ಲದಕ್ಕೂ ತಲೆಕೊಟ್ಟು ನಿಂತಿದ್ದ.

ರಂಗಾ ಒಳಗೆ ತಾಲೀಮು ನಡೆದ ಹಾಲಿನಲ್ಲಿ ಬಂದಾಗ ಪೇಟೆ ಮಾಸ್ತರರು ಪದದ ತಾಲೀಮು ನಡೆಸಿದ್ದರು. ಉಳಿದವರು ಯಾರೂ ಇರಲಿಲ್ಲ.

“ಮಾಸ್ತರ್, ನಾ ಪದಾ ಎಲ್ಲಾ ಮನ್ಯಾಗ ಅಂದುಕೊಂಡು ಬಂದೇನಿ. ಆದರೂ ಈವತ್ತ ನನ್ನ ಪಾಠ ಮಾಡೋದು ಮಾತ್ರ ನಿಮಗ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಲ್ಲ.”

“ಅಂತೂ ನೆಟ್ಟಗದ. ಇಬ್ಬರಿಗೂ ಈಸು ಬರೋದಿಲ್ಲ. ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿ ನೀರಾಗ ಬಿದ್ದು ಬಿಡೋಣಾ, ತೀರಿತು” ಮಾಸ್ತರರು ನಕ್ಕರು. ರಂಗಾನೂ ಬಿದ್ದು ಬಿದ್ದು ನಕ್ಕಳು.

ಒಬ್ಬ ಹುಡುಗ ಹಾಯ್ದು ಹೋದ- ರಂಗಾ ಆತನನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ
 “ ಕಾಶಾಗ ಹ್ಯಾಂಗದನೊ ? ” ಎಂದು ಕೇಳಿದಳು.

“ ಓಟ ಬೇಶೈತ್ತಿ ಈಗ. ”

“ ಎಲ್ಲಿ ಮಲಗಿಸೀರಿ ಅವನ್ನ ? ”

“ ಅಲ್ಲೇ ಗ್ರೀಮರೂಮಿನಾಗರಿ. ”

ರಂಗಾ ಗ್ರೀನ್ ರೂಮಿನ ಕಡೆಗೆ ನಡೆದು ಬಿಟ್ಟಳು. ಆಗ ಅಲ್ಲಿ
 ಒಬ್ಬಿಬ್ಬ ಆಳು ಮನುಷ್ಯರಿದ್ದರು. ರಂಗಾ ಬಂದದ್ದನ್ನು ನೋಡಿ
 ಮರ್ಯಾದೆಯಿಂದ ಎದ್ದು ನಿಂತರು. ಕಾಶಾ ಅಲ್ಲಿಯೇ ಒಂದು ಮೂಲೆಗೆ
 ಒಂದು ಕಮಟು ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ನರಳುತ್ತ ಬಿದ್ದಿದ್ದ. ರಂಗಾ
 ಹಾಸಿಗೆಯ ಹತ್ತರ ಹೋಗಿ ನಿಂತು ಕೂಗಿದಳು “ ಕಾಶಾ,-”

ಕಾಶಾ ಪ್ರಯಾಸದಿಂದ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದ.

“ ಕಾಶಾ, ಈಗ್ಲಾಂಗೈತ್ತಿ ? ”

“ ಈಗ ಗುಣಾ ಐತಿ. ” ಆತನ ತೊದಲು ಮಾತು, ಆ ಲಕ್ಷಣ
 ನೋಡಿ ಗುಣವಾಗುವ ಬಗ್ಗೆ ಸಂಶಯವೇ ಎಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಿತ್ತು. ಆಕೆಗೆ
 ಕೆಡಕೆನಿಸಿತು.

“ ಗಾಬರ್ಬಾಗ ಬ್ಯಾಡಾ. ನಾವೆಲ್ಲ ನಿನ್ನ ಉಳಿಸಿಗೋತೇವಿ. ”

“ ಹೂಂ-ರಿ—” ಎಂದು ಆತ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದ.

ರಂಗಾ ಹೊರಟಳು. ದಾರಿಯಲ್ಲಿ ಆಕೆಗೆ ಕಾಶಾನ ಮೋರೆ ಕಣ್ಣಿಗೆ
 ಕಟ್ಟಿದಂತಾಗಿತ್ತು.

೩

ಆ ದಿನ ಸಾಯಂಕಾಲದಿಂದಲೇ ಜನರು ಟೀಕಿಟ ಆಫೀಸಿಗೆ ಬಂದು
 ಮುಕುರಿದ್ದರು. ಗುಬ್ಬಿ ಥೇಟರಿಸ ಆಶೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಹೊಸ
 ನಾಟಕ.

ರಂಗಾ ಥೇಟರಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಟೀಕಿಟ ಆಫೀಸು ಬಂದು ಮಾಡಿ
 ಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಟೀಕಿಟ ಸಿಗದೆ ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಹೊರಗೆ ನಿಂತಿತ್ತು.

ರಂಗಾ ಹಾಗೆ ಜನರನ್ನು ಸರಿಸುತ್ತ ನೆಟ್ಟಗೆ ಗ್ರೀನ್ ರೂಮಿಗೆ ನಡೆದಳು. ಅಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲರೂ ಬಣ್ಣ ಹಚ್ಚಿಕೊಳ್ಳುವದರಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರು. ಕಾಶಾ ಮಲಗಿಕೊಂಡ ಮೂಲೆಯ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದಳು. ಹಾಸಿಗೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ಆಕೆಗೆ ದಿಗಿಲುಬಿದ್ದಂತಾಯಿತು ಯಾರನ್ನು ಕೇಳಬೇಕು ?

“ ಯಾಕೆ ? ಕಾಶಾ ಹ್ಯಾಂಗಿದ್ದಾನೆ ? ” ಯಾರೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ. ಆಕೆಗೆ ಏನೂ ಹೊಳೆದಂತಾಯಿತು. ಆದರೂ ವಿಶ್ವಾಸವೆನಿಸಲಿಲ್ಲ.

“ ಎಲ್ಲೆ ಮಲಗಿಸೀರಿ ಅವನ್ನ ” ಎಂದು ಕೇಳಿಸುತ್ತ ನೋಡಿದಳು. ಜಸವಂತಸಿಂಗನ ಪಾತ್ರವಹಿಸಿದ ಚಂದ್ರಶೇಖರ ಮುಂದೆ ಬಂದು ಹೇಳತೊಡಗಿದ. “ ಹತ್ತು ಮಿಸೀಟಾತ್ರಿ, ಅವ ಹೋಗಿ. ನಾವೂ ತಿರುಗಾಡಬಂದಿದ್ದಿವೆ. ಚಸ್ಸು ಓಡ್ತ ಬಂದಾ. ಒಂದು ನೋಡತೇವೆ, ಕಾಶಾ ಕೈಕಾಲು ಜಾಡಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಹತ್ತಿದ್ದ. ತಳಿದ್ದ ಹೋತು ನಮಗ. ”

“ ಇನ್ನ ಮುಂದೆ ? ”

“ ಮುಂದೇನು ? ನಾಟಕ ಮುಗಿಸ್ತಕ್ಕದ್ದು, ಆ ಮ್ಯಾಲೆ ಮುಂದಿನ ವ್ಯವಸ್ಥಾ. ”

ಆ ಮಾತು ಕೇಳಿ ಆಕೆಗೆ ಬರೆ ಕೊಟ್ಟಂತಾಯಿತು. ಪಿತ್ತ ತಲೆಗೇರಿತು. “ ನೀವು ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲ. ರಾಕ್ಷಸರು - ಹೆಣಾ ಎಡಿವಿಕೋತನ ನಾಟಕ ಮಾಡವು ? ಓಣ್ಯಾಗ ಯಾರಾರ ಸತ್ತರ ಓಣೀ ಜನಾ ಊಟ ಮಾಡೋದಿಲ್ಲಾ, ಹೆಣದ ವ್ಯವಸ್ಥಾ ಆಗದ ಹೊರತು. ಅಷ್ಟೂ ಮನುಷ್ಯತ್ವ ಇರಬಾರದ್ದು ನಿಮಗ ? ” ಆ ರುದ್ರಾವತಾರ ನೋಡಿ ಎಲ್ಲರೂ ನಡುಗುತ್ತಿದ್ದರು. “ ಯಾರ ಹೇಳಿದ್ದು ನಾಟಕ ಮಾಡೋದಂತೆ ? ”

“ ಮ್ಯಾನೇಜರರಿ ! ” ಟೀಕೀಟ ಮಾರುವ ಶೇಷಪ್ಪ ಹೇಳಿದ. “ ಈವತ್ತಿನ ಜನಾ ಅಲ್ಲಾ, ಜಾತ್ರಿ ನೋಡ್ತಿ. ಒಂದು ಟೀಕೀಟೂ ಶಿಲಕಿಲ್ಲ. ಇರಬಿಗಿ ಸರದಾಡೇನಂದ್ರ ಜಾಗಾ ಇಲ್ಲಾ. ಮ್ಯಾನೇಜರ ಅಂದ್ರ ‘ ರೊಕ್ಕಾ ತಿರಿಗೇನು ಕೊಡೋದು ? ನಾಟಕಾ ಅಂತೂ ಆಡ್ರಿ ’ ಅಂದ್ರು. ”

“ ಹೆಣ್ಣಾ ಎಲ್ಲಿ ಅದ ಈಗ ?” ಆಕೆಯ ದನಿ ಚಿರಕ್ ಎಂದಿತು.

“ ಹೊರಗ ಕೋಲಾಳಾಗಿ ಇಟ್ಟೀವರಿ ”

“ ಆಗಲಿ. ಮೊದಲನೇ ಗಂಟೆ ಹೊಡೆ ಸುಲಿಕ್ಕೆ ಹೇಳು.” ಶೇಷಪ್ಪ ಹೋದ. ಆಕೆಯ ಲಕ್ಷ್ಯ ಆತನ ಕಡೆಗೇ ಇತ್ತು. ಗಂಟೆ ಕೇಳಬಂತು. ಆಕೆ ಬಣ್ಣ ಕಾಣಿಸಿ ಮೋರೆ ತೊಳಕೊಂಡಳು.

೪

ಮೊದಲನೆಯ ಅಂಕು ಯಥಾತಥಾನೆ ಸಾಗಿತು. ಜನರು ಅದೆ ಕೂಗಾಟಕ್ಕೆ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದ್ದರು. ಅಷ್ಟರೊಳಗಾಗಿ ಡ್ರಾಪ್ ಬಿತ್ತು.

ರಂಗಾ ಒಳಗೆ ಹೋಗದೆ ಸ್ವೇಚ್ಛೆಯ ಮೇಲೆ ಉಡುಪನ್ನು ಬದಲಿಸಿ ದಳು. ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಆಕೆಯನ್ನು ಹುಡುಕುತ್ತ ಬಂದ. ಆತನ ಎರಡೂ ಕಣ್ಣುಗಳಿಂದ ನೀರು ಸುರಿಯುತ್ತಿದ್ದವು.

“ ರಂಗಾ, ಇಷ್ಟು ಕಟುಕತನ ಮಾಡಬ್ಯಾಡಾ. ನನ್ನ ತಪ್ಪಾತು- ಕ್ಷಮಾಮಾಡು. ನಾನು ಹೇಳಿದೆ ನಾಟಕಾ ಮಾಡೋಣಾ ಅಂತ- ನನಗೂ ಮೋಹ-ಕೈಯಾಗ ಬಂದ ರೊಕ್ಕಾ ಕೊಡಬಾರದು ಅಂತ. ನಿನ್ನ ಕಾಲ ಬೀಳತೇನಿ ” ಎಂದು ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ಆಕೆಯ ಕಾಲ ಹಿಡಕೊಂಡ.

“ ಅಣ್ಣಾ, ಹೋಗ್ತಿ ನೀವು- ಏನೂ ತ್ರಾಸ ಮಾಡಿಕೋ ಬ್ಯಾಡ್ಲಿ-” ಇಷ್ಟೇ ಹೇಳಿ ಶೇಷಪ್ಪನಿಗೆ ಒಂದು ಕಪ್ ಜಹಾ ಹೇಳಿದಳು. ತಿಮ್ಮಣ್ಣ ಏನೂ ಮಾತಾಡದೆ ಹೊರಗೆ ಹೋದ.

ಎರಡನೆಯ ಅಂಕಿಗೆ ನಾಟಕವು ಕಳೆಕಟ್ಟುತ್ತಿತ್ತು. ಜನವಂತ ಸಿಂಗನು ತನ್ನ ಹೆಂಡತಿ ಯಶೋಮತಿಗೆ ರಾಜ್ಯಭಾರವನ್ನೊಪ್ಪಿಸಿ ದಿಲ್ಲಿಗೆ ಹೋಗುವನು- ಆ ಪ್ರವೇಶದಲ್ಲಿ ಆಕೆಯ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಮೂಡಿದ ಆತ್ಮ ವಿಶ್ವಾಸ, ಗಾಂಭೀರ್ಯ- ಒಂದು ರಾಜತೇಜವೆ ಅಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗಿತ್ತು— ಜನರು ಚಿತ್ತಾನ್ವಿತರಾಗಿ ಕೂತು ನೋಡಿದರು.

ಮೂರನೆಯ ಅಂಕದಂತೆ ನಾಟಕದ ಮೇರುಮಣಿ- ಜನವಂತ

ಸಿಂಗನು ಯುದ್ಧದಲ್ಲಿ ಪರಾಜಿತನಾಗಿ ರಣಭೂಮಿಯಿಂದ ಮರಳಿಬರುವನು. ಯಶೋಮತಿಯು ಕೋಟಿಗೆ ಬೀಗ ಹಾಕಿ ಕೊತ್ತಳದ ಮೇಲೆ ಸಂತಿರುವಳು. ಜಸವಂತಸಿಂಗ ಹೇಡಿ- ಜೀವದಾಸೆಗಾಗಿ ಹೆದರಿ ಕೋಟೆಯಲ್ಲಿ ಅಡಗಿಕೊಳ್ಳಬೇಕೆನ್ನುವನು.- ಜಸವಂತಸಿಂಗ- ಚಂದ್ರ ಶೇಖರ,- ಹೊಟ್ಟೆ ಹೊರಕೊಳ್ಳುವ ಅಲ್ಪಜೀವಿ- ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿಯ ಎಲ್ಲರೂ ಉಪವಾಸಕ್ಕೆ ಹೆದರಿದರು- ಹೇಡಿಗಳು-!

ಯಶೋಮತಿಯು ಆ ತಿರಸ್ಕಾರವನ್ನು ನೋಡಿ ಜಸವಂತಸಿಂಗನು ನಾಚಿ ರಣಭೂಮಿಗೆ ತೆರಳುವನು. ಎಂಥ ರೋಮಹರ್ಷಣ ಪ್ರಸಂಗವದು! ಜನರಂತೂ ಕರತಾಡನದಿಂದ ಅಭಿನಂದಿಸಿದರು.

ರಣಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಡಿದು ವೀರಸ್ವರ್ಗವನ್ನು ಹೊಂದಿದ ಜಸವಂತಸಿಂಗನ ಪ್ರೇತ- ಯಶೋಮತಿಯು ಬರುವಳು. ಆ ದೃಶ್ಯ-ಭೀಷಣ ಮೃತ್ಯುವಿನ ನರ್ತನ- ಮೃತ್ಯು-ಈಗ ಕಾಶಾ ಮೃತ್ಯುವಿನ ಕೈವಶ—

ಯಶೋಮತಿಯ ಮುಖದಿಂದ ಒಂದೆ 'ಚಿತ್ಕಾರ' ಧ್ವನಿ- ಆಕೆ ಮೂರ್ಛಿತಳಾದಳು. ತೆರೆ ಕೆಡವಿದರು.

ರಂಗಾ ಸಿಜವಾಗಿಯೂ ಮೂರ್ಛಿತಳಾಗಿದ್ದಳು.

ಮರುದಿನ ಬೆಂಗಳೂರಿನಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿಯೂ 'ಯಶೋಮತಿ' ನಾಟಕದ ಯಶೋಗಾನವೆ ನಡೆದಿತು. ಆ ಮೇಲೆ ಶಿವರಾಯರು ಎಷ್ಟು ಹೇಳಿದರೂ ರಂಗಾ ಕಂಪನಿಯಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲಲಿಲ್ಲ.

ಕರ್ಪುರದ ಗೊಂಬೆ

.. ..

ಆ ಮಗು ನಮ್ಮೆಲ್ಲರ ಪ್ರೀತಿಯದಾಗಿತ್ತು. ಸ್ನೇಹಿತನ ಮನೆಗೆ ಹೋದನೆಂದರೆ ಆತನ ಆ ಹೆಣ್ಣುಮಗುವಿನ ಕೌತುಕವನ್ನೆಷ್ಟು ಮಾಡಿ ದರೂ ನಮಗೆ ಸಾಲದು. ಹುಟ್ಟಿ ನಾಲ್ಕಾರು ತಿಂಗಳುಗಳ ವರೆಗೇ ಏನೂ ತಾಯಿಯ ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಆಡಿರಬಹುದಷ್ಟೆ. ಆ ಮೇಲೇನು ಬಮ್ಮಿ ನಮ್ಮ ಕೈಸೇರಿತು ಅಂದಿನಿಂದ ತಾಯಿಯ ನೆನಪು ಕೂಡ ಮಾಸುತ್ತಿರಲಿಲ್ಲ. ತಂದೆತಾಯಿಗಳು ಹವಣಿಸಿ 'ವಸಂತಿ' ಎಂದು ಗುರು ರಾತಿ ಹೆಸರನ್ನಿಟ್ಟಿದ್ದರೂ ಸ್ನೇಹಿತನೊಬ್ಬನು ಆ ಮಗುವಿಗೆ ತನ್ನ ಹೆಸರು ಕೇಳಿದಾಗ "ಮೇರಿ ಮಹಾರಾಣಿ" ಎಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಕಲಿಸಿದ್ದ. ನಾನು ರಾಷ್ಟ್ರೀಯ ವೃತ್ತಿಯವ, ನಾನು ಆಕೆಗೆ ತನ್ನ ಹೆಸರು ಕೇಳಿ ದಾಗ "ಸರೋಜನೀದೇವಿ" ಎಂದು ಹೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಕಲಿಸಿದ್ದೆ. ಹಿಂದು ಸ್ಥಾನದ ಭಾವೀ ಇತಿಹಾಸವು ಈ "ಸರೋಜನೀದೇವಿ" ಯಿಂದ ಉಜ್ಜಲವಾಗತಕ್ಕದ್ದಿತ್ತು. "ಸರೋಜನಿ"ಯ ಆಯುಷ್ಯದ ಧೈಯ ವನ್ನು ನಾವು ಅದೆಷ್ಟು ಅಸ್ಥೆಯಿಂದ ನಿಶ್ಚಯಿಸುತ್ತಿದ್ದೆವು—ಆಕೆಯ ಶಿಕ್ಷಣಕ್ಕಾಗಿ ಅದೆಷ್ಟು ಯೋಜನೆಗಳನ್ನು ಮಾಡಿಟ್ಟಿದ್ದೆವು—ಆಕೆಯ ಆಟಪಾಟಗಳಲ್ಲಿ ಅದೆಷ್ಟು ಸಮರಸರಾಗುತ್ತಿದ್ದೆವು! "ಸರೋಜನಿ" "ಸರೋಜಾ"—ನಮಗೆ ತಲೆತುಂಬ ವಿಚಾರ, ಕೈ ತುಂಬ ಕೆಲಸ, ಆಕೆ ಗಾಗಿ—ಮೃತ್ಯುದೇವತೆಗೊಂದು ದಿನ ಆಕೆಯಲ್ಲಿ ಪ್ರೀತಿ ಹುಟ್ಟಿತು. ನಮ್ಮ ಕೈ ಬರಿದಾಯಿತು.

ಒಂದು ಮಗುವಿನ ಸ್ಮಶಾನಯಾತ್ರೆಗೆ ಅಷ್ಟು ಜನ ಬಂದದ್ದು ಅಮೂರ್ತವಿತ್ತು. ಸ್ನೇಹಿತರೆಲ್ಲರೂ ಬಿಟ್ಟು ಬಿಡದೆ ಬಂದಿದ್ದರು. ನಮ್ಮ ಮೂರ್ತಿಮಂತ ಆನಂದ ಈ ರೀತಿ ಮಣ್ಣುಪಾಲಾದದ್ದನ್ನು ಕಣ್ಣಾರೆ ಕಂಡೂ ಸಂಬಳಾರದವರಾಗಿದ್ದೆವು. ಹಸ್ತಸಾಮುದ್ರಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನನಗೆ ವಿಶ್ವಾಸ—ಅಕೆಯ ಆಯುಷ್ಯರೇಖೆಯನ್ನು ನೋಡಿದ್ದೆ—ಅದು ಬಲವ ತ್ತರವಿತ್ತು. ಆದರೂ ಈ ವಿಸರೀತ ಪ್ರಸಂಗ ಹೇಗೆ ಬಂದಿರಬಹುದೆಂಬುದನ್ನರಿಯದಾಗಿ ಈಗ ಆ ರೇಖೆಯ ಕಡೆಗೆ ಶೂನ್ಯದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಕೂತಿದ್ದೆ.

“ಆಲ್ಲೇನು ಬರದಿರತೈತ್ತಿ, ದಘ್ನಾಕ!—ಕತ್ತಲಕುಣ್ಣಾಗ ಕುಂತ ಮಾರಾಯಳು ಬರದದ್ದನ್ನೋದಿ ನಾವೇಟು ಪುರೋಸ್ತೇವ್ವಿ?” ಕಟ್ಟಿಗೆ ಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟುತ್ತ ಬಬ್ಬ ಆಳುಮನುಷ್ಯನೆಂದ. ಅದು ಆತನ ಮಾತೂ ಸರಿಯಾದದ್ದೆ!

‘ಸರೋಜಾ’ನ ಋಣವನ್ನು ತೀರಿಸಿ ಚಿತೆಯ ಕಡೆಗೆ ನಿರ್ವಿಕಾರ ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ನೋಡುತ್ತ ಕೂತಿದ್ದೆವು. ಯಾವನೊ ಬಬ್ಬ ಆಯ್ಕೆ, ಹತ್ತರದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಹೊರಟಿದ್ದ—ಚಿತೆಯ ಹತ್ತರ ಎಷ್ಟೊ ಹೊತ್ತಿನವರೆಗೆ ಸಿಂತಿತ್ತು. ಕೊನೆಗೆ ತನ್ನ ವಿಚಾರದ ತುದ್ದೆಯಿಂದೆಚ್ಚತ್ತು ಮುಂದೆ ಸಾಗಿದ. ಹೋಗುವಾಗ “ಇನ್ನು ಬೇವ ಇತ್ತರ. ನೀವು ಸುಳ್ಳೆ ಅವ ಸರ ಮಾಡಿದ್ದಿ” ಎಂದು ಹಳಪಳಿಸಿದ.

ನಾವು ಸ್ತಂಭಿತರಾದೆವು. ಅತ್ತಿತ್ತ ನೋಡಿದೆವು. ಆಯ್ಕೆ ಕಾಣ ಲಿಲ್ಲ. “ಹೋಗರೊ—ಆ ಆಯ್ಕೆ ಎಲ್ಲಿದ್ದಾಸ ಹುಡುಕ್ರಿ—” ಎಂದು ಒಂದೇ ಗಲಭೆ ಎದ್ದಿತು. ಅಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಜನರು ಹೊರಟರು—

—ತಲೆ ಬುರುಡಿ ಒಡೆದ ಸಪ್ಪಳವಾಯಿತು.

ಬೇಸ ತಿರುಗಿ ಒಂದರೂ ಬರಬಹುದೆಂದೆನ್ನೋಣ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ತಿರುಗಿ ಹೊಗಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಮನೆ—ದೇಹನಲ್ಲಿತ್ತು! “ಸರೋಜಾ”—ಆ ಕರ್ಪುರದ ಗೊಂಬೆ ಕೈಗೆ ಹತ್ತದಷ್ಟು ಸುಟ್ಟು ಹೋಗಿತ್ತು.

ಚಾಂದನ ಮಹಾಯಾತ್ರೆ

೧

ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಚೌಕಿಯಂತೂ ಇದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಚಾಂದನಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಎಲ್ಲರೂ 'ಚೌಕೀದಾರ ಸಾಹೇಬ' ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಿದ್ದರು. ಆತನು ನಮ್ಮ ಮನೆಗೆ ಎಂದು ಬಂದನೋ ಏನೋ, ನನಗೆ ತಿವಳಿಕೆ ಬಂದದ್ದಿಲ್ಲದ ನೋಡುತ್ತಿದ್ದೆ. ಆತನು ಒಳ್ಳೆಯ ಹಣ್ಣಾದ ಮುದುಕನಾಗಿದ್ದ. ಆತನ ಕಪ್ಪು ಗಡ್ಡಮೀಸೆಗಳನ್ನು ತಂದೆಯವರೂ ನೋಡಿದ್ದಿಲ್ಲವಂತೆ. ಅವರು ಆತನಿಗೆ ಅರ್ಧ ಸಂಬಳ ಅಥವಾ ಪೆನ್‌ಶನ್ ಕೊಡುತ್ತಿದ್ದರೆಂದು ನನಗಾದರೂ ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಅಂದರೆ ನನ್ನ ಮೇಲೆ ಆ ಪೆನ್‌ಶನ್ ನಡೆಯಿಸುವ ಭಾರ ಬಿದ್ದಾಗ ಗೊತ್ತಷ್ಟೇ.

ಕೇವಲ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳು. ಪ್ರತಿ ತಿಂಗಳು ಕೊಡಲೇ ಬೇಕು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಬ್ಬ ಆಳುಮನುಷ್ಯನಿದ್ದ. ಆತನ ಸಂಬಳ ಕೊಟ್ಟರೂ ಸೈ ಬಿಟ್ಟರೂ ಸೈ. ಚಾಂದನದು ಮಾರವಾಡದ ಹಿಡತ.

ಮೊದಲಿನಿಂದ ತಂದೆಯವರ ಕೈ ಸಡಿಲು. ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಮಾಮೂ ದೊಡ್ಡದು. ತಿಂಗಳಿಗೆ ಬರುವ ೭೦-೮೦ ರೂಪಾಯಿಗಳಲ್ಲಿ

ಎಲ್ಲ ಯಥೇಚ್ಛ ಸಾಗಬೇಕಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೆ ಕಾಂತಾಪ್ರಸಾದರೆಂಬ ಜಿನಕಾರರು (ಮೈಣಿಕರು) ತಮ್ಮ ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯವನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿನೇ ಕಳೆದಂತೆ. ಅಂತೂ ಚಾಂದನ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿಗಳ ಭಾರ ತಂದೆಯವರಿಗೇ ಮೂರದ್ದಾಗುತ್ತಿತ್ತೋ ಎನ್ನೋ, ಪ್ರತಿಯಿಂಗಳು ಅದರ ಚರ್ಚೆಯಾಗದಿರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯವರು ಎನ್ನೋ ಒಂದೊಂದು ಸಲ “ ಸಾಹೇಬ ಜಿನಗೆ ಮುಂದಿನ ತಿಂಗಳಿಗ್ಲಾ ” ಇಷ್ಟೆಂದರೆ ಸಾಕು, ಸಾಹೇಬರು ‘ ಗರಮ ’ ಅದರೇ. ‘ ಪೂ — ಎನ ಸುಟ್ಟೀರಿ ನಿಮ್ಮ ಮೂರು ರೂಪಾಯಿ — ಒಂದೊಂದು ಕಂಪೂರಿಗೆ ಯಾಡ್ಡಿವ್ವತ್ತು ಮೂರು ಪೈತ್ತ ಹಾರಸಾಂವ ನಾ — ಎಲ್ಲಿ ಮುಟ್ಟೀತು ನಿಮ್ಮ ಸಂಜ್ಜ — ಇನ್ನ ಮ್ಯಾಲ್ನಿಮ್ಮ ನೋಕಲಿ ಅರ ಯಾವ ಮಾಡಾಂವ — ’ ಎಂದು ಹೋಗೇ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಎರಡು ಮೂರು ದಿನ ಅಸರ ಸುಳಿಸೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆ ಮೇಲೊಂದು ದಿನ ನನಕು ಹರಿಯುವದರೊಳಗಾಗಿ ಸಾಹೇಬರು ವಸೆಯ ಕಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದರು. ಆ ದಿನ ನಮ್ಮ ಆಳು ಮಗನಿಗೆ ಕೆಲಸದ ಚಿಂತೆಯೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಪೆನ್‌ಶನ್ ಸರಿಯಾಗಿ ಸಿಗಬೇಕೆಂದು ನಾನೂ ದೇವರಿಗೆ ಬೇಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನನ್ನದೊಂದು ಸ್ವಾರ್ಥವಿತ್ತು. ಪೆನ್‌ಶನ್ ಸಿಕ್ಕ ಕೂಡಲೊಮ್ಮೆ ನನ್ನ ಆಟಿಗೆಯ ಸಾಮಾನುಗಳೆದೊಂದು ಸುಗ್ಗಿ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ‘ರಾಯ’ರ ಕಡೆಗೆ ರೂಪಾಯಿ ಇದ್ದದ್ದು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದು ನನಗೆ ಪೂರಾ ಗೊತ್ತು. ಸಾಹೇಬರಿಗೆ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳುವವ ನಾನು. ನನ್ನ ಬರಗಾಲದ ನೋವು ನನಗೆ. ಒಂದು ದಿನ ಈ ಸುಗ್ಗಿಗೆ ಪೂರಾ ಬರಗಾಲ ಬಂದು ಬಿಟ್ಟಿತು.

ಚಾಂದ ನನಗಾಗಿ ಒಂದು ‘ಗೋರಾ ಸಾಹೇಬರ ಟೊಪ್ಪಿಗೆ’ ಕೊಂಡಿದ್ದ. ನಾನೂ ನನ್ನ ‘ಹುಂಟಿಂಗ್ ಸೂಟ್’ ತೊಟ್ಟು ಆ ಟೊಪ್ಪಿಗೆ ಯನ್ನು ತಲೆಯ ಮೇಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ನಿಂತುಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ಆ ಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ನಾನಂತೂ ಸಂಪೂರ್ಣ ‘ಗೋರಾ ಸಾಹೇಬ’ನಾಗಿದ್ದೆ ಎಂಬದರ ಬಗ್ಗೆ ನನಗಂತೂ ಸಂಶಯವಿಲ್ಲ. ಯಾಸ್ ಫೆಸ್ ಎನು ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ

ಬಂದಿತ್ತು. ತಂದೆಯವರ, ಕಚೇರಿಯಿಂದ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ನಾನವರ ದೃಷ್ಟಿಗೆ ಬಿದ್ದೆ. ಕಚೇರಿಯ ಸಾಹೇಬನಿಗೆ ಮಾಡಿದಂತೆ ಈ ಸಾಹೇಬನಿಗಾದರೂ 'ಗುಡ್ ಮಾವುಲಿಂಗ' ಮಾಡಬಹುದೆಂದು ನನಗೆ ಬಲು ಆಶೆ. ಅದೇನಿಲ್ಲ, ಅವರು ನನ್ನನ್ನು ಆಶ್ಚರ್ಯ ಸಿಟ್ಟು ಇವುಗಳಿಂದ ಕೂಡಿದ ಏನೋ ಬಂದು ನೋಟದಿಂದ ನೋಡಿಟ್ಟೊಪಿಗಿ ಯಾರದ ತಂದಿ!' ಎಂದು ಕೇಳಿದರು. ನಾನು ಅಭಿಮಾನದಿಂದ ಚಾಂದನ ಕಡೆಗೆ ನೋಡಿದೆ. ಆತನು ಕೆಳಗೆ ನೋಡಿ ಕಾಲಿನ ಹೆಬ್ಬೆರಳಿನಿಂದ ಏನೇನೋ ತಿಳಿಸುತ್ತಿದ್ದ. ಆತನ ಮಾಸ್ತರರು ಆ ದಿನ ಹಾಕಿಕೊಟ್ಟ ಪಾಠವಿರಬಹುದು. ಅಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲಿಂದಲೋ ಬಂದು ಹಿಡಿ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಸೂರೆಯಾದವು. "ನನಗಿನ್ನೂ ಬಡತನ ಬಂದಿಲ್ಲವಾ—" ತಂದೆಯವರು ಮತ್ತೂ ಏನೇನೋ ಅಂದರು. ನನ್ನ ಟೀಪ್ಪಿಗೆಗೆ ಇಷ್ಟೇ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಬಿದ್ದಿರಬಹುದು. ಚಾಂದನು ಅವುಗಳನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ. ಆ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಯಾಕೆ ಸೂರೆ ಯಾದವೋ. ಅಂದಿನಿಂದ ನನ್ನ ಆಟಿಗೆಗಳ ಸೆಲೆ ಮಾತ್ರ ಒತ್ತಿ ಹೋಯಿತು. ಚಾಂದನು ಪೆನ್‌ಶನ್‌ದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಮೊದಲಿನ ಹಿಡಿತವನ್ನೇನು ಬಿಟ್ಟಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಈಗ್ಯೂ ಆಟಿಗೆಗಳನ್ನು ಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದು, ಅವುಗಳನ್ನು ಮತ್ತಾವದೋ ಹುಡುಗನಿಗೆ ಕೊಡುತ್ತಿರಬೇಕೆಂಬ ಸಂಶಯ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಂದು ಬಂದು ಹೋಗುತ್ತಿತ್ತು. ಆ ಹುಡುಗನು ಯಾರು! ನಾನು ಅನೇಕ ಅಡ್ಡತಿಡ್ಡ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಆತನ ಬಾಯಿಂದಲೇ ಆ ಹುಡುಗನ ಸುದ್ದಿ ಹೊರಡಿಸಬೇಕೆಂದು ಯತ್ನಿಸಿದೆ. ನನಗಂತೂ ಆ ಮಾತು ಶಕ್ಯವಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮುಂದೆ ನನಗೇ ಆ ಮಾತಿನ ಹಳವಂಡ ಉಳಿಯಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ಮರೆತುಬಿಟ್ಟೆ.

ಒಣಿಯಲ್ಲಿಯ ಯಾವ ಹುಡುಗನೂ ನನ್ನ ಸಂಗಡಿನಾಗಿದ್ದಿಲ್ಲ. ತಂದೆಯವರಿಗೇ ಆ ಮಾತು ಸರಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಹುಡುಗರು ಮನದಣಿಯ ಗೋಲಿ, ಚಂಡು, ಚೆಣಿಪಣಿ ಆಡುವದನ್ನು ದೂರದಿಂದ ನೋಡುವದೇ ನನಗೆ ಬಿಟ್ಟುಕೊಟ್ಟ ಅನಂದ. ಆದರೆ ಚಾಂದನ ಕೂಡ ಮಾತಾಡಲಿಕ್ಕೆ— ಆತನ ಬಾಯಿಂದ ರಾಜವುತ್ರರ ಕಥೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಲಿಕ್ಕೆ ಅವರು ಯಾರೂ ಇರುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ !

ಆ ಎಲ್ಲ ರಾಜವುತ್ರರಲ್ಲಿ ಚಾಂದನು ಒಬ್ಬನಾಗಿ ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತಿದ್ದ. ಆತನು ಒಬ್ಬನೇ ಆಡನೆಯಲ್ಲಿ ಅದ್ದಾಡುತ್ತಿದ್ದ, ಆತನಿಗೆ ಹಾದಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ರಾಕ್ಷಸರು ಭೆಟ್ಟಿಯಾಗುತ್ತಿದ್ದರು, ಅವರ ಕೈಯಿಂದ ಎಷ್ಟೋ ರಾಜಕನ್ನೆಯರನ್ನು ಬಿಡಿಸಿ ಮದುವೆಯಾಗುತ್ತಿದ್ದ, ಗಾಳಿಯ ಪಟದ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಬೇಕಾದ ಊರಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದ, - ಇನ್ನೂ ಎಷ್ಟೆಂತ ಹೇಳಲಿ! ಆತನ ಹೇಳುವದೆಲ್ಲವೂ ಸುಳ್ಳಿರಬಹುದೆಂದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನ ಪೂರಾ ಗ್ರಹಿಕೆಯಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಒಮ್ಮೆ ಚಾಂದನನಾಗಿ ನೋಡಬೇಕೆಂತಲೂ ಅನಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಒಮ್ಮೊಮ್ಮೆ ಆತನು ನನ್ನನ್ನೂ ತನ್ನ ಸಂಗಡ ಎಲ್ಲೋ ಕರೆಕೊಂಡು ಹೋಗಿ, ಬೆಳಗಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ನನ್ನನ್ನು ನನ್ನ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೇ ತಂದು ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಿದ್ದ.

ಒಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ಅಕ್ಕನ ಮದುವೆಯ ಸುದ್ದಿ ನಡೆದಿತ್ತು. ಆ ಮದುವೆಗೆ ನಾನೂ ಹೋಗಿದ್ದೆ. ಆದರೆ ಮೆರವಣಿಗೆಯ ಕಾಲಕ್ಕೆ ಆನೆ, ಒಂಟೆ, ಹುಲಿ, ಸಿಂಹ ಬಂದಿದ್ದವೆಂದು ಚಾಂದನ ಬಾಯಿಂದ ತಿಳಿದು ಬಂತು. ಮರುದಿನೇ ನನ್ನ ಮುಂಜಿಗೂ ಆನೆ, ಒಂಟೆ ತರಿಸಲಿಕ್ಕೆ ನಾನು ತಂದೆಯವರಿಗೆ ಹೇಳಿಬಿಟ್ಟೆ. ಅವರೂ ನಕ್ಕು ಹಾಕಿ ಮಾಡೋಣವೆಂದರು.

ನನ್ನ ಮುಂಜಿಗೆ ನಾವು ಕೊಲ್ಹಾಪುರಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದೆವು. ಗಾಡಿಯಿಂದಿಳಿದು ಊರಿನೊಳಗೆ ಹೋಗುವಾಗ ಯಾರೋ ಇಬ್ಬರು ಎರಡು ಚಿರ್ಚುಗಳನ್ನು ನಾಯಿಯಂತೆ ಕಟ್ಟಿಕೊಂಡು ನಡೆದಿದ್ದರು. ಅವುಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿ ತಂದೆಯವರು 'ನೋಡು. ನಿನ್ನ ಮುಂಜಿಗೆ ಇವನ್ನು ತರಿಸ್ತೇವಿ' ಎಂದು ನನಗೆ ಹೇಳಿದರು. ನಾನೂ ನನ್ನ ಮುಂಜಿಗೆ ಚಿರ್ಚುಗಳು ಬಂದೇ ಬರುವೆಂದು ಗಟ್ಟಿಮಾಡಿಕೊಂಡಿಟ್ಟೆ. ಮುಂಜಿಯ ದಿನ ರಾತ್ರಿ ೧೦ ಗಂಟೆಯ ವರೆಗೆ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತ ಕುಳಿತಿದ್ದೆ. ಆನೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಒಂಟೆ ಬರಲಿಲ್ಲ. ನಾನು ನೋಡಿದ ಚಿರ್ಚುಗಳೂ ಬರಲಿಲ್ಲ. ಮರುದಿನ ಕೇಳಿದೆ. ಅವು ಒಂದಾಗ ನಾನು ಮಲಗಿಕೊಂಡಿದ್ದೆಂದು ಹೇಳಿಹದು. ಆಯಿತು. ಆ ದಿನ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ನನ್ನ ಕಣ್ಣೀರಿನ ಅರ್ಘ್ಯ ಸಿಕ್ಕಿತು.

ಆ ಮೇಲೆ ಉರು ನೋಡಲಕ್ಕೆಂದು ಹೋದಾಗ ಒಂದು ತೋಟದೊಳಗೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಕಂಡೆ. ಸಾಡೆ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಗುಡಿಗೆ ಹೋಗುವಾಗಲೇ ಇವುಗಳನ್ನು ತಂಡದ್ದರೆ ನೆಟ್ಟ ಗಾಗುತ್ರಿತ್ತಿಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಬಾರದಿರಲಿಲ್ಲ.

ಕೊಲ್ಹಾ ಪುರದಿಂದ ನಮ್ಮೂರಿಗೆ ಮರಳಿ ಒಂದೆವು. ತುಸು ದಿನಗಳಲ್ಲಿ ತಂದೆಯವರು ತೀರಿಕೊಂಡರು. ಎಲ್ಲರೂ ಆತ್ಮರು. ನಾನೂ ಆತ್ಮಿ. ಚಾಂದ ಎಷ್ಟೋ ದಿನ ಊಟ ಉಡಿಗೆ ಇಲ್ಲದೇ ಮಲಕೊಂಡಿದ್ದ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೋ ಜನರು ಒಂದು ಊಟ ಮಾಡಿ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದರು. ಒಂದು ದಿನ ಚಾಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೋಡುವುದೆ ದೇವರನ್ನು ಕೂಡಿಸುವ ಮನೆಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದ. ಅಲ್ಲಿ ದೇವರನ್ನು ಕೂಡಿಸಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಎಷ್ಟೋ ಜನ ಘರೀರರು ಊಟ ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ನನ್ನನ್ನು ಒಂದು ಕಟ್ಟೆಯ ಮೇಲೆ ಕೂಡಿಸಿ ಸನೇನೋ ಹಾಡಿ ಮಂತ್ರ ಹಾಕಿ ನನ್ನ ಕೊರಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ಕರೆಯ ದಾರವನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ನನ್ನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಸಕ್ಕರೆ ಮುಳುಕಿ ಕೊಟ್ಟರು. ಮನೆಗೆ ಬರುವಾಗ ಚಾಂದ ನನ್ನನ್ನು ನೆಲದ ಮೇಲೆ ನಡೆಯಗೊಡಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕುಳಿತುಕೊಂಡು ಹೀಗೆ ಹೋಗುವುದು ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನುಮ್ಮನಿವೆ.

೨

ನಾನು ಇಂಗ್ಲೀಷಿ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುತ್ತಿದ್ದೆ. ಶಾಲೆಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗುವುದೂ ಅಲ್ಲದೆ ಮನೆಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಬರುವುದೂ ಚಾಂದನಿಗೆ ಒಪ್ಪಿತ್ತು. ಒಂದೊಂದು ದಿನ ನನಗೆ ಶಾಲೆಗೆ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಬೇಸರ ಬಂದಾಗ ನನ್ನನ್ನು ತನ್ನ ಗುರುತಿಸ ಯಾವದೋ ಮನೆಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿ ಶಾಲೆ ಬರುವಾಗ ಮನೆಗೆ ತಂದು ಮುಟ್ಟಿಸುತ್ತಿದ್ದ.

ನನಗೀಗ ಒಲಸೆಯ ಸರ್ವ ನಡೆದಿತ್ತು. ಶಿಕ್ಷಣವೂ ಯಥಾತಥಾ ಸಾಗಿತ್ತು. ಮನೆಯಲ್ಲಿ ನನ್ನ ಲಗ್ನದ ಮಾತೂ ನಡೆಯಲಾರಂಭಿಸಿತ್ತು. ಚಂದದ ಈಗಿರುವ ಸರ್ವ ಈ ಮಂತ್ರ 'ನೋತೋನಾಚ' ಮಾಡಿಬಿಟ್ಟಿದ್ದ.

ಒಂದು ರಾತ್ರಿ ಊಟ ಮಾಡಿ ಹಾಸಿಗೆಯ ಮೇಲೆ ಬಿದ್ದು ಕೊಂಡಿದ್ದೆ. ನಮ್ಮ ತಾಯಿ ಹತ್ತಿರ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದಳು. ಚಾಂದನೂ ಇದ್ದ. ಎನೋ ಸುಖದುಃಖದ ಮಾತುಕಥೆ ನಡೆದಿದ್ದವು. ಚಾಂದನೇ ನಡುವೆ ಮಾತು ತೆಗೆದ. 'ಬಾಯರ, ಸಂಣರಾಯರ ಲಗಣನೂ ಹೊಡಿಸಿ ಬಿಡ್ರಿ ಈ ವರ್ಷ, ತುಳಶೀ ಮದಿವ್ಯಾದ ಮ್ಯಾಗ' ನನಗೆ ಯಾವಾಗಲೋ ನಿದ್ರೆ ಹತ್ತಿ ಬಿಟ್ಟಿತ್ತು!- ನಾನು ಉತ್ಸುಕತೆಯಿಂದ ಮುಂದೆ ಕೇಳತೊಡಗಿದೆ.

'ಇನ್ನೂ ಸಂಣವಪ್ಪಾ' ಅವ್ವ ಅಂದಳು.

'ನಂದರ ಸನ್ನಿತಿ ! ಆಗಾಟಾತು ಬೋಗಾಟಾತು ಲಗಾಟಾಟಾ ಉಳಿದ್ರತಿ. ದೊಡ್ಡರಾಯರಾಟು ತಮ್ಮ ಮಗನ ಹೊಟ್ಟೆಲಿ ಹುಟ್ಟಿ ದೋಡಿದ್ನೆಂದ್ರ....' ಕುತ್ತಿಗೆ ಬಿಗಿದು ಬಂದವರಿಂದ ಸುಮ್ಮನಾದ. ಅವ್ವನೂ ಕಣ್ಣೊರಿಸುತ್ತ ಕುಳಿತುಕೊಂಡದ್ದು ಅಲ್ಲಿಯೇ ಹೀಗೆ ಕಣ್ಣು ತೆರೆದ. ನೋಡಿದೆ. ಮುಂದೆ ನನಗೆ ನಿಜವಾಗಿಯೂ ನಿದ್ರೆಹತ್ತಿರಬೇಕು.

ಮರುದಿನದಿಂದ ಚಾಂದ ಕನ್ಯಾ ನೋಡಲಿಕ್ಕೇ ಪ್ರಾರಂಭ ಮಾಡಿದ. ೧೧-೧೨ ವರ್ಷದ ಹೆಣ್ಣು ಹುಡುಗಿಯರು ಮನೆಗೆ ಬರುವದೇ ಕಳವು; 'ಕೇಳಾಡಿ ನೋಡಿ' ಎಂದು ಚಾಂದ ಸೂಚಿಸಿದನೇ. ಒಮ್ಮೆ ನಮ್ಮ ಕಕ್ಕನ ಮಗಳು ಚಂದ್ರಿ ದೀವಳಿಗೆಗೆಂದು ಬಂದವಳು ೨-೩ ತಿಂಗಳು ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಇದ್ದಳು. ಇಬ್ಬರದೂ ಅಡುವ ವಯಸ್ಸು ನನ್ನ ಕೂಡ ನಡೆದ ಅವಳ ನಗೆಚೇಷ್ಟೆ ಒಟ್ಟಿನಮೇಲೆ ಅವಳ ಸ್ವಭಾವ ನೋಡಿ ಅವಳು ಪೂರಾ ಚಾಂದನ ಒರೆಗೆ ಬಂದಳು. ಒಂದು ದಿನ ಅವ್ವನಿಗೆ ಕೇಳಿದ 'ಈ ಚಂದ್ರಕ್ಕನ್ನ ಯಾಕ ನಾವು ತಗೋಬಾರದು. ಆಕ್ಕಾತಿ ಮನ್ಯಾಗಿಂದ ಮನ್ಯಾಗ್ತ.' ಅವ್ವನಿಗೆ ಆತನ ಮಾತಿನ ಸಂದರ್ಭ ತಿಳಿಯಿತು. ಅವಳು ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ನಗುತ್ತ-'ಹಾಂಗ ಅನಬಾರದ ಚಾಂದಾ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಿಕ್ಕೆ ಬರೊದಿಲ್ಲ- ಅಂಣಾ ತಂಗಿ ಆಗತಾರಪ್ಪಾ.'

ಚಂದ್ರಿಯ ಸ್ವಭಾವ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿಗೂ ಬಂದಿತ್ತು. ಆದರೂ ಮದುವೆಯ ಮಾತು ತೆಗೆದರೆ ನನಗಿನ್ನೂ ನಾಚಿಕೆ ಬರುತ್ತಿತ್ತು. ಅವ್ವ

ಹೇಳಿದಂತೆ ನಾವು ಅಂಣಾ ತಂಗಿ ಆಗುತ್ತಿದ್ದೆವೋ ಇಲ್ಲವೋ ನನಗೆ ತಿಳಿಯುತ್ತಿದ್ದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ಚಂದ್ರಿಯ ಕೂಡ ಮದುವೆಯಾದರೆ ನಾಚಿಕೆಯಿಂದ ನನಗೆ ಅವಳ ಕೂಡ ಆಡುವದಕ್ಕೇ ಧೈರ್ಯವಾಗಲಿಕ್ಕಿಲ್ಲವೆಂದೆ ನಿಸಿತು. ಚಾಂದನ ಮಾತು ಕೇಳಿ ನನಗೆ ಸಿಟ್ಟು ಬಂತು. ನನ್ನ ಮದುವೆಯ ಚಿಂತೆ ಈತನಿಗೇಕೆ !

ಇತ್ತೀಚೆಗೆ ಏನು ಕೆಲಸ ಹೇಳಿದರೂ ಹದಿನೆಂಟು ಪಂಟು ಹೇಳಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದ ಚಾಂದನ. ಒಮ್ಮೆ ಆತನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ನಾನೊಂದು ಪತ್ರ ಪೋಸ್ಟ್ ಮಾಡಲಿಕ್ಕೆ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದೆ. ನಾನು ಪತ್ರ ಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಮುಂಚಾನೆ ಆತನು ತಿರುಗಿ ಮನೆಗೆ ಒಂದಾಗ ಹೊತ್ತು ಮುಳುಗಿ ಹೋಗಿತ್ತು. ನನಗೂ ನನ್ನ ಸಿಟ್ಟು ತೀರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಿಕ್ಕೆ ಅಂಧದೇನಾದರೂ ನೆವ ಬೇಕೇ ಆಗಿತ್ತು. ಸಾಹೇಬ ಕಣ್ಣಿಗೆ ಬಿದ್ದಕೂಡಲೇ, ನಾನು 'ಎನಸಪ್ಪ. ನಾವು ಕೆಲಸಾ ಹೇಳೋದನ ತಪ್ಪು ! ಪತ್ರ ಏನು ನೀನು ಊರಿಗೆ ಹೋಗಿ ಮುಟ್ಟಿಸಿ ಬಂದೋ ಏನು ಮತ್ತೆ !' ಚಾಂದನ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಯಾವ ಪ್ರಕಾರದ ಬದಲೂ ಕಂಡು ಬರಲಿಲ್ಲ. ಆತನು ತನ್ನ ಇತಿಹಾಸದ ಗಂಟು ಬಿಚ್ಚಿದ. 'ಎನ ಹೇಳ್ಳಿ ಅದರ ಒಪ್ಪಂದನ. ಶಿವಾಯಿ ಪತ್ರದ ಚೀಲಾ ಕಟಗೊಂಡ ಹೋಗಿ ಬಿಟ್ಟಿದ್ದ. ಟೀಸನ್ ಕೋಡಿದ್ದಿ. ಗಾಡಿ ಹೊಂಟ ನಿಂತಿತ್ತು. ಗಾಡಿ ಸಾಬಗ ತಮ್ಮ ಸಲಾಮ ಹೇಳಿ, ಇದ ನಮ್ಮ ರಾಯರ ಪತ್ರ ಇಲಾಯತಿಗೆ ಹೋಗೋದ್ದೆತಿ ಅಂತ ಹೇಳಿದೆ. ಗಾಡಿ ಅರಬಡಿಸಿ ಸಿದಿರಿಶಿ ಪತ್ರ ತೊಗೊಂಡು -'

ಅಲ್ಲಿಯೆ ೧೦-೨೦ ಮೈಲು ದೂರ ಇದ್ದ ಊರಿಗೆ ಬರೆದ ಪತ್ರ ವಿಲಾಯತಿಗೆ ಕಳಿಸಿದ್ದಕ್ಕಾಗಿ ಸಿಟ್ಟಾಗಬೇಕೋ ನಗಬೇಕೋ ನನಗೇ ತಿಳಿಯದಂತಾಯಿತು. ನಾನು ಮತ್ತೇನಾದರೂ ಕೇಳುವಷ್ಟರೇಳೆಗಾಗಿ ಚಾಂದನ 'ಗಾಡಿಸಾಬ ನಿಮಗೆ ಸಲಾಮ ಹೇಳ್ತಾನೆ' ಎಂದು ಹೇಳಿ ಹೋಗೇ ಬಿಟ್ಟ. ನಾನು ಬಿಪ್ಪನಾಗಿ ನೋಡುತ್ತ ನಿಂತೆ.

ನನ್ನ ಮದುವೆ ಗೊತ್ತಾಯಿತು. ಚಾಂದನ ಉತ್ಸಾಹವನ್ನೇನು ಹೇಳಲಿ ! ದಿನಕ್ಕೆ ಹತ್ತು ಸಾರೆ 'ಸಂಣಬಾಯರನ್ನು ನೋಡಿ ಬರುತ್ತಿದ್ದ.

ನಮ್ಮ ಜೀಗರೂ ದೊಡ್ಡ ಮನೆತನದವರು. ಚಾಂದ ನಮ್ಮ ವ.ನೆಯ ಸಂದಿಗೊಂದಿಯನ್ನೆಲ್ಲ ಅರಿತನ. ಅವರು ಆತನನ್ನು ನಮ್ಮ ಮನೆತನದ ಬಗ್ಗೆ ಏನಾದರೂ ಕೇಳಿದಾಗ ನಾವು ಹಿಂದುಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿಯೂ ಯಾವ ಸಂಸ್ಥಾನಿಕರಿಗೂ ಕಡಿಮೆಯಲ್ಲವೆಂಬ ಕಲ್ಪನೆ ಅವರ ಮನಸ್ಸಿನ ಮೇಲೆ ಬಿಂಬಿಸಿಯೇ ಬಿಡುತ್ತಿದ್ದ.

ನಮ್ಮ ಮಾವಂದಿರು ಅದೇ ಊರಲ್ಲಿ ಸರಕಾರಿ ವಕೀಲರಿದ್ದರು. ಚಾಂದನ ಕೋಶದಲ್ಲಿ ಅದಕ್ಕೆ 'ಜಡ್ಜಿ ಕೆಲಸ'ವೆಂಬ ಶಬ್ದವಿತ್ತು. ನಮ್ಮ 'ಪಟ್ಟರಾಣಿ'ಯಂತೂ ಕೇವಲ ನೂರಚಾನ್ ಅಥವಾ-ಗೋಕಾಂವಿ ಗೊಂಬೆ. ಬೇರೆ ಮಾತಿಲ್ಲ.

ಮದುವೆಯಾಯಿತು. ಚಾಂದನ ಕೈಯಲ್ಲಿ ಕೊಟ್ಟ ಅಕ್ಕಿಯುಕಾಳು ನಮ್ಮ ತನಕ ಬಂದು ಮುಟ್ಟಿದವು.

೩

ಚಾಂದ ಈಗ ಒಳ್ಳೆಯ ಹಂಣಾಗಿ ಹೋಗಿದ್ದ. ನಮ್ಮ ಮನೆಯನ್ನೂ ಬಿಟ್ಟು, ಯಾವಳೋ ಮೊಮ್ಮಗಳಿದ್ದಳಂತೆ, ಅವಳ ಮನೆಯಲ್ಲಿಯೇ ಇರಹತ್ತಿದ್ದ. ತಿಂಗಳಿಗೊಮ್ಮೆ ಪೆನಶನ್ ಒಯ್ಯಲಿಕ್ಕೆಂದು ಬರುತ್ತಿದ್ದ ನಷ್ಟೇ.

ಆ ದಿನ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ಸೀಮಾಂತವಿತ್ತೋ ಏನೋ. ಚಾಂದ ನನಗಾಗಿ ಒಂದು ಜರತಾರಿ ರುಮಾಲ, 'ಆಕೆ'ಗೆ ಒಂದು ಖಣ ಉಡುಗರೆಯಾಗಿ ತಂದಿದ್ದ-ಊಟ ನಮ್ಮಲ್ಲಿಯೇ ಮಾಡಿದ. ಸಂಜೆಗೆ ಅರುತಿಯಾದಾಗ ಆತನ ಕಂಣುಗಳಿಂದ ಅನಂದಾಶ್ರುಗಳುದುರಿರಬೇಕು. ಎಲ್ಲ ಹಿರಿಯರಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದಂತೆ ನಾವು ಆತನಿಗೆ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡಿದೆವು. ಯಾಕೋ ಏನೋ ಆತನನ್ನು ನೋಡಿದ ಕೂಡಲೆ ನನ್ನ ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಆತನ ಬಗ್ಗೆ ಒಂದು ಪ್ರಕಾರದ ಅದರವೇ ಹುಟ್ಟಿತು.

ಮರುದಿನ 'ಆಕೆ' ತವರು ಮನೆಗೆ ಹೋದಳು. ಚಾಂದ ಕಳಿಸಲಿಕ್ಕೆ ಬಂದಿದ್ದ. "ಬಾಯಾರ್ತ, ಬರುವಾಗ ರಾಯರನ ಕರಕೊಂಡ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತೆ ಆಡನಾಕ ನಾ ಅದೇಸಿಂಡೆ" ಎಂದು ಹೇಳಿದ.

೪

‘ಆಕೆ’ಗೆ ಅಷ್ಟೇ ಹದಿನಾಲ್ಕು ವಯಸ್ಸು. ಇದೇ ವೊದಲಸಲ. ಎರಡು ದಿನಗಳಾದರೂ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗದ್ದರಿಂದ ಸಿವಿಲ್ ಸರ್ಜನ್ ಸಾಹೇಬರು ಹಾಸ್ಪಿಟಲಿಗೆ ಕರಕೊಂಡು ಹೋಗಿದ್ದರು. ಮೂರನೆಯ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನದ ೧೨ ಗಂಟೆಗೆ ಸಾಹೇಬರು ತಮ್ಮ ನಿರ್ಣಯಕ್ಕೊಟ್ಟು- ನಾವೆಲ್ಲರೂ ಹೊರಗೆ ಬಾಯಲ್ಲಿ ಅಕ್ಕಿಯಕಾಳು ಹಾಕಿಕೊಂಡು ನಿಂತಿದ್ದೆವು. ‘ಇನ್ನೊಂದು ಗಂಟೆಯೊಳಗಾಗಿ, ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗದಿದ್ದರೆ ಶಸ್ತ್ರ ನಡೆಯಿಸಬೇಕಾಗಬಹುದು.’ ಒಮ್ಮೆಲ್ಲರಿಗೂ ಊಟ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬರಹೇಳಿದರು. ಒಬ್ಬೊಬ್ಬರೇ ಊಟ ಮುಗಿಸಿಕೊಂಡು ಬಂದರು. ಅವನೂ ಬಂದಳು. ಈಗ ನಾನು ಹೊರಟೆ.

ಮನೆಯೊಳಗೆ ಚಾಂದ ದಾರಿ ಕಾಯುತ್ತ ನಿಂತಿದ್ದ. ಸುದ್ದಿ ಕೇಳು ವದಕ್ಕಾಗಿ ಆತನ ಮನಸ್ಸು ಹಾತೊರೆಯುತ್ತಿತ್ತು. ನನ್ನ ಲಕ್ಷಣ ನೋಡಿ ಏನೂ ಮಾತಾಡದೇ ಸುಮ್ಮನಾದ. ನಾನು ಹಾಗೂ ಹೀಗೂ ಮಾಡಿ ಊಟವನ್ನಂತೂ ಮುಗಿಸಿದೆ. ಹೊರಗೆ ಟಾಂಗಾ ಇದ್ದೇ ಇತ್ತು. ಹಾಸ್ಪಿಟಲಿಗೆ ಹೊರಟೇ ಬಿಟ್ಟೆ. ಚಾಂದ ಮುಂಚಿತವಾಗಿಯೇ ಗಾಡಿಯಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಂಡಿದ್ದ. ನಾನು ಏನೂ ಮಾತಾಡಲಿಲ್ಲ.

ಹಾಸ್ಪಿಟಲಿಗೆ ಬಂದ ಕೂಡಲೆ ನಾನು ಸೀದಾ ವಾರ್ಡಿನ ಕಡೆಗೇ ಹೊರಟೆ. ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ನನಗೆ ಸಾಹೇಬರು ಬೆಟ್ಟಿಯಾದರು. ನನ್ನನ್ನು ನೋಡಿ ಅವರು ನನ್ನ ಹೆಗಲಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟು ನನ್ನನ್ನು ಹತ್ತಿರೇಳಿದರು. “Thank God, my boy, the mother's safe. Sorry for the child-” ಎಂದು ನಡುಗಿದ ದನಿಯಿಂದ ಹೇಳಿದರು. ನನಗೆ ಹೌ ಹಾರಿದಂತಾಗಿ ನಾನು ಆಪರೇಶನ್ ರೂಮದ ಕಡೆಗೆ ಓಡಿದೆ. ಒಳಗೆ ಹೋಗಿ ಆ ಕೂಸಿನ ದೇಹದ ಕಡೆಗೆ-ದೇಹವೆಲ್ಲಿಯದು, ಮಾಂಸದ ಪಿಂಡ-ನೋಡಿದೆ. ನನ್ನ ಚೇತನಾಶಕ್ತಿ ಇಲ್ಲದಂತಾಯಿತು.

‘ಆಕೆ’ಗೆ ಕ್ಲೋರೋಫಾರ್ಮದ ಮಬ್ಬು ಇನ್ನೂ ಇಳಿದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಕಡೆಗೆ ತಿರುವಿದ ನೋಟದ ಮೇಲಿಂದಂತೂ ಇನ್ನೂ ಮೈಮೇಲೆ

ಸ್ಮೃತಿ ಬಂದಂತೆ ತೋರಲಿಲ್ಲ. ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಹುಚ್ಚು ಕಳೆ ಸುರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅಲ್ಲಿ ನಿಲ್ಲುವದಾಗಲಿಲ್ಲ. ಮೊರೆಯಿದ್ದು ಟಾಂಗಾಡ ಹತ್ತರ ಬಂದು ನಿಂತೆ. “ರಾಯರ ಹ್ಯಾಂಗದಾರ್?” ನನಗೆ ಯಾರೋ ಚುರುಕು ಹೊಡೆದಂತಾಯಿತು. ಚಾಂದನಿಗೆ ಉತ್ತರ ಕೊಡಬೇಕಾದರೆ ನನ್ನ ನಾಲಗೆ ಒಳಗೆ ಸೆಳೆಯುತ್ತಿತ್ತು. “ಅಂತ!-ಹಂತ-ನೆಟ್ಟಗಿದ್ದಾರೆ.”

“ನನ್ನ ಬಿಡತಾರೇನು ಬಳಗ?”

“ಯಾರನ್ನೂ ಬಿಡದಿಲ್ಲಂತೋ. ನನ್ನೂ ಇರಗೊಡಲಿಲ್ಲ.” ಎನ್ನೊ ಎನ್ನೊ ಹೇಳಿ ಚಾಂದನನ್ನು ಟಾಂಗಾದೊಳಗೆ ಕೂಡಿಸಿ ಮನೆಯ ಕಡೆಗೆ ಹೊರಟ.

ಟಾಂಗಾ ಮನೆಗೆ ಬಂದು ನಿಂತಾಗ ಚಾಂದ ದಾರಿಯಲ್ಲಿಯೇ ಇಳಿದು ಹೋದನೆಂದು ತಿಳಿದು ಬಂತು.

೫

‘ಆಕೆ’ ಇನ್ನೂ ತಮರವನೆಯಿಂದ ಬಂದಿದ್ದಿಲ್ಲ. ನಾನೂ ಎನ್ನೊ ದಿನ ಕಳೆಯುತ್ತ ನಡೆದಿದ್ದೆ. ಒಂದು ದಿನ ಅಡ್ಡಾಡಿ ಬರಬೇಕೆಂದು ಹೊರಟೆ. ಯಾರೋ ಬಂದು ನನಗೆ ಚಾಂದನ ಸುದ್ದಿ ಹೇಳತೊಡಗಿದರು. ಆತ ನೇನೋ ಮೊನ್ನೆ, -ಅಥವಾ ೪-೫ ದಿನ ಅಗಲಬಹುದಷ್ಟೇ- ತನ್ನ ‘ವ ಹಾ ಯಾತ್ರೆ’ ಬೆಳೆಯಿಸಿದನಂತೆ. ಸುದ್ದಿ ಹೇಳಿದವ ನನಗಾಗಿ ಚಾಂದ ಕೊಟ್ಟ ಟ್ಟದೊಂದು ಸತವನ ಡಬ್ಬಿಕೊಟ್ಟು ಹೋದ.

ಡಬ್ಬಿ ತೆರೆದು ನೋಡಿದೆ. ಒಳಗೆ ಬಂದು ಕಿನಬಾವಿನ ಚೀಲವಿತ್ತು. ಚೀಲ ಎಚ್ಚಿ ನೋಡಿದೆ. ಅದರಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ಬಾಲಮೊಡಗಿಯ ವಸ್ತುಗಳಿ ದ್ದವು. ನನ್ನ ಕೈಯಿಂದ ಚೀಲ ಕೆಳಗೇ ಬಿತ್ತು.

‘ರಾಯರ’ಂತೂ ಬಂದವರು ತಿರುಗಿ ಹೋದರು. ಅದೇ ಯಾಕೆ ಎಂದ ಕೇಳಿಕೆಗೆ ಚಾಂದನೂ ಹೋದನೋ ಎನ್ನೋ!

ಭಾವ-ಪ್ರಭಾತ

+

+

+

+

ಆಕೆಗೆ ಈವೊತ್ತು ಒಳ್ಳೆಯ ಉಲ್ಲಾಸ. ಗಂಡ ತನ್ನ ವ್ಯವಸಾಯದ ಪ್ರವಾಸದಿಂದ ಅವೆ ದಿನ ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕ್ಕೆ ಮರಳಿ ಬಂದಿದ್ದ. ಸಂಜೆಗೇ ಊಟ ಮಾಡುವೆನೆಂದು ಹೇಳಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಫಲಾಹಾರ ಮುಗಿಸಿ ಸ್ನೇಹಿತರ ಮನೆಗೆ ಹೊರಟು ಹೋಗಿದ್ದ. ಈಗ ಎರಡು ತಿಂಗಳು ಸಂಜೆಯ ಅಡಿ ಗೆಯೆ ಇರಲಿಲ್ಲ. ಮಧ್ಯಾಹ್ನಕ್ಕೆ ಮಾಡಿದ್ದರಲ್ಲಿಯೆ ಸಂಜೆಗಾಗಿ ಎಂಡು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿಟ್ಟು ಅದರಲ್ಲಿ ತಾನು, ಹುಡುಗಿ ಉಂಡುಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ದಿನ ಎಲ್ಲವೂ ಪರಿಷ್ಕಾರವಾಗಲೆ ಬೇಕು.

ಕಾಯಿಪಲ್ಲಿಗಾಗಿ ಆಳನ್ನು ಪೇಟೆಗೆ ಕಳಿಸಿದಳು. ನಾಲ್ಕು ವ್ಯಂಜನಪದಾರ್ಥಗಳು ಬೇಕೆ ಬೇಕು!— ಪಾಪ! ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಹೊತ್ತು ಹೊತ್ತಿಗೆ ಊಟ ಸಗದಾಗಿ ಎಷ್ಟು ಸೊರಗಿರುವನು!....

ಎರಡು ತಿಂಗಳ ಮೇಲೆ ಈ ಭೆಟ್ಟಿ. ಆತನೂ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ಚತುರ. ಆತನ ಮಾತು ಕೇಳುವದು, - ಪ್ರವಾಸದಲ್ಲಿ ಒದಗಿದ ಅನೇಕ ಪ್ರಸಂಗಗಳ ಶಬ್ದ ಚಿತ್ರವದು, - ಕೇಳುತ್ತ ಕೇಳುತ್ತ ಹಾಗೇ ಮೈಮರೆವಾಗುವದು ಹೊಸ ಮಾತಿರಲಿಲ್ಲ. ಆತನ ಭೆಟ್ಟಿ - ! ಆತನ ಸಹವಾಸ, - ಆತನು ಊರಲ್ಲಿಲ್ಲದಾಗಿನ ರುಕ್ಷಜೀವನದ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿ, - ಒಂದು ಶೀತಲ ಸ್ಪರ್ಶ, - ಒಂದು ಆರಾಮ.

ಸಂಜೆಯಾಯಿತು. ಜೀವನ ದಿಕ್ಕು ದಿಕ್ಕಿಗೆ ಹರಿಯತೊಡಗಿತು. ಆತನ ಭೆಟ್ಟಿ, - ಇದೊಂದೆ ವಿಚಾರ. ಮಗುವಿನ ಉಟ ಮುಗಿಸಿ ಮಲಗಿಸಿದಳು. ಅಡಿಗೆಯಾಗುವಷ್ಟರಲ್ಲಿ ಆತನೂ ಬಂದ. ಅವಳ ಹಸಿವು

ಹಿಂಗಿತು. ಆತ ಊಟದಲ್ಲಿ ಒಳ್ಳೆಯ ಸವಿಗಾರ. ನಾಲ್ಕು ಜನಸು ಬೇಕು. ಆತನ ಬಾಯಿಂದ ಪ್ರಶಂಸೆಯ ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಮನಸು ತಣಿಯಿತು. ಮಾತುಮಾತಾಡುತ್ತ ಊಟ ಮುಗಿಯಿತು. ಆಸ್ಥೆಯಿಂದ ಮೂಡಿಟ್ಟ ಎಲೆಪಟ್ಟಿಯನ್ನು ಆತನಿಗೆ ಕೊಟ್ಟು ತಾನೂ ಊಟ ಮುಗಿಸುವ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದಳು. ಊಟದ ಮೇಲಿಷ್ಟು ಇಚ್ಛೆಯಿತ್ತೆಂತಲ್ಲ, ಒಮ್ಮೆ ಮುಗಿಸಿ ಬಿಟ್ಟರಾಯಿತು! - ಹೊರಗಿನಿಂದ ಸಿಗರೇಟಿನ ದರ್ಪ ಬಂದು ಅಡಿಗೆಮನೆಯಲ್ಲಿಡಗಿತು, - ಸವಿ ಎಲೆಪಟ್ಟಿಯ ಮೇಲೆ ಅದೇಕೆ ಬೇಕಾಗಿತ್ತೋ! - ಮತ್ತೊಂದು ಸಲ ಆ ದರ್ಪ ಸುತ್ತಲೂ ಧುಮುಕಿತು. - ಆತನಿಗದು ಬ್ರಹ್ಮಾನಂದ! ಅವಳ ಮೋರೆಯ ಮೇಲೆ ಒಂದು ಮುಗುಳ್ಳಗೆ ಮುಗುಳಿತು.

ಊಟ ಮುಗಿಸಿ ಕೈ ತೊಳೆದುಕೊಂಡಳು, - ಆತನು ಮಾತಾಡಿದ್ದು ಕೇಳಬಂತು - "ನಾ ಇದೇ ಈಗ ಕೇಶವನ ಮನೀಗೆ ಹೋಗಿ ಬರತೇನಿ - ಬಾಗಲ ಮುಚಿಗೊ -" - ಕ್ಷಣಹೊತ್ತು ಏನೂ ತಿಳಿಯದಂತಾಯಿತು. ಹಾಲಿಗೆ ಹೆಪ್ಪ ಹಾಕಿ ಉಳಿಸುವೆಲ್ಲ ಹಾಗೇ ಬಿಟ್ಟು ಮಗುವನ್ನು ಕರ ಕೊಂಡು ಕೋಣೆಗೆ ನಡೆದಳು - ಕೋಣೆಯಲ್ಲಿ ಸಿಗರೇಟಿನ ದರ್ಪ ಅಡಗಿದ್ದಿಲ್ಲ.

ಮನಸಿಗೆ ಭಕಾಸವೆನಿಸಹತ್ತಿತು....

ಆತನು ಹೋದನು, - ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಿರಬಹುದೆಂಬುದು ಅವಳಿಗೆ ಗಿ . ಟ್ - ಕಾಲಸಪ್ಪಳ ಕೇಳಬಂತು. - ಮನೆಯಹತ್ತರ! - ಮನಸು ಆತುರವಾಯಿತು. - ಇಲ್ಲ, ಅದು ಹಾಗೆ ದೂರ ನಡೆಯಿತು. ದಾರಿಯು ದ್ದಕ್ಕೆ ಕಾಲಸಪ್ಪಳ, - ಅದರ ಹಿಂದಿನಿಂದ ಇವಳ ಮನಸು ಓಡಿತು. ಆ ದಾ-ರಿಕೆಲಹೊತ್ತು ಕಾಲ ಸಪ್ಪಳಕೇಳುವದು ನಿಂತಿತು - ಮನಸಿಗೆ ದಿಕ್ಕು ತಪ್ಪಿ ಅದು ಹರಿದಾಡಹತ್ತಿತು. ಮತ್ತೆ ಆ ಕಾಲ ಸಪ್ಪಳ ಕೇಳಬಂತು - ಮೊದಲಗಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಸ್ಪಷ್ಟ. ನಡುವೇ ತೊಡಕು ತೊಡಕಾದ ಎಳೆ ಈಗ ಕೈಗೆ ಸಿಕ್ಕಿತು. ದಾರಿಯದ್ದಕ್ಕೆ ಆ ಕಾಲಸಪ್ಪಳ - ಮನಸು ಅದನ್ನು ಮತ್ತೆ ಹಿಂಬಾಲಿಸಿತು. ಆ ದಾರಿ - ಆ ಮನೆಯಂತೂ ಬಂತು - ಕಾಲ

ಸುತ್ತಲೂ ಮತ್ತೊಮ್ಮೆ ನೋಡಿದಳು. ವೀಸ ಬಂದು ಧಣ ಧಣ ಉರಿಯುತ್ತಿತ್ತು. ಅದರ ಪ್ರಕಾಶವೆಲ್ಲ ಅತಗಿ, ಝುಝು ಬಂದು ಸೂಕ್ಷ್ಮವಾಗಿ ತಗಲಿದಂತಾಗುತ್ತಿತ್ತು. ಒಂದು ಬಗೆಯ ಸಮೂಹತೆಯು ಅವಳನ್ನಾವರಿಸುತ್ತಿತ್ತು. ಆ 'ಅವಳು',- ಆ 'ಅವಳು' ಅತಗಿದ್ದ ಸಂಬಂಧ ಊರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದ ಮಾತು. ಆತನ ಮೊದಲನೆಯ ಕಂಡತಿ ಇದ್ದಾಗಲೂ ಈ ಸಂಬಂಧವಿದ್ದೆ ಇತ್ತು. ಆತನ ಕಂಡತಿಯಿದ್ದಾಗಿನ ಮಾತು. ಅವಳೂ ಒಳ್ಳೆಯ ಪರಿಚಯದವಳು. ಒಂದು ದಿನ ಆತನ ಮನೆಗೆ ರಾತ್ರಿಯ ಊಟಕ್ಕೆ ಹೋಗಿದ್ದಳು. ಆ ದಿನವೂ ಹೀಗೆ ಊಟ ಮುಗಿದ ಕೂಡಲೆ 'ಕೇರಿವೆ'-ಇಲ್ಲ, 'ಗೋವಿಂದ'ನ ಮನೆಗೆ ಕೂರಲು ನಿಂತಿದ್ದ. ಆತನ ಹೆಂಡತಿ ಅಂಗಲಾಚಿ ಬೀಡಿಕೊಂಡಳು- ಎಷ್ಟೋ ಸೊತ್ತು. ಆ ಪ್ರನೇಶ ನಡೆದು ಆತನು ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವದನ್ನೇನು ಬಿಡಲಿಲ್ಲ. ಅವಳ ಅಸೂಯೆ ಅಥವಾ ವಿಕಾರವಶತೆ ನೋಡಿ ನಗೆ ಬಂದಿತು. ಈಗ-ಈಗ ಅವೆ ಬಡಿಸಿಟ್ಟ ಎಲೆಯ ಮೇಲೆ ತಾನು ಬಂದು ಕುಳಿತಿದ್ದಳು. ತಾನು ವಿಧವೆ,- ತನು ಮನೆಯವರನ್ನು, ಅತ್ತೆಯನೆಯವರನ್ನು,-ಸಮಾಜವನ್ನೆ ತೊರೆದು ಆತನ ಕೈ ಹಿಡಿದಿದ್ದಳು--ಮದುವೆಯಾಗಿದ್ದಳು. ಊರಿಗೆ ಗೊತ್ತಿದ್ದದ್ದು ಅವಳಿಗೂ ಗೊತ್ತಿದ್ದುದೆ. ಮೊದಲು ಮದುವೆಯಾದ ಗಂಡ ಎಲ್ಲೆ ಹೋಗಿರಬಹುದೆಂಬುದು ಯಾರಿಗೂ ಗೊತ್ತಿರದ ಮಾತು. ಹೇಳಿಯೂ ಹೋಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಅಜ್ಞಾತಪ್ರದೇಶಕ್ಕೇ ಹೋಗುವದು,- ಹೇಳಿದರೂ ಯಾರಿಗೆ ತಿಳಿಯ ಬೇಕು! ಈಗ ಹೇಳಿ ಹೋದವನು ಹೋದುದೆಲ್ಲಿ ಎಂಬುದು ಪೂರಾ ಗೊತ್ತು. ಮರಳಿ ಬಂದೆ ಬರುವನು,- ತನ್ನ ಬಂಟಿಗತನವು ಹಾಗೇ ಉಳಿಯಿತಲ್ಲ! - ತನಗೆ ಜೊತೆಗೆ ಈ ಹುಡುಗಿ - ಆತನ ಮಗಳು - ಮೊದಲನೆ

ಯವಳ ಮಗಳು - ತನಗೆ ಮಕ್ಕಳಿಲ್ಲ - ಆ ಇನ್ನೊಬ್ಬಳಿಗೆ! - ಮಕ್ಕಳಿವೆ, - ತಾನು, ಬಂಜೆಯೋ! - ತನ್ನ ಸವತಿ, - ಅಲ್ಲಿಯೇ ಇರುವಳಲ್ಲ. ಬಯಕೆ ಹಿಂಗದ ಜೀವ! - ಭಾವಚಿತ್ರದ ಕಣ್ಣುಗಳು ತುಸು ಅಲ್ಲಾಡಲಿಲ್ಲವೆ! ಮಗಳನ್ನು ಎಲ್ಲಿ ಹಿಂಸೆ ಪಡಿಸುವಳೋ ಎಂದು ಭೀತಿ ಇದ್ದಿರಬೇಕು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ. ಇಲ್ಲ - ಈಗ ಆತನು ಮೀಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಬಿಟ್ಟು.... ಹೆಂಗಸರು ಎಂದಾದರೂ ಮತ್ಸರಿಗಳೆ.

ಕೂಸು ಕಿರಿಕಿರಿ ಮಾಡಹತ್ತಿತು “ ಅಣ್ಣಾ ೩೨ - ”

ಆಕೆಯ ಎದೆಯೊಡೆಯಿತು. “ ಮಕ್ಕೋ ಮರಿ. ಇಲ್ಲೇ ಇದ್ದಾರೆ ಅಂತ! ” ಎಂದು ಕೂಸನ್ನು ತೊಡೆಯ ಮೇಲೆ ಕರಕೊಂಡು ಗಲ್ಲಿನಹತ್ತಿದಳು - ಆದು ಶಾಂತವಾಗಿ ಮಲಗಿಕೊಂಡಿತು. ತನಗೆ, - ತನಗೆ ನಿದ್ರೆ. ಇಲ್ಲ. - ಹಾಳು ಬಾಳುವೆ ! - ಇಂಥವರಿಗೆ ಮದುವೆಯೇತಕ್ಕೋ! - ಇನ್ನು ಆತನ ಸಂಬಂಧವೆ ಬೇಡವೆಂದು ನಿಶ್ಚಯಿಸಿಕೊಂಡಳು.

—ಕತ್ತಲು ಬಿರಿದು ನಸುಕು ಹೊರನೂಸಹತ್ತಿತು. ಪಕ್ಷಿಗಳು ಅನಂತಮುಖವಾಗಿ ಆತನ ಅಪರಾಧವನ್ನು ಸಾರಿ ಹೇಳಿದವು. ಈ ಮುಂದೆ ಆತನ ಸಂಬಂಧ ಸಾಕು - - ಬಾಗಿಲ ತಟ್ಟಿದ ಸಪ್ಪಳವಾಯಿತು - ಮನಸು ಆಕೆಯನ್ನು ಕಟ್ಟಿ ಹಾಕಿತು. ದೇಹ ಬಾಗಿಲ ಬಳಿ ಬಂತು. ಆತ, - ಮುಖದ ಮೇಲೆ ಗೆಲುವಿರಲಿಲ್ಲ. - ಅಪರಾಧ! - ಸಹ ಸ್ವಾಪರಾಧ! - ಆತನ ಕಣ್ಣಲ್ಲಿ ದೀನತೆಯ ಯಾಚಕವೃತ್ತಿ! - ಆ ದೈನ್ಯವನ್ನು ನೋಡಿ ಅವಳಲ್ಲಿ ಕನಿಕರ ಹುಟ್ಟಿತು. ಆತನ ಹೆಗಲ ಮೇಲೆ ಕೈಯಿಟ್ಟಳು - ಅಹುದು - ಆತನಾದರೂ ಎಲ್ಲಿ ಹೋಗಬೇಕು! ಸುತ್ತಲೂ ಒಂದು ಅಸ್ಫುಟ ಗೀತ ಕೇಳಬಂತು....ಬಾಹ್ಯಶೂನ್ಯಳಾಗಿ ಕಣ್ಣು ಮುಚ್ಚಿದಳು....ಅದೆ ಪ್ರಭಾತವಾಯಿತು.

ನಾಗರಿಕ

ಶ್ರೀಮಾನ್ ಎಂ. ಆರ್. ಶ್ರೀನಿವಾಸ ಮೂರ್ತಿಗಳವರ
ನಾಗರಿಕ ಎಂಬ ಲೋಕಪ್ರಿಯ ಕನ್ನಡ ನಾಟಕದ ಹಿಂದಿ ಅನುವಾದ- ಶ್ರೀ. ದಿನಾಕರ ರಂಗರಾಯರಿಂದ. ಕಾಕಾ ಕಾಲೇಲಕರರ
ಸುಂದರ ಮುನ್ನುಡಿ. ವಿಜಯನಗರದ ಹಲವು ಚಿತ್ರಗಳು. ಹೊದಿ
ಕೆಯ ಮೇಲೆ ಸೊಗಸಾದ ಚಿತ್ರ. ಮುದ್ರಾದ ಮುದ್ರಣ. ಬೆಂ
ಲ ಆಣೆ ಮಾತ್ರ. ಮಂಡಲದ ದ್ವಿತೀಯ ಮುದ್ರಣ.
ಜಲತರಂಗ (ಕಥಾಸಂಗ್ರಹ) ಬೇಗನೆ ಅರಳಲಿದೆ.
ಪ್ರೇಮ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಧಾರವಾಡಕ್ಕೆ ಬರೆದು ತರಿಸಿಕೊಳ್ಳಿರಿ.

ವೀರ ಅಭಿಮನ್ಯು

ವಿಶ್ವಗುಣಾದರ್ಶ ಸಂಗೀತ ನಾಟಕ ಮಂಡಲದವರಿಂದ ಕನ್ನಡ
ರಂಗ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನೂರಾರು ಸಾರೆ ಅಭಿನಯಿಸಲ್ಪಟ್ಟ
ಲೋಕ ಪ್ರಿಯತೆಯನ್ನು ಸಂಪಾದಿಸಿದ-ವೀರ ಅಭಿಮನ್ಯು ಎಂಬ
ಸಂಗೀತ ನಾಟಕವು ಇದೀಗ ಪ್ರಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ. ನಾಟಕವು ಲಲಿತ
ಸಂಗೀತಕ್ಕಾಗಿಯೂ, ನಾಟ್ಯಸಂಪದಾನದ ಚಮತ್ಕೃತಿಗಾಗಿಯೂ
ಪ್ರಸಿದ್ಧಿ ಹೊಂದಿರುವುದು ಎಲ್ಲರೂ ಬಲ್ಲ ಮಾತಾಗಿದೆ.

ಪುಸ್ತಕ ಮೊರೆಯುವ ವಿಳಾಸ:

ವೆ. ವಾ. ಸವಣೂರ ಮೆಣಸಿನಕಾಯಿಗಲ್ಲಿ ಧಾರವಾಡ

ಕಲಿಯುಗ

ಸಂಸಾರದಕರು. ದಾ, ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣರಾಯರು. ಕಾಮ
ವಿಜ್ಞಾನ, ಆರೋಗ್ಯ ವಿಜ್ಞಾನ, ಇವುಗಳಪ್ರಚಾರದೊಡನೆ ಸಾಮಾ
ಜಿಕ ಅಜ್ಞಾನಬನಿತ ರೂಢಿಗಳಸಂಹಾರವೇ ಈ ಮಾಸಿಕದ ಉದ್ದೇಶ.
ಕರ್ನಾಟಕದಲ್ಲಿ ಇದು ಅವೂರ್ವಮಾದರಿ. ಕ್ರೌ-ಆ.೩೨ ಪುಟಗಳು.
ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ ೧-೮-೦

ಕಲಿಯುಗ ಕಾರ್ಯಾಲಯ ಧಾರವಾಡ

ಸಂಸಾದಕೀಯ

ವಿಜಯನಗರ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಸ್ಮಾರಕೋತ್ಸವ

ಅದೊಂದು ಅವೂರ್ವ ದೃಶ್ಯ. ವಿಜಯನಗರದ ಆ ವಿಶಾಲವಾದ ವೀಧಿಗಳೂ ಭವ್ಯವಾದ ಗುಡಿಗೋಪುರಗಳೂ ತೀರ ಸಣ್ಣವೆನಿಸಿದವು ಆ ಜನಸ್ತೋಮಕ್ಕೆ. ಎಲ್ಲಿ ನೋಡಿದಲ್ಲಿ ಜನ!-ಜನ! ಸ್ಮಾರಕೋತ್ಸವ ಕಾಲದ ಹಂಪೆಯೆಂದರೆ ಅದೊಂದು ಇರುವೆಯ ಗೂಡು. ಭಾರತೀಯ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಸಂರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ ಹಿರಿಯರು ಮಾಡಿದ ವಿಲಕ್ಷಣ ಸಾಹಸದ ಪುಣ್ಯ ಸ್ಮರಣೆಗಾಗಿ ಈ ರೀತಿ ಅನಂದ ಉತ್ಸಾಹಗಳಿಂದ ಇಷ್ಟೊಂದು ಜನರು ನೆರೆದು ತಮ್ಮ ಕೃತಜ್ಞತೆಯನ್ನು ವ್ಯಕ್ತಪಡಿಸಿದ್ದು ಅಭಿನಂದನೀಯವಾಗಿದೆ. ಸ್ಮಾರಕೋತ್ಸವದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಪೂಜ್ಯ ಗುರುಗಳಾದ ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರವರು. ಹಿಂದೂ ಧರ್ಮ ಹಾಗೂ ಹಿಂದೂ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯ ಬೀಜವನ್ನು ಅವರು ತಮ್ಮ ಭಾಷಣದಲ್ಲಿ ಸುಗಮವಾಗಿ ವಿವರಿಸಿದರು. ಅನರಘಪಸಂಹಾರ ದಭಾಷಣವಂತೂ ಅದ್ವಿತೀಯವಾಗಿತ್ತು; ಬೋಧಪ್ರದವಾಗಿತ್ತು.

ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಸವದ ಅಧ್ಯಕ್ಷರು ಸಾಹಿತ್ಯಾಚಾರ್ಯರಾದ ಶ್ರೀಮಾನ್ ಬಿ. ಎಮ್. ಶ್ರೀಕಂಠಯ್ಯನವರು. 'ಕನ್ನಡ, ಕನ್ನಡತನ, ಕನ್ನಡತಾಯಿ' ಕೊರಗಿ ಸೊರಗುತ್ತಿರುವಾಗ ನಮ್ಮ ಈ ಔದಾಸೀನ್ಯವು ನಾಚಿಕೆ ಬರುವಂತಹದು.... ಉದಾರಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂಬ ಹುಸಿ ಹುಮ್ಮಸ್ಸಿಗೆ ಮರುಳಾಗಿ ಸ್ವಾಭಿಮಾನ ಶೂನ್ಯರಾಗುವುದು ಬೇಡ' ಎಂಬ ಈ ಮಾತುಗಳು ಅವರ ಅಂದಿನ ಭಾಷಣದ ತಳಹದಿಯಾಗಿದ್ದವು. ಪ್ರತಿ ಮಾತಿನಲ್ಲಿಯೂ ಕನ್ನಡದ ಮೇಲಿನ ಅವಧಿಮಂತವಾದ ಆದರ, ವಿಶ್ವಾಸ, ಪ್ರೀತಿ ಇವು ತುಂಬಿ ತುಳುಕುತ್ತಿದ್ದವು. ಸಾಹಿತ್ಯೋತ್ಸವದ ಕಾಲಕ್ಕೆ 'ಸಾಹಿತ್ಯದ ಗುರಿಯು ಮನರಂಜನೆಯೋ ತತ್ತ್ವಸಾಧನೆಯೋ?' ಎಂಬ ವಿಷಯದ ಮೇಲೆ ಚರ್ಚೆಯನ್ನೇರ್ಪಡಿಸಿದ್ದರು. ಅನೇಕ ಸಾಹಿತಿಗಳು ಈ ಚರ್ಚೆಯಲ್ಲಿ ಭಾಗವಹಿಸಿದ್ದರು. 'ಚರ್ಚೆಯು ತುಂಬಾ ಚಂಚಲವೂ

ಪಾಯಿ

ಹತ್ತಿರ ಕಳಿಸುವ ಕೊನೆ ತುಂಬಾ ಫೆಬ್ರು-
ಗಮನಿಸತಕ್ಕ ನಿಯಮಗಳು

ಗುತ್ತರಂ

ಶಬ್ದ ಪು

ಧನ ಸಂ.

೦ | ಗೋ—ಲಿ

to backup:-

THE NEW SWASTIK
Life Assurance
Co., Ltd.

**8-10, TAMARIND LANE, FORT,
BOMBAY**

**Absolutely Novel Scheme
in Insurance.**

**ENDOWMENT WITH
DIMINISHING PREMIUMS.**

MANAGING AGENTS.

Messrs CHURI & CO.,

ದರವನ್ನು ವಿಶೇಷವಾಗಿ - ಇಸಿದೆ

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಬನ್ನಿರಿ!

ಪರೀಕ್ಷಿಸಿ ನೋಡಿರಿ!

ಎಂಡೂ-ಎಲ್ಲಿಯೂ-ಯಾರಿಂದಲೂ ದೊರೆಯಲಸಾಧ್ಯವಾದ

ಸೌಕರ್ಯ-ಸೌಲಭ್ಯ-ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆ

ನಮ್ಮಲ್ಲಿವೆ ಎಂಬ ಮಾತು ನಿಮಗೇ ಮನದಟ್ಟಾಗುವುದು.

ಸದಾ ಸರ್ವದಾ

ನಿಮ್ಮ ಸೇನೆಗೆ ಸಿದ್ಧವಿದೆ.

ನ್ಯಾಶನಲ್ ಫೋಟೊ ಆರ್ಟ್ ಸ್ಟುಡಿಯೊ

ರಾಧಾ ಕೃಷ್ಣ ಪೇಟೆ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಸ್ವೇಶನರೋಡ ಗದಗ

ನೀವು ಓದಲೇ ಬೇಕಾದ ಕೆಲವು ಪುಸ್ತಕಗಳು.

ಹ ಣ ತೆ

ಪು. ತಿ. ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಕವನಸಂಗ್ರಹ. ಬೆಲೆ ೧೨ ಆಣೆ

“ ಶ್ರೀಮಾನ್ ನರಸಿಂಹಾಚಾರ್ಯರ ಕಾವ್ಯದೃಷ್ಟಿ ಮೊನೆ
ಯಾದದ್ದು, ನೆಲೆಯರಿತದ್ದು; ಜೀವನಾಸುಭವ ತೀವ್ರವಾದದ್ದು,
ಕೂರಾದದ್ದು; ಇವರ ಮಾತು ಮುದ್ದಾದದ್ದು, ಬಲವುಳ್ಳದು; ಈ
ಕಾರಣದಿಂದೆಲ್ಲಾ ಇವರ ಕವಿತೆ ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದುದು. ”

— ಶ್ರೀನಿವಾಸರ ಮುನ್ನುಡಿ

ಟಾಲಸ್ಪಾಯಿಯವರ ಕತೆಗಳು

ಅನುವಾದಕರು:- ಎಲ್. ಗುಂಡಪ್ಪ, ಎಂ. ಎ.

ಟಾಲಸ್ಪಾಯಿಯವರ ಕಥೆಗಳೆಲ್ಲಾ ಕನ್ನಡದಲ್ಲಿ ಒಟ್ಟಾಗಿ
ಅಚ್ಚಾಗುವುದು ಇದೇ ಮೊದಲು. ೪೦೦ ಪುಟಗಳು. ಅಂದವಾದ
ಮುದ್ರಣ. ಗ್ಲೇಜಪ್ರತಿ ೧ ರೂ. ೮ ಆಣೆ. ಕ್ಯಾಲಿಕೋ ಪ್ರತಿ
೨ ರೂಪಾಯಿ.

ಗೊರೂರ ರಾಮಸ್ವಾಮಿಯವರ ಪುಸ್ತಕಗಳು.

ಹಳ್ಳಿಯ ಚಿತ್ರಗಳು ೧—೦—೦

ನಮ್ಮೂರನ ರಸಿಕರು ೦—೧೨—೦

ಪುರಾತನ ಕಥೆಗಳು ೦—೮—೦

ಬೈಲಹಳ್ಳಿಯ ಸರ್ವೆ ೦—೧೨—೦

ನಿಮಗೆ ಯಾವ ಪುಸ್ತಕ ಬೇಕಾದರೂ ಸರಿಯೇ ಅದು ಎಲ್ಲಿ
ಯಾವತ್ತಾದರೂ ಅಚ್ಚಾಗಿರಲಿ ನಮ್ಮನ್ನು ಕೇಳಿ

ಭಾರತೀ ಸಾಹಿತ್ಯಮಂದಿರ'

ಅನೆನ್ಯೂ ರೋಡು, ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ.

ನಾಗ್ವಿಲಾಸ ಬುಕ್‌ಡಿಸ್ಟೋ ಮತ್ತು ಸಾನರ ಪ್ರಿಟಿಂಗ್ ಪ್ರೆಸ್, ದುರ್ಗದ ಬೈಲು ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿ

ಮಕ್ಕಳ ಆಟದ ಪೆಟ್ಟಿಗೆ	೧	೦	೦	ಹೇಮರಡ್ಡಿ ಮಲ್ಲಮ್ಮ ನಾಟಕ	೦	೧೦	೦
ಸಿದ್ಧಾರೂಢರ ಕೈನಲ್ಯ				ಪ್ರೀನಾಟಕ (ಸಂಗೀತ)	೧	೦	೦
ಪದ್ಧತಿ	೦	೮	೦	ತರುಣ ಪತ್ನಿ (ಕಾದಂಬರಿ)	೦	೮	೦
ಗರ್ಭಿಣಿ ಶಿಶುಸಂಗೋಪನ	೦	೧೨	೦	ನಮ್ಮ ಊರು	೦	೨	೦
ಶಿವಾನಂದಬೋಧೆ ವಿರಚೈವಂ	೦	೮	೦	ಮುಗಿಲು (ಗಾಂವಕರ ಕೃತ)	೦	೮	೦
ಪಾದೋದಕದರ್ಪಣ	,,	೦	೩	ಪಂಚರತ್ನಾಂಕ	೦	೪	೦
ಜಾಪದನ	,,	೦	೨	ಸರ್ವೇಕ ಕೈನಲ್ಯ ಕಲ್ಪವಲ್ಲರಿ	೧	೮	೦
ಕೋಲಿನ ಪದ	,,	೦	೨	ಪೋಲೀಸ ಗಾಯಿತ್ರಿ	೨	೮	೦
ಜೋಗಪದ	,,	೦	೨	ಉತ್ಪನ್ನದ ಮೇಲಿನ ಕರದ			
ಬಸವಣ್ಣನವರ ಲೀಲಾ	೦	೩	೦	ಕೈಪಿಡಿ	೨	೮	೦
ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಗಾಯಿತ್ರಿ	೦	೮	೦	ಬಿ. ಎ ನಾಟಕ (ಸಂಗೀತ)	೧	೦	೦
ಮುಮುಕ್ಷು ಗೀತಾವಲ್ಲರಿ	೦	೮	೦	ಮಹಾಸಾಧು ತ.ಕಾರಾನಾ	೧	೦	೦
ಶನಿದೇವ ಮಹಾತ್ಮೆ (ಸರ್ವೇಕ)	೦	೪	೦	ಸಂಗೀತ ಶನಿಸ್ತಭಾವ	೧	೦	೦
ಒಕ್ಕಲತನ ಸಾಂಪತ್ತಿಕಸ್ಥಿತಿ	೨	೦	೦	ಸತ್ಪ್ರಕಾಶ	೦	೩	೦
ಸರಸ್ವತಿ ವಿಜಯ (ಬೂದಿ				ದಮಯಂತಿ (ಪರಾಣಿಕಕಥೆ)	೦	೩	೦
ಹಾಳ ಕೃತ)	೦	೪	೦	ಬಸವೇಶ್ವರನ ಅಸ್ತು ಶೋಧಾರ	೪	೮	೦
ಶಿವಾತ್ರ ಗಣೇಶ ಚರಿತೆ	೦	೨	೦	ಹಿಂದೂ ಸಮಾಜದ			
ಸುಮನ ಗುಚ್ಛ	೦	೪	೦	ಹಿತಚಿಂತಕ	೦	೧೦	೦
ಎಲ್. ಎಲ್. ಬಿ (ಕಾದಂಬರಿ)	೦	೧೦	೦				

ಮಾಲಕರು: ಎ. ಆರ್. ಶಿವನಾಗಪ್ಪ

ಅರವಿಂದ ಗ್ರಂಥಮಾಲೆ

ಸಂಪಾದಕ: ವೆಂಕಟೇಶ್

ವಿಚಾರ ಪ್ರಚಾರ ವಾಚ್ಛೆಯವನ್ನು ಒದಗಿಸುವ, ಸುರಸಾಹಿತ್ಯವನ್ನು ಸೂರೆ ಮಾಡುವ ಒಂದೇ ಒಂದು ಗ್ರಂಥಮಾಲೆಯೆಂದರೆ ಇದೇ. ೧೦೦ರಿಂದ ೧೨೫ ಪುಟಗಳ ಆರು ಪುಸ್ತಕಗಳು ಇಲ್ಲದೆ ಕಾನಿಕೆಯ ಪುಸ್ತಕವೊಂದು ಕೊಡಲ್ಪಡುವದು.

ವಾರ್ಷಿಕ ಚಂದಾ ೩-೮-೦

ವಿಳಾಸ: ಅರವಿಂದ ಗ್ರಂಥಮಾಲಾ

ಕಾರ್ಯಾಲಯ, ಪೋ. ಹಲಸಂಗಿ, ಜಿ.ವಿ.ಪೂರ

ಸಾವಿರಾರು ಸುಂದರ ಚಿತ್ರಗಳನ್ನೊಳಗೊಂಡು, ಸಾವಿರದ
ಎಂಟುನೂರು ಪುಟಗಳಿಂದ ಕೂಡಿ, ಹಸನಾಗಿ ಬೈಂಡು
ಮಾಡಲ್ಪಟ್ಟು, ಮೂರು ಸಂಪುಟಗಳಲ್ಲಿ ಮುದ್ರಿತ
ವಾಗುವದು ಪೊದಲನೆಯ ಸಂಪುಟ ಈಗಾಗಲೇ
ಬಿಕ್ಕಿಗೆ ಸಿದ್ಧವಾಗಿದೆ ಮೂರ ಸಂಪುಟಗಳಿಗೆ
೩೬ ರೂಪಾಯಿಗಳು ಮಾತ್ರ
(ಮುದ್ರಣವು ಪೂರ್ತಿಯಾಗುವ ಮುಂಚಿನ ದರ)

ನಿಮ್ಮಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ?

ನಾಟ್ಯಕಲೆ,

ವ್ಯಾಪಾರದ ಸಮಸ್ಯೆ,

ವಿಮಾನಗಳ ಚಲನೆ,

ಇಸ್ಟಾಮಿನ ಉದಯ,

ನಕ್ಷತ್ರಗಳ ಆಯು ಅಳತೆಗಳು ,

ಬಾ

ಲ

ಪ್ರ

ಪಂ

ಚೆ

ಅಧುನಿಕ ವಿಜ್ಞಾನ ಭಾಂಡಾಗಾರ !

ಲಲಿತಕಲೆಗಳ ತಾರೂರು !

ಪ್ರಪಂಚದ ವರಿಚಯ !

ಪಾಂಡಿತ್ಯದ ಸಾರ !

ತಿಳಿವಿನ ಬೀಡು !

ಹಾಗಾದರೆ ಇದೋ !

ತ್ವರೆಮಾಡಿ ಗ್ರಾಹಕರಾಗಿರಿ !!

ಕನ್ನಡ ಭಾಷೆಯ ಸವಸ್ತ ಗ್ರಂಥಗಳೂ ಕವನಗಳೂ ಕವಿತೆಗಳೂ

ನಾಟಕಗಳೂ ಕಥೆಗಳೂ ನಮ್ಮಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ.

ಸತ್ಯಶೋಧನ ಪ್ರಕಟನ ಮಂದಿರ,

ಕೋಟಿ ಬೆಂಗಳೂರು ನಗರ

?? ಗಾನದೋಸೆಗಳು ಬೇಕೋ ??

ಹೀಜ್ ಮಾಸ್ಟರ್ ವಾಯಿಸ್, ಓಡಿಯನ್, ಕೋಲಂಬಿಯಾ ಹಿಂದುಸ್ತಾನಿ ಸ್ವದೇಶಿ ರಿಕಾರ್ಡ್ಸ್, ಮೆಗ್ಯಾಫೋನ್, ಟ್ವಿನ್ ಮುಂತಾದ ಎಲ್ಲ ಕಂಪನಿಗಳ ಸಂಪೂರ್ಣ ಕಸ್ತಡ ರಿಕಾರ್ಡ್ ಗಳು ಸಿಕ್ಕುವ ಸ್ಥಳವೆಂದರೆ ಹಿಂದುಸ್ತಾನದಲ್ಲಿ ಇದೊಂದೇ ಅಂಗಡಿಯು. ಉತ್ತಮ ತಬಲಾ, ಮೃದಂಗ, ಕೊಳಲು. ಹಾರ್ಮೋನಿಯಂ ಬೇಕಾದವರು ನಮ್ಮ ಅಂಗಡಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣ ತೃಪ್ತಿಯನ್ನು ಹೊಂದುವರು. ಫೋಟೋಗ್ರಾಫಿಯ ಸರ್ವ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳು ಸುಲಭ ದರದಲ್ಲಿ ಪೂರೈಸಲ್ಪಡುವವು. ಬೇಕಾದವರು ಬರೆಯಬೇಕು.

ಬಿ. ಜಿ. ಚಿಮ್ಮಲಿಗಿ ಗಾಳಿಗೂಡಾ, ಹೈಡರಾಬಾದ್ (ಡೆಕ್ಕನ್)

ಉದ್ಯೋಗ ಮಂದಿರ ಧಾರವಾಡ

ಧಾರವಾಡದ ಔದ್ಯೋಗಿಕ ಪ್ರದರ್ಶನದಲ್ಲಿಯೂ ಹುಬ್ಬಳ್ಳಿಯಲ್ಲಿ ನೆರೆದ ೭ನೇ ಅಖಿಲ ಕರ್ನಾಟಕ ಆಯುರ್ವೇದ ಸಮ್ಮೇಳನದಲ್ಲಿಯೂ ಪ್ರಶಸ್ತಿ ಪತ್ರ ಪಡೆದಿದೆ.

ಈ ಸೂರ್ಯ
ಮುದ್ರೆ ಸೀಗೇ
ಕಾಯಿ ಪುಡಿಯು

ಉದ್ಯೋಗ ಮಂದಿ
ರದಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧ
ಪಡಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಒಮ್ಮೆ ಉಪಯೋಗಿಸಿದರೆ ಎಂದೂ ಬಿಡಲಾರಿರಿ

ಸೂಚನೆ:-ಯಾವತ್ತು ವ್ಯಾಪಾರಸ್ಥರಲ್ಲಿ ಸಿಗುತ್ತದೆ.

ನೋಡಿದರೆ ಬಿಡದಿರುವ ಪುಸ್ತಕಗಳು

ತಿಳಿಗನ್ನಡ !

ಸುಲಭ ಶೈಲಿ !!

ಲೇಖಕ: ಹೊಸಕೆರೆ ಚಿದಂಬರಯ್ಯ

ಗೀತೆಯ ತಿರುಳು	೦	೪	೦	ಗುಣನಿರೂಪಣೆ	೦	೮	೦
ಗೀತೆಯ ಕೈಗನ್ನಡಿ	೦	೮	೦	ವಾಲ್ಮೀಕಿಯ ಜಯ	೦	೮	೦
ಮಕ್ಕಳ ಕೈಗೀತೆ	೦	೪	೦	ಶ್ರೀಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರ			
ನೀತಿಗಳನೆಲೆಗಟ್ಟು	೧	೮	೦	ಆಖ್ಯಾನ	೦	೮	೦
				ಗೀತಾರ್ಥ ಚಂದ್ರಿಕೆ	೨	೮	೦
ಭರತಖಂಡದ ಜೀವನೋತ್ತಿ	೧	೦	೦	ಪಂಚದಶೀ ತತ್ವಾರ್ಥ	೨	೦	೦
ಆತ್ಮ ಶಕ್ತಿಯ ತೇಜಸ್ಸು	೧	೨	೦	ಭಗವದ್ಗೀತೆಸಾರ ವಿಚಾರ	೧	೮	೦
ವಿದ್ಯಾರಣ್ಯ ಕಾವ್ಯ	೧	೦	೦	ವೇದಾಂತದ ಜೀವಾಳ	೧	೮	೦
ಕೀರ್ತನ ಕಂಠಾಭರಣಂ				ಅನುಭವಾನ್ಮುತ	೧	೮	೦
(ಐದು ಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ)	೫	೦	೦	ಮಾಂಡುಕ್ಯ ಸಂವಾದ	೦	೮	೦
ಭರತನ ಬಂಧು ಪ್ರೇಮ	೦	೧೦	೦	ಆದ್ಯಾರ್ಪಣ ಪ್ರದೀಪ	೨	೦	೦
ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯ ತರ್ಕ ಮಂಜರಿ	೦	೧೦	೦	ಭಾರತದ ಸವಿಕಟ್ಟು	೦	೧೨	೦

ಎಸ್. ಎಸ್. ಎನ್. ಬುಕ್ ಡಿಸ್ಟ್ರಿಬ್ಯೂಟರ್ಸ್,
ಬಸವನ ಗುಡಿ ಬೆಂಗಳೂರು ಸಿಟಿ

ಪ್ರೇಮ ವಿದ್ಯಾಸೀತ ತುಂಗಭದ್ರಾ

(ಬೆಲ್ತಾ ಬಳ್ಳಾರಿ)

ಹೊಸ ವರ್ಷವು ನಾಳೆ ಚುಲಾಯಿಯಲ್ಲಿ ಮೊದಲಾಗುತ್ತದೆ. ಮರ್ಯಾದೆಯ ಉದ್ದೋಗ ಬೇಕಿದ್ದರೆ ಇಲ್ಲಿ ಶಿಕ್ಷಣ ಪಡೆಯಿರಿ. ಮುಲ್ಕಿ, ಅಪ್ಪರ್ ಸೆಕೆಂಡರಿ, ಮ್ಯಾಟ್ರಿಕ್, ಸ್ಕೂಲಪಾಠ್ಯಸಲಾ ಇತ್ಯಾದಿ ಪಾಠ್ಯ ಆದವರೆಲ್ಲರಿಗೂ ಯೋಗ್ಯತೆಗೆ ತಕ್ಕಂತೆ ವಿಧವಿಧವಾದ ಕೋರ್ಸ್‌ಗಳಿವೆ. ಪ್ರೊಫೆಸರ್‌ರ ಮಾಹಿತಿಗಾಗಿ ೨ ಆಣೆ ಸ್ವಾಂಸ ಇಟ್ಟು ಬರೆಯಿರಿ.

ಮಹೋಪಾಧ್ಯಾಯ ಡಾ. ಸನುತಿಬಾಯಿ

ಬಿ. ಎ. ಎಲ್. ಟಿ. ಎಫ್. ಟಿ. ಐಂ. ಎಸ್. ಭಿಷಗ್ವತ್ ರಜಿಸ್ಟ್ರಾರ್

ನಮ್ಮ ಪುಸ್ತಕಗಳು

ಪ್ರೀಮದ ೧೧ನೆಯ ಸಂಪುಟ	ಬೆಲೆ	೨	೦	೦
ಪ್ರೀಮದ ೧೨ನೆಯ ಸಂಪುಟ		೧	೮	೦

ಏಕಾಂಕ ನಾಟಕಗಳು

ನಾಲ್ಕನೆಯ ಪಿಶಾಚಿ ಶಿವರಾಮ ಕಾರಂತ		೦	೪	೦
ಅಶ್ವಮೇಧ	ಶ್ರೀರಂಗ	೦	೪	೦
ಹಳೆಗಣೆಯರು	ದ. ರಾ. ಬೇಂದ್ರೆ	೦	೨	೦
ಸಾಕುಕೂಸು	ಕೆ. ಗೋಪಾಲಕೃಷ್ಣರಾವ	೦	೨	೦
ಕಟ್ಟೆ ಹುಟ್ಟು	ಕುಲಕರ್ಣಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ	೦	೨	೦
ಪ್ರೀಮ ನಾಟಕಾವಳಿ		೧	೦	೦

ಸಣ್ಣ ಕತೆಗಳು

ನಮ್ಮ ನಾಟಕ	ಕುಲಕರ್ಣಿ ಶ್ರೀನಿವಾಸ	೦	೨	೦
ಕಡೇ ಅಟ	ಹ. ಪಿ. ಜೋಶಿ	೦	೨	೦
ಗಂಗವ್ವನ ಆನೆ	ಅ. ನ. ಕೃಷ್ಣರಾಯರು	೦	೩	೦
ಮೂರು ಜಾರಿ	ಮೋವುಂಡಿ ಮಲ್ಲಾರಿ	೦	೨	೦
ಭೂಪನು ಸ್ವರ್ಗಕ್ಕೆ ಹೋದಾಗ	ಎಚ್. ಸೀತಾರಾಮರಾವ	೦	೨	೦
ದೇವರ ಪೂಜೆ	ಜಡಭರತ	೦	೨	೦
ಪ್ರೀಮ ಕಥಾವಳಿ		೧	೦	೦

೧೯೩೭ರ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದ ಪ್ರೀಮದ ಹೊಸ ಚಂದಾದಾರರಾಗುವವರಿಗೆ ಈ ಪುಸ್ತಕಗಳನ್ನು ಅರ್ಧ ಬೆಲೆಗೆ ಕೊಡುತ್ತೇವೆ. ಅಂಚೆ ಹಾಸಲು ಪ್ರತ್ಯೇಕ.

ಪ್ರೀಮ ಪ್ರಕಟನಾಲಯ ಧಾರವಾಡ

ಸ್ವೇಶನ್ ರೋಡ, ಧಾರವಾಡ

ಬ್ರಾಹ್ಮಣರ

ವಸಂತ ಲಾಜಿ

ಊಟದ

ಸುವ್ಯವಸ್ಥೆಯ

ಇಳಿಕೊಳ್ಳುವ

ಒಂದೇ ಸ್ಥಳ

—ಜಾಹೀರಾತುದಾರರಲ್ಲಿ—

ಪ್ರೇಮದ ಗುಣವಿಶೇಷಗಳು

೧. ಮೂರುವರೆ ರೂಪಾಯಿಗೆ ೧೨ ಪ್ರಕಟನೆಗಳನ್ನು ಕೊಡುವುದರ
ಒಂದನಾಚಕದ ಸಂಖ್ಯೆ ಭರದಿಂದ ದೆಳೆಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರತಿಪ್ರಕಟನೆಯು ಒಂದು
ಸುಂದರವಾದ ಸ್ವತಂತ್ರ ಪುಸ್ತಕವಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅದರಲ್ಲಿಯೂ ಜಾಹೀ
ರಾತು ಅನಂತಕಾಲದ ಪರಗೆ ಕಣ್ಮುಂದಿರುವುದು.

೨. ಒಂದು ವರ್ಷದ ಪರಗೆ ಜಾಹೀರಾತು ಕೊಡುವುದರಿಂದ ಅದು
ಸುಮಾರು ೨೪೦೦೦ ಪುಸ್ತಕಗಳಲ್ಲಿ ಶಾತ್ವತವಾಗಿರುವುದು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬ
ಚಂದಾದಾರನ ಗೃಹವಾಚನಾಲಯದಲ್ಲಿ, ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಗ್ರಂಥಾಲಯದಲ್ಲಿ
ಪುಸ್ತಕ ಭಂಡಾರದಲ್ಲಿ ಯಾವಾಗಲೂ ರಾತು ಕಂಗೊಳಿಸುತ್ತಿರುವುದು.

೩. ಸಯನಮನೋಹರವಾದ ಹೊದಿಕೆಯಲ್ಲಿಯೂ ಇನ್ನಿತರ ವಿಶಿಷ್ಟ
ಸ್ಥಳದಲ್ಲಿಯೂ ಕೊಟ್ಟ ಜಾಹೀರಾತು ವಿಶೇಷ ಆಕರ್ಷಕವಾಗಿರುವುದು.
ಅದರ ದರಗೀಗಾಗಿಯೂ ವಿಶೇಷ ವಿವರಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಬರೆಯಿರಿ.

	೧ ಪುಟ	೨ ಪುಟ	೩ ಪುಟ
೧೨ ಸಾರೆ	೮೦ ರೂ.	೪೫ ರೂ.	೨೫ ರೂ.
೬ ಸಾರೆ	೪೫ ,,	೨೫ ,,	೧೫ ,,
೩ ಸಾರೆ	೨೫ ,,	೧೫ ,,	೮ ,,
೧ ಸಾರೆ	೮ ,,	೫ ,,	೩ ,,

ಪ್ರೇಮ ಪ್ರಕಟನಾಲಯ, ಧಾರವಾಡ

ಡಾ. ಮಹಿಷಿಯವರ ಸಿದ್ಧಾಂತಗಳು

ಅಶೋಕಾ ಕಾರ್ಡಿಯಲ್

ಇದು ಸ್ತ್ರೀಯರ ಮುಖ್ಯ ಹಾಗೂ ಗರ್ಭಾಶಯದ ಎಲ್ಲ ವಿಕಾರಗಳಿಗೆ ಸಿದ್ಧಾಂತವಾಗಿದೆ. ೧-೮-೦

ವಾಯುಬರನಮ್ ಕಂಪೌಂಡ್

ಇದರ ಉಪಯೋಗದಿಂದ ಬುಜಿತವಾದ ದೋಷಗಳು ನಾಶವಾಗಿ ಗರ್ಭಧಾರಣೆಯಾಗುವುದು ಗರ್ಭವತಿಯರು ಒನೆಯ ತಿಂಗಳಿಂದ ಇದನ್ನು ಸಾಧಿಸಿದಲ್ಲಿ ಗರ್ಭವು ಒಳಪಡುವುದು. ಅಲ್ಲದೆ ಹಲೆಯುಳಿಯುವ ಭೀತಿಯು ಇಲ್ಲದಂತಾಗುವುದು. ಸುಖಪ್ರಸೂತಿಯಾಗುವುದು. ೧-೦-೦

ಅಶ್ವಗಂಧಿ ಟಾನಿಕ್

ಇದು ಅದ್ವಿತೀಯವಾದ ಶಕ್ತಿವರ್ಧಕ ಹಾಗೂ ಔಷಧಿಯು. ಇದರ ಸೇವನೆಯಿಂದ ಶರೀರವು ಇಂದ್ರಿಯ ಶಿಥಿಲತೆ, ನವುಂಸಕತೆ, ನೋಯಲ್ಲಿ ಆತಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವಂಥ

ಸೂಚನೆ:— ಈ ಔಷಧಿಗಳ
ಗಾಗಿ ಇಂದೇ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಡ್
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಔಷಧಿಗಳ

Pur
Pot

ಶರೀರವು ಇಂದ್ರಿಯ ಶಿಥಿಲತೆ, ನವುಂಸಕತೆ, ನೋಯಲ್ಲಿ ಆತಿ ಆಶ್ಚರ್ಯವಾಗುವಂಥ
ಸೂಚನೆ:— ಈ ಔಷಧಿಗಳ
ಗಾಗಿ ಇಂದೇ ನಮ್ಮ ಕಾರ್ಡ್
ಪ್ರಾಥಮಿಕ ಔಷಧಿಗಳ
Pur
Pot
ASHI,
ಸು ಫಾರ್ಮಸಿ, ಧಾರವಾಡ

